

bis, et pater a quo creati sumus, ubi est Hierusa-
m civitas quæ est mater omnium. Sed quæ est fu-
? Non utique pedum, qui sunt corporis; isti enim
iocumque currunt, in terra currunt, et de solo ad
lum transeunt. Nec navibus fugiamus aut curri-
is, aut equis qui obligantur et cadunt; sed fugia-
mus animo et oculis, aut pedibus interioribus as-
tescamus oculos nostros videre quæ dilucida et
lara sunt, spectare vultum continentiæ et tempe-
antiæ, omnesque virtutes; in quibus nihil scabrum,
aliquid obscurum et tortuosum sit: et seipsum spectet
uis et conscientiam suam, illud oculum mundet;
re quid sordidum habeat. Quod enim videtur, non
lebet dissonare ab eo qui videt; quoniam confor-
nes nos Deus imaginis voluit esse Filii sui.

34. Cognitum igitur nobis est illud bonum, nec
longe est ab unoquoque nostrum: *In ipso enim vivi-
mus, adsumus, et movemur; ipsius enim et genus su-
mus (Act. xvii, 28)*, ut Apostolus gentiles voluit mo-
nere. Ipsum est enim bonum quod quærimus, et
solum bonum; nemo enim bonus, nisi solus Deus.
Hic est oculus, qui magnum illum et verum deco-
rem intuetur. Solem nisi sanus et valens oculus
non aspicit, nec bonum potest videre nisi anima

A bona: fiat ergo bonus, qui vult videre Dominum,
et quod est bonum. Hujus boni similes simus, et
secundum id operemur quæ bona sunt. Hoc est bo-
num quod supra omnem operationem est, supra
omnem mentem atque intellectum, ipsum est quod
semper manet, dans vivere et esse omnibus; quia
fons est omnium vitæ Christus, de quo propheta
ait: *In umbra ejus vivemus. Nunc enim vita nostra
abscondita in Christo est: cum autem apparuerit
Christus vita nostra, et nos apparebimus cum ipso in
gloria.*

35. Ergo non timeamus mortem; quoniam re-
quies est corporis, animæ autem vel libertas vel
absolutio. Nec vereamur eum qui potest carnem
interficere, animam autem non potest; quia non
timemus eum qui potest vestimentum auferre, non
timemus eum qui potest nostra furari, nos autem
non potest. Nos igitur animæ simus, si volumus
esse Hebræi de iis qui sunt socii Jacob, id est,
imitatores ejus. Nos animæ simus, nostra autem
membra vestimenta sunt: servanda sunt quidem
vestimenta ne scindantur, ne inveterascant: sed ille
magis qui his utitur, servare se debet et custodire.

APPENDIX

AD PRIOREM TOMUM BÉNÉDICTINIANÆ EDITIONIS.

MONITUM EDITORIS.

*Si quis præfationem a Benedictinis posteriori suæ editionis tomo præmissam perlegerit, statim compertum
habebit doctissimos viros non unius generis opera consulto omisisse Ambrosii quidem nomine, sed immerito, ut
ipsis visum est, inscripta. Nos vero, quibus ante omnia cordi est uniuscujusque Patris editionem recudere omnibus
numeris absolutam, quidquid operum vel dubiorum, vel etiam citra controversiam apocryphorum, atque a
Benedictinis aut repudiatorum, aut ne memoratorum quidem, expiscari licuerit, lectori exhibere destinamus, ea
solummodo prætermittimus quæ, Patribus a nostro Ambrosio diversis juxta sanioris criticæ regulas ascripta, inter
illorum opera reperiuntur.*

*Et hæc quidem nobis agredientibus mens primum fuerat quæcumque recensionem Benedictinianæ superaddidis-
semus ad calcem Operum in unum corpus coadunare: postea vero, materiarum copia quadruplex volumen
exigente, necessitas supervenit nostrorum Addendorum partem priori editionis Benedictinianæ tomo subungere,
posteriori vero quod superesset reservare, ne scilicet nimia molis inæqualitate volumina discreparent. His igitur
perpensis, libros de Bello Judaico hic edi curavimus, quos S. Ambrosio Benedictini quidem abjudicant, ascribit
autem Schænemannus, juxta nuperas Mazochii et Gallandi vindicias.*

SANCTI AMBROSII

MEDIOLANENSIS EPISCOPI

DE EXCIDIO URBIS HIÉROSOLYMITANÆ

LIBRI QVINQUE.

PROLOGUS.

Quatuor libros Regnorum quos Scriptura com-
pleta est sacra, et jam ipse stylo brevi prosecutus

PATROL. XV.

usque ad captivitatem Judæorum murique exci-
dium et Babylonis triumphos, historiæ in morem

25

composui, Machabæorum quoque res gestas propheticus sermo paucis absolvit: reliquorum, usque ad incendium templi et manubias Titi Cæsaris, re-
lator egregius historico stylo Josephus, utinam tam religioni et veritati attentus, quam rerum indagini et sermonum sobrietati. Consortem se enim perfidiae Judæorum in ipso etiam sermone exhibuit, quem de eorum supplicio manifestavit; et quorum arma deseruit, eorum tamen sacrilegia non dereliquit. Deploravit flebiliter ærumnam, sed ipsius causam ærumnæ non agnovit. Unde nobis curæ fuit, non ingenii ope fretis, sed fidei intentione in historiam Judæorum ultra Scripturæ seriem sacræ paulisper introrsum pergere, ut tamquam in spinis rosam quærentes, inter sæva impiorum facinora quæ digno impietatis pretio soluta sunt, eruamus aliqua vel de reverentia sacræ legis, vel de sanctæ religionis constitutionisque miraculo; quæ magis, licet hæredibus, vel in adversis ostentui fuerint, vel honore in prosperis. Simul (quod est indicium domesticæ improbitatis) liqueat universis, quod ipsi sibi propriæ cladis auctores fuere. Primum, quod alia curantes, Romanos in se converterint, et ad cognitionem regni sui invitaverint, quibus ignorari satius fuit. Rogaverunt amicitiam, fidem non servaturi. Pacem violaverunt virtute impares. Postremo bellum intulerunt, quibus spes omnis in mœnibus, non in viribus erat, cum sit maxime omnium miserabile claudi obsidione: quæ etiam si bene procedit, sæpius augere quam minuere pericula solet. At ne quis vacuum fide et superfluum putet nos suscepisse negotium; ideo per principes ductum Hebræorum genus omne consideremus, ut liquido clareat utrum a femoribus a Judæis, nusquam generationis ejus successio claudicaverit: an vero offenderit in principum serie, sed manserit in eo, cui *reposita manebant omnia: ipse erat spes gentium* (*Gen., XLIX, 10*) Hinc ergo sumam exordium.

CAPUT PRIMUM.

Bello Parthico, quod inter Machabæos duces gentemque Medorum diuturnum ac frequens variaque victoria fuit, incentivum principium dedit sacrilegii dolor, quia rex Antiochus cui nomen Illustris, Antiochi regis filius, ubi Ægyptum quoque suo imperio adjunxit, in superbiam elatus, quod ei incerta bellorum prosperavissent, ritus Hebræorum negligi, ministeria quoque eorum profanari jussit: idque postulantis plerisque Judæorum, statuere ausus. Quod factum Matathias sacerdos perpeti nequivit: nec solum ipse temperavit a sacrilegio regali- que edicto non obtemperavit, verum etiam immolantem simulacris hostias de popularibus suis nactus, gladio transverberavit. Et congregata manu, atque Asidæis in societatem adscitis, ipse cum filiis suis temerantes usum patrium et justitias legis, alios necavit, plerosque expulit, bellique sabbato adoriendi

* *Editi sabbatum mendose. Restituta lectio firmatur ex Gen., XLIX, 10. GALLAND.*

A auctor fuit, ne simili arte ipsi quoque deciperent sicut jam plerique eorum dum sabbato bellum accipere detrectant, irruentibus in sese hostibus occubere. Potentiam prosperi actus dederunt, perseverandi in viro usque ad extremum vitæ studium defensionis et pietatis vigor. Sed cum sibi septimum diem adesse intelligeret, vocatis civibus assistentibus liberis hortatus est, ut tuerentur patriam, templique religionem: ducemque his Judæis Machabæum curæ atque sollicitudinis suæ successorem reliquit. Qui bello strenuus, consilio bonus, præ cæteris fide promptus, quam frequenter inermes hostium copias parva manu fuderit, procul non est præsentis negotii. Quod tamen brevi obgere datur. Sæpe prosperis usus successibus, contavit in se magnam hostium multitudinem: quæ cumfusum undique dum cedere pudori existimant, refugientibus sociis in prælium ruit. Cæsisque qui adversus ierat, a latere circumventus, sed non ultus propriam mortem, occiditur. Huic successi Jonathan, non minus virtutis similitudine par, cum naturæ germanitate. Qui post multa in bellicis rebus opera, in rebus sacris officia quæ circa templi purificationem spectata ac probata sunt, præsentem dolum amicitie fide intra urbem hostium clausus, nec longo post intervallo necatus est. Joannes senior natus frater, et Eleazar junior cæteris præ religione mortem non recusarunt. Post hos relictam Simon recepit, ad quam non rudis, sed jam probatus fraternæ societatis triumphis appropinquavit.

C Utinam et ipse tam perspicax ad fraudes cavendus quam manu validus bellandique artibus satis spectatus. Etenim cum virtutis ope Romanorum duces regibusque gentium amicitiam fœderavisset, Ptolemæi dolo, generi sui, rogatus ad convivium, inter mensas et pocula cum duobus filiis qui aderant, circumventus atque exutus armis impie neci traditur. Sane prævenit insidias Joannes ortus ex Simone, a nomen Hyrcanus, et properavit ad vicinæ urbis bœnia, ubi a populo propter egregia patris merita, eorum quoque hostilis sceleris, expectabatur. Vix denique urbem ingressus est, et jam Ptolemæus aderat. Sed cum per aliam portam ingredi vellet, repulsus, multitudini cedendum existimavit. Assumpsit illico Jonathan patris sacerdotii munus, et ad cultum rem divinaram profectus, statim pietatis obsequia etiamque servandæ necessitudinis exsequebatur, matrem cupiens fratresque periculo auferre. Congressusque superior factus justæ passionis affectu superabatur, quo minus castro potiretur in quo clausi detinebantur. Nam Ptolemæus ubi se urgeri videbat, matrem ejus atque germanos in muris locabat precipitandos illico, nisi Jonathan bello quod inferebat, desisteret. Vincebatur juvenis pietatis metu qui videbat fortitudinis assumptionem, et iracundiam excitatam in hostem revocabat suorum misericordia. Mater tamen parata ad tormenta tendebat manus,

b *Al. Præsentata. BARR.*

obsecrans non salutis auxilium, sed ultionis solatium. Verebatur enim ne filius plus matri metueret, quam paternæ vindictæ impenderet: sibi mortem illam loco immortalitatis futuram, qua maritus vindicaretur, et gener impius pro scelere immani pœnam exsolveret. Sed juvenis plus intra se ipsum, quam in hostem præliabatur. Nam quoties patrem cogitabat, accendebatur. Rursum cum matre verberari atque ad necem aptari videret, mollebat: revocabat impetum, referabat gradum, quia retrahabat passio. Inter obsidionis moras feriatum ex lege, supervenit annus qui erat septimus. Cessit pietas religioni, soluta obsidio est: sed eo magis Ptolemæi excitata immanitas, ut quorum objectu pœnam evaserat, eos jugulari juberet. Qui continuo se ultioni exemit, ad Zenonem cui nomen Cotilæ Philadelphicæ regem confugiens, ut ejus ope sese tueretur. Nec Antiochus quievit, qui Simoni patri Jonathæ ludibrio suos fuisse exercitus indignabatur: cupiensque adhuc assurgentes Jonathæ primitias extinguere, cum magna veniens manu Hierosolymam, Hyrcanum obsedit. Repulit Hyrcanus auro, quem ferro nequibat, reseratoque (ut Joseph auctor est) David sepulcro, tria millia auri talenta eruit. Ex quibus trecenta annumeravit Antiocho, ut obsidionem relinqueret, ut pretio emptus abiret. Atque ut facti invidiam levaret, fertur ea pecunia Hyrcanus instituisse primus xenodochia, quibus adventum susciperet pauperum peregrinorum. Aucupatus etiam Antiochi necessitatem, qua Medis bellum inferebat, ultus dispendium est: plurimasque urbes Syriæ sibi adjunxit. Samaritanam quoque ubi postea Sebastia condita est, circumdedit munitionibus, cujus expugnationem Aristobulo et Antigono filiis suis mandavit. Quorum obsidio lenta usque ad diram famem et tetra alimenta humanorum cadaverum clausos coegit. Qua impulsus necessitate, opem ab Antiocho (cui nomen Aspondius) petendam arbitrati, ferentem adjumenta ærummæ societati implicavere. Victus enim a fratribus prælio, fuga sese eripuit necesse. Samaritani autem repetita obsidione, captaque et eversa urbe, servitio datus. Quo rerum secundarum processu excitati Aristobulos atque Antigonum impetum non refrigerabant, sed adjungere sibi finitimos bello coactos haudquam dissimulandum arbitrabantur; donec invidia oborta, bellum immane exarsit, conspirantibus locorum incolis, et coacta valida manu. Quæ tamen victa profundam in reliquum tranquillitatem Joanni exhibuit, et sibi otium. Hyrcanus trigesimo et primo anno longæ quietis gratia functus, diem clausit extremum quinque liberis superstibus, quod a plerisque beatitudini datur: moderator egregius, et pulchre sobrius, qui nihil unquam vel fortuitis eventibus dereliquerit, in quo actus ejus obfuscaretur: uxori summæ rei commisit negotia, ipsam consultus ratus rebus publicis moderaturam, filios præscientiâ quadam animi tenens non diuturnos fore: nec eum sefellit opinio. Siquidem Aristobulus, cui inter fratres ætas provecior, mens promptior,

principatum sacerdotii ad regni potentiam vertit, et diadema primus imponere sibi usurpavit: post quadringentos septuaginta quinque annos, triumque curricula mensium, ex quo de Babylone remeans Israel servitio exutus, in suam terram sese recepit. Superbe itaque nec partem ponere cæteris contentus fratribus solum Antigonum honoris specie quem videbatur diligere, mulcebat. Matrem (quia potestatis exortem, et judicio viri fraudatam se exposuiverat) alligavit vinculis, et usque eo processit immanitatis parricidali spiritu ferrox, ut et ipsam et fratres suos simili modo vincens arcia custodia detineret, quo prope usque ad mortem suprema fame compellerentur, ni maturius Aristobulus scelesti parricidii merita solvisset: ac primum in ipsum Antigonum ferus animus exasperatur, et de amore in odia convertitur, ut eum ante omnes necaret quem solum sibi consortem imperii pollicebatur: adeo apud improbos affectus vilis, ut cito pravis suggestionibus extorqueatur.

CAPUT II.

Dignum igitur ut crudelitatis ejus seriem non prætereamus, quo judicium Joannis etiam post mortem probetur, qui summam publicæ rei sententiæ committendam filio haudquam existimavit, quem tanto declinatorum furore a pietatis lege et norma justitiæ prævidebat. Haud scio, morum ne ejus contuitu, an insita gratia sacerdotum principibus, ut his aliqua quæ futura erant, etiam minus dignis infunderentur. Facinus miserabile fuisse, qui fratribus inviderent amorem naturæ: inde mali prima oborta est labe: invidiæ commota consecuta hujusmodi sunt.

CAPUT III.

Composuerant primo alia, quibus fidem Aristobulus non detulit, et obtreccionem mollivit charitatis gratia, invidiæ tribuens delationis amaritudinem. Ideo falsa veris admiscuere, ut ex his quæ ad speciem veri assumpserant, renitentem circumvenirent.

CAPUT IV.

Scenopogia Judæorum interim in terris ex lege celebrabatur, dies videlicet festus et plenus reverentiæ, quo sacrificium solennæ deferrebatur. Eo die clarus militiæ gestis Antigonum domum revertitur, et accidit ut fratrem adventiens inaequalem offenderet; in hunc ad templum, eequid enim præferret religioni? ut erat saccinctus ornatu bellico, et circumfusus comitatu pari tendit: multus sibi pro fratris salute Domini recator, et inde ad fratrem sedulus properat. Hinc calumniam componitur ex acerbo felle, et acerbior paratur exita.

CAPUT V.

Continuo enim regem adeunt improbissimi homines, invidiam excitant, quod pompam armatorum celebratorem, quam privatis mos est, exhibuit, ostentum vulgo futuram, ne quis contumeliosus ejus ob-

viare auderet. Tanto apparatu non aliud nisi necem A regis, et usurpandi imperii potentiam affectatam. Haud difficile æger animus invalido fessus corpore impulsus est, ut credibile duceret, quod pro vero asserebatur: maxime cum dies sacratus religioni, mendacii suspicionem excluderet, pompa excitaret invidiam, infirmitas metum adderet, armorumque cohors fidem patranda sceleris implemet. Itaque prius quam sibi probaretur tentamentum aliquod flagitii parricidalis, stipatores suos cum armis jubet in hypogeo locari obscuro, qui advenientem Antigonum a dolo necarent, nec exspectarent imperium regis, sed ipsi extinguerent. Sane mandato per nuntios præmisso, ut inermis veniret, eis indicii qualitatem nupta Aristobulo in adversum mutavit, ut per illos conjuratos sibi insinuari faceret, Antigono fratrem ejus delectatum esse armorum decore, quibus proxime accinctus affuerat, sed præ ægritudine intentius non considerasse: nunc petere omnem illum ornatum bellicum quem sibi composuit, ad fratrem b deferat: gratum hoc regi futurum, si armatus adesset. Antigonus dolum non prævidit: dicto paruit eo studiosius, quo magis placere regi pariter et fratri desiderabat: decumbebat Aristobulus in castro, cui nomen primo Baris, postea Antonia fuit, videlicet ab Antonio triumviro donatione et appellatione cum urbis dignitate. Eo postquam Antigonus appropinquavit, atque accessit ad illum obscurum transitum, conspicientes armatum venisse regii stipatores, adorsi repente juvenem, præcepto satisfaciunt, atque imprudentem opprimunt. Is locus Stratonis turris appellabatur, quo deceptum vocabulo Judam qui erat Essenus genere, opinio est frequens: quem sive probitate vitæ suæ, sive mystica observatione, sæpe quæ futura erant annuntiasset, historia vetus prodidit.

CAPUT VI.

Is, ut accepimus, cum vidisset Antigonum prætereuntem, ut fratrem reviseret, dicit ad eos qui numero discipulorum ejus annectebantur: Papæ I nunc mihi bonum est mori, quando mihi mortua veritas est: vivit Antigonus, quem necesse est hodie interfici, locus autem ejus neci decretus Stratonis turris, qui sexcentis hinc stadiis abest: hora jam diei quarta est. Tempore itaque excluditur prædestinatæ mortis fides. Hæc ubi dixit, intentius ipse secum conferre cœpit, quomodo eum sefellisset opinio. Nec multo post indicium defertur interfectum esse Antigonum in hypogeo ad Stratonis turrim, qui locus simili vocabulo æque ut ille qui erat in maritimis Cæsareæ, nuncupari solebat. Quo facinore patrato, Aristobulus secum ipse reputans, quid sceleris admisisset, in morbum ipse incidit. Erat in oculis parricidium, perturbatio in animo, nec alibi ullum intervallum dissimulationi dabat. Desigebatur in imis visceribus dolor: invidia in miserationem versâ est, quo innocentem peremisset contra jus

^a *Diloricarent* rectius legitur: quo verbo utitur auctor ipse hujusce libri cap. 25 et lib. rv. BARR.

germanitatis: tanti sceleris immanitas mentem exulcerabat: non somnus oculis, non quies animo dabatur. Serpebat cæco vulnere dolore, coquebatur ægra præcordia, ac duræ sollicitudines sauciabant invalidos artus, et crebro gemitu pulsabant alta nimis suspiria.

CAPUT VII.

Itaque immoderata mœstitudine eo prorupit morbi vis, ut ^c evulsis visceribus, sanguinem vomitu eris rejiceret: quem puer aulicus, regis usibus præbens ministerium, foras extulit, atque improdus facti, quod casu potius quam industria gerebatur, ad eum locum pervenit, in quo Antigonus fuerat exstinctus; illic supra rorantes adhuc fraterni sanguinis maculas, percussoris sanguinem effudit. Gammor subito factus et gemitus intuentium, eo quod profunda quadam dispositione Domini libatus precepti scelestissimi parricidæ sanguis videretur. Som excitus causam quæsit: cum sileretur, eliciti studio quærendi et metu indignationis. Cujus accepto indicio, suffusos oculos lacrymis, et quantum erat in eo virtutis, ingemiscens: Haud, inquit, rependitur meritis meis congrua vicissitudo: neque enim Dei oculum tam impii machinator sceleris prætereire poteram. Matura flagitii ultio subest, et jam digno convenior parricidii mei pretio. Vix corpus: quousque animam fratri matrique condematam detines? Quid per partes eis libo meum sanguinem? in me omnis (si qua est pietas) contorqueat manus spiculum, ac me omnes filii germanique ultores pietatis gladio transigant. Mactetur hostia parricidalis, atque imoletur violatæ necessitudinis totum simul caro noxia sanguinem evomat. Non viscerum meorum cruciatibus et lenta tabe dæmonium exsaturetur, quod me in tam nefarios ausus sævi facinoris impegit. His dictis, finem imperii vitæ dedit. Vix anno functus potestate regia, propter quam parricidium non effugerat.

CAPUT VIII.

Solvit illico mulier, atque exiit vinculis frater defuncti: regem constituit Alexandrum, cui et præcetera ætas, et moderatio suffragari æstimabatur. Qui ut regnum adeptus est, fratrem quem advertebat regni competitorem, statim interemit. Reliquum, qui supererat ex fratribus, vitæ ac saluti potius quam regno intentum, reservavit, vacuum negotiorum: continuoque (ut se habet inquietudo morum) bello pacem mutavit. Congressuque habitis adversus Lathyrum Ptolemæum, plurimos quidem hostium interfecit, sed ad Lathyrum victoria deflexit. Cui tamen victoriæ fructum ademittit Cleopatra mater coacta in Ægyptum concedere, ut mortem sibi imminentem cyaderet. Ejus absentiam aucupatus Alexander, dum regni ejus partes invadere cepit, etiam Theodorum in se convertit, quoniam

^b *Conferat*. Id.

^c *Convulsis*. Id.

potissima quæque de ejus possessionibus sibi associaverat. Improviso itaque impetu Theodorus regias opes occupavit, decem millia quoque Judæorum prælio fudit, sed super plagam non fractus Alexander plura adhuc de hostium partibus suo Imperio adjunxit, captarumque urbium populos servitio subegit. Hos bellandi successus domestica seditio interpolavit, et orta de conviviis usque ad bellum contentio processit. Familiari peste hujusmodi Judæorum viris, ut de epulari Judo sese in arma excitent, ac nisi peregrina auxilia regi præsto fuissent, seditio prævaluerat. Sed adventitia manu, ægre licet, compressa est tamen, octo millibus feræ Hebræorum interemptis; inde in Arabiam iter direxit, ac nonnullæ ejus urbes subactæ: tributa quoque Moabitis et Galaaditis jure victoriæ ascripta. Unde regressus in Amathunta, Theodoro tantis ejus successibus stupefacto, vacuum defensoribus castellum inveniens, sine mora expugnavit. Non usquequaque tamen otiosus Obedias rex Arabum fuit, nec inulta diu regni sui passus dispendia. Nam insidiis opportune locatis omnem exercitum ejus delevit, conclusum vallis, profundo et multo camelorum agmine attritum. Evasit tamen Alexander, et fugiens de prælio, Hierosolymitanæ urbis receptacula petit, invisus suis quoniam recruderant odia ærumnæ ejus occasione, quia tantæ potentiæ metu premebantur. Nec silentio tegebatur animorum discordia, ^a aut verbis tantummodo exercebatur, prælio non uno, sed plurimis decertatum. Quibus extincta fere quinquaginta Judæorum millia quos Alexander interemit, suis, quam hostibus perniciosior, et majore victor detrimento, quoniam regni sui vires vincendo attriverat. Unde ne ipse quidem jam suis victoriis delectabatur, aversusque a prælio, arte tractabat sibi subditos, ut jam non armis premeret, sed verbis urgeret, ac solis sermonibus offensionum genera dissolveret. Nihil proficiebat ad colligendam sibi gratiam, quoniam fletis facinora præponderabant, atque ipsa repentina conversio ad penitentiam morumque inæqualitas sæva passim suspecta habebatur.

CAPUT X.

Denique cum simulata ejus placiditate se circumveniri arbitrarentur, Demetrium regem sibi auxilio futurum adversus Alexandrum in bellum excitaverunt. Pugna in manibus, nec comperendinata, quamvis uni adversum duos exercitus numero inferiore certandum foret. Mille enim comitatus equitibus, et sex millibus peditum, quos mercede sibi associaverat, decem millia quoque Judæorum sibi conspirantium in bellum accersens juxta urbem Sichimam occurrit hostibus, quibus tria millia equitum erant, et peditum quadraginta millia. Tentatoque utraque agmine, ubi neque Demetrius pecunia conductos desciscere a fide vidit, neque Alexander de Judæis aliquos quibus se Demetrius adjunxerat, deposuisse erga se odia cognovit, armis decernen-

A dum existimaverunt. Superior bello Demetrius factus, plurimo tamen suorum sanguine. Namque ab his qui e diverso mercede conducti venerant, egregie bellatum, ut ita usque ad mortem virtute ac fide decertaverint. Destitutum itaque sese Alexander videns, cæsis suorum catervis in montes concessit. Sed præter utriusque spem ad alterum eorum species victoriæ pervenit, fructus alteri partus: quia et Demetrius nudatus est discessu Hebræorum, qui eundem ad societatem rogaverant, et Alexandro ex ipsis sex millia sese adjunxerant, more quodam humani ingenii astipulantibus ad misericordiam rebus adversis. Cessit itaque Demetrius ei, quem bello vicerat: videns illum affluentibus paulatim Hebræis jam pugnæ idoneum, seseque cum paucis relictum. Cujus victoria libertate assuetis ^b damnationis metum movebat. Redit Alexandro sævitia cum securitate, regnumque in suos, et usus belli reformatur. Quærenti ab his quidnam faciens, animos sibi plebis conciliaret, responsum est: si moreretur. Vix enim fore cum mortuo, tam gravia perpassi, ut in gratiam reverterentur, ut odia adversus defunctum deponerent. Quibus excitatus, rebellandique assuetudine, multis necatis reliquos coegit in urbem, cui nomen Besemelel. Cujus expugnatio acerbior solito pestem invexit, tam sævo crudelitatis processu, ut ex eo numero octingentos in media civitate crucifigeret. Quorum in conspectu conjuges eorum filiosque jugulari præcepit.

CAPUT XI.

Hæc spectabat accumbens in medio concubinarum lætus inter escas et pocula, sed magis sanguine quam vino inebriatus: hoc solo facto amplius populum quam bello deterruit: ita ut proxima nocte Judæorum octo millia ultra Judæam discederent, quibus fugæ finis mors Alexandri foret: tantique horror mali quietem regno attulit. Sed ubi a domesticis feriatum præliis exorta est ei causa inquietudinis, Antiochi adversum Arabes expeditio, quam sibi terribilem et periculo futuram arbitrabatur. Hic est Antiochus, qui etiam Dionysius appellatur, Demetrii frater a Seleuco ultimus, cui transitum negare cupiens Alexander, inter urbem Antipatridem et Joppes littora foveis ingentibus ductis, muroque altissimo, turribus quoque e ligno impositis, elusit operam magno suorum labore, nullo hostis impedimento. Siquidem negotio facili repleta foveæ, turresque exustæ, ipse quoque Alexander fuga sibi consuluit, eo tutior, quia nequaquam tanti ^c existimatus, ut eam victor principis loco persequi deberet. Nam secundis partibus reservatum, ut itineris obstructi injuriam acceptam ulcisceretur. Rectum autem in Arabas iter direxit, quorum rex in loca prælio opportuna sese contulerat. Deinde subito converso equitatu, maxima vi ac multitudine effusas, ac sine ordine ruentes hostium turmas invasere. Certatum acri-

^a Al. ante haud. BARR.

^b Dominationis. Id.

^c Al. existimatus. Et mox, principe loco. Id.

ter, quoad Antiochus restitit (restituatur enim) A dum scientiam juris divini extollendo suam fecere, quamvis exercitus ejus quasi more peccorum obtruncaretur. Ubi vero et ipse cecidit (nam præ cæteris sese offerre solebat periculis), adversari omnes, quorum maxima pars incerto fugæ dispersa exstinguitur, reliquis in vicum cui Aanaa nomen, coactis, atque alimentorum inopia consumptis, vix paucissimi ex his tantæ cladis superfuere.

CAPUT XII.

Hoc successu Aretas etiam a Damascenis ad regnandum expetitus, ut Coeles, Syriæque imperitaret, quo Ptolemæum excluderent, quem maxime infestis odiis persequiebantur, nec Judæam immunam reliquit incursionis, de qua victor, licet superato Alexandro, secundum utriusque tamen partis conventionem discessit, ac revertitur in sua. Alexander autem Pellaem evertit, et Gerassem petit iterum de Theodori possessionibus aliquas sibi adjungere parans, eamque sibi bello vindicavit. Inde in Syriam progressus, Gaulanem et Seleuciam et Gamalamp evertit ultus superioris belli contumeliam, ipsas quoque Antiochi munitiones diruit. Quibus ex locis iter in Judæam convortit, ac præter spem cum gaudio totius gentis suscipitur pro mirabili successu rerum gestarum: ubi parta bellandi quies exordium tribuit ægritudinis, atque aliquantulum quartanis febrium vicibus affectus, levato paulisper incommodo, dum negotia repetit militaria, nec modum servat, animo validior quam corpore, committit omnem suæ vigorem salutis viresque absumpsit, atque ita mortuus est. Viginti itaque et sex annis vario rerum eventu adversum Innumeros bellorum tumultus regnum tenuit, et duobus liberis superstibus, decessit, quos impares regni existimans gubernacula, summam rem uxoris propriæ delegavit sollicitudini, quoniam eam acceptiorem populo cognovit; atque ab hoc apud universos invenisse gratiam, quod etiam ipsa ab immunitate viri semper alienam se faciendam existimaverit, ut non solum refugeret flagitiorum consortia, sed etiam resistendo ejus iniquitatibus, totius in se plebis benevolentiam converteret. Nec improvida viri sententia fuit: nam regnandi jus mulier inoffense exercuit, sine ullo femineæ sexus impedimento, acquisivit moderandi gratiam sacræ legis observatione. Nam dum attentior circa templum cura exercebatur, et dimissa ministeria fraudis succrevit imperii vigor, nec tamen affectu infracta materno regni cupido. Siquidem ex duobus liberis electus unus ad ^a spem regnandi non potestatem, Hyrcanus vocabulo natu senior, ingenio remissior, Aristobulum vero acriorem animo expertam potestatis, emollietate privati humillitate. Assueverunt se Pharisæi mulieri, genus hominum secundum legis doctrinam exercitatum, secundum qualitatem affectus callidum, avidum negotiorum, pecuniæ appetens, qui captantes elatam mulierculam, secun-

dum scientiam juris divini extollendo suam fecere, ut pleraque etiam regni negotia ipsis committerent, adhiberent quos vellent: quos vellent excluderent atque aulico exuerent ministerio. Quid plura? ita se insinuavere, ut commodorum omnium fructus ad eos pervenirent: sumptus et molestiæ mulierem tantam afficiebant. Nec mediocris mulieri spiritus, ut maxima quæque auderet, atque supra femineæ sexus conditionem prælia disposeret. Siquidem et præstantissimam de suis manum paravit, et peregrini exercitus copias coegit ingentes, ut non solum domi sua ad omnem regnandi securitatem foret, verum etiam exteris potentibus esset formidabilis. Ea tamen rebus quibus præstabat omnibus, sed Pharisæis quasi inferior obtemperabat. Erat Diogenes in regno ejus, qui de potentissimis Alexandri amicis familiaritati ejus hæserat: eum adorsi obtruncavere, memorantes insidius consilio octingentos illos in medio urbis ab Alexandro cruci suffixos; in cæteros quoque facinoros auctores ^b quosque, ut pergeret ultio, mandatum. Necabantur itaque, quos Pharisæi præcipiebant, nec quos societas sceleris involverat. Quo metu perterriti plerique quibus hujusmodi pericula intendebantur, et maxime præstantiores opibus aut dignitatibus, ad Aristobulo intercessionem imploravere, ut matrem ab executione præcepti severioris, ad meliora deflecteret. Ille sibi gratiam parare cupiens, non detrectavit. Mulier, ægre licet, oranti tamen filio concessit, ut contuitu honorum quos gesserant, qui ita hujusmodi invidiam arcescebantur, supremæ necis sententia mitigaretur, atque eos tantum quos obnoxios suspectaret, et ^c patranda flagitii incensores sine se urbe egredi juberet. Qui accepta vitæ securitate per agros dilapsi sunt.

CAPUT XIII.

Eodem tempore causa accidit, ut Damascus juvenis dirigeretur, quoniam Ptolemæus frequentibus incursionibus incolas memoratæ urbis terrebat; cuius negotii necessitas occupavit de exercitu Alexandriæ validam manum. Cleopatram quoque Tigranes qui Armeniis imperitabat, in urbe cui nomen Ptolemæis, obsidione clauserat, quem muneribus Alexandra mulcebat, ut a se averteretur. Quem Lucullus facta irruptione in terras Armeniorum infectis rebus redire coegit, consultius ducentem sua tutari, quam aliena adjungere. Tantis itaque negotiis intentata Alexandra, in morbum incidit. Quam occasionem rapuit Aristobulus ad suas artes; et congregata manu, conspirantibus secum quos fervor naturæ prærupta quæque audendum cupienti adjunxerat, thesauros occupat, eorumque copiis invitavit ad militiam voluntarios ac pretio componit, ut in omnia quæ vellet fidem præstarent, atque infulas regis induit. Turbatus animo Hyrcanus, matrem lacrymis conveniebat. At illa spirans ferocia, filios et uxorem Aristobuli in castrum reclusit, cui nomen primo Ba-

^a Speciem, ut infra cap. 42. BARR.

^b Væcat hæc dictio in ms. Id.

^c Patrati. Id.

ris, postea Antonia appellatum, de quo supra memoravimus. Cœpta Alexandræ celeri ejus obitu destituuntur. In hæreditatem omnem Hyrcanus successit, qui vivente adhuc matre dignitatem induerat sacerdotii. Aristobulus virtute et sapientia præstabat: res usque ad contentionem atque congressionem deducta: ubi consertum, plerique relicto Hyrcano, illum alterum bello meliorem secuti. Hyrcanus comitantibus secum qui bello reliqui fuerant, confugit in Antoniam, repertisque filiiis et uxore Aristobuli, per obsides salutem invenit, quia ne quid asperum in suos fieret, Aristobulus pacto consuluit. ^a Conventum fratrum hujusmodi fuit ut regno Hyrcanus cederet, atque ad Aristobuli jus omne imperii transiret, nec tamen Hyrcanum inhonorum relinqueret, sed regni exsortem honore alio fungi sineret, quem ipse impertivisset. Transactio hujusmodi etiam religione templi sacrata, assensionem utriusque tenuit voluntariam: inde cum gratia discessum est, ac se invicem salutantes, Aristobulus in aulam regiam sese recepit, Hyrcanus æquanimiter in domum Aristobuli concessit.

CAPUT XIV.

Sed fuere, quos metus ac rerum mutatio incesse-
rat, qui se studuisse adversus Aristobulum recordarentur, et præ cæteris Antipater: is erat Idumæus genere, ^b moribus apud suos clarus, non tenuis pecuniæ, et ideo prævalidæ potentiæ, arte mira factus ad contemnendam pecuniam propter conciliandam gratiam. Qui Hyrcanum consiliis suis perterritum, quod nullam salutis suæ spem tutam haberet, qui imperio decessisset nisi transfugio sibi consuleret, ^c ubi ad suas artes inclinavit, insinuat Aretæ regi, fovendum auxilio virum qui circumventus foret ut regno cederet; decorum hoc fore regi, si arbiter fieret imperii restituendi; multoque pulchrius, si circumscripto, cui primitiva regni competere, dolo sublata reformari juberet: illum versutum et callidum, et ideo suspectum vicinis: hunc mitem et quietum, qui pro summo beneficio acciperet, quidquid sibi ab externo tribueretur, cui frater etiam regnandi jus ademisset. Præparatam itaque Aretæ regis gratiam Hyrcano annuntians, fugiendi spem detulit, et viam demonstravit, ut secum peteret Petram in finibus Arabiæ sitam, quo in loco regem adirent: qui precibus Antipatri donisque inflexus, plurimam bellatorum manum Hyrcano adjuuxit, ut regno restitueretur. Erant fere peditum equitumque quinquaginta millia, a quibus prima pulsus congressione, Aristobulus Hierosolymam confugit, ibique intutus adversus tantam hostium multitudinem; quæ clausum expugnasset, nisi Scaurus ductor Romani exercitus alterius belli occasione quod adversus Tigranem gerebatur, solvisset obsidionem, missus a Pompeio, cui recepti Mithridatis ultio gravis, bellique in socerum transferendi propositum exarsit; qua causa

A Syriam infestari per Scaurum præceperat, cum ipse Tigranem atque Armeniam urgeret. Scouro itaque adveniendi Damascum quam Metellus et Lollius funditus everterant, occurrere fratrum legati, sibi quique Romanæ opis auxilium implorantes; et quamvis inferioribus esset viribus Aristobulus, præponderavit tamen pecuniæ oblatione. Venditur summa prælialis certaminis talentis trecentis, et justitia postulati pretio pensatur. Qua pecunia sibi annumerata, denuntiat Scaurus Hyrcano regique Arabiæ discedere ab obsidione, aut si permanerent, scirent sibi adversum Pompeium et Romanos bello certandum. Eo terrore obsidio soluta: Aretas Philadelphiam petit, Scaurus Damascum revertitur. Aristobulus autem vixdum idoneus propulsando periculo manum colligit, hostem insequitur, et ad ^e Papyriem (id vocabulum loco) sex millia hostium, simul et fratrem Antipatri fallionem prælio fudit; Hyrcani atque Antipatri spes lapsa est, quibus fiducia omnis in Arabiæ viribus erat.

CAPUT XV.

Sed ubi magnus Pompeius adire Syriam cœpit, et Damascum advenit, a Romanis quorum auxiliis infracti, de manibus victoriam amisere, opem postulant, Pompeiumque adeunt, tamquam justum arbitrum, et minime avarum pecuniæ. Allegationibus itaque non muneribus (ut ante) niti cœpere: quoniam integer animus adversus corruptelam pecuniæ, laqueis avaritiæ non capiebatur, et gratuito odisse poterat fratero insidiatum honori: et ideo his eum adorsi querelis, quibus et Aristobulo fieret invidia, quod indignus aliena invaserit, et Hyrcano conciliaretur, cui vel merito vitæ, vel ætatis suffragio regnandi jus competere, astipulante præsertim matris auctoritate, quæ et judicium eligendi habuit et jus conferendi. Nec Aristobulus diu absuit, quamvis nihil in magno pectore, quod suis artibus conducere, intueretur: præsumebat tamen de Scauri redemptione, seseque ejus jactabat societate. Venit itaque regio ornata præditus, et prope majore quam solebat stipatus ambitu, ut qui de justitiâ dissideret, acquiescendi præjudicium excluderet, spem obediendi negaret: sed diutius tolerare Romani consulis sublimitatem nequivit, cui mos erat regni exorti regibus imperitare. Itaque ubi ad urbem ventum est, cui nomen Diopolis, alio concessit, Romanæ dignitatis supercilium dedignatus regni tumore. Quæ secessionem Aristobuli, est non mediocris datus offensionis locus, usque adeo commoto consule, ut statim arma Romanorum in Judæam converterentur; conjunctis Syriæ etiam plerisque auxiliariis: quem ubi comperit Aristobulus ad urbem Scythopolium atque inde Coreas appropinquare, unde erat Judææ exordium possessionis, confugit in Alexandrium castrum munitum admodum, et in monte altissimo situm. Quo cognito, jubet eum Pompeius descendere: at

^a Vetus codex, conventus. BARR.^b Majoribus. Id.^c Papyriem, Joseph. cap. 5, lib. 1, de Bell. Jud. Id.

ille tamquam herili præcepto obedire indecorum existimans, periculum potius subeundum, quam obtemperandum imperio animi immodicus arbitrabatur. Sed referta populis Romana castra desuper spectans, simul a suis monitus, non lacessendos; quorum in nomen ac potestatem totus prope orbis terrarum concesserat, descendit, pluribusque usus quibus regnum sibi jure delatum astruere contenderat, vel generis debitum necessitudine, vel exercitus judicio, qui secutus sit validiorem, deseruerit ignavum: vel eventu prælii, vel pacti conventionem ad munitionem revertitur. Rursus cum Hyrcanus consulem adiisset, vocatus ad iudicium Aristobulus, se se repræsentavit. Sed cum adhuc comperendinari cognitionem videret, in castellum regressus est. Medius enim inter spem et timorem putabat, quod imperiis ejus obediendo ad sui gratiam Pompeium inflecteret. Sed ne vi adigeretur iterum imperio cedere, in Alexandriam sese recipiebat. Nec præterit Magnum regis versutia: jubet eum discedere munitionibus: idque facturum, datis in singulos custodes munitionum litteris, sese astringeret. Jussis quidem paruit, quæ non audebat refellere: protinus tamen Hierosolymitanis mœnibus sese abdidit, et bellum adversum Romanos parare cœpit. Pompeius quoque fugientem insequi, urgere clausum, neque parandis belli usibus tempus ullum dare. Direxit Magni intentionem de Mithridate nuntius, quod morte bellum finisset. Urbs Hierico in finitimis suis Pompeium tenebat, cum rei memoratæ indicia venirent: locus prope urbem, in quo balsamum gignitur, virgultisque innascitur, quæ lapidibus incidunt pueri agrorum, perque eas incisiones distillat humor lacrymis pulchre rorantibus. Inde vir militiæ vetus compositis ordinibus, ad vesperum castra movit, et primo diluculo Hierosolymitanis mœnibus astitit, atque improvisis armatas acies infundit.

CAPUT XVI.

Obstupefactus Aristobulus dispositionis specie, virorum robore, militum alacritate, sponte occurrit, veniam precatur, pecuniam, urbem, seque offerens. Verbisque in mollibus suppliciter inflexis mitigaverat indignationem Consulis: sed irrita precatione, quia effectus deerat promissionis, non solum negatis pecuniis, sed etiam urbe excluso Gabinio qui oblatam petivit venerat, bellum incubuit. Namque Magnus adhibitis custodibus Aristobulo, urbis mœnia speculari cœpit, atque explorare diligentius, quibus in locis tentaret irruptionem. Sed cum et valida murorum circumspicaret, quod expugnari nequirent, et templum in urbe haud inferioribus circumdatum munitionibus, et ut geminum esset ingressus periculum et a defensoribus templi, et ab his qui murorum propugnacula tuerentur, hæsit animo dubius, sententiæque incertus per aliquantulum tem-

^a Gronovius *Monob.* pag. 67, restituit: *Hæsit animi dubio, sententiæque incerto aliquantum temporis.* GALLAND.

^b *Intercurrentibus.* BARR.

^c *Habebat . . . turre murorum.* lb.

A poris, cum subito intra urbem orta seditio volentium Hyrcani sociis urbe recipere Pompeium, renitentium Aristobuli propugnatoribus; illi portas aperire non audent obserare, bellumque inferre, ne regem eriperent. Sed pluribus quos terror potentiae Romanæ terrerat, cessere inferiores, atque in templum sese recepissent, soluto ponte qui transitu pervio urbem ac templum medium conjunxerat. Receptus itaque in urbem exercitus Romanus, et suis manibus Judæi aperuerunt portas, non multo post urbis ac templi expugnabunt futuris. Completumque est illud Davidicum: *Deus venerunt gentes in hæreditatem tuam, perierunt templum sanctum tuum* (*Psal. LXXVII, 1*). Spem itaque tradidere regalia sua, cessere sulcis. Pater clarus inter suos viro et militiæ stipendiis exercitibus id negotii commissum est, ut manu valida aulam cæteraque urbis tuenda existimaret: quod eo sollicitè curatum, quasi ad ea defendenda potius quam occupanda Romanorum exercitum ductum. Ad templi autem irruptionem, quoniam pertinaciter resistebatur, Judæos Magnus paravit socios videlicet Hyrcani, ut si fieri posset, aliena Romani mysteria non profanarent: simul ut suis manibus Judæi replerent, impio ministerio et turpi obsequio seruirent manus eorum in cophino, mentes in sacris. (*Psal. LXXX, 7*): sed nihil proficiebat congestio, et reniterentur e muris Aristobuli fautores, et desererent afferrent impedimentum: irritaque Pompeio tentarent exordia, nisi ^b incurrentibus sacris religionibus, quibus ab omni vacare opere Judæos non observatio foret, imminere suos aggerendis terrarum tumultis imperavisset: sola enim consecrata manus usurpatione in consuetudinem versa, et sabbato, si tamen inferatur prælium, et salutaris tremum petatur periculum, decernendum sibi ferre Judæi existimant: reliqua certamina religioni dicunt. Jam vallum excreverat, jam machinæ ad murum repugnabant regii murorum altitudine ferociter nec intermixti præliis propiore Magni accessu innabantur. Stupebat Pompeius acres virorum numeros, muri decorem ac magnitudinem, et nusquam remissa officia sacerdotum in medio belli furore tamquam profunda pax esset nihil deerat sacrificiorum solemnitati, imbellatorum inter jacula morteque cæsorum fundebatur sanguis hostiarum. Vicini altaribus imponebatur, ante aram positi seriebantur. Tertius jam mensis anceps adhuc certamen tentabat. Primus Silla ortus Cornelio, Faustus et duocenturiones, quorum uni nomen Furio, alteri erat Fabius, dejecta terra murorum, templum irrupere, singulis sequentibus sese catervis, et circumdantes undique templi interiora, quoscumque repererant, gladio transverberabant, caedebant fugientes, repugnantes alii obtruncabantur. Nullus parcendi modis, nec tamen ea sævitia bellantium, obsequia ^d vatum

^d *Vatum*, id est sacerdotum, ut ex contextu liquet. Quem quidem locum pluribus illustrat Mazochius v. c. in *Comment. ad narr. Neap. eccl. kalendar.* vol. III, pag. 771. GALLAND.

impedita. Nudatis gladiis imminebat hostis : illi A
amen sine ulla perturbatione soliti vicem mu-
neris exsequebantur. Nullum intermissum est officii
genus. Quidquid ad purificationis solemnitate,
quidquid ad cultus sacri observantiam spectare po-
erat, impletum est. Tanta erat cura ministerii :
utque utinam pro veritate devotionis et fidei suis-
set ! Majora quoque a suis orta pericula, ^a quam sibi
ab Hæbræis invicem inferebantur, atque intus pugna
vehementior, et a seditiosis propius et anceps peri-
culum : a fronte externus hostis, a tergo lateribusque
domesticus.

CAPUT XVII.

Itaque conclusi undique, alii se præcipitabant, alii
patriæ incendiis exurebantur. Sacerdotes tamen us-
que ad ultimum in suo munere perseverabant, hor-
tantes se invicem, ne in posterioribus ponerent offi-
cium religionis quam salutis præsidium : recte secum B
agi, si pietati impenderent, quod deberetur necessi-
tati, pulcherrimumque, si in patriæ sinu sepeliri lice-
ret. Quid autem juvaret evadere, et superstitem vi-
vere religioni ? præclarum potius opus muneri com-
mori pio. Quod si quis periculi metu, deserat, sacrile-
gium est : si quis impleat, sacrificium et piæ pas-
sionis victoria. Infulati itaque sacerdotes inter suas
hostias immolabantur, et amicti sacerdotalibus sto-
lis inter cadavera cæсорum humi jacebant. Fusa illic
Judæorum duodecim millia, Romanorum pauci ex-
stincti, plures vulnerati sunt. Nihil tamen gravius in
illa miseria ingemuerunt Judæi, quam quod illa abs-
condita ante sanctificationum mysteria, relecta gen-
tibus ac manifestata sunt. Denique Pompeius curarum
istiusmodi declinans superflua dum triumpho potius C
ambusta ambiret, sequentibus sese suorum plurimis
vidit tabernaculum, secundum quod soli principi sa-
cerdotum solemnem accessu patebat, atque intus ins-
pexit lucernam, et mensam, et ^b thymiamata, et ta-
bulas Testamenti, superque eas Cherubim, et multi-
tudinem aromatum dispersam, et sacræ pecuniæ ta-
lenta duo millia : in quibus cum plurimum auri
esset, integer tamen ab omni cupiditate, vel ipsa,
vel si quæ sacrorum vasorum inventa sunt, intacta
servari præcepit : et sequenti post excidium die
^c Theocorus jussit mundari templi interiora, ac cele-
brari assueta sacrificia. Hyrcano quoque principatum
sacerdotii dedit prompta ejus opera usus in obsidionis
necessitate : nam etsi infidus suis, Romanis tamen
fidelis, ut sua patria expugnaretur. Sed puto nemi-
nem dici fidelem posse, qui suis fuerit invidus. Non
perfunctorie itaque in ipso prælio jovit hostes suo-
rum, vel quod extramurani populi multitudinem an-
nitentem Aristobulo retraxit ab ejus societate : ad
omnia tamen quibus vel præveniendi Aristobuli, du-
cendique ejus auctoritate, vel conficiendo celeriter

bello Pompeius egregius imperator fuit. Præclarum
hoc addidit, ut in victoria modum teneret : denique
benignitate sibi magis quam terrore, quos vicerat as-
sociavit, auctores tantummodo belli securi percussit.
Tributam quoque victis imposuit, statuit ducem, Ju-
dææ fines determinavit. Suis ergo finibus circum-
scripta Judæa est : reformavit etiam Gadaram quam
Judæi everterant, rogatus a Demetrio qui patriæ suæ
hujusmodi gratiam a patrono poposcerat : et in hac
causa et in plurimis apud Magnum supra libertorum
modum usque ad invidiam excellens ; Aristobulum
autem cum filiis et socero ejus captivos statuit se-
cum Romam deducere : sed unus ex sobole regia in
itinere elapsus custodibus, domum revertitur : ei no-
men Alexander, ætas fratre provector et sorores
duæ. Antigonus autem ævo junior cum feminei sexus
germanitate ad urbem deducitur, Pompeiusque Cili-
ciam, deinde Romam petit.

CAPUT XVIII.

At in Syria Scaurus qui ducis officio præerat recep-
tis urbibus, quas Judæi invaserant in mediterraneis,
Seythopoli, Ippone, Pella, Samaria, Jamnia, Mirisa,
Azoto, Arethusa : maritimis quoque, Gaza, Joppe,
Dora et ea quæ Stratonis turris olim vocabatur, post-
ea autem Cæsarea nuncupata sub imperio Herodis,
qui et ornatum addidit et nomen mutavit, adversum
Arabas bellum moliebatur, Judæam inter Euphratem
et Ægyptum : Syriam quoque suis reformatam fini-
bus, judicio coercens præferendique cupidine ; quod
potius reor, quam profandam imperii gratia : sum-
mam regni Arabiæ Petram invadere volens, difficul-
tate quidem locorum impeditus, irrumpere nequivit ;
plura tamen vel propinqua urbi vel longe posita de-
vastavit, quibus in locis exercitum ejus morantem
fames incesserat ; ac pene incidisset facinus misera-
bile, nisi per Antipatrum laborantibus Romanis Hyrcanus
alimoniam ministrasset ; idemque de consilio
Scauri Aretam monuisset solvere bellum pecunia.
Denique trecentis talentis Arabs hoste se exiit, Scau-
rum redemit : hoc regressionis ejus pretium fuit : quæ
res Hyrcano fidem cum Romanis firmavit, societatem
et profunda pace securitatem fovebat ; quod in locis
hostilibus exercitui Romano, opera ejus ex indigen-
tia gravi, frumenti satietas facta, auxiliumque præ-
sto fuit.

CAPUT XIX.

Sed ubi Alexander e vinculis Magni elapsus, pri-
mum occulte, et per aliquantum tempus manum sibi
idoneam congregans, deinde palam percursare cepit
Judæam : exagitari Hyrcanus, et rebus suis diffide-
re : Romanos cura urgere, ne bellum glisceret : quin
etiam murum præparare Hierosolymis constituerat
quem Magnus destruxerat ; ac prope aggressus fuerat
opus, nisi Gabinus qui Scauro successit, curatis

lucernam et mensam, altare aureum suffimentorum,
scilicet θυμιατήριον, memorandum supererat. Cæte-
rum thymiamaterium potius quam thymiamaterium scri-
bi debuisset. Vid. Mazoch. l. e. pag. 794. GALLAND.
^c Forte Neocorus. lb.

^a Al. quæ sibi. BARR.

^b Al thymiamateria. Auctor infra lib. v, cap. 9 : In-
tus thymiamaterium, intus mensa, intus lucerna. Quæ
quidem lectio huc quoque revocanda videtur. Nihil
enim hic facit thymiana, hoc est suffitius, ubi post

strenue cæteris quibus terrorem sui nomina sparsere, occurrendum Alexandri tentamenti æstimavisset. Nec Alexander refugiendum arbitratus, sed decernere prælio ausus cum decem millibus peditum, mille et quingentis equitibus etiam castella reparavit, Alexandrium, Hyrcanum, Macheruntam receptaculo sibi (si res poposcisset) futura, vel hostibus impedimento, quoniam et Arabia non satis lida Romanis proxima erat. Gabinus, quo citius occurreret, M. Antonium cum parte exercitus præmisit, ut iter hostium impediretur, donec ipse cum tota agmine adveniret. Antipater cum electis adveniens, et Malichus et Pitholaus diversis Judæorum subnixi catervis, cum Antonio vires junxere, quos ubi confertos Alexander vidit (nam jam et Gabinus aderat) flexit consilium, ut retrorsum cederet. Sed cum jam non longe essent ab Hierosolymis, coactus manum conserere, victus aufugit, necatis ferme tribus millibus suorum, cæteris captis aut dilapsis; vix Alexandro pauci supervenere, potius ad fugæ societatem, quam ad rebellandi audaciam. Denique pacem a Gabinio petens, etiam castella, ne quid suspectum haberent, Romanis tradidit. Eo bello egregie Antonii virtus emicuit, quamvis præclarum ubique documentum suæ dederit fortitudinis. Gabinus in quinque conventus Judæam divisit, ut potestatem minueret, ex qua oriebatur potior rerum insolentia. Hyrcano pro mansuetudine ingenii ejus sacerdotii honor mpsit: totius autem regionis ejus conventus non uni, sed in commune Hierosolymitanis a Gabinio cura impertita: itemque cæteri conventus simili modo attributi, per Gadaram et Amathuntem et Hierico, Sessoritanosque, urbes scilicet potiores divisi quo et singulorum potentia nihil relinqueretur, et functio regionum non vacillaret, quæ publicam expectaret sollicitudinem. Quod et a Romanis ad revelandum rebellionis metum, et Judæis ad deponendam invidiam cum gratia susceptum: quoniam non sub rege, sed sub optimatibus degeret Hebræorum genus, ad republicæ Romanæ similitudinem; in qua non unus imperitaret, sed per vices optimi quique quibus sortito magistratus cesserat, administrabant: regni quidem exsortes, sed regum arbitri, consultum provide adversum inquietudinem gentis æstimabatur.

CAPUT XX.

Sed Aristobuli fuga reditusque in Judæam plerisque plurimum turbarum excitaverat, refluentibus ad eum quos veteris amicitiæ gratia sollicitaverat aut res ultima, quibus remedium ex discordia publica quaerebatur: imò summis misere cupiditatibus, atque aliæ spes lapsæ forant. Regressus igitur Aristobulus munitiones ædificare, Alexandriam reparare cœperat: quo comperto, Gabinus Sisyani et Antipatri, Servilioque cum parte exercitus directis, cœptum opus impedivit: desertis enim munitionibus Aristobulus se bello paravit, et quia majore numero quam usu agmen traheret, deoneravit armis populū multitudinem, et solo octo millia armatorum coegit, adjun-

cto quoque Pitholeo, qui voluntarius ex Hierosolymis cum viris mille advenerat: deinde orto prælio (immanebant Romani ejus cervicibus), aliquamdiu quidem strenue pugnatum, tamen prævaluit virtus Romanæ cæsa Judæorum quinque millia. Aristobulus cum mille viris irrupit aciem, et in castelli Macherontis munimenta sese recepit: duo millia alio dilapsi adorsi tamen castelli Romani, per biduum ferre dilati: quoniam de ultimo periculo Aristobulus totis viribus decernebat. Sed nequaquam diutius sustinere potuit: captus cum filio Antigono, quem pariter hauriens de vinculis secum abduxerat, ad Gabinum missi, et ab eo Romam directi sunt. Senatus Aristobulo in custodiam detruso, filios ejus ad Bithyiam dimisit, quod Gabinium ferunt epistolis insinuasit: id Aristobuli conjugii promissum, rememoranda sedulitatis ejus gratia, ob tradita sibi nationes.

CAPUT XXI.

His ita in Judæa gestis, Gabinus audendum aliqui ratus, in Parthos expeditionem paravit: sed suspectum Ptolemæi regis revocaverunt profectus. Nam ab Euphrate in Ægyptum Gabinus iter convertit, usus necessariis ad omnia ministeriis Antipatri et Hyrcani (sed Hyrcani per Antipatrum), qui pecunia, frumento, armis, auxiliis quoque exercitum juvaret, ac maxime congressiones circa Pelusium, insignaris locorum et totius belli generis Judæis procurantibus, Gabinium facile deterruissent. Sed rursus impræte exercitu, Alexander Aristobuli filius a Syriam sese alteram, velut in vacuam provinciam immergere moliebatur, nisi rumoribus excitus Gabinus reditum maturavisset, præmissoque Antipatrem revocasset plurimos Judæorum ab Alexandri societate: quorum multitudine fretus, parabat omnes que in regione ostenderat, Romanos exsilio dare: de quo dilapsis licet Judæorum plerisque per Antipatri conventionem, audaciam tamen non deposcerat præliumque adorsus in triginta millibus virorum, verum circa Itabirium montem, fuis decem millibus aufugit; reliquorum dispersione bellum confectum. Gabinus compositis ad arbitrium Antipatri republicæ Hierosolymitanæ negotiis, inde profectus, Nabathæos prælio subegit: Mithridatemque et Tigranem fugientes de Perside occulte dimisit: palam tamen militibus intimavit, fuga lapsos. Successit Gabinio Crassus, et profecturus ad Parthicum bellum, omne quod erat Hierosolymis aurum in templo, abstulit: et præterea quo millia talenta detrahi jussit, que Pompeius intacta reliquerat: nec longum lætatus: ubi transmissit Euphratem, exercitum amisit, et ipse exstinctus est. Eo successu Parthi lætiore, transeundum in Syriam crediderunt, quos strenue insidiis excepit Cassius, et commissæ sibi provinciæ finibus repulit, non sine gravi detrimento hostium: cum effusa venientes, quod neminem sibi obsistere ausurum arbitrarentur, locis præventos angustioribus occupavisset. Denique, fuis suorum pluribus, bellum deseruere. Cassius repulso hoste securus provinciæ

Judæam irrui, et Tarichæis deletis, triginta milia Judæorum in servitute vendidit. Pitholaum quoque suspectum doli, quo partes Aristobuli foret, jugulari jussit. Neque experti consilii ejus Antipater fuit, ut æmulum potentie quam maxime excluderet.

CAPUT XXII.

Is Antipater cognovit uxorem cui nomen Cypris, splendidissimo inter Arabiæ feminas loco ortam, que ex ea suscepit liberos quatuor sexus virilis et unam feminam. Viris hujusmodi vocabula: primus Haselus, sequens Herodes vocatus, tertius Josippus, quartus Pheroras, et Salome filia. Eaque causa vir egregie factus ad emerendam muneribus atque amicitia societatem potentium, gratiam præ cæteris sibi regis Arabum conciliaverat, quia de locis Arabiæ diversus Aristobulum decernere prælio parans, filios uos prædicto Arabum regi quasi mutue charitatis ignora direxit. Quis ille quasi depositum inviolabile susceptus, eo cultu quo liberos domi habuit, et postea repetitos patri reddidit. Sed cum Aristobulus bello operatus, in vinculis haberetur; Alexander filius ejus cum secundum conventiones pacis, quibus eum Cassius ad Euphratem rediturus devinxerat, prælio vacaret; cum cæntina Persidis haud ullo suspecta Parthorum transitu infestarentur, et blandæ tranquillitatis species in Orientis partibus humanas levaret sollicitudines; Cæsar transalpinis regionibus Galliarum, Italiæ sese infundens, Pompeium Senatunque ultra Ionium mare expulsi. Itala exolusus, Amathiam Magnus petiit, eoque diversis ex locis Romana jussit agmina sequi, quod ibi bellum pararet. Quibus intentus gerendis Aristobulus quem Romæ vincum reliquerat, cum Cæsar qui inter urbem Romam atque Pompeium medius erat, quoniam de Flaminia in Appiam compendiaris tramitibus Magnum sequebatur, ut vel ipsum exciperet, vel interciperet ejus exercitum, vinculis levatum, tribulis etiam militaribus numeris in Syriam direxit, ut Judæam sibi adjungeret, Pompeiumque a tergo urgeret. Sed in exordio tentamentorum, ubi ad locum pervenit, veneno interemptus, imperfectum negotium reliquit. Opinio mortis ejus Pompeii fautoribus ascribatur: ita luse sunt dispositiones Cæsaria, et destituta Aristobuli cupiditates, nova quadam mutationum varietate; ut tutior fuerit exsul inter hostes et in vinculis captivus, quam inter suos civis, dominus in cubiculo, rex in convivio. Quo comperto, Pompeius, quod Aristobulus in Judæa recidiva sibi bella reparare tentaverat, etiam filium ejus Alexandrum jugulari jussit, suspectum nimis ob partes Cæsarianas. Scipio Gnei mandatis obediens pro tribunali statuit reum, ut species judicii prætenderetur, accusatoribus quoque adhibitis, atque in eum, qui Ro-

manam rempublicam armis inquietasset, sententia prolata uti pro juris potius auctoritate quam pro executione præcepti, more quo duces hostium convicti rebellionis, securi percussus existimaretur.

CAPUT XXIII.

Cognita utriusque nece, Ptolemæus qui susceperat Aristobuli germanos et uxorem Alexandri, Philippionem filium suum in urbem Ascalonem direxit, memoratos fratres accersiturum: ille adveniens suscepit Antigonum atque ejus sorores, ut ad patrem deduceret: usu et consuetudine amoris ignipulus obrepit adolescenti, ignoscendo profecto, si scirent tyranni ignoscere; atque alteram de sororibus accepit sibi in conjugii societatem. Non tulit hoc Ptolemæus pater, sed occiso filio, nupum pro palam sibi junxit: morum egregius censor, qui innoxatam in filio damnaret conjunctionem ut ipse se parricidio et incesto contaminaret. Pompeio interfecto, qui dum armis Cæsaris fugit, spadoni Ægypto caput suum amputandum præbuit, conversa res: præbuit tamen ea patientia caput, qua tantorum populorum aliquoties victorem decebat, ut in illa victi sorte exsulisque conditione conspiciens rerum humanarum ludibrium et varietatem, gladio cervicem offert, ab eo cui regnum dederat, pro gratia mortem recepturus. Post cujus necem mutatio facta, plerisque ex familiaribus Magni amicitiam Cæsaris expetentibus, præcipueque Antipatro incredibilem in modum prædito, ad omnes, quorum affectaret amicitiam. Omnibus enim necessariæ opes, et maxime in præliorum apparatus, ubi ex inimicis atque adversariis sæpenumero chaziores efficiuntur. Etiam quia Ptolemæus Ægypti rex fidem læserat, ab ipso Cæsare bellis gravissimis premebatur.

CAPUT XXIV.

Pergamenus Mithridates cum omni manu quam secum deduxerat, Pelusiæ repulsus obstaculis, in urbe Ascalone resederat. Desperatoque transitu, et conatu irritato, nec jam se committere bello audebat, locis iniquioribus et impar viribus. Cui Antipater Arabas primum in auxilium adsevit, deinde tria millia Judæorum valida manu et munita armis secum perduxit. Commovit etiam Syriæ potentes in adjumentum ipsius, et Ptolemæum qui habitabat in Libano, et Jamblichum, et Ptolemæum alterum. Quorum freti societate, etiam alii populi ad bellum accensi sunt. Quibus adjunctis viribus fretus Mithridates, Pelusium accessit, et cum transitu prohiberetur, obsidionem adortus est. Quo loci Antipater præclarum militiæ documentum dedit: siquidem resistentibus oppidanis, cum summa vi belli utrimque decerneretur, primus cum suis dirupta murorum parte in qua ipse præliabatur, urbem irrumpit, eamque cepit. Nec tamen hic finis laboris adjumen-

† Ita quoque auctor infra lib. III, cap. ult., *recidiva prælia resuscitare*: Maronem scilicet imitatus, cui *lib. I, et alibi, recidiva sunt resuscitantia*. Tertullia-

nus item sic passim loqui amat, v. c. *de Resurr. carnis* cap. 18: *Scripturæ, inquit, recidivatum* (id est resurrectionem) *carnis pollicentur. Μαζοχα.*

lique; sed etiam, cum introrsum exercitus pergeret, et circa eam quæ appellatur Oniæ regio, Judæi-Ægyptii vellent resistere quo intercluderent iter, rursus Antipater, non solum removit prælium, sed etiam ad exercitum juvandum, quæ necessaria forent usui humanitatis, ab ipsis qui arma contra paraverant, ministrari effecit. Unde Memphitæ quoque animos a prælio revocaverunt, et se Mithridatis societati volentes dedidere. Qui prætergressus suspectiora, cum reliquis Ægyptiis conserendum ratus, liberioribus quidem locis, sed validioribus viris, regionis ipsius cujus incolatus Judæorum exercitus appellabatur, strenue decertavit; adeo ut prærupto sese periculo daret, ac pene extinctus foret, nisi Antipater videns totum in quo Mithridates erat, dextrum cornu a cohorte urgeri, ex alia quoque parte includi flumine, nec ullum effugium viris, irruisset a cornu sinistro super eos qui Mithridatem cedentem persequabantur; quos eo usque insectatus est, donec omnis hostium populus exstingueretur. Eo prælio octoginta solos Antipater viros de suis amisit, super octingentos Mithridates, ita ut ipse præter spem evaserit: atque hæc uno momento clades secuta. Antipater multis vulneribus corpore exceptis, egregium virtutis suæ testimonium apud Cæsarem invenit: Mithridate præsertim non solum suæ absolutionis interprete, sed etiam fortitudinis prædicatore: quibus rebus egregie Cæsar delectatus, in honorem Antipatrum, ut oportebat, inter amicos recepit. Deinde, ubi ea quæ Ægypto forent constituenda disposuit, atque in Syriam processit, Romanæ eum reipublicæ honoribus affecit: talentum quoque contulit, cæteraque ut probato sibi viro gratiæ suæ pignora impertivit. Hyrcano etiam summum sacerdotium de sententiâ Antipatri volens firmavit.

CAPUT XXV.

Antigonus quoque in Syria Cæsari occurrit, et quem vel patris deffere ærumnam convenerat, veneno per amicos Pompeii interfecti, vel supplicium germani quem Scipio summa crudelitate, tanquam reum securi percusserat, invidiæ magis quam doloris partes exsequeretur, ut Hyrcanum et Antipatrum incubare alienis, quæ sibi et fratribus suis per scelus erepta forent, questu gravissimo coacerbarot extorrem se factum habitationis paternæ: terram in qua sit natus, negari sibi: tamen suas injurias tolerabiliores videri; multo acerbiores illas quibus tota gens populi Judæorum ab Hyrcano et Antipatro afficeretur. Eosque de bene gestis in Ægypto rebus vindicare gratiam, cum illud Mithridatis juvandi munus, non ex insita in Cæsarem benevolentia, sedulitas ulla detulerit, sed ex Pompeianæ conscientia societatis formido extorserit, ut esset offensionis obtentus. Adversus ea Antipater, non verborum referens vicem, sed rerum assertionem, scidit vestem: et nudus vestimentorum, plenus vulnerum, diloricato amictu, offerens oculis circumstantium spectatæ indicia virtutis: En, inquit, ma-

levolentiæ meæ in Cæsarem testimonia: del-reum, quæ tanquam animi lumina micant. Ra-cicatrices tibi, Cæsar, voluntatis internæ a-tribuo. Hæc ego fidei meæ depono pignora, scriptos cordi apices gero. Si civibus non cre-hostes interrogentur, pro quo vulnera illa i-perim. Quid in me aliud, nisi fidem quam li-ferrem, persequabantur? At objectat mihi Fe-gratiam: fateor, Cæsar, me non hominum, si-mini Romano amicum fuisse, idque studuisse e-gie, ut vestræ reipublicæ mea officia imped-er. Militavi itaque non uni, sed omnibus: fuer-charus Pompeius, sed ante mihi ille corpore esse, quam Cæsari esset inimicus. Tuus ille-erat, et tu socer illius. Cum esset in partibus he-B juvi, ut imperatorem Romanum; non tamen a-illo quæ pro te, excepi vulnera. Tibi impendi-mortis, et ictus telorum excepi hostilium. mirum autem, si captivus vulnerum decus a-et fugitivus quid sit fides, ignorat? Quid ante-petuis hostis objiciat mihi, nisi vestram am- Mirum sane videtur, quod accusatum quæ Romanos audeat Antigonus, quos bello soleat i-sere, atque apud eos exutum se imperio qua-cujus usum ac negotium, non ad sui potentis ad insigne domesticum, sed ad lacesseada arm- mana, et ulciscenda patris germanique exiti-deraverit. Ingratus salutis tribunal Romanæ timeat, sed etiam audeat ultro incessere, com-istic rebellionis suæ consortem pœnas luisse. C Antipater finem dicendi fecit, Cæsar proce-dignum magis sacerdotio Hyrcanum videri: A-patro autem detulit potestatis electionem. Tu-eundem arbitrum honoris et moderatorem exp- atque in eo qui honorem daret, ponens men- honoris, astute satis et verecunde decus tolli et-crementum potentis. Tollis enim Judææ proce- factus est Antipater: sane poposcit, ut mure- dææ qui bello diruti fuerant, ædificaret. Tantæ negotium datæ fidei securus, et postulavit et in- travit. Eaque, ut moris erat Romanis imperatori- arbitrio Cæsaris in Capitolio scripta sunt, quæ signia honoris Antipatro conferenda Cæsar a- mavisset, ut suæ justitiæ, et meritum viri, pas- ritatis quoque cognitioni indicia exstarent. Pre- cutus autem Cæsarem Antipater ex Syria, t- Judæam flexit iter. Et primo, quem Pompeius de- struxerat murum, in veterem statum reformar- Deinde tumultus repressit, conveniens singulos i- sectu parentis, nunc mollioribus monitis, nunc- nis; ut quæ pacis essent potius quam belli, ce- quenda arbitrentur, neve exasperarent animi- regis. Qui si inoffensus maneret, civem præstate- si commoveretur, tyrannum exhiberet; et si mi- esset natura Hyrcanus, caverent tamen ne eum co- tumelia exacerbarent: sibi quoque studium esse. ut in medium consuleret, pro sollicitudine pia non pro potestate. Sed si navare aliqua tentarent, nie- dicandi animum sibi non defuturum, Romanorum-

amicitiam potius, quam dominationem experitur. Cui enim dubium foret ex amicis in armatos, si eum cui regnum ipsi firmaverant, novissent regno exutum? Simul quia lenitudine animi tardiores Hyrcanum noverat ad exsequenda publicorum munerum necessitates, filiis suis dandam tuendae regionis curam putavit, quod impar tantae moli imperioque esset. Phaselumque seniore ex liberis praesulem Hierosolymis lucem militiae constituit. Herodem quoque mihi natu atque admodum adolescentem pari honore Galilaeae praefecit. Qui ubi potestatem adeptus, natura acrior ad obeunda negotia, statim initio suo materiam invenit.

CAPUT XXVI.

Laborabat enim Syria Ezechiae latronis incursio. Quibus ille praedatoriae manus princeps totam instabat provinciam, atque omnibus locis infensus erat. Quem correptum jugulari iussit, multosque edonum interemit: quod ei magnam virtutis gloriam peperit, ut haberet apud Syros gratiam. Unde urbibus ac vicis canentium vocibus celebrabatur, quasi pacem et quietem publicam multa post tempora formavisset. Excitabat hic sermo secundo plebis amore aemulationem piam laudis fraternae, ut Phaselus juniorem natu, quem adaequaret mentis benignitate, allectis in primorum locum benevolentia constantioribus, qui severa temperarent gratia. Unde et maximus honor Antipatro, quasi parenti publico, deferebatur: ipse tamen nihil de benevolentia ac fide mutavit, qua observare Hyrcanum solitus erat. Sed difficile est in prosperis invidia carere. Denique primum tacitus Hyrcanus ad juvenum laudes vellicabatur; vehementius tamen eum, quae raeclare gesta in Herodis operibus forebantur, rasperabant, quem ultra leges Judaeorum et privati modum progressum videbat, ut omnem sibi cum matre ac patre vindicaret potentiam, regemque exuerent omni honore, cui nihil praeter nomen resedisset, quod vacuum potestatis inanem speciem praerterret. Denique inconsulto eo plurimos neci datos sine mandatis regalibus interfectos, quos lex patrum perire non sineret; unde oportere Herodem in causam vocari plerique aiebant, ut rationem daret, qua gratia violaverit legem, quae inauditos veterat exitio dari: debere assurgere Hyrcanum, vel hinc experiri, utrum regem an privatam sese Herodes gerat. Qui vocatus in iudicium nisi adesset, manifestum fore, quo tanta ejus insolentia aspiravisset. His atque hujusmodi regionum satellitum sermonibus Hyrcanus per invidiam paulatim accendebatur, qui propriorem ignaviae pudorem increpitabant, quod regalium negotiorum jure decesserit, transfusa in Antipatrum et filios ejus potestate, quos dominos constituerit licentia sibi regnandi imminuta. Quibus excitus, statuit Herodem iudicio suo non defore purgaturum, quae adversum leges usurpata obiectarentur. Herodes tametsi in iudicium se vocatum indignaretur, tamen vel patris monitis, vel consilio

A placidiores adventabat, praecoepatis Galilaeae munitionibus: sed tamen neque invidioso agmine, ut bellum minari videretur, nec iterum in tuto praesidio, ut salutem proderet: fultus quoque Sexti Caesaris erat aspirante sibi gratia; qui metuens ne quid juveni insidiarum irrogaretur, praescriperat Hyrcano mandatis severioribus, ut a iudicii gravioris periculo temperandum putaret. Unde magis absolutionem iudicii Sexto detulit quam voluntati; quamvis Hyrcanus, etsi insimulantibus cesserat, ut eum in causam vocaret, volens tum absolverit, quoniam servare hero quam persequi malebat. Sed ille juvenili calore injuriam dolens, absolutionis ingratus, perrexit ad Sextum proposito studio, ut si iterum vocaretur, non obediret, deditque obtrectantibus insimulandi locum: quamvis Hyrcanus non assurgeret ad ultionem, cum videret superiorem: recordatione tamen injuriae (quae tractando alitur) excitus Herodes, congregato exercitu pergebat Hierosolymam, ut solveret omnem Hyrcani potestatem, ac pene effecerat, nisi a fratre infractus et patre, impetus ejus concessisset, rogantibus, ut insurrexisse satis putaret, et imitatione vindictae modum poneret; abstinere tamen ab imperatoris exitio, sub quo non mediocrem assecutus foret gratiam, ut tantam potestatem adipiscerentur: laesum quidem videri, quod in iudicium vocatus sit; sed rursus affectum gratia, quod absolutus: durum nimis, si injuriam prosequatur, et pro salute ingratus sit: dubium deinde incipitemque bellorum eventum: gravem quoque invidiae sarcinam, cum imperatori suo arma inferat, et ei qui paterno affectu eum fovet, saepius juverit, nunquam laeserit, nisi cum malis consiliariis usus, umbram ei excitaverit iniquitatis, qua se lusum arbitraretur.

CAPUT XXVII.

His et talibus fregero juvenilem impetum, bellumque intestinum a Judaea remotum, sed Romanorum interventione transfusum atque in eos versum. Siquidem a Caecilio Basso Sextus Caesar dolo interemptus est: et postea Julius Caesar triennio et septem mensibus potestate functus perpetua, quia privati habitum supergressus fuerat, in senatu graves poenas dedit, Cassio Brutoque auctoribus. Unde congregatis urbibus, cum ultum iri filius Julius adoptivus patris exitium, adjuncto sibi Antonio destinavisset, quia maximam belli partem, missis auxiliis, Herodes juvisse aestimaretur, totius Syriae eidem regendae commissa est sollicitudo. Quae res Antipatro causa lethalis exitii fuit.

CAPUT XXVIII.

Timens enim Malachus Antipatri potentiam quae virtute Herodis cumulabatur, corrupto uno de regalibus ministris, Antipatro venenum paravit. Quo potato, post convivium statim moritur Antipater, impigro in caeteris ingenio, et maxime quaerendo stabiliendoque Hyrcani imperio vir strenuus. Tulit graviter Herodes obitum patris, commotoque exercitu, ultorem pollicebatur; sed fraterno consilio

revocatus, ne bello intestino Judæa inter Herodem et Malachum vexaretur, parato ad repugnandum et maxime dissimulante Malacho, quod necis Antipatri conscius foret; in aliud genus ultionis facile traductus est, ut satisfactione accepta quod nulla fraude Malachi Antipater obiisset, Hyrcanum ac Malachum Herodes ad cœnam vocaret, et de sententia Cassii, qui etiam suis id negotii mandaverat ad obeundam ultionem directis: parati centuriones præpositique Romani exercitus, venientibus Hyrcano simul ac Malacho occurrere in littore, atque evaginatiis gladiis utrumque eorum circumsteteret. Solum tamen Malachum multis vulneribus confossum ac laniatum supremo exitio trucidaverunt. Constratus eo terrore Hyrcanus, sensum amisit, atque omni solutus vigore mentis et corporis corrui. Paulisper tamen ubi sese recepit, interrogato Herode, quis præcepisset Malachum occidi, ubi cognovit ex præpositis, Cassii Romani imperatoris jussu necatum, illico respondit: Cassius ergo et mihi, et patriæ meæ saluti fuit, qui utriusque insidiatorem peremit. Sed hoc sive præmetu dixerit, sive ita senserit Hyrcanus, haud liquido patet, neque nostro definiri potest iudicio. Insurrexerat Elichus, qui fraterna necessitudine Malachi mortem cuperet ulcisci: sed quia Herodem lacessere non audebat, fratrem ipsius Phaselum lacessendum arbitratur. Quo cognito, Herodes movere se cupiens, retentus est corporis infirmitate. Elichus interea munitiones quasdam et præcipue Massadam impositis præsiidiis occupaverat. Sed ubi Herodi refusus salutis vigor est, recepta omnia, ipsumque Elichum munitione Massadæ Herodes obsecrantem dimisit. Interpellaverat ejus potentiam Antigonus Aristobuli, adminiculante sibi Ptolemæo socero, quos Herodes prælio fudit, et ejecto Antigono, Hierosolymam victor revertitur. Magna gratia etiam recentis triumphi, et præcipue novæ conjunctionis. Nam primo Dosis ei conjux adhæserat, ex qua Antipatrum suscepit filium; postea Mariamnem Alexandro Aristobuli filio genitam, secundis sibi nuptiis copulaverat, Hyrcano proximam, atque ob ea regali præditam nobilitate. Nec tamen invidiam evasit, quod regnum præreptum ire Hyrcano affectaverat. Nam ubi bello Macedonico Cæsar atque Antonius Cassium Brutumque oppressere, victoresque alter in Italiam regredi maturavit, alter in Syriam properandum credidit; legationibus plurimis affluentibus convenere ad Antonium Judæorum quique potiores, atque in Bithyniam processere, accusantes Herodem fratremque ejus Phaselum, eo quod ipsi violenter invasere rerum omnium potestatem, nomen solum Hyrcano ad speciem honoris dereliquissent. Sed præsentia Herodis prævaluit et gratia, qui non mediocri pecunia, sed et muneribus opimis Antonii animum sibi devinxerat. Unde ne sermone quidem ullo perstrictus ab Antonio, evacuavit invidiam adversum se directæ legationis. Iterum centum fere viri Judæorum Antiochiam ad usque, non ani-

nore spiritu accusatum profecti, apud Daphniam offendere Antonium, jam totum Cleopatrz amor deditum, atque ejus libidini deservientem, ut arguere cœperunt intolerabilem fratrum potestatem Messala contra Hefelebat assistentem Hyrcanum insolentium gentis redarguebat, quæ factione eorum exercitum suum delatret, alienos quæ Hyrcanumque injuriam præberet; cum Hyrcanum quod civibus esset accommodum, præoptatæ Cognitis itaque allegationibus partium, interit Hyrcanum Antonius, quos aptiores esse arbitrat. Cujus affectu secundum Herodem ac fratrem ejus conveniente, cum voluntati suæ responsu fuerent, delectatus admodum, quod erat fratri paterna hospitalitatis copulatus necessitudine, quæ eum cum Gabinio advenientem in Judæam gravissime satis Antipater hospitio recepit, multum percoluit officii; Herodem et Phaselum tetraordinavit, totiusque Judææ procuratorem præcepit. Hinc quoque multiplicatus est numerus conquerentium: nam etsi alios legatorum cum receperat, alios affecterat contumelia; nisi tunc postea legati ad Antonium in urbe Tyro degent facta Hierosolymis seditione pergere præcepit, voluntati civium non desuerunt. Et quamvis gravissimum in reclamantes vindictam, rursus tamen per strepore ausi sunt: missus ab Antonio Tyrannipræses, qui corripere insolentiam reos, cum ipse quam etiam Herodes atque Hyrcanus querent ne ibi gravissima supplicia, partemque perturbationes et causas bellorum gigneret. Ubi nihil preteritum, sed irrationabili contentione miserum cœpere, direxit Antonius armatos: a quibus cæci, alii graviter sauci; ab Hyrcano tamen sepulture mortui, aut medicinz, qui potuerant edere, gratiam adepti, geminæ humanitatis occasionem dedere, quæ ejus in civis benevolentia manifestaretur. Cæteri quoque qui effugerant, ita ut exagitando exasperaverant Antonium, ut etiam eos quos victos tenebat, suprema supplicia miserent.

CAPUT XXIX.

Cesserat eorborum insolentia, sed decursa fere biennii effuderat se Syriæ Parthorum exercitus. Pacoro regis filio et Barzabermone Persarum satrapæ barbarum agmen ductantibus. Quibus simul accessit Lysanias Ptolemæi filius, defuncto patre, cui cognomen Menneus fuit: exules jam potestate per memoratam satrapam, sollicitavit Pacorum promissis mille argenti talentis, et quingentis mulieribus, ut Antigono regnum daret, Hyrcanum solveret sacerdotium. Pacorus ministro regis partem equitatus dedit (quoniam ipse rebellionibus in Syriam detinebatur), ut in Judæam transiret, atque Antigono rem gereret et studium ejus juvaret: sed hoc quoque perum processerat, nisi contingentes adversum se Judæis, Herode ac Phaselo, et contra Antigona, ducibus de venientia Antigoni propos-

tura foret, ut Pacorum conciliatorem pacis reciperent. Quod Phaselus ingenii facilitate, obnunte Herode, probatum in tempore, mox sibi perniciosum expertus, cognovit natura barbaros esse infideles: nam missus ad Barzafarmanem, quasi pacis exsecutorem et cum Hyrcano profectus occurrit satrapæ, astute satis velanti insidias specie benignitatis. Denique profecturis munera dabat, et quemadmodum circumvenirentur dispositionibus suis constituerebat. Prosequerentur eos custodia magis causa, quam socii periculorum. Deferebantur nuntii, quod mille talentis Parthus redemptus foret ad exitum memoratorum. Ofellius quoque sagam suadebat, quod a Saramalla Syrorum dirissima factionem eis paratam cognoverat. Sed nec sic quidem adductus est Phaselus, relicto Hyrcano, sibi consilium: verum adorsus est satrapam gravioribus contumeliis, quod pretio fidem proderet, plurisque pecuniam quam æquitate duceret; amplius pro salute sese daret, quam Antigonus pro regno annumeraret. Sed Persa fidem quam prodiderat, perjurio conciliare sibi nixus et suspicionem omnem depellere, haud multo post dolum patravit. Nam eo profecto ad Pacorum, quibus id negotii dederant, Phaselum et Hyrcanum corripant execrationibus, quando aliter jam facere nequibant, ultum iri cupentes barbarorum perjuriam et perfidiam proditoris. Nec minus a Nini minister missus in Judæam dolis prætenderat, ut caperet Herodem: sed illum jamdudum suspectantem insidias barbarorum gravis ad cavendum cura exercebat, seque intra munitiones tenebat. Nec simulatis a Pacoro mandatis quibus de Phaselo ejusque insolentia fratrem conveniret, muros egredi et alloquiis hostium sese committendum putavit. Cognitioque fratrem et Hyrcanum teneri, nocte in Idumæam suos præmisit, atque ipse cum servulis insequentibus barbaros fedit. Multisque caesis, in Massadam sese properato gradu contulit: graviores tamen Parthis expertus Judæos qui fugienti incubuerant, et suos quidem intra munitiones composuit, ultus sese de insequentibus. Ipse autem relicto præsidio quæ matri et fratribus junioribus præsidio forent, in Arabiam Petræam contendit. Infudere se Persæ Hierosolymis, irruentes in fugientium domos: versa omnia in rapinas, bellum, tumultus: eorum injuria processit, ut regnum Antigono traderetur; Phaselus quoque et Hyrcanus in potestatem ejus ad subeunda quæ libitum foret, consignarentur. Ille autem tenere sese diutius nequivit, sed continuo in Hyrcanum facto impetu, aures ejus dentibus suis abscedit, ne quando ulla rerum conversione recursus ei pateret ad sacerdotium: summum enim sacerdotem immutatum esse oportet, nec licere per legem liquet, ut mutilato corpore quisquam summo fungatur munere sacerdotii. Phaselus adscitæ sibi mortis celeritate contumeliam prævertit, illiso capite saxis quæ forte occurrerant, dedignatus servari ad iudi-

bria, vel jussu alieno morti qui posset vinculis licet manibus et ferro negato exitum vite invenire. Fuit tamen etiam alius de eo sermo hujusmodi, quod saucio Antigonus medicum adhibuerit, quo venena vulnere tanquam medicamentum infunderentur. Quilibet exitus horum, præcipuum habuit spiritus ferocioris. Addidisse allegatur in ultimis suis, cum jam exhalaret spiritum, cognito quod Herodes viveret, et fuga paratas insidias evaserit, cum gratia sese obire: quia superstitem relinqueret qui sibi ultionem inferret. Herodes autem properavit in Arabiam, sperans se accepturum pecuniam, qua sola barbaricam inclinari posse crederet avaritiam, ut fratris redimeret captivitatem: ac si vel Arabem paternæ immemorem dilectionis, vel referendis muneribus tenaciorem offenderet, æs mutuum posceret pretium redemptionis, pro quo oppigneraret redimendam filium, quem ad hos usus septentium partem secum deduxerat. Sed præventum est pietæ studium germanitatis morte Phaseli, et in vacuum Herodes tam sedulo fraterni studia muneris exsequeretur. Prius tamen quam de morte fratris cognosceret, Boecchum Arabiæ regem alienum reperit, quem amicum credebat: nam is fidem cum tempore mutavit, et jam appropinquantem Arabiæ finibus Herodem vetuit intrare: composito quod sibi Parthorum nuntiis insinuatam foret, ne profugum suum in regnum Arabiæ recipiendum putaret, bellique gravitatem causam sibi gigneret. Quibus offensus Herodes, continuo retulit, quæ justæ commotionis dolor prompserat, atque inde in Ægyptum convertit. Mox tamen Boecchum penituit violatæ gratiæ, missisque per quos revocaretur Herodes, prævertit. Cui ingresso regiones quas Rhinocorii inhabitabant, et de fratris interitu, et de Hyrcani captivitate qui sub vinculis in Parthienem deductus est, veris insidiis manifestatum, tantumque incertis assumptum, quantum depositum sollicitudinum, ut pro bello fugam pararet. Denique Alexandriam summo studio contendit, atque ibi cum honore a Cleopatra susceptus, quod tanti nominis virum ducem militiæ suis expectandum partibus arbitrareretur. Unde posthabitis regiæ petitionibus, Romam navigavit, minores procellas hiemis ratus perturbationesque Italiæ compertas, quam quos in Cleopatræ mobilitate graviores omnibus naufragiis fluctus perhorrescebat: denique inexpectatis ventorum flatibus profectus, circa Pamphiliam periculum incidit, sed evasit tamen; et mutato navigio, Brundisium prius, atque inde Romam pervenit. Ibi paternæ amicitiae prærogativa adit Antonium, deploratisque suis et domesticarum ærummis necessitudinum, quibus in obsidione positus Romam precatum venerat. Antonium flexit, assumpta ex tanta rerum conversatione misericordia, quia rex dudum potentissimus, et qui Romanæ reipublicæ sæpius tulerat æpem, repente ut naufragus, et rerum omnium egenus, auxiliumque inops suis in

^a Al. vini: nam Nini nomen apud Josephum non legitur. BARR.

rima Antonio amicisque ejus dona dedit; nec tamen A ipsa desereret necessitate. Denique destitutum e-
redimere ab Antonio potuit securitatem sui. Jam citum ejus in locis saxosis atque inanis adori-
enim Antonius Cleopatræ amori defeneratus inservie- bes, gravi cæde sternunt funduntque, et fugatis
bat; atque addictus, ejus libidini famulabatur, sed que ad refugia secuti exitio dedere: adit Her-
vincere non poterat femineas aviditates, et maxime serius quidem quam necessitas exposulabat;
exercitatae mulieris in cædibus propinquorum, qui- tamen ultus ærumnam, posterioribus præliis
bus extinctis, possessionem eorum quasi spoliū Arabas afflixit, ut unam illam vicloriam suas
suis junxerat: eadem avaritia simul et crudelitate, pius deplorarent. Accidit etiam motu terre gra-
si quos de Syria locupletiores fama acceperat, inter- animorum defectio, quo pecorum plurimum, be-
ferciebat: atque addicto jam ad suas libidines An- num quoque triginta fere millia consumpta
tonio, regnum quoque Judææ et Arabiæ extinctis Military tamen omnis manus, eo quod sub du-
utrique genti imperitantibus, avaritiæ suæ adjungi bitabat, incolomis perseveravit. Hinc quoque
posse arbitrabatur. Sed quamvis libidine ebrius, animi hostium, ut arbitrarentur quod desertio
somno gravis, in hac tamen parte respicit Anto- dæam facilius invaderent, et percussos talibus
nius, ut tales viros et potentissimos reges, pro im- digiis affligerent. Upde eos Herodes ad defensionem
perio petulantissimæ mulieris extinguere detre- B sui erigendos putavit, et maxime quia regalis
ctaret. Tamen ne immunes dimitteret, amicos eorum in Arabiam miserat, necalotus dolo comperum
percussit; possessionis maximam partem ademitt, bebant. Hoc ergo trepidantes sermone adorsus
eamque præcipue quæ balsamum gigneret: urbes- Cum tot secundis nostrorum præliis, fracta
que omnes intra Eleutherum amnem sitas, Tyria hostium usque ad ipsorum fuerint confessiones
tamen et Sidone exceptis, Cleopatræ cupiditati qui vesano dolore perciti, quasi victi legatis
adjudicavit. Quæ tali mercede a viro delinqua, usque stros peremerunt; mirum mihi videtur, quod non
ad Euphratem prosecuta proficiscentem in Parthos vos irrationabilia in tantum perculerit, ut forti-
Antonium, per Judæam revertit, ubi donis muneribusque maximis conciliare sibi reginæ animum Her- elementorum potis iam virtutum successibus præ-
odes non prætermisit. Cui secundæ res superbiam ratis: nulla congressio fuit, qua non statim in-
augebant, ut muliebri impotentia supra modum ceserint, atque in fugam conversi, cedendum ex-
sese extolleret. Siquidem non multo post ei Partho- timaverint: et ut se habent a furta belli, tanke-
rum rex Artabazes, Tigranis potentissimi regis filius que insidiis remedia captaverint; non ut ipsi re-
dono est datus. Quem Antonius captivum tenens, rent, sed ut nostram differrent victoriam. Pro-
cui omni præda et spoliis Persicis triumpho debi- bus cum confidere oporteret, exagitatio succe-
tum, quasi vile mancipium mulieri addixit: ut quo C quasi formidabilis belli, quia terra tremuit, et
illustrior fuerat victoria, eo turpior esset largitio, soli ignocui fuerint quia prælia gererent. Aut si
quæ regem tanto ludibrio dehonorearet. Neq; tamen siderare velimus quibus offererit, Arabes præ-
diutius potitus secundis, qui uti illis nesciebat, insolentia muliebri Augustum in se excitavit. Itaque bel- æstimabimus, quoq; in bellum reduxit, ne in
lum Actiacum magnis utrinque parabatur motibus. giendo subtraherent fortioribus. Videq; enim
Promptissime rex cum Antonio gestiebat bellum sub- non armis aut viribus fretos, sed pecoris nostri
ire, quia et Judæa ab hostili tumultu vacabat, et pendio in aciem remeasse. Fragilis autem spes
et Hircaniam a sorore Antigoni diu retentam receperat. Sed in hoc quoque Herodes beatissimus, cui non ex propriæ virtutis fiducia, sed ex aliena
invisum est periculis alienis sese miscere. Volens det miseria: cum in terris nihil tam mutabile, quod
itaque Cleopatra alienare animum ejus a regibus vel secundæ res vel adversæ. Exiguus enim mome-
atque avertere, suadet viro, ut bellum adversus tis status rerum humanarum novantur. Nec prop-
Arabas gereret Herodes: quo si superior esset, ritas diuturna, nec ærumna est pertinax. Itaque
Arabia reginæ cederet: si inferior, dominatus Cleo- miserum esse nec contra, perpetuum est; sed di-
patræ in Judæam extenderetur. Uter vicisset, alter- ternæ frequenter, et in iisdem variæ vires rerum.
rum solveret. Quod consilium non ex dispositione, Denique ex vobis exemplum capessere licet. Cui-
sed ex usu in Herodem inclinavit: qui simul, ut D etq; superiore potiores fuimus, sed in processu præ-
prælium adorsus est, validior equitatu avertit hos- sors mutata, ut vinceremur ab his quos viceramus.
stem; in exitu multitudine hostium superatur, et Ergo et nobis sperare suppetit, quod vincantur
numero circumvenitur. Congregatis in Canatha vi- nobis qui nos vicerant. Incauta enim semper sine
ribus adversariorum, adversum quos densare aciem præsumptio, et sui negligens. Timor autem prosp-
volens, elatis suorum animis successu priorum, ea- cere futuris admonet, et diligentiam docet. In pro-
que causa in hostem irrumpentibus destituitur, et speris audacia obrepit, et inconsulta temeritas nec
maxime fraude Athenionis, quem Cleopatra ducem consilium ducis expectare. Denique contra senten-
adjunxerat, non ut adjuvaret Herodem, sed ut in tiam meam progredientibus, vobis Athenionis ut-
quæ causa in hostem irrumpentibus destituitur, et
maxime fraude Athenionis, quem Cleopatra ducem
adjunxerat, non ut adjuvaret Herodem, sed ut in

* Malim quidem fata belli. GALLAND.

attollite. Nec vos insensibilium commotiones perterreant, nec terrarum motus alterius æumnæ iudicio arbitramini. Habeant suam noxam passiones elementorum: nec aliud timeatis, quam quod in ipsis offensibus est. Non enim signa periculorum sunt in terræ motu atque animantium lue, sed ipsa pericula. Nihil est quod timeamus, quasi gravia perpessuri qui pertulimus gravissima. Propitius jam potest esse, qui vindicavit: et mitior, quam si non vindicasset. Quid servatur post terræ motum ac pestilentiam, nisi misericordia? Quia solvimus duplicia peccata. Et tamen nos, quod bello utile sit, integrum habemus. Pestilentia enim extra bellum positos abstulit: nostra autem victoria id hostibus ademit, quod bello idoneum legerant. Deinde nobis pecus mortuum, illis consilium, qui legatos quos misimus, contra jus fasque jugulandos putaverunt. Prævaricati sunt legem omnium hominum, ipsorum etiam barbarorum: quoniam apud ipsos quoque qui nesciunt humanitatem, inviolabiles legati habentur: dum vindicta cœlestis reformidatur, et tanti sceleris ultor Deus timetur. Hoc ergo admiserunt adversarii nostri, quod nec humanæ nec divinæ leges inultum relinquunt. Egre diamur ergo, non pro finibus aut spoliis, sed pro divina injuria præliaturi. Lucitet nos ad bellum, non conjugii aut prolis charitas, sed præsumpta protectio Dei. Non arbitria nostra, sed divini juris præcepta exsequimur sacra, ut pro his vindictam reposcamus, quos inviolabiles esse oportere religio jubet. Inter arma hostilia legatio sola pacis sequestra est: exiit hostes qui legatione fungitur, quorum nunc sanguis clamat ad Deum et vindictam reposeit. Festinemus igitur ad prælium, dum ultorem habemus Deum cæсорum vindicem. Illi pro nobis melius præliantur, et circumfusi aeglorum legionibus, in acie prætendunt. Talibus hortatus milites, in hostem ruit, omnem occasionem belli requirens. Erant Arabes præstantiores numero, sed animis infirmiores; unde congressione habita, ceciderunt fere eorum quinque millia. Reliqui sese in munitionem recipientes, aquæ inopia fatigabantur, ut legatione missa pacem pretio deposcerent. Sed cum se protrahi viderent, et sitiis amplius aquis deficientibus accenderetur, egredientes plerique sese offerebant hostibus, voluntario ferro quam siti præoptantes perire. Quos victos servabat Herodes, ne quid esset insidiarum. Itaque quinque diebus quatuor ferme millia recepta sunt: aliis ad bellum prodeuntibus, iterum ad septem millia victorum caesa. Qua plaga humiliati Arabes a rege, quanto virtute inferiores, tanto consilio præstantiores: quem adversarium habebant, quasi defensorem, et auxiliatorem sibi ipsum expetiverunt.

CAPUT XXXIII.

Sed major victorem sollicitudo percussit, ut qui sibi alios subiecerat, non jam de finibus, sed de toto regno periculum imminens perhorresceret, victo Antonio quem sibi amicitia copularat. Denique Augustus Cæsar Actiaci triumphator certaminis, nec-

dum superatum Antonium arbitrabatur, cum Herodes superesset victoriam. Anxius itaque rex, cum Rhodum accessisse Cæsarem vero indicio comperisset, navigavit ad eum, ne fama terrenum iter ejus præverteret. Adveniensque deposito diademate, sese obtulit privato habitu, sed mente regia. Denique nihil veritati subtrahens, constantiam tenuit, auctoritatem reservavit. Ego, inquit, Auguste, fateor me fidem fuisse Antonio socium, utpote qui ab eo regnum acceperim, cui me debitorem adhuc non abnuo: idque armis prebassem, si Cleopatra non invilisset, et Arabes non impedissent. Ea necessitate arma adversum te non tuli: non quasi amici desertor, aut prælii pavidus, sed quasi domi rebus gerendis occupatus. Ingratum me tamen sibi non ceasit Antonius, quod et adjuvamenta exercitus et frumentum innumerabiles copias absens miserim. Sed et tu, Cæsar, me non ingratum beneficiis ejus judicavisses, si Actiaco bello interfuissem. Vide quam nihil subtraham. Plus metuo apud te ingratus in hostem tuum, quam in te hostis videri. Judicium mihi tuum gravius quam bellum est, apud quem non virtutum merita, sed vitia periclitantur. Unde et ego malo apud te de fide, quam de perfidia causas dicere. Vide, Cæsar, quam integrum Antonium non deseruerim, victum non refugi. Vicisti, Cæsar, Antonium legionibus tuis maximis, vicisti consiliis tuis, vicisti imperii Romani viribus, quod dereliquit et quod negavit: et vere victus est virtutibus tuis, sed magis moribus suis. Vicit eum Cleopatra uxor, vicit eum Ægyptius amor, vicit eum Conopœa luxuries. Victus est, quia maluit cum Cleopatra vinci, quam sine ea vincere: vicit eum mulier infestior suis quam adversariis. Suaseram mortem mulieris, si vellet sibi consulere: promiseram auxilia, quibus repararem afflictum: promiseram vires, quibus fugacem tuerer, me ipsum belli consortem obtuleram: sed mentem ejus obstrinxerant Cleopatra cupiditates: victus est, quia audire me noluit: victus sum et ego cum Antonio, minore tamen flagitio: quia illum Cleopatra vicit, me Antonius. Ille barbaram, ego amicum non dereliqui. Cum illo posui diadema, sed ad te venire timens amici fidelis gratia, sequestravi regni insignia, sed non abjeci virtutis conscientiam: ut votes judica. Ego tamen quavis sorte iudicii tui referam mecum, quod cuiusmodi fuerim amicus æstimabitur.

CAPUT XXXIV.

Respondit ad ea Cæsar: Salve, inquit, et nunc magis regno tuo utere, quia non invidemus virtutibus, sed delectamur. Dignus enim es pluribus imperare, qui sic tueris amicitiam: et ut in adversis positum non abneges, et amicum tibi confiteri non erubescas. Sed adorere felicioribus adhærere et conservare fidem in prosperis: jam in adversis, satis probasti. Vicerit te Antonius, sed non ego victum putabam, quem amicitia parem fecit victoribus. Propterea expeteris a nobis, quia nulla te belli eventus mutavit: quandoquidem non tu

Antonium deseruisti, sed te Antonius, qui Cleopatrae magis quam tibi credidit. Insipientia illius te nobis acquisivit: quia perniciosissimam sibi elegit, fidelem repudiavit. Nec mirum, si Cleopatrae Antonius victus adhæreat, a qua victor captus est. Quid miraris, si te desistere fecit Cleopatra Antonium, cum a me dissociaverit atque ex consorte imperii hostem fecerit? Ergo et quia tu nobiscum repudiatus es, et ideo nobiscum regna. Nec hoc quidem beneficio vacat, quod dum nos bellis occupamur civilibus, tu indomitam Arabum gentem subiecisti, quia Judæorum hostes pro nostris ducimus. Nobis enim arma inferunt, qui vos lacessunt. Nobis ergo militasti, cum tibi vinceret: et ideo te remunerabimus, ut regnum tuum confirmetur nostro munere. Interim nihil imminuisse non parva gratia est: adoriemur in reliquum, ut non requiras Antonium. Neque enim dignum est, ut quem bello vicimus, non vincamus benevolentia. Cum hæc dixisset Cæsar imposuit diadema capiti ejus, sedulitatem adjungens muneri. Qua dignatione Cæsaris invitatus Alexander, ex amicis Antonii virum cui Cæsar maxime indignaretur, volens abducere offensionem, multa deplorabat prece: sed indignatio nimia nullum veniæ locum reliquit. Proficiscentibus inde in Ægyptum, prosecutus Cæsaris iter suppeditatis omnibus, quæ vel ipsi vel exercitui usui forent, maxima sui gratia imperatoris sibi studia conciliavit Herodes: præcipue quia in locis aridioribus usque Pelusium, regali provisione aquarum affluentia subministrata: quibus officiis tantum sui amorem infundit omnibus, ut plus videretur meruisse quam accepisse. Minor quoque regni potestas, quam humanitatis largitas æstimaretur. Unde Cæsar ex sententia rebus intra Ægyptum gestis, Antonio et Cleopatra defunctis, non solum quæ adempta erant Herodi reddidit; verum etiam præter illa quæ Cleopatra averterat, Gadaram, Joppen, Samariam quoque ei concessit. Maritimas quoque urbes, Gazam, Arithedanam, Joppen, turrim Stratonis simul donavit: quadringentos quoque stipatores ex Gallia quibus septa incedebat Cleopatra, ad custodiam corporis regi concessit, multaque alia. Sed his omnibus rex pluris habebat, quia a Cæsare super omnes, infra Agrippam tamen, diligebatur; ab Agrippa, infra Cæsarem.

CAPUT XXXV.

Quintodecimo itaque sui regni anno, ut beatitudini suæ responderet et gratiæ, tanto rerum secundarum successu levatus, ad pietatem intendit: et ut se gratum cœlestibus in se supra modum fluentibus beneficiis demonstraret, templum ornavit: omnemque illum circa templum loci ambitum circumvallavit muro, geminatisque spatiis inclusit immenso ædificandi sumptu et exquisito decore. Indicio erant magnæ circa sacrarium porticus, quas ex-

struxit ex fundamentis: nec minor tendi quam erandi intentio. Siquidem castrum Aquiloni subjacet: communivit, quod appellavit ^a Antonii gratiam, et loco inferius superiorum palatiorum. Addidit etiam in ipsa arce regiae domus gemina habitacula, maxime ambitus et mirabilis pulchritudinis, quorum gratie nihil conferendum arbitreris. Unum eorum Cæsarium, alterum Agrippium nuncupabatur, ut in sæculis ædibus tantorum amicorum diuturna memoria celebraretur. Urbem quoque Sebasten non solum reaedificavit, sed etiam replevit inhabitantibus. Ac ne singula persequar, haud nilum facile præterit loca vetustarum urbium, quem non renovaret labentem, aut additis quæ decesse videbantur, ædificiis ornare. Liberalitates quoque suas usque ad quinque annos diffundens certamina: unde illud hominum genus effusus divitiis locupletavit. Templum etiam Cæsaris de marmore albo condidit ad fontes Jordanis, ad immemor factus religionis, ut homini templum sacraret, usumque gentium in Judæam induceret. Locus nomen Panium est: ubi mons altitudinis excelsi vertice summo in sublime porrigitur, cujus in latere umbrosus aperitur antrum, per quod graveolenti præcipitii profundum sævam exhalat mephitim. Intus aquarum congregatio, et sine ullo motu multavis inerat, ut æstimatio profundæ altitudinis non comprehenderetur. Foris autem circa ipsius arborum radices fontes scaturiunt: unde ortum illic Jordanis plerique æstimavere: nobis tamen, quid veritas habeat, in posterioribus aperiendum videtur. Erat etiam maritima civitas, quæ Stratonis turris appellabatur, jam fessa bellis frequentibus, et vetustate ipsa inclinata in ruinam: opportunitate tamen et gratia loci præeminens, quam renovavit lapide albo, et variis ornavit ædificiis, atque in ea magnanimitatis suæ virtutem et elegantiam operis expressit. Inter duas enim maritimas urbes, Doram atque Jeppen sita in medio: utraque ex parte perstringitur importus littore, ut omnes quicumque ex Ægypto Phœnicem prætermeari desiderant, in salo fluctuent, quia frequenter illic mare ventis excitatur, et maxime Lybico spiramine, cujus etiam moderatiore flatu fluctus attollitur: denique illis præcurrentibus saxis, et fracto repercussus impetu, efferum mare cadens exasperat. Itaque rex nullum impensis statuens modum, magnanimitate vicit naturam, portumque majorem Pyreo constituit; atque in eo penetrata ripium vastitate, stationes tutas composuit. Mensis quoque spatium quod magnitudini portus conveniret, saxa ingentia in mare jecit, quibus inesset plerisque altitudo pedum quinquaginta, aliis etiam excelsior. Distinxit ipsum maximis turribus portum, quarum unam Drusion vocavit, ut Drusi nomen, qui de Cæsaris majoribus fuit, insignibus sui operis intexeret. Gradus etiam breviores locis interpositis frequentioribus, per quos sine gravi labore naviga-

^a Legendum videtur, Antonii castrum: vel si mavis, Antonium sive Antoninum castrum Antonii gratia. BARR.

abducerentur. Tribus etiam colossis ingentibus totum portus illius gratiam venustavit. Iterum templum Cæsaris editiori fundavit loco, et templi medietatem colossam constituit Augusti nomine, velut simulacrum ipsius, quod non minoris magnitudinis foret simulacro Olympii Jovis aut Junonis Argivæ. Nescias pulchritudinem in tantis difficultatibus, an validitatem operis; ac munimentum in tanto decore præstare amplius putes, quandoquidem insolubile maneat opus, et mari et vetustati: Accessit itaque in eo opere multiplex gratia. Nam et urbs maxima accrevit provinciae, et portus navigantibus, et honor Cæsari, cujus ex nomine Cæsarea in hoc tempore vocatur.

CAPUT XXXVI.

Hanc regis potentiam prosperis affluentem successibus unius mulieris expetita societas inclinavit; moestisque infregit doloribus, ex quo adversum jus fasque conjugium dignitate potius generis quam charitate, usu quodam regio metiendum existimavit. Habebat autem in consortium, Dositem nomine, Hierosolymitanam feminam privato sibi antea sociatam, quæ gratior eo esse debuerat, quo fuerat felix marito, cum qua regale fuerat adeptus fastigium. Verum immemor gratiæ projicit Dositem, sociat Mariamnam Aristobuli neptem, Alexandri filiam. Itaque dum sequitur nobilitatem, in perturbationem incidit, qua sibi domus propria non conveniret, cui diversarum provinciarum multiplex obtemperaret populus: ac ne oculi novæ nuptiæ odio novercali domi posito, eo quem Dosis generaverat, offenderent, ejectus non solum paternis ædibus, sed tota quoque urbe Antipater (id enim juveni nomen) infaustis nuptiis locum fecit, quas pater unici filii exsilio concelebravit, vixque festorum dierum solemnitatibus arcessebatur. Videns mulier morigerari sibi maritum, etiam pietatis convicio in superbiam conversa, addita est etiam causa, qua jure ejus animus inflammaretur: quia Hyrcanum avum suum, viri sui insidiis noverat extinctum, falso suspectum propter regni cupiditatem: ipse est, de quo supra memoravimus, quem Barzafarmanes qui Persis imperitabat, cum occupasset Syriam, captivum abduxerat, atque in Parthia primo retentum, postea Judæis postulantis qui supra Euphratem inhabitabant, miseratus sortem inclinatum permisit: atque utinam ut concessus fuerat deprecantibus, ita etiam credidisset momentibus, ne mora ingenii humani propinquorum cum potentia sollicitaret, ut ad Herodem transitum faceret, eam illi periculo futuram, quod nullos magis regni cupido servandi, quam proximos exagitaret, atque a propinquis caveret. Verum ille lædio peregrinationis et suorum desiderio transivit Euphratem, in Judæam revertitur. Quod altius in pectus Herodis, quam quisquam ratus erat, descendit, non quo illé regnum affectaverit, sed quia viro

A regii generis, et diu exercitati privilegio potestatis incertum, an ab eo abstinere se posset, æstimabatur. Laqueus igitur mortis Hyrcano, conjugium nepotis fuit, cujus gratia properavit ad Herodem: nescius, tutius ne apud hostem captivos degere, quam apud regem propinquos. Nulla itaque vel levi regnandi suspicione, hoc solo interemptus est, quod ei competere regnum videbatur. Diligebat interea Mariamnam impenso amore, nec offensam volebat; cummlaverat mulier gratiam numerosiori partu. Nam quinque ei generaverat filios, sed ex tribus maribus junior Romæ obierat, dum litteris imbuitur liberalibus. Reliqui duo ultra privatorum modum regio cultu celebrabantur. Suffragio erat juvenibus matris nobilitas, et suus ortus in regno, quod imperante B jam patre geniti forent, sed amor maxime Mariamnes, quo rex magis magisque quotidie accendebatur: ut cum ipsi nulla vicissitudo amoris a conjuge rependeretur, caveret tamen, ne in aliquo mulieris animum moestificaret. Æqua lance odium mulieris et amor viri adversum se certabant. Justius tamen Mariamnam amantem se virum oderat, quam Herodes Mariamnam amabat non amantem. Suppetebat mulieri odium de flagitio, fiducia de amore: quia altero dolore nepotis adversabatur, altero per obsequium amantis extollebatur. Et ideo ne a convicio quidem objiciendorum criminum temperavit, quod avum sibi Hyrcanum et fratrem Jonatham per seculum eripuisset, cum alter prosocer, alter affinis: ille ^a propter senectutis infirmitatem servari debuerit, hic saltem propter ætatem adolescentulam: facinus indignum, cui septem et decem annorum adolescenti summum commiserat sacerdotium, huic continuo honorem contulit, et mortem intulit: nulla alia causa, ut accepimus, nisi quod sacerdotali amictu indutus, ubi accessit primum ad altaria sacro et celebri die, subito populus illacrymavit: quod suspectum adeo Herodi fuit, ut præ gaudio crederet populum illacrymasse, atque adeo erga Ephebium prodidisse affectum suum, lacrymas illas voti indices, studium populi sui periculosum, qui intimis visceribus significaverit, quod studium erga cultum adolescentis haberet, et nobilem illum regium nepotem impotentis mulieris filium fratrem reginæ protervioris quæ regem virum dedignaretur, prorupturum ad imperandum, nisi maturius sublatus e medio foret, cui forma, cui decoris gratia suppetet, ut jure præferendus omnibus æstimaretur. Proposuit itaque adolescentem occidere: exagitabat eum mater adolescentis, quæ et ad investigandum acrior, et ad ulciscendum vehementior, nihil occultum, nihilque inultum patiebatur, eoque revocare sese ac reprimere deliberabat. Rursus exagitabat eum cumulator in dies erga adolescentem amor universorum et regni periculum. Unde prærupto furore excitatus, statuit quovis modo sibi consulere.

^a In editione prima Ascensiana legimus *propter senectutis infirmum*, pro quo male postea *infirmum* substituerunt. МАРОСЪ. l. c. pag. 826.

CAPUT XXXVII.

Mittitur adolescens nocturnis temporibus ad urbem Hierico, atque sibi solitus delectari studio natandi; a plurimis quasi in ludum coeuntibus dum sine modo mergitur, in piscina necatur. Id tacitum soror non tulit, sed affectu germanitatis per conviciam prodidit, atque objectavit marito, jussu ejus sibi fratrem ereptum. Destitutam se omnibus, funestam sibi domum conjugis, qui primo sibi avum ademerit, postea germanum interemerit, miseram se exitio suis fuisse: imprecari dira viro, socrum et regis sorori; commune omnium flagitium: ultorem Deum poscere, ne tantum facinus impunitum relinqueretur. Ferebat ista Herodes quasi amore captus et nutibus deditus: sed furebat ira muliebris, et ferre non poterat maledicta execrantis et indignantis arrogantiam maxime, quia victus vernaculo ejus Herodes insurgere adversus neglectam nequibat, et ideo quo magis excitari quasi amans posset, scena adulterii contextitur, atque in mulierem istiusmodi crimen componitur, quod imaginem suam Antonio in Ægyptum destinavisset. Quantæ istud intemperantiæ fuisset, ut absentem et prompto in libidines viro, tum præterea potenti qui potestate pro jure uteretur, formam venalem offerret ut pulchritudine illiceretur, novæ auctionis commercio se mulierem potuisse, vi ne amoris an odio mariti, cujus periculum pro mercede adulterii postulavisset? Hoc itaque commento mulierum, apud Herodem Mariamne quo magis amabatur, eo gravius appetebatur, nec tamen insimulatio ipsa, quamvis indignantium seminarum, aliena veripentius fuit: matrem enim Alexandram firentem, quod alius filio suo Aristobulo in sacerdotio præferbatur (hoc enim nomine Jonathan filium suum quod avum sibi regem fuisse in memoriam reduceret, appellari malebat) ab Antonio per Murgam quemdam litterarum sequestrum petisse filio suo sacerdotium, fides vero propria erat. Deinde adveniente in Judæam Gellio Antonii amico, cognitum adolescentem miraculo fuisse propter excellentissimi decoris gratiam. Non minus etiam Mariamnem, cujus quo dignitas clarior, eo fama illustrior, et forte compertam more quodam ingenii humani, quo viri quoque eo se interioribus amicis cariores cupiant declarare, si præsentibus quoque necessitudinibus suis in se hospitalitatis societatem indulgeant: ibi quoque Alexandræ datam cum Sosio colloquendi copiam licet liberiori viduæ, alia quoque cognoscendi hospitis deesse copia non potuerit, cum præsertim hujusmodi et causas et personas requireret. Deinde collato utrimque consilio id se dedisse sententiæ, ut utriusque imagines Antonio dirigerentur. Perstrictum illum splendore imaginum, et Sosii præcipue testimonio (qui nihil tale se unquam vidisse in terris asseveraret, et gratiam illis non hominum, sed divinam inesse lenocinantem: ut excitaret viri minime sobrias cupiditates) scri-

^a Herodi scilicet. BARR.

Apsisse Herodi, ut Aristobulum ad se sine moneret: de Mariamne quod sibi conjuncta foret, termisisset. Non quo cooperire libidines suas, his quæ nuptæ essent apud maritos soleret, cui periculo usus foret, flagitium sine pudore; sed Cleopatras caveret indignationem, quæ utriusquidem sexus rivali offenderetur, sed amplius civitatem viro mulierem deprehendisset; quia se super omnes excellere mulieres arbitrabatur. In lectis itaque litteris, Herodem excusavisse, quod seditione populi et perturbatione totius gentis letere a suis nobilem non posset adolescentem, ut ut satisfaceret Alexandræ, spondidisse Aristosacerdotium: sed cum moras fieri promissis viis et arte se ludi putaret; Alexandram paravisse B. gium, ac ipso apparatu fugæ cognito per Salomonsilio revocatam esse cum filio. His motum Herodem dissimulasse ad tempus injuriam, et accensum Aristobulo sacerdotii collationem, ut honoris paratæ necis invidiam velaret: qua peracta, et cæcus, quasi fulmine ictus, exagitatus est, sine affectu adulterii afflicto a suis crimine, quod Antonium promptum ad libidines, et invelatas, quod plurimum poterat inflammantem in omni amatorum cupiditates. Cleopatras quoque invidiam rivalitatis præcipue dolorem atque invidiam, quæ plurimos virorum, quos seniores uxorum reprimendam intemperantiam compulsi interemisset, iuvare sibi periculum non amittendæ conjugis, sed etiam subeundæ moribus horrescebat. Proposuit itaque ipse contendere Ægyptum, ut Antonium vel Cleopatram quam amne metuebat, deflecteret. Evocatum alii M. Antonii litteris eo tendidisse, ut necatis causas præstaret. Profecturus tamen suo Josippo cui Salome germana regis in conjugio convenerat, secreto aperit, suspectam sibi non propter conjugalis formæ appetentiam, quam sui decoris specie prodidisse mulier argueretur, quasi affini negotii committere, ut si ipse ab Antonio extinctus foret, Mariamnem necaret, ne nuptæ flagitii superesset. Josippus haudquaquam, ut terror, studio prodicionis, sed quo mulieris erga sopiret querelas, quibus se afflictam diceret, et odiis viri, mandatum exprimit, atque ad affectu amantis interpretatur quod ne mortuus quidem perteretur Herodes seungi se ab uxoris societate. Si mulier longe aliter quam Josippus aestimaverat, argumentum traxit implicatæ adhuc in se crudelitatis, cujus exercendæ post mortem quoque suam executionem affini proprio mandavisset; infelix illum sibi injuria, qui suspiciones suas non argumento aliquo veritatis examinaret, sed præcipue mortis exitio urgeret; nullum odiis finem fore, quod ultra ipsum vitæ ac salutis defectum extenderetur. Sed Josippus domestici mali immemor, dum alienam conjugem ultro reconciliare expetit, suæ conjugis

adversum se inflammavit suspiciones : quæ et colloquia viri proptili cum Mariamne , morasque in aula regia haud perfunctorie ferendas arbitrabatur. Denique ubi frater revertitur, insimulationes non distulit, injuriam addens suam regalibus contumeliis, quod sibi quoque Mariamne ademisset maritum : sed Herodes præstrictus licet, tamen haudquaquam gravis primo edmnotus est, nec infensum se uxori præbuit, cum etiam vi amoris infractus, quodam die mulierem jurare cœpit, quod tanto eam diligeret affectu, ut numquam alterius mulieris flagraverit cupiditate : ita omnes ex animo abjecerit, ut uxori fidem servaret. At illa : Satis, inquit, amorem erga me tuum mandatis quæ Josippo dederas, declarasti præcipiens ut me occideret. Quomodo potest amare, qui occidere potest ? Amens illico rex ubi audivit secretum suum **B** proditum, cogitare cœpit numquam proditurum fuisse Josippum, nisi captus amore mulieris mercedem proditiōis stupro quæsisset, manifestatum quod diu latebat, in aperto crimen indubia corruptione : non frustra excitatam sororem, quæ domesticam injuriam præ ceteris deprehendisset. Itaque indignatione nimia furens animique impos exsilivit de lectulo, fugiens corruptelæ turpis contagia, nec furentem capere aula : audivit soror vociferantem, continuoque rapens tempus ad argumentum insimulandi et occasionem nocendi, confirmavit indignantis suspiciones : Impulsus itaque dolore injuriæ insimulatione germanæ, jubet occidi utrumque ; nec multo post secuta est factorum poenitentia : et ubi ira cecidit, amor successit, et passio resuscitata est, tantusque incanduit fervor cupiditatis, ut defunctam non crederet, atque in excessu mentis positus, quasi viventem alloqueretur. Et sicut ad eam quæ viveret pueros dirigebat, rogans, ut depositis simulatibus, ad sese veniret, et redderet se conjugali gratiæ. Vix denique multo edoctus intervallo temporis obiisse credidit, quam pro amore tamquam immortalis feminam decoris mori non potuisse arbitrabatur. Tantus erat affectus erga defunctam. Denique efferus, postea atque in multorum necem præsentium odio fertur exasperatus, nec solum morbo animi laborasse, sed etiam gravi corporis ægritudine, quam ex pestilentia quoque aeris contractam aiebant. Nam tractus cœli corruptior plurimis pestem creavit. Unde consultis medicinæ peritis, silvarum secretis sese addidit, et refuso paulatim vigore, venatibus salubritatem corporis pariter ac mentis ^a salubritatem recepit.

CAPUT XXXVIII.

Hoc quoque addebat miraculis suis quibus defunctæ suspiciebat gratiam, fuisse se injusti poenas flagitii, et elementorum ægritudine expiatum interitum tanti decoris ; excidio mundi, populorum lue unitis mortem, sorte tamen impari vindicatam, cum

A fructus terra abnueret, fames augeret pestilentiam. Hunc Mariamne exitum tulit, sobrie viro pudica, sed insolens formæ conscientia. Cui magnanimitas superfluebat, sedulitas deerat, ut blanditias dedignaretur mariti, secura quod nihil ab eo qui supra modum diligeret, exitii perpeti posset : nec solum ad præsens ultionem reperit, sed etiam in reliquum hæreditaria odia transmisit. Cui successere filii materni doloris executores pio erga matrem quidem affectu, sed erga patrem impio : cum utriusque parentum parimunere jus naturæ solvendum foret. Nec inexercitatos dolor reperit : nam diu Romæ eruditi Latinis juxta et Græcis litteris, astutiam non mediocrem assumpserant, et absentes ^b compererant necem matris, plerisque in odium patris impulsoribus asperabantur. Regressis quoque ne conspectus quidem paterni reverentia sedulitatem infuderat ; crescebat cum ætate malitia. Accessit etiam ex conjugii societate præsumptio, quod alteri Salome filia neptis Herodis, alteri Archelao genita qui Cappadociæ regnum tenebat, in jus copulæ nuptialis convenerant, et nobilitas conjunctionis odiorum dederat auctoritatem. Offendebatur igitur Herodes, vel tacito filiorum ingenio excitatiore, quam paterna pietas pati posset, quæ etiam vultu frequenter læditur. Addebantur et stimuli ab his qui ab insidiis filiorum cavendum, quasi solliciti crebro denuntiabant, asserentes, quod ultrices materni exitii armarent manus. Quibus perterritus Herodes Antipatrum Dosidis filium præferre fratribus, atque ad sui gratiam uberiore ^c effectu cœpit lacessere. Ardere majoribus odiis aula regia, et certamine fratrum concuti : dum illi indignantur, quod privata mulieris filius sibi in regno ortis præfereretur : ille versutus adulandi, quo se inferiorem materno latere cernebat, eo studiosius commendare sese patri, appetere germanos compositis insimulationibus non quiescebat, donec ipse per se ac per alios quos sibi adjunxerat, excluderet ipsos ab affectu paterno. Denique regnandi his spem omnem ademit, ita ut publice condito testamento, solus imperii successor designaretur, missusque ad Cæsarem Romam præter insigne diadematis omni ornatu cultuque regio fulciebatur. Inde in Judæam regressus, aucta erga se Cæsaris plurimorumque illustrium virorum gratia, exigui prope temporis intervallo tantum prævaluit, ut etiam matrem conjugio patris ^d adderet : geminisque armis, adulandi arte et simulandi versutia, ita germanos urgere apud patrem cœpit, ut patri filius necem pararet. Denique furens animi Romam petit attracto secum Alexandro, quem reum magici adversum se criminis ante Cæsarem statuit. Ille data sibi copia deplorandæ calamitatis, ærumnarumque omnium, cum videret sibi suppetere tanti judicis auctoritatem, qui nec ab

^a Ms. sobrietatem. BARR.

^b Ms. comperita nece matris, plerosque in odium patris se impulsuros arbitrabantur : regressis quoque ne conspectus quidem paterni reverentiam sedulitatem-

que infuderant. Ib.

^c Affectu. Ib.

^d Redder. t. Ib.

Herode traduci per gratiam posset, nec ab Antipatro circumveniri, nihil prætereundum ratus, flagitia patris quadam perstrinxit modestia, ut nec urgere tamquam accusator videretur, nec occulta esse sineret, cum plurimum causam juvaret, si se ob necis maternæ dolorem paternis peti odiis demonstravisset. In talibus enim judiciis nihil magis liberos gravat, quam naturæ pietas et pietatis auctoritas: quæ si aliquanto traducuntur flagitio, præjudicium minuitur, prærogativa excluditur. Ubi vero ad objecta patris ventum, validis refellens assertionibus, alienum sceleris primo fratrem demonstravit, qui suorum esset consors periculorum, quem innoxium in crimen vocari ingemiscebat. Adstipulabatur puræ conscientiæ agendi jus et dicendi peritia, nihil sibi ac fratri relictum honoris, sublata omnia per scelus germani, patrisque facilitatem. Amarissime deplorabat necem sibi irrogari, quam pater eousque expetit, ut crimen adjiciat, flagitium adjungat. Quibus dictis coegit in lacrymas universos, atque eo sortem deduxit judicii, ut Cæsari accusatio non probaretur, pater reconciliationem amplecteretur. Id gratum admodum et præcellentissimum Romano principi, non solum regi inclyto regnum donasse, sed etiam liberos reddidisse. Itaque justo definitum examine, ut sic paterni juris reverentia inviolata maneret, et tuta filiorum innocentia; patri, ut decebat, obtemperarent liberi. Ipse inoffensum naturæ affectum a cohiberet filiis; cui vellet tamen, regnum relinqueret. Redit ex urbe Roma cum patre Alexander, judicio magis, quam suspicione absolutus. Vacare enim mentem Herodis ab odio filiorum Antipater non patiebatur: ipse enim erat odiorum materia: premebat tamen studium suum contuitu reconciliationis, ne appetitæ germanitatis scenam proderet, insidias manifestaret. Ubi ventum est in Ciliciam, et navigantes in ^b Eleusiam applicaverunt, suscepit eos Archelaus opimo convivio, gratias agens Alexandri generi sui causa, quod exemptum periculo reconciliatione etiam dignum æstimasset. Ipse etiam litteris per suos directis, amicos rogaverat, ut genero defensionis adjumento forent, et discedenti obtulit xxx talenta hospitalitatis munere, ac Zephyrium adusque regem perduxit. Regressus domum rex continuo populum advocat, apud quem hoc modo disseruit.

CAPUT XXXIX.

Modo causa mihi, Hebræi cives, et utilis et fructuosa fuit Romam petendi, profecto ut de filiis meis Cæsar judicaret: ne solus ego qui irascebar, cognoscerem, perrexi ad Cæsarem: ut qui regnum reddiderat, de successore meo pronuntiaret. Adjecit beneficiis suis, ut quod difficile erat, prope amissos filios patri repræsentaret; fratribus quod supra regnum est, concordiam redderet. Redeo igitur ditior quam profectus sum: didici esse melior pater, quia didicerunt

^a Id est, simul, communiter exhiberet, ut equidem existimo. GALLAND.

^b Rufinus Josephi interpret, *Eleusam*. BARR.

^c Vet. cod. *gratia*: hoc est, patris permissione,

A filii mei esse meliores liberi, Cæsaris benefici Statuit enim, ut ex meo arbitrio penderet filiorum successio, ne prærogativa successionis superbi gigneret. Ipse mihi successorem darcem, quem edigissem: eum scilicet qui meruisset: eum, qui patrem amplius honoravisset. Imitabor Cæsarem; enim absolvendo juniores filios meos, seniori pares fecit. Itaque simul tres liberos hodie reconstituo: illi ætas, istis nobilitas astipulatur: numerus moveat: magnitudo regni et pluribus addat. Arbitrator primo sententiæ meæ Deus: deus etiam vos accedite: quos Cæsar conjunxit, constituit pater, vos honore congruo prosequimini, ut nec immoderatus neque infimus honor sit: aliud infanti aliud exasperat. Quod cuique portionis suæ meritis suppetit, impartitur. Non enim tantum quis debet eum quem supra mensuram honorat, quantum laudem eum cui debitum negat. Et plerumque uterque error offenditur, ubi prælationis adulatio est. Sum enim omnibus pater. Honor filiorum haud dubie patris gloria est. Si tamen supra modum quis liberos nunc excolat, reus est mihi etiam pro liberis meis, quia auctor prolapsionis est: Nimius enim cultus audebat sumptus est. Numquid invidéo liberis meis? Absed malo eos minus cum gratia posse, quam plurimum cum seditione. Quod enim superbiæ vel rapinæ est, cito labitur: quod gratiæ, diu tenetur. Certe curæ erit mihi, ut sponsores concordiæ adjuva liberis meis parentes amicosque, quorum bonæ mutiæ dilectionis affectum induant. Nam cum ostendit sermo malus facile mentem audientis inficiat, ut maxime assidua colloquia, et diuturnus usus pestiferis animis infundere solent, quo contagio quodammodo in mores cohabitantium cito transeat: etsi tranquillitas morum sit, tamen ut stagnum mite licet, reus exagitantibus assurgere in æstus valet: ita bonæ natura improbis monitoribus fluctuat. Arbitror itaque quod in me unusquisque spem sui potissimam debet recondere; non enim quod accedit liberis meis, mihi deperit. Plus unusquisque tribunorum vel militum revereri debet patrem imperatorum. Ego, ego sum, qui mercedem universis rependam, pro his etiam quæ filiis meis detuleritis. Si recta advertero studia factis remunerabor; malevolentia pretium referensuum, ut apud eum quoque quem putaverit adulatorem, fructu excidat. Vos autem boni filii, considerate primum naturæ religionem, cujus gratia et besias ligat, quæ etiam feras cogit in amorem necessitudinis: manet inter indomitas pecudes intuitus amor, et periculis propriis redimunt suos belluæ. Reverentiam etiam Cæsarem, qui vos ex inimicis amicos fecerit. Tertio me ipsum, qui rogare malo, cum possim jebere: manete fratres, nolite ^d exurere quod generati estis. Do vobis vestem et cultum imperialem: sed pretiosius est, quod suadeo, vestri amoris intente

ut filii tantum honorentur, quantum pater permittat. GUAL.

^d Forte *exurere*: id est, oblivisci. GALLAND.

tum signaculum. Si pietas maneat, regnum delectat : si desit gratia, vile imperium est et plerumque noxium. Ergo dum vos experiar, habebitis interim non regnum, sed regni honorem. Si patrem dilexeritis, jus sequetur : mei tamen amorem in vobis probate : omnibus quibus delectare regnum solet, ut principes potiemini. Onera imperii et moles negotiorum me solum, et si nolim, manebunt. Et ideo vobis prodest mea velle : quia ego quæ vestra sunt, et volo et mea arbitror. Illis dictis osculatus est filios, et eos uno osculo charitatis invicem sibi neceret. Quo facto conventum dimisit.

CAPUT XL.

Discessere plerique læti, quibus placebat concordia germanitatis : sed cum fratribus revertit dissensio eoque gravior, quod dignitas potior, cui amplius invideretur, et nocendi suppeteret major potestas. Dolabant filii Mariannes æquatam sibi privatæ filium mulieris qui regni nesciret prosapiam. Contra Antipater distinctam sibi a fratribus regni spem dedignabatur, et invidebat germanis, quibus posteriora pro primis vix reservarentur. Sed hic sese tegebat et velabat, odio prætendens gratiam, illis consilium omne in sermone obvium, etiam non quærentibus. Promptior lingua et secretorum prodiga, quidquid locuti forent apud Alexandrum, continuo apud Antipatrum erat : multa etiam quæ non dixerant, simulabantur. Pleraque internuntius cum incremento adjiciebat. Architectus omnium quibus appetere fratres, Antipater erat, cujus vita nihil aliud erat, nisi quoddam versutiarum conciliabulum, scena improbitatis, argumentum scelestum, flagitiorum ministerium. Subjiciebat iudices, subornabat testes, simulabat defensionem, quasi in theatro personam fratris circumferens, ut leviora excuteret objecta, gravioribus cederet, quo magis patrem falleret, et vehementius in fratres moveret ; maximeque acerbabat arte invidiam paternæ necis paratæ, ut regnum eriperetur, quia regibus metus periculi suspectior : sed ne sine repulso minus verisimilia regi viderentur, ipse primo tentabat resellere, deinde constringi se manifestis rerum indicis volebat videri, ut perorata utrinque causa, quasi nihil iudicio defuisset amplius, pater tamquam in convictos filios excitaretur : nulla enim res majorem fidem assertis dabat, quam quod Antipater fratrum defensor æstimabatur. Hac fraude plurimorum captabat gratiam, ipsius quoque patris in se mentem inclinabat. Quidquid quotidie fratribus inieciatur, de affectu paterno in ipsum transfundebatur. Abducebat amicos regis, parentesque et præcipue fratrem regis germanum Pheroram, et Salomen ejus sororem alienos a nepotibus fecerat, ut non modo eos non defenderent, sed etiam appetere atque odissent. Accedebat odiorum materia

A uxor Alexandri Glaphyra, quæ muliebriter satis præsentium insolens extollere sese ceceperat fastu superbo : eo quod omnibus præemineret prosapiae claritudine. Itaque quasi dominam se omnibus qui in aula erant regia, præferebat, patrem avumque regem sibi, et præcipue Darium Hydaspen materni generis apicem solita jactare contumeliisque ignobilitatis afflicere Salomen regis sororem, vel Dosidem conjugem : quod illis dolori, sibi odio foret. Cæteras quoque feminas similiter exasperare, quæ regi propter decorem magis quam propter nobilitatem generis copulabantur. Plurimis enim Herodes præter regium morem, etiam Judæorum usu quasi quadam erroris licentia delectabatur, qui figuras majorum vitiis suis obtentui ducunt. Gravabatur ergo Alexander uxoris insolentia : Aristobulus quoque iisdem quibus Glaphyra sermonibus uxorem incesebat : dejecti illam status, nec conferendam regis proli : imparem Glaphyræ sibi esse opprobrio, quod frater regalis generis conjugio potiretur, ipse privatæ uxoris contubernio degenerasset, demens, qui conturbaret convicio proprias necessitates. Quibus perstricta contumeliis uxor Aristobuli, ad matrem cum lacrymis omnia perfererat. Salome autem comperta per filiam regi Herodi annuntiabat : at ille monere filios quam perdere commodius ratus, vocatos partim imperatorie terruit, partim affectu paterno hortatus est, ut fratrem amarent, neve ut hostes dissiderent, veniam tribuens superioribus, denuntians correctionem futuris. At illi compositis sese insimulationibus peti pluribus deplorantes, orare simul et polliceri operibus ipsis, in reliquum propriæ fidem defensionis datos : tantummodo facium pater expectaret, ne temere auditis crederet : non enim defuturos delatores improbos, quamdiu auditor credulus suppeditaret. His et talibus emollito patre, quamvis eo tempore imminentem depulerint metum, necessitiam tamen coacervarunt, quod urgeri sese a Pherora et Salome videbant : quorum alter patruus, altera soror patris, quibus defensionis esse debuerant, insidiabantur : accedebat enim formido gravis, quod plurimum poterant apud patrem. Nam accepto diademate, prope universam regni potentiam cum fratre suo Herodes participaverat, nec mediocres utrique contulerat opes, et maxime Pheroræ. Denique his annua talenta centum recondebat, præter eam regionem, quæ ultra Euphratem sita, redituum copias multiplicabat. Tetrarches quoque petiti Herodis a Cæsare fuerat constitutus, donatus etiam regalis conjugis necessitudine, quia sororem regis conjugis in connubii sui sortem adsciverat. Post cujus obitum desponsata sibi seniore regis filia in gratiam successerat generi, nisi amore captus ancillulæ, regalis puellæ copulam declinavisset. Qua exasperatus Herodes contumelia, ei filium tradidit, qui postea

^a Ac fratribus. BARR.

^b Mysterium. Id.

^c Ceceperat. Id.

^d Cod. Vet., reges. Id.

^e Necessitudines. Id.

^f Filiam. Joseph. de Bell. lib. 1, cap. 17 ; Antiq. lib. xvi, cap. 11. BARR.

Parthico bello occidit. Insimulatum tamen apud se A Pheroram, quod venenis appetivisset fratris salutem. Qua suspitione ne vivente quidem caruerat uxore: plurimorum primo, et ad postremum amicorum ejus quæstione exercita, vacuum ejus cujus arguebatur facinoris inventum volens absolvit: dans etiam fugæ veniam, quod rapta quam diligebat ancilla, & depositionis initæ, ut ad Parthos confugeret; similiarium suorum confessionibus modum detegebat. Respiraverat aliquantulum Alexander, dum Pheroras accusatus incessitur, et ipse incessit Salomen, & quod spondidisset nuptias suas Obodæ Sylæo, qui erat regis Arabiæ procurator, Herodi inimicissimus. Sed remisso utrimque crimine tempestas domus in Alexandrum incubuit, atque ipsum gravi periculo involvit: furebat enim sæva pestis, et procella totius aulæ Antipater. Omnibusque modis et ^e conventa etiam propinquorum ingravans fratrem, ita ut turbato mentis sobriæ statu, instare sibi Alexandrum cum gladio pater magnis vocibus protestaretur. Venerat in medium scena hujusmodi, quod eunuchos tres, quorum unus pocula regi ministrare solitus foret, alius fercula cœnæ inferre, tertius torum observare regium, nec unquam discedere, cum se Herodes lectulæ composuisset, donis uberioribus illexisset Alexander ad sui gratiam et tarpis flagitii societatem. Quo prodito, supplicii adacti spadones, obscenæ ludibria libidinis manifestarunt, promissa etiam amatoria tegere nequeutes, quibus sermonibus sollicitati hujus modi forent, et qua stupri mercede retexuerunt, ut involutum dedecore parricidium crederetur, incesse sibi juventæ gratiam, formæ decorem, robur ætatis, contra invalidum Herodem, et jam senecta gravem, qui capillum inficeret ne ætatem proderet, a quo cum vellet regnandi jus in se transfunderet, præmiæque polliceri ingentia: et ideo eos in juvene spem suam constituere oportere, non in decrepito senæ cui ipsa natura finem acceleraret. Quæ graviter quidem Herodem movebant: sed illud præ cæteris, quod conspirare ei militarem manum ducesque exercitus, et centuriones spadonum indicio compertum haberet: denique ita exagitatatus est, ut nullum sævitiz genus prætermittendum putaret, nulli crederet, omnes suspectos haberet. Velociores erant pœnæ quam interrogationes flagitiorum, et judicium præveniebat eorum exitus. Rapiebantur passim ad supplicium, quos aliqua incessebat suspicio. Fervebant calumniæ; multi volentes regi placere, deferebant reos: sed illico etiam ipsi qui alios detulerant, deferebantur, et cum reis suis ducebantur ad locum pœnæ. Ita offeraverat Herodes in universos, ^d ubi si aliquis eorum superesset, suspectus foret. Aliter rex non putans se esse secutum, nisi deficeret genus humanum. *Insimulatio*

irreconciliabilis, amicus incredulis, familiaribus superbus, immitis reis, pavidus ad omnia, ut trebro sedes mutaret, noctes sine somno duceret. Qui omnibus exasperatus repente Alexandrum alligatum vinculis sepsit custodiis, et amicos ejus in quæstiones vocavit. Qui negabant; inter supplicia moriebantur. Rursus tacentes; quia nihil quod esset suspitionibus consentaneum confitebantur, usque ad mortem supremam exulcerati. ^e Tamen aliqui vi tormentorum et pœnarum vicii acerbitate, propositum adolescentibus asserebant, ut vexationi intentum occiderent patrem, et ad urbem Romam sine mora pergerent ut effugli pœna eluderetur. Quod etsi nullo argumento fulciebatur, tamen ad solatium studii ferocis derivabat pater, volens vinculorum filii causas justas habere. Considerans itaque Alexander obseratas aures patris ad omnem sui defensionem; nec ullo modo remi posse deduci, ut de innocentia sua præsumeret, qui tantis calumniarum molibus appetere; similis arte nequissimis delatoribus occurrendum putavit, ut fraudulentos et calumniæ machinatores dolis circumveniret, atque in calumniam reos vocaret, quorum se calumniis urgeri credidit. Scripsit igitur quatuor libellos, quibus commentum sceleris quo paternam salutem appetierit, confiteretur, atque insidiarum hujusmodi confiteos plerosque eorum a quibus ipse appetere, exposuit: atque iisdem inscripsit libris; præcipue Pheroram et Salomen: quod ea quoque intempesta nocte ^f rupto adolescentis in quo habitaret; cubiculo, illexerit invitum, et reluctanti extorserit ut incestum patraret. Transmisit ad regem libellos, velut indices flagitiorum suorum; quibus potentissimos quosque involverat regis comites atque amicos. In tempore illo Archelaus in Judæam properans advenit: ut si quid posset, genero ac filizæ opis auxilium ferret. Sed prævidens apud infestissimum patrem obstructos sibi aditus, legitimæ defensionis arte commotionem ejus repressit. Nam simul ut aulam ingressus regiam est; magna voce cum jam audiret et videretur ab Herode; velut furens animi vociferari cœpit: Vivit ne adhuc ille veneficus gener meus, et carpit hanc lucem? Ubi quæso est? Ubi parricidæ illud reperiam caput, ut manibus ^g excerpam meis? Parricidium perire debet, qui parricidium voluit implere. Quid facturus est socero, qui non peperit patri? Quis demonstrabit eum? Eviscerabo primo sceleratam, adjectam filiam bono sponso: etsi sceleris non fuit conscia; non est tamen aliena contagii quæ parricidæ conjugio potiebatur. Non agnosco filiam meam, quæ artes non deprehendit mariti, quæ se non talem exhibuit socero matrem, et subjectam filium patri redderet. Ego illam non ad sceleris ministerium junxi, sed ad consortium matrimonii;

^a *Dispositionis.* BARR.

^b Restituo ex Josepho: quod spondidisset nuptias suas Sylæo, qui erat Obodæ regis Arabiæ procurator. BARR.

^c *Ms. concensu.* Ip.

^d *Leg. ut si. lo.*

^e *Tandem rescribendum existimarim.* GALLAND.

^f *Irrupto.* BARR.

^g *Discerpam.* Ip.

ut cohæredem gratiæ præstarem, non criminis ad-
 jutricem. Te miror, Herodes, si adhuc vivit Alex-
 ander ille insidiator patris. Putabam Justas illum
 jam pœnas dedisse, quem deferri non oportebat.
 Quid enim diutius servaretur confessor, aut parricida
 talis? Sed fortasse hoc quoque diviæ fuerit
 providentiæ, ut amborum parentum iudicio con-
 demnaretur, qui in te læsit utriusque pietatem. Non
 me negabo ultorem, qui me ultionis exactæ prædica-
 torem parabam; sed ne filiam excipio, quam infans
 nuptiis ipse despondi, te sponsorém secutus: non
 enim ego illam mariti moribus, sed fidei tuæ tradidi.
 Reddat causas, quod vadem suam dissimulavit,
 maritum suum dilexit. De utroque nunc vobis ju-
 dicium est: si firmus exsecutor tanti doloris es,
 accingerè pater, bequestra pietatem: non optan-
 dum quidem officium patribus, sed non dissi-
 mulandum. Si te pietas mollit, infectis natura,
 mutemus vices, ut ego in tuo filio, tu in meo
 pignore ministerii mutui simus exsecutores. Hujus-
 modi orationem circumfremens traduxit Herodem,
 atque a furore animi paulatim intentionem ejus
 emollivit, ut quasi compatiens atque unanimo sese
 crederet, et daret ei libellos legendos, quos Alexan-
 der composuerat. At ille singula quæque advertens,
 ubi intellexit magis dolore congesta, quam fide suf-
 fulta, profundo consilio minuere paulatim invidiam
 tentanti parricidalis, atque objectorum causas in
 eos qui descripti fuerant, et maxime in Pheroram
 cœpit transfundere. Itaque ubi advertit regem a sua
 sententia non abhorrerè: Considerandum, inquit,
 ne forte adolescens magis tantorum improborum in-
 sidias appetitus apud te sit, quam tu ab adolescente.
 Quid enim causæ erat, ut vitam appeteret, cui
 regni honorem concesseras, regnandi jus reserva-
 bas et spem successionis? Quid enim appeteret,
 quod habebat? aut quantomodum tantis muneribus
 ingratus foret? Quidve aliud ageret in tua nece, nisi
 ut suam affectaret periculum? quod te vivo metuere
 non posset, defuncto timeret, ab his utique a quibus
 etiam sub patre positus, propriæ salutis excidium
 periretaceret. Pauci ista ætas fallacis, facile del-
 pitur, et fraudulentorum insidiis circumventur, vix
 restitit dolls ætas senilis: plerumque tamen et se-
 num prudentia circumscribentium versutis insidiis ir-
 rellit. Ergo si insturior usus sæpe labefactatus est;
 quid mirum, si ætas immaturior adesse non potuit
 sibi, cum insidiantium catervis peringeretur? Illos
 igitur perturbatores regiæ domus esse, illos incita-
 tores adolescentiam, seminatores discordiarum, qui
 in desperationem salutis deduxerint adolescentem,
 ut stomacho magis indulsit, et ultioni potius quam
 absolutiõni intenderit, aliquid etiam impartierit con-
 motioni. Quibus paulatim infecti Herodes cœperat,
 et mollire indignationem circa Alexandrum. At vero
 in Pheroram commoveri vehementius, quod illis
 quatuor libellis ipse omnium flagitiorum minister,

A et totius scœnæ architector exponebatur. Qui videns
 regem Archelab nientem inclinavisse suam, atque in
 eum præ cæteris præponderare gratiam interioris
 amicitia, ad ipsum se contulit, obsccrans ut ani-
 mum sibi regis conciliatam redderet. Verum ille in-
 nexum plurimis scelerum vineulis, quibus evidentè
 regi parasse invidias convinceretur, atque appetisse
 adolescentem, nullam habere veniæ spem aiebat,
 nisi deposita inficiandi versutia, quæ objecta sibi
 fuerant, confiteri germano sui amanti, atque ab eo-
 dem postere sibi indulgentiam non dubitavisset:
 hujusmodi sese actioni, quibus posset stultis, non
 desitutum. Mutata itaque veste, suffusis lacrymis,
 specie miserabili fratris luhærens vestigiis, orare
 veniam, improbitatem fateri, omnia de quibus ar-
 gueretur, non abnuere, sed recognoscere demeh-
 tiam sibi causam fuisse tantæ prolapsionis, quo ni-
 mius in eo furor amore sibi dilectæ mulieris ex-
 stitasset. Statuo itaque Pherora suorum flagitiorum
 accersitore pariter ac teste; tamquam pro mercede
 compositi, quod in usus suos eaderet argumenti:
 Herodem Archelao deprecabatur, ut naturæ con-
 temptione molliret iram, fratrisque ignosceret, su-
 pra vindictam constituens jus naturæ. Nec mirum,
 si in maximis regnis, tamquam in magnis corpori-
 bus sæpe aliqua membra ferveant, quæ non inci-
 denda, sed mollioribus sint curanda medicamentis.
 Sibi quoque multo graviore composita a germano
 insidias, sed tenuisse se necessitudini quod debe-
 batur dolori; ut quò magis pœnam levaret ingrati,
 eo amplius causam gravaret. Cum hæc atque hujus-
 modi alia subtexeret, mitigavit quidem Herodem, ut
 germano remitteret, sed ipse tamquam inexorabi-
 lis generis manebat. Denique militabatur, quod di-
 velleret ab eo filiam, tantisque fremebat indignatio-
 nis suæ motibus, ut ipse Herodes satis expiatam filii
 adversum se facinus arbitrareretur, ultoremque su-
 rum injuriarum rogaret, atque ipse pro reo suo
 apud socerum intervenire, quo de integro renova-
 ret nuptias: Perseverabat Archelao, cui vellet He-
 rodes alii nura suam judgeret, præter Alexan-
 drum: ejus etiam causa uxor traduceretur, atque
 ea arte multo amplius impellebat Herodem, ut ille
 sibi filiam redditam putaret, si conjugium ejus non
 solveretur: Quod ille uxorem impense diligeret, ex
 qua etiam filios suscepisset, dulces avo, gratos pa-
 rentibus; hoc manus restituti sibi filii fore, quia
 non mediocri ex parte bona uxor viri sui reprime-
 ret errores, aut compensaret officis invidiam flagi-
 tiorum. Quæ si ab eo divelleretur, nullum remedium
 viro futurum, quin præceps in omne rueret nefas.
 Molliores enim fieri solere scelerum præsumptiones,
 quæ domesticis affectibus revocarentur. Vix tandem
 Archelao inflexus, reconciliatur ipsi genero, atque
 eidem reconciliat patrem. Hoc consilio eripuit
 nerum neci, ut pro mercede acciperet ejus absolu-
 tionem, dum condemnare se potius simulat, quam

^a In vet. cod., sæpe aliqua pars ferveat. BARR.

intervenire. Pro quo si intercedendum putasset, haud dubie nihil impetrasset. Addidit oportere eum Romam pergere purgatum ab his, quæ pater in eo suspectaverat, quoniam omnia ipse scripsisset Cæsari. Quod æque compositum reor, ut hoc genere Alexander cum se purgasset, Cæsari commendaretur, atque Antipatri paratæ fratribus insidiæ patescerent.

CAPUT XLI.

Hoc consilio soluta factio et conversio facta in lætitiā, instauratur convivium in indicium initæ reconciliationis, cujus ^a auctores Archelaus septuaginta talenta, et sedile aureum gemmis insignitum: electi quoque eunuchi regali conferuntur magnificentia, et concubina (cui ^b Panichis nomen erat) dono datur, atque accipitur. Similiter et propinqui monitu regis, clarissimis donis Archelaum munerabantur, nec quisquam familiarium ejus exors muneris fuit: quibus omnibus Herodes pro uniuscujusque meritis plurima impartiebat. Prosecutus est etiam cum potentibus suis usque ad urbem Syriæ splendidissimam, Antiochiam nomine, in regnum suum regredientem. Evaserat Alexander, nisi se immersisset in Judæam vir Archelai artibus longe exercitior, Lacon genere, Eurycles nomine, nimie cupidus opum, earumque pro negotio contemptor, ubi majora potiundi spes refulgebat. Denique non contentus Laconicis facultatibus, in effusiones regias animum intenderat, venandique artifex Herodem ^c antiquis opimis adorsus muneribus, remunerationi amplissimæ locum paravit; longeque uberiora quam obtulerat, adeptus, tamen non satiabatur, nisi cruentis atque impiis factionibus gratiam sibi regis emericaretur. Itaque more quodam usuque Græcis familiari regem adulando, prædicandisque omnibus ejus, non solum quæ laudis aliena, sed etiam involuta vitiiis forent, in intimam ejus amicitiam brevi pervenit, ut inter primos secretorum arbitros eligeretur: adstipulante etiam patris prærogativa, quod Spartiatas Judæi cognato sibi genere copulatos, pro fratribus habent. Is ubi regis domus vitia cognovit, suspectum animum patris, fratrumque inter se odia, novis artibus carum se omnibus simulans, quasi fidus singulis habebatur; sed pro ingenio regis aut munerum merito sua studia formabat, ut adjunctior esset Antipatro; Alexandrum dolis atque insidiis ^d circumveniret, familiari specie utrumque exasperans: illum prærogativa ætatis regno debitum, istum materni generis præditum nobilitate, jure superiorem: neque cum vilissimæ corruptelæ pignore æquale illi consortium. Quibus captus Alexander, utpote adulescentior, qui delectaretur his quæ dicerentur sibi, non perpenderet illa, quæ rursus de se apud Antipatrum componerentur, effudit sese mercenario Anti-

patri et proditori suo, aperuitque mentem lubrico ingenio affectuque incauto, patrem sibi auctorem malorum conquerens, qui matrem sibi eriperit, regnum decoloraverit, quod sibi ab avo, veterisque prosapia: infulus debitum cupiat avertere; fraudari legitimos jure successionis, præferri spurium stupri mercede; sed non diu quietura judicia Dei, ut qui uxorem innocentem necaverat, non etiam ipse prope parato per conjugem imperio defraudaretur. Quæ sine mora Lacon ad Antipatrum deferebat, circumvento etiam Aristobulo, ut ejusdem querimonis laqueis inneceteretur, et pretio concervata regi insinuabat, dicens; silentio se premere nequissime tam immane facinus, et pro hospitii munere gratiam se lucis repræsentare, quam ereptum ire filii pergerent, quos nisi ipse simulatione consilii fidelioris revocavisset, jam dudum Alexandri gladio interfectum patrem, regnumque indignis hæredibus vacuatum. Neque Alexandro religioni esse parricidalem atrocitatem, qui maximi sceleris loco duceret, quod adhuc avi matrisque necem inultam haberet. Conveniri se ac perurgeri preemptorum heredis, ut tam atrox flagitium ulcisceretur. Deberi sibi inferias interfectorum exigi, successionemque eorum non oportere contaminari, ut ab eo qui majores eorum occiderat regnum adipisceretur; renovatum se judicia Cæsaris, non simili ut ante, reverentia, sed ut Cæsar ipse cognosceret omnia secreta regis, quæ sitas sanguine opes, provinciam labefactam; ^d reperturum se ab inferis avum, matrisque acerbissimam necem demonstraturum, ut successor alienus in regnum regium subrogaretur. Excitaverat regem Eurycles; Antipater tamen parvi æstimans unius suggestionem, alios quoque accusatores fratribus subornabat, qui dicerent cum ducibus quondam equestris exercitus Jocundo et Tyranno sermonem initum, compositas regi insidias dolore ^e decessionis; in cervicibus periculum, nisi mature caveret. Denique non distulit Herodes, illicoque raptos severe interrogat; sed nihil illi, de quibus arguebantur, confessi reperiuntur. Et quia impune tam gravia simulabantur apud eum, qui criminum se vindicem profiteretur et negligentem calumniarum; non deerant, qui hujusmodi insidias machinarentur, quas acceptiores fore patri crederent. Nam et epistola prolata est, quasi ad castelli præpositum ab Alexandro et Aristobulo data, ut occiso rege, confugiendi sibi potestatem faceret, donec armis adversum se insectantes munirent, cæterisque subsidiis defensionem pararent. Excruciatum castelli præpositum, et nihil fatetur. Nihilominus tamen haud ullis affectati sceleris indicibus exstantibus, quasi rei Alexander et Aristobolus dantur custodiæ. Eurycles quinquaginta donatus talentis auctor salutis ac vitæ

^a Vet. cod., auctori Archelao. BARR.

^b Cod. vet., Panuchis. Josephus Pannichis; et per y scribi debet, cum veniat a dictione Græca quæ pnoctationem significat. Id.

^c Deest hæc dictio in ms. In quibusdam passim legitur Archelaus pro Antipater. Id.

^d Repetiturum. BARR.

^e Cod. vet. adscriptum habuit successiois. Id.

habetur. Dignum est, nec eum silere, qui Euryclis A tempore in Judæam transmissus erat fidissimus amicorum Alexandri, quem rex quasi conscium tentamentorum illius interrogandum putavit: utrum ne congruerent, quæ Spartiates de adolescentibus nuntiavisset. Verum ille nihil se de illis quidquam ejusmodi cognovisse, sacramento interposito fidem fecit: sed adolescentibus nihil profuit. A se quæstionem depulit, ne minueret delationis invidiam, et evacuaret Euryclis fraudulentiam, si severius interrogatus negaret. Quasi indignus igitur cui crederetur, ab Herode excluditur. Bonus enim pater accusari filios libenter audiebat, non sinebat defendi: delectabatur, cum appeterentur; offendebar, si purgarentur. Denique^a Spartes ditatus regalibus præmiis, ubi tamen Achaiam attingit, calumniarum pretium B luit. Salome cum purgare sese nequiret, quod Sylæo Arabi pepegisset nuptias, ubi generi secretum prodidit, monentis ut consuleret sibi quo fratris commotionem evaderet, eo quod spe futuræ conjunctionis consilia regis Arabis annuntiare suspecta accerseretur, delicti gratiam meruit, et omnem sævitie regalis in adolescentes procellam intorsit, quo ultimò atque inevitabili naufragio demersi pœnas dederunt. Vinciuntur itaque, et quod ipsis erat durius vinculis, a se fratres separantur; missisque Volumnio militiæ magistro, atque Olympio ex amicis regis viro arguuntur apud Cæsarem: at ille offensus licet, quia filiorum supplicia pater posceret, negandum tamen patri non arbitratus potestatem, in liberos suos dedit licentiam, sed consilium adjunxit C asserens melius consulturum, si proximorum regis eorumque qui præessent provinciis, concilium congregaretur, et judicio communi procederet interrogatio: utrum ne aliquæ patri insidiæ paratæ a filiis forent; et si convincerentur intentati parricidii, ferirentur; sin vero fugæ aut levioris culpæ arguerentur, esset vindicta moderatio. Hac permissa sibi Herodes parricidii potestate, sed judicii conditione etiam moderationis admonitus, ad urbem illico Berithon properat, quam judicio celebrando Cæsar præscripserat. Conveniunt præsules provinciarum secundum scripta ad se data a principe Romano Cæsare. Saturninus legatque considunt, inter quos et procurator Volumnius: deinde cognati amique regis, Salome etiam et Pheroras, et Syriæ primores. Archelaus solus excipitur D ex Cappadocia, suspectæ in generum accessus gratiæ, cum accusatores adolescentium insidiatoresque judicium repræsentarent. Sed quæ judicii species, ubi rei adesse sibi non permittebantur, et absentes accusabantur? Advertebat enim Herodes, quoniam si tantummodo viderentur,

prona hominum conditione ad misericordiam illico absolverentur: maxime ubi naturalis esset gratiæ prærogativa. Deinde si ulla copia defensionis Alexandro permitteretur, quo objecta facile dissolveret. Itaque relegatis illis in vicum Sidoniorum, quasi in præsentem accusatio dirigebatur. Objiciebantur a patre insidiæ sibi paratæ; nulla probatio deferebatur, nulla indicia tentamentorum; hærebat accusator, quem nullus redarguebat. Destitutos undique congregabat invidiam contumeliarum, injuriarum genera, quæ graviora morte ab hiis qui considerant assimarentur. Sed nemo discutiebat, nemo examinare audebat, quod a patre arguebatur, a rege imperabatur. Præjudicabat pietatis species, terrebat jus potestatis, interrogabat sententias securus victoriæ, nescius quod in ejusmodi judicio ærumosior esset qui vinceret, quam illi qui tam acerbe addicerentur. Saturninus condemnat adolescentes, quia aliud non licebat. Sed moderatur sententiam, cavendum asserens, ne peremptis duobus ex tribus fratribus, tertio fratri ascriberetur mors duorum. Timide quidem: sed causam locutus est, quod ille esset fratribus auctor periculi. Secuti sunt eum pauci ex pluribus. Volumnius autem funesta immurmurat, et post eum omnes^d volente rege, tali auctore pensantes mortis sententiam, diverso quidem affectu, sed pari sorte expromunt, quibus hoc aut adulatio extorserat aut odium infuderat, ut aut regis affectaretur gratia, aut parricidæ crudelitas graviore pœna afficeretur, qui in victoria sua tam amarum de se triumphum reportavisset. Nemo tamen quasi factum horruit, et quasi commotus pronuntiavit. Scenæ enim species erat, non judicii disciplina condemnare absentes, condemnare sine teste, sine indice, solo naturæ privilegio, quod ad salutem magis quam ad periculum derivari soleret. Stupebat omnis Syria atque omnis Judæa, et attonitis mentibus tantæ tragœdiæ finis exspectabatur. Quamvis etiam nota esset Herodis crudelitas, nemo tamen credere poterat, quod usque ad parricidium perseveraret. At in illo effera vis animi nec mari, nec terra cohibebatur. Itaque tamquam usu triumphantium, ut per diversa filios traheret, Tyrum urbem inclytam petit, indo in Cæsaream transmittit, navigio spectaculum miserum parricidii circumferens, donec color ullus acerbissimæ necis filiis inveniretur. Movebatur omnis exercitus, sed metu indignationem premebat. Erat in exercitu regio veteris militiæ vir Tyro nomine, filium habens conjunctum Alexandro, indulgentissimus pater, atque ob ea pignori carus, quoniam popularis quædam pietatis est gratia, et maxime in suos illex dilectionis. Circa adolescentes quoque filios regis studio pensior,

eadem phrasi utitur in epist. 24, ad Valentinianum, n. 1: *Satis enim inquit, claruit eo ipso quod aliquot dies retentus sum intra Gallias, me voluntia maximo non recepisse*, etc. Quod quidem et Sallustio et Tacito debet Ambrosius: quorum ille *Volentia plebi facere dixit: alter Plebi voluntia fuisse; et alibi, Muciano voluntia rescribere*. MAZOCHE.

^a Spartiates. BARR.

^b Rex Cappadociæ. Id.

^c Al. destitutus, aut si mavis in destitutos, minus officionis haberet oratio. Id.

^d Ms. voluntiam regis. BARR. — Gronovius, *Monobib.* pag. 115, ex membranis suis optime restituit *volentia regi*. Iterum infra cap. 44: *credidit itaque magis voluntia*. Nimirum *Excidii* auctor Ambrosius

quod ab his suis filius diligeretur. Qui supra modum concepta indignatione, turbatus animi vociferari coepit : opprimi iustitiam, veritatem excludi, aboleri religionem, confundi iura necessitudinum, naturas gratiam, superfluere iniquitates. Ad postremum in os ipsius regis progrediens, ingerebat miserum esse illum, qui adversum filios suos credendum improbitatis arbitrareretur : Pheroram et Salomen consilii arbitros regis. Quam fidem ab his referri posse, qui se condemnatos capitis a rege frequentissime recognoscebant, aut quid opus aliud agere, nisi consulerent vindictam ut destitutus idoneis successoribus ad unum inclinaret ceteris infirmiorum ? Qui facile subduceretur, quod ipse regius exercitus odium persecuturus esset eum, cui mors soluta esset fratrum duorum. Neminem esse quem non innoxia aetate tangeret misericordia. Plerosque autem ducum indignationem suam non iam premere, sed divulgare. Quorum vocabula locutus, finem dicendi fecit, Quibus illic cum Tyrone correptis, Tryphon ex ministris aulae regiae, cui tendendi ars atque usus suppeditaret, subito quadam animi avaritate iudicium sui facit compositum a Tyrone asserens, sibi quoque persuasum, ut cum ex more barham Herodi raderet, novaculam gusturi ejus imprimeret, quo perageret necem : idque ei maxima emolumenta fore, quod de muneribus Alexandri palliceretur. Statuitur Tyro cum filio; exercetur deinde simul questio. Negantibus illis, ista nihil amplius deferente, cum decesset manifesta rerum fides, nullum suppeteret argumentum, nullum iudicium documentorum, Tyro jubetur vehementioribus tormentis excrucari. Tunc miseratus filius supplicia patris, spondet aperturum se omnia, si patris salus sibi condonaretur, atque a rege promissa venia suggerit, quod impulsus ab Alexandro, pater necem regi parasset. Idque plerique ad tempus compositum rati, ut tali pignoris indicio Tyrone consuleretur; alii pro vero edictum loquebantur. Sed Herodes dubia pro certis adjudicavit, tanquam metuens, ne patriidii sibi facultas periret. Convocato itaque populo, et congregatis duobus, de insidiis deprehensis motu gravissimo promittit querelam, atque in mortem eorum plebem excitat : ibique Tyro cum filia pariter atque consore, saxa ac fustibus interficiuntur.

CAPUT XLII.

Alexander quoque et Aristobulus missi ad urbem Sebasten quae non longe aherat ab urbe Caesarea, strangulantur imperio patris. Hunc finem habuere filii Mariamnae, quorum interitu non langum aetatus, successionem sibi remotis illis Antipater haud dubie blandiebatur : sed in eam totius gentis mox non leve edium exarsit, quia apud omnes patebat ejus factione fratres occubuisse. Successit etiam non mediocriter timor consideranti, quam multiplex in dies adolesceret interfectorum prosapia, cum Alexandro ex Claphyra genitus sibi Tigranem et Alexandrum filios dereliquisset, Aristobulo ex Beronice Salomea

A filia, Herodes et Agrippa atque Aristobulus superstites manerent : Herodias quoque et Mariamne, filiae, quas sexus non impediret, et regni cupido exagitaret. Quae rebas porterritas Antipater, in fraude ac versutia spem consulteret, et donis et muneribus singulos sibi magis magisque oppignerare, etiam amicos et domesticos Caesaris illicere ad sui gratiam pretio tentabat. Sed contra illi etiam, quae domi erant, in adversum aedebant. Nam rex paulatim processu temporis erga nepotes suos Alexandro et Aristobulo genitus maliebatur, et facti poenitentiam praetendebat, cum eorum quorum parentes occiderat, misereretur. Denique congregatis amicis et proximis suis, quadam die lacrymis suffusus ora, dixit ad eos : Video mihi aetatem procedere, et sine lacrymis aspicere non possum parvulus hos infelicium germina patrum, quibus ego sum auctor doloris, ne pejore eos derelinquam conditione, quam parentes abstuli : sed illos mihi quaedam eripuit aeterna ; hos mihi magis magisque commendat natura et misericordia : altera, quia nepotes ; altera, quia destituti parentibus sunt. Erraverunt in patrem filii, quid fecerunt avo nepotes ? Satis infelix pater sui ; avus esse debet sollicitus. Tentabo post me consilere nepotibus, utinam et in filiis mihi consuluissem ; verum in illos communis hostis atque inimici obreperit fraudulentia. Cavendum est quoque, ne hos illorum involvant pericula, atque uno vulnere simul filios amiserim, et nepotes a perdidierim. Provideamus his defensores, quibus ademimus : desponsata itaque seniori ex filio Alexandri tuam, mi Pherora, etiam, et te ei constituam patrem : tu quoque autem, Antipater, filio Aristobuli filiam, ut hoc modo filias pupillae pater. Germanam quoque ejus accipiet Herodes meus, ex Mariamne Hyrcani susceptus, filiam : haec, inquit, est mea sententia, ut invicem sibi coeunte copula jungantur posteritatis meae successiones ; quo nemo suspectus alteri sit, et ipse tranquillioribus oculis videam nepotes meos, quam vidi eorum parentes. Quibus dictis, junxit memoratorum dexteris, et osculatus singulos, illacrymavit. Quod Antipater, latentibus aliis, ita graviter accepit, ut statim dolorem suum etiam vultu proderet, haud mediocri constrictus sollicitudine, quod Alexandri filius Archelaus regis et Pherora qui tetrarchiam tenebat, suffragia suppeteret cerneret, ceteris validiora. Advertebat edda sui crescere, nepotibus autem ad stipulandi misericordiam. Nec poterat Aristobulo filiam recipere demo, ne sceleris indicium diuturnis ejus aspectibus offenderetur. Adire non audebat patrem, ne ad omnes mobilem suspicionem exagitaret, si complacitarum foedera nupularum solvenda existimaret. Substitit tamen praesumpsit orare, ut consuleret ei pater, ne adversus duorum potentium opes regis et tetrarchae aude regni namine invalidus exponeretur. Foveret certe honorem, quem confederandum filio iudicaret, ne species regni ad eum, potestas ad illos perveniret.

* Perculerim. BARR.

Neque vero solos Alexandri atque Aristobuli filios A suspectos habebat, sed omnes obstare sibi arbitrabatur: quicumque ex diversis Herodis conjugibus competere vel taciti videbantur regni successionem, quorum frequens numerus erat. Novem etenim mulieres regali conjugio potiebantur: ex his duæ tantum sine liberis erant; cæteris soboles suppetebant. Antipater Dositem attollebat parentem, Herodes Mariamnem, Antipas et Archelaus Macheatis erant filii Samaritanæ, et filia Olympias, quæ Jaspida jure connubii sociabatur. Cleopatra quoque Hierosolymitanæ Herodem et Philippum genuerat Herodi: Pallas Phaselum. Erant quoque etiam alia regi filia, Roxane et Salome; quarum ungi Phædra erat mater, Hephis alteri. Supererant etiam Alexandri et Aristobuli germanæ sorores, quas Mariamne ex Herode B suscepserat; sicut supra memoravimus. Multiplicam itaque generationem Herodis metuens Antipater, ægre licet atque in primis tentamentis multum rege commoto, quod destitutus paterno auxilio uspatibus invideret dispositas popularum societates: ad postremum a tantum effecit, ut sibi Aristobuli filia, atque ex ipsa genitus Pheroræ parentis sui filia conjungeretur: tantum adulatione prævaluit, ut pactas nuptias solveret. Contra autem Salome, cum vellet Sylæo nubere, ne suffragio quidem a Lybia quæ uxor erat Cæsaris, potuit de fratre intrare: sed invita Alexandro cuidam ex amicis regis in nuptias convenit. Subversis itaque dispositionibus regis, Antipater quasi is qui ut voluerat sibi consulisset, exultabat animo, et superabat omnes ver- C sutia. Odium tamen nullo modo comprimere poterat, sed accendebat, quoniam affectabat terrore sibi tantum momentum parare. Conjunxerat autem sibi cooperarium factionum suarum Pheroram patris germanam, que in Herodes non multo post recusata, ab uxore propria divellit; cui ob injurias quas ea mulier Dositidi conjugii ejus intulerat, infestior habebatur, de- moque expulit. Pheroras autem amplexatus injuriam, in partes suas concessit, quibus ut tetrarcha præsidebat: ea sane mentis intentione, ut ad Herodem viventem numquam reverteretur. Denique nec tunc quidem, cum eum ægritudine gravi affectum comperisset, et frequenter orantem, ut ad sese veniret, quod ei quædam quasi moriturus committenda arbitrareretur, visitandum existimaverit. Quæ percul- D sus licet injuria, rex ubi præter spem incommodum depulit, tamen fraterno affectu venit ad eum, ubi ægrum comperit, et sedulo compatiebatur, et defunctum Hierosolymam transtulit, et magno fletu celebrique pompa funus curavit. Nec tamen his iudiciis sedulae charitatis conceptam exclusit opinionem, quod eum frater veneno appetisset: hæc erat etiam in suos crudelis; nec difficilis fides rerum, quod potuerit fratrem occidere, qui filios interemisset.

^a Tamen. BARR.

^b Livia, lb.

^c Vet. cod., in Persem, rectius, nam Josephus trans flumen Perzæ scribit lib. III de Bell., cap. 2,

CAPUT XLIII.

Hunc itaque unus de interfectores Alexandri et Aristobuli improbitatis suæ finem invenit, a quo exordium sumens, in Antipatrum poena transivit sceleris auctorem. Namque libertorum querelis qui patronum suum veneno interfectum assererent, stimulatus Herodes, dum sollicitus quæreret, cognito quia ab uxore de vocis Arabia accepisset Pheroras poculum quod amatorium putaretur, idque venenum fuisse, quod Sylæi studio traditum, et illico in pestem conversum, in plurimorum questionem tetendit. Unde quædam inter tormenta de ancillis exclamavit, ut Deus omnipotens in matrem Antipatri omnia supplicia transferret, universorum arbitram flagitiorum; per ipsam occultos conventus B Antipatri ac Pheroræ diu noctuque exercitas potationes usque ad temulentiam, ut a convivio regis recipientibus sese, totis noctibus biberetur. Quod non otiosum nec conjurationis vacuum tentamentorum, remotis præsertim servulis et ministris jure suspectabatur, magnumque vinculum connexionis et conspirationis indolium tam diuturnæ moræ, quæ regibus suspectior in solitudinis secreto et potis silentio. Ibi compositum, ut Antipater Romam peteret, Pheroras e in Petram pergeret: quod frequenter inter se conferre soliti prodebantur, eo quod post Alexandrum et Aristobulum, in ipsorum vocem sese Herodes conversurus foret; miseros se qui putassent, quod Herodes in illis parricidales cogitationes odisset, qui regni hæredes persequeretur; sublato esse non potestatis æmulos, sed con- C sories miseriarum, in se periculum omnium et odia transisse, ne mulierum quidem parciturum sexui, qui dilecta sibi Mariamne, atque ex ea e genita non peperisset. Nullum sibi aliud remedium, nisi ut longius aliquo recederent: quo tantæ bestię fururi vel fuga eximerentur. Adjiciebantur crebræ apud matrem Antipatri conquestiones deplorantis, ardere ea invidia regalis successionis, eum sustinere non queat, ultimis f deditus obsequiis, et potatremis urgeri periculis. Neo solum regnandi jus sibi perisse, sed vivendi quoque curricula convoluta temporum. Etatem sibi maturiorem, incanuisse jam ventosam; contra autem juvenescere patrem, D frustra sperant ejus hæreditatem, qui fortasse etiam superates hæredi tamdiu reservaretur. Quod autem emolumentum successionis sibi futurum longævo hæredi, cui tam multiplex Alexandri atque Aristobuli soboles, velut quædam hydra renatis quæ amputata fuerant, capitibus regenerantur? Ex testamento patris etiam jam jus commune ereptum, ut data spe regnandi, cujus ad tempus vicarius foret, non aliquem ex suis filiis in suum imperium sustinere: sed Herodi Mariamne filio

et ipsemet Auctor infra, lib. II, cap. 9. lb.

^d Periculum omnia, lb.

^e Genitis. lb.

^f Debitum. Et mox, curricula convoluta. lb.

necesse haberet regnum refundere ^a. Itaque non ad fructum sibi regi spem datam, sed ad periculum, ut esset decessori suspectus, successori gravis. Postremo ipsum regem longa senectute viduum et intentum cædibus suorum, sui esse testamenti exsecutorem : ut nemo superesset qui posset succedere, ferri odio gravi in filios, nec in fratrem minore, qui sibi ^b dederat centum talenta, nec cum patruo suo sermonem haberet. Et respondente Pherora : In quo enim eum læsimus ? Num etiam ipse successor sum ? retulisse Antipatrum, nonnullas habere eum causas offensionis. Utinam amissis omnibus, liceret offensionem se ipsum componere : feram esse bestiam, quæ ne mortibus quidem satiaretur, nec posset perpeti ullam inter propinquos charitatem manere ! Atque utinam amissis omnibus liceret, ut nudi eum tantummodo viventes evaderemus, sed impossibile. Ideoque sibi occulta ad tempus colloquia. Necessarium autem fore tempus, quo ulterius virili mentis vigore, et consilii vivacitate, dexteræ quoque vindicis ministerio. Hæc a mancipiis in supplicio positus respondebantur, et mancipio credebatur Herodes, maxime quia de centum talentis soli Antipatro dixerat, nec ullus sermonis ejus adfuerat interpretes. Successus itaque indignatione, rapit ad supplicium plerosque et innoxios, ne quis de obnoxiiis relinqueretur. Accersitur ad supplicia Antipater Samaritanus, eo quod esset Antipatri procurator, et diversis excruciatum modis. Prodit quæstio, missum ex Ægypto venenum per Antiphili quemdam conturbantem, idque ab illo datum Theudioni amico Antipatri, per ipsum Pheroræ redditum, cui regis filius Antipater executionem commiserat, ut dum ipse in urbe Roma degeret, pater ejus Herodes exstingeretur. Quo tempore nulla de absente ^c paratæ necis suspicio foret : sed Pheroras cum in tempore venenum acceptum uxori propriæ commendavisset, recurrit altera in uxorem Pheroræ veneni invidia : jubet illico rex Pheroræ uxorem venenum deferre. Egreditur mulier quasi perlatura quod petebatur, et sese de fastigio præcipitat ædificiorum, quo gemini pondus criminis evitaret, atque obitu præveniret indicium rei et quæstionis acerbiter. Sed quia maturabatur Antipatro feralis ultio parricidii, non supra verticem capitis ruit, quo casu facile exstingeretur, sed in aliam partem corporis decidit, ut mors protelaretur : consopita orat tamen atque attonita mulier, quia ex alto deciderat loco. Jubet eam paulisper recreari Herodes donec ad se rediret ; spondet veniam, si simpliciter aperiret gestorum ordinem : non de nihilo esse, quod sese præcipitaverit, sed magni criminis consciam, compendium supplicii quæsisse ; impunita sibi omnia

A flagitia contenti fore : at inficianti acervanda supplicia, ipsam quoque sepulturam negandam. At illa ubi se resumpsit paululum : Et cui, inquit, adhuc ego secretorum servabo ^d silentia, Pherora, mortuo ? Illi enim debui fidem tacendi, pro quo supplicia non recusarem, si necessaria forent. Sed ille nunc liber a cruciatibus, et si ^e venialis erroris correctio est, liber a culpa. Quid igitur involvere veritatem meadaciis ^f cogitem, ut Antipatro morem geram ? Parcam ergo illi, non parcam mihi ? Egregiam ergo mercedem debemus viro, qui nos omnes sceleribus suis in hæc supplicia deduxit. Audi rex, Deo presule, qui solus mihi veritatis arbiter est : propositi enim nihil fallere : audi inquam, sed prius repete, quemadmodum assederis lacrymans germano periclitanti, ut impleveris omnia circa Pheroram munia ^B pia germanitatis : quibus ille inflexus, ubi discessisti, continuo me ad sese vocavit, et ait : Non exiguum ego mulier a fratris affectu et studio decerrari, qui sic oderam amantem mei, et volebam occidere tam impatientem doloris in periculis meis : ferre ille non potest fortuitum, quod ego urgebam indebitum : circumventus sum fateor Antipatri dolis, sed ^C cogitationis ejus ego pretium fero : tu quod habes ab eo venenum relictum, mihi cito perfer, et sub meis oculis effunde, ut vel ad interos non feram animum parricidalem : pœnituisse correctionis sit, quod criminis est præparavisse : Cito, inquam, mulier, ut vel mortem præveniam, quoniam culpam nequivi. Tum ego detuli venenum, et in conspectu ejus exinanivi, parum tamen ex eo reservavi mihi, quæ te metuerem, ut esset remedium si proderetur paratum ad hos usus venenum. His dictis pyxidem cum eo quod resederat veneni, protulit : subjicitur quæstioni mater Antiphili et ^D fratres ipsius. Confiuntur ex Ægypto Antiphilum detulisse pyxidem plenam veneno, quod ille accepisset a fratre qui Alexandriæ commoraretur sub medicinæ professore. Deprehenditur etiam Mariamnes filia pontificis insidiarum conscia, quæ pararentur marito, idque fratribus ejus inter supplicia contentibus manifestatur. Unde Herodes junior maternæ audaciæ pretium luit, quem in regni successionem Antipatro substitutum idem ⁱ quem subrogaverat pater, de testamento delendum putavit. Et hic quidem non mediocris error Herodis senioris, ut ulterius flagitio deprehensio, alter mulcetur. Sed etiam Herodis junioris non injusta mulctatio : nam divinitus præcautum videtur, ut licet nondum facti sui merito, tamen ob pretium futuræ improbitatis regno addicaretur. Nam quis eum regem perpeti potuisset, qui tetrarcha tam insolens fuit, ut tolerari nequiret ? Adjicitur etiam aliud veneficii genus, quod Bathillus

^a Substitueret. BARR.

^b Dedit. Id.

^c Paratæ. Id.

^d Silentium. Id.

^e Pro venia digni, ut ventalis apud Macrobius.

Id.]

^f Cogit? an ut Antipatro morem geram? Id.

^g Pia germanitatis. Id.

^h Vet. cod., contagionis. Mox vero, pretium feram.

Id.

ⁱ Frater rectius ex vet. codice, et Josepho lib. 1 de Bell. cap. 19. Id.

^j Qui. Id.

Antipatri libertus Pheroræ et ejus uxori detulit, ^A compositum ex succis serpentum, et veneno aspidum, ut si primum non convaluisset ad mortem Herodis, secundo uteretur.

CAPUT XLIV.

Reperiuntur etiam literæ adversus Archelaum et Philippum fratres compositæ: hi regis erant filii, qui Romæ instituebantur, quos Antipater ea vel maxime causa appetebat, quod videbat non mediocri præditos sapientia, super quos rex patrium animum reclinabat. Denique evocaverat eos litteris, ut maturius domum regrederentur. Obstare itaque eos suis utilitatibus Antipater arbitratur, atque incumbere suis artibus, ut spe adolescentium simulata, omnia factionis suæ studia obumbrarentur. Componit itaque epistolas nomine virorum potentium, quos Romæ ^a positos in suam amicitiam illeraxerat: aliis quoque pretio extortum, ut scriberent, quod adolescentes infestis patrem odiis urgerent, et nimio questu mortem Alexandri et Aristobuli deplorarent. Et cum hujusmodi epistolas clandestinis artibus per aulicos sceleris sui ministros, patri ingereret, eadem versutia, qua supra simulabat fratrum intercessorem, ut prætento pietatis patrocinio, impietatis subtexeret parricidium. Quibus omnibus in medium deductis cum quæstionibus, patris vita, epistolis, mors fratrum appetita evidentissime panderetur: ^b consilium diffinitur, de auctore supplicium sumendum, qui posteriora prodidisset calumnia, quod germanos suos non quasi parricidas, sed quasi legitimæ successionis æmulos persequeretur: non quo patrem defenderet, sed ne consortem regni haberet. Interea cum septem mensium curricula inter documenta flagitorum, et reditum Antipatri concluderentur, nulla innotuere Antipatro indicia rerum gestarum, tanta circa eum universorum odia fervebant. Incertus igitur omnium, scribit ex urbe Roma continuo se adfore, summoque se honore dimissum a Cæsare: quibus litteris lectis, rescribit Herodes maturato eum contendere oportere, securum affectus paterni, cui non solum nihil imminutum per absentiam foret, verum etiam tanta accederet gratia, ut ejus contuitu matris offensa minueretur. Nam iterum domo eam deprehensam in artes filii consentire, consortio exutam regis liberalitatis compendiis eliminaverat, cui se remissurum indignationem scriptorum specie manifestaret, metuens ne comperta matris expulsionem, suspiciones suas Antipater ad cavendum exsuscitaret. Adveniens itaque, Tarenti primum de Pheroræ obitu cognovit, ibique luctum magnum exercuit, quod a quibusdam pietatis affectui datum, eo quod patrii mortem impatienter doleret. Ille autem ministrum ausi parrici-

alis sibi sublatum ingemisebat, nec solum non processisse sceleris apparatus, verum etiam venenum se dedisse terrori erat, ne ^c quomodo ad cognitionem Regis perveniret, et ille scenam criminis publicaret. Transit itaque in portum Cæsareæ haudquaquam vacuus gravioris curæ ac sollicitudinis, cum ^d ei etiam mater non mediocre præjudicium condemnatæ sobolis daret. Sed urgentibus amicis, qui patriæ cupiditate postponenda omnia quæ Antipatro conducirerent, arbitrarentur: ^e denique expectato ejus ingenio, quo vel aversum patrem a sui gratia facile consiliis suis flectere solitus erat, hortantibus ut sese patri et prædestinato sibi regno ocuis repræsentaret, quod nemo auderet eo præsentem contra niti: sed occasio absentiae ejus sola arserit, ut averti posse ab eo regis animus aestimaretur. Et ideo præveniendum mature, ne demorando magis aut desiderantem offenderet, aut suspectum exacerbaret, cum diffidentiam sui proderet. Creditur itaque magis ^f volentia quam necessaria suadentibus. Verum ubi portum ingressus est, neque quemquam sibi obvium circumspexit, et quasi pestem aliquam sensit suam præsentiam declinari, in summa locorum frequentia maximam solitudinem, cum occurrere nemo auderet: metuens aliis, aliis adversantibus, etenim id temporis et odia quo minus se tegerent, auctoritatem acceperant, reputare secum scelera sua cœpit, et conscientiae stimulis exagitari, nullum fugæ locum neque evadendi subsidium sibi relictum: circumventum se velut quibusdam retibus et captum teneri: fiduciam omnem assumpsit ex impudentia, ut dissimulatis omnibus improvisum se patri offerret, in amplexum rueret, pietatis officia prætenderet. Verum ille extensis manibus ingerentem sese repellens et reclinans caput ne parricidæ osculo contingeretur, exclamavit et hoc esse amentiae parricidalis, ut amplexum petas, cui invisum te recognoscis, ut horrore tui afficias patrem, et contactu noxii corporis vivendi suavitatem extorqueas. Ne igitur contigeris, ne attaminaveris, quem scelere petisti. Purga certe prius si potes, deprehensa dilue: judicium non refugiam, nec audientiam tibi negari patiar, nec mihi ipse assumam cognitionem, nec argumentandi tibi occasionem relinquam. Opportune adest Varus, apud quem defensionem tui præpara. Nec differendi locus: crastina die, quamvis dolis et fraudibus præditus, habes purgandi tui copiam. At ille obstupefactus tantæ commotionis pavore, nil est ausus referre, nec potuit: sed egressus foras fluctuabat animo, quod nihil omnino ex his quæ gesta erant et prodita apud patrem compererat. Advenientes autem ad eum postea mater et uxor aperuerunt omnia. Quibus cognitis,

^a Positus. BARR.

^b Concilio. Et mox posteriore. Id.

^c Quoque modo. Id.

^d Ejecta et. Id.

^e Deinde experto. Et paulo post arripserit pro arserit. Id.

^f Sic rectissime Gronovii membranæ. At editio prima cum sequentibus *volentia*, quod margo editionum mutat in *volentia*, ut sit a recto *violens*. Sed nullus hic violentiæ locus. MAZUCH. Vid. in hanc vocem superius annotata ad caput 41. GALLAND.

sese colligere præparare animo coepit, quibus modis criminationi occurreret, confessionem extenuaret. Sequenti die congregantur omnes regis propinqui et amici Antipatri : intereunt examini universi : qui diversa de Antipatro prodiderant iuduci præcipiuntur. Leguntur etiam epistolæ matris Antipatri, in quibus illa ad filium scripserat, ut cognosceret proditam patri suorum scenam flagitiorum : nequaquam eum debere adesse, nisi a Cæsare aliqua manus accerseretur, cuius se præsidio circumvallaret, neque se iudicio committeret, qui tantorum confessionibus appetebatur, sed armis muniret. His ad superiora additis, ingressus Antipater, et sese ad vestigia deiciens patria obsecrat, ne se prædamaatum haberet; confidere se, si deferatur audientia, vacuum criminis fore, si pater vellet : jubet pater silere, atque eum istiusmodi sermone prævenit : Quod nulli justo veniabilis nequitia Antipatri possit videri satis certum est, sed eo magis gravari me apud te, Vare, arbitror. Vereor enim, ne etiam me oderis, qui parricidas generavi filios, quibus non posset etiam parcere pater : licet hoc quoque miserandus magis sim ita, quod et tales amavi. Sed de illis taceo quos ipse exasperavi, et justas adversus hunc allegationes eorum respui. Nullas enim hi adversum me habuerunt causas doloris, nisi quod his Antipater præferebatur, et consortii regalis prærogativam acceperat, qui natus a regno non erat : putabam tamen quod majorem natu minoribus ad tutelam adsciscerem. Sed hostem induxi qui invideret nobilioribus, excitaret puerulos, infirmos circumveniret, incautos proderet. Lapsos non nego, sed eos excusari potius, quam urgeri oportuit. Antipater hic mihi et illos abstulit, hic mihi et illos fieri insidiatores compulsi. Dolui, fateor, quod ii quibus regni spem dederam, quibus successionem reservaveram, adversum me improba machinarentur : sed nunc non patrem, sed Antipatrum oderant. Perierunt itaque ad dolorem patri, Antipatro ad fructum. Quæris, Vare, quis eos occiderit? Cognosce cui mors eorum profecerit. ^b Vacua est domus novercæ filio, patuit aula uni ad succedendum, quæ multos successores habebat. Nec expletus est morte fratrum cruentus animus et mens impia. Postquam non habuit fratres quos odisset, patrem persequabatur. Reputo mecum, qui huic munimentum hæreditatis paravi : visus sum et ^c ipse diu vivere decessionem fastidienti : docui quid vellet, cui successionis competitorum ademeram : morantem non passus est : nec expectavit regnum, nisi ut parricidio adipisceretur. Reddidit mihi vicem, quia projectum collegeram, et prætuleram nobilioribus. Cui enim tantum ex illis, quantum huic contuli? Cui ipse vivens potestate cesseram, testamento aperto hæredem designaveram, quod solet esse periculorum regibus, ut aliquis se successurum noverit. ^d Quinquaginta in fructibus talenta concessi,

A trecenta Romam proficiscenti dedi : commendari Cæsari quasi solum filium : nihil mihi reservavi, quod deberem parricidam timere : sed hoc eum magis ad parricidium armavit, quod se meis beneficiis superiorem videret. Quid tantum sceleris commiserunt fratres ejus, quos ad mortem coegit? Aut quæ istiusmodi adversum illos indicia detecta, qualia istius deprehenduntur? Sed interrompere atque obstrepere audeat parricida et dolis tentat veritatem involvere? Caveas, Vare, admoneo, caveas simulatas ejus lacrymas, et gemitus arte compositos, nec ullo expressos dolore. Hic est qui mihi pietatis affectum abstulit, cum a ficto metu cavendum admoneret Alexandrum, eum illo mentes plurimorum convenire, asserens non temere committendam universis B præsentiam meam. Simulabat se circumspectare omnia, usque ad lectum deducere, discutere atque examinare singulos. Hic erat somni dispensator et minister securitatis, in quo ego solatium constituebam, atque ejus officii levabam de interfectis dolorem : arbitrabar quod et illos mihi redderet, merorem auferret, pietatem obtenderet. Hic erat protector meus, cui credebam corporis senilis custodiam. Quomodo vivam nescio, quomodo tantam insidiatorem evaserim, quibus me circumvenerat delinquentis, quibus fraudibus victum tenebat, ut sehi huic me crederem, quem solum caveri oportuit. Incredible mihi est quod evasi, nec vivere mihi videor, sed somnium puto. Quis enim crederet, aut illum tam ingratum futurum, cui in me potestatem omnem commiseram, aut me posse evadere, si Antipater nollet? Tutiores tamen gratia me factum putabam. Sed quæ (malum!) infelicitas, me, aut adversum me eos faciat insurgere, quos plus dilexerim? Deploro ærumnam domus meæ, Vare, desseo solitudinem, ingomisco vim tanti doloris. Sed tamen tanta est acerbitas sceleris parricidalis, ut neminem mihi patiar evadere, quicumque sitierit sanguinem meum, etiamsi in omnes filios meos affectati parricidii indicia promantur. Cum hæc diceret, indignatione periter ac dolore intercepta vox est loquentis. Continuo Antipater elevans caput, velut ictus enim et sancius vulnere jacebat ante pedes patris, nec surgere audebat, exclamans, ait : Tu, quidem pater, ut iratus accusas, sed mihi nulla major defensio, quam testimonium accusationis tuæ, quia semper fui custos tuæ salutis. Defensionem igitur pro me voto accusantis adhibuisti. Quomodo enim parricidam ego, quem ipse tuum protectorem fateris? Aut quomodo circumspectus atque astutus, quem commentatorem arguis parricidii? eum extremæ insipientiæ sit cogitasse, quod et apud homines execrabile sit, et apud Deum inultam esse non possit. Vel fratrum exemplo doceri potui, nullum tanti sceleris effugium fore, quod scelus istiusmodi nec latebram inveniat nec poenam evadat, quandoquidem et illi pro tanta in

^a In regno. BARR.

^b Vacuata. Id.

^c Ipsi.... decessorem. Id.

te malevolentia pœnas dederunt : at illos invidia quædam (ut dicis) impulerit ad parricidium, quod me sibi præferri videbant, quibus materni generis nobilitas animos dabat, ut regnum quasi ex materna successione sibi debitum vindicarent, et quibus a te ereptum reposcerent. Quid tale ego, qui nescivi regnum nisi de te sperare, tuum iudicium quærere, tibi soli placere? Quid autem erat, quod me adversum tuam salutem audere aliquid impelleret? An regni cupido? sed regnabam : an odii suspicio? sed diligebam : an injuriæ dolor? sed præferrebar. Si illos sola formido prælationis meæ armaverit ad parricidium, ego absolvar : quia nescivi prælati parricidium cogitare, ^a sed odisse. Nisi forte aliquis ex te me metus compulit. Verum ego, ut mihi vox tua testis est, nihil sciebam nisi pro te timere. Quid enim mihi timerem, qui minister eram tuæ securitatis, et dispensator quietis? An vero inopia pecuniæ et egestas coegit, quæ solet indigentibus suadere latrocinium? Sed dederas, quod non solum in præsens, sed etiam in omne tempus abundaret, et divitem Romam miseram, ut regum reges pronuntiarent imperii apud se principatum esse, non divitiarum. Denique Fabatum illum Romanæ rei moderatorem, et intimum Cæsaris tibi cepi, et a Sylæo ingenti ^b impulsus pecunia, ut te impugnaret, ita commutavi, ut fieret tuus defensor, et sollicitatoris sui proditor. Per quem pater alii insidiatores tuæ salutis detecti sunt? Quomodo ergo parricida ego, qui custodem tui corporis Corinthum latentem deprehendi? insidiantem removi? ad confessiones negantes deduxi? Potui parricidium non cogitare, et parricidii fructum habere, si tacuissem. Sed mihi si bestiarum immanitas, si atrocium ferarum inesset furor, tamen tantis beneficiis tuis mansuescere potui, ut nullam opem nisi in tuæ salutis subsidio constituerem, ut pro omnibus tibi vel solam charitatem referrem, te meo corpore protegerem, te intimis, si fieri posset, visceribus includerem : prætuleras nobilioribus filiis materna stirpe minus nobilem, matrem quoque regni exulem in regnum vocaveras, nec jam successorem me imperii, sed quasi consortem habebas. O miser ego, cui tantum liberalitas tua honorum effuderat, ut invidia succederet! O stultissimus ego, qui te, pater, reliqui! si datus est invidiæ locus, et potestas insidiantibus. ^D Namque dum ego pro tua salute diu demoror, meam prodidi : et tamen nihil habeo, quod mihi ascribam. Tu me, pater, abire jussisti, tibi ego peregrinabar, pater, ne tuam senectutem Sylæus circumveniret, ne te viventem regno exueret, nec apud Cæsarem tuam salutem appeteret. Testis est mihi Roma pietatis, Cæsar quoque præsul orbis terrarum, et censor universorum atque arbiter mei pectoris, qui me amantem patris appellare solitus erat. Testificare Cæsar, quid ego de patre apud te loquebar, apud

^A quem solum nocere potuissem: Testificare, inquam, mihi, qui de aliis pronuntiaveras. Nec dissimulandum parricidium, sed inquirendum putasti. O si mihi aspiraret præsentia tua! sed absens es, et longe positus, et ego sine te a patre dijudicor. Ades tamen, et in litteris tuis præsens es : tua scripta offero, quæ solent parricidæ timere. Tuam epistolam porto, quam solent promere, qui cupiunt parricidium non latere. Suscipe, pater, litteras Cæsaris, ipse te instruat, qui dudum vindicavit. Suscipe Cæsaris scripta, argumentis omnibus validiora. Quibus usus es dudum ad ultionem, utere nunc ad salutem. Hos ergo apices defero innocentiae meæ testes : illa dextera nunquam te fefellit; illa dextera Cæsaris diadema tibi imposuit, non ademit : illa manus Cæsaris regnum tibi, quod abjeceras, repræsentavit. ^B Potuit me prius Cæsar odisse, si fratrem ^c similem deprehendisset : sed cognovit et pronuntiavit interpretem, qui nisi Romæ fuisset, Sylæus vicerat. Illi ego hodie adjudicor, illi pœnas miser pendo. Memento, pater, quia non voluntarius navigavi. Videbam mihi jam parari foveas insidiatorum : malui tamen me potius, pater, quam te periclitari. Nec tamen exhorresco salutis periculum, sed apud te, pater, doleo, me quasi tuum hostem periclitari. Periclitor tamen, si apud te et Cæsaris testimonia periclitantur : His ergo utor iudiciis meæ defensionis : Cæsarem non appello, quasi audiendus, sed imploro, quasi absolvendus. Quod si iudicium exercendum existimas, ecce, mi pater, ad te veni post Cæsarem, ad te festinavi a Cæsare. Utinam quidem nusquam a te abissem. Sed tu me, pater, nesciens periculis objecisti jubens pergere. Præsto sum, pater, nec perfunctorie de levioribus testibus requirendam pro salute tua veritatem æstimo. Non præjudicent, qui possunt timere tormenta, nec qui possunt contemnere. *Omnis homo mendax*, dixit Scriptura (*Psal. cxv, 11*) : Ego defero incorruptibilia elementorum testimonia. Venio ad te per maria et per terras nusquam aliquem passus. Parricida debui non evadere, si reus essem. Absolvat me, pater, apud te cælum quod non fulminavit, mare quod non demersit, terra quæ non absorbit : per hæc ad te tutus venio, pater : quæ non solent evadere, etiam qui non sunt patrum genitalium parricidæ. Datham et Abirom hiatus voravit terræ, nec tamen genitalem appetierant patrem. Absalon fugientem arboris suæ ramis terra suspendit, ne ad patrem perveniret, ad quem si pervenisset, evaserat. Ego ad te veni, et adhuc periclitor. David parricidam suum, quia servare non potuit, vindicavit : ego de inimicis et calumniatoribus vindicari non exopto, ut eos ad tormenta vocem : lucrentur illi pœnam calumniæ. Unum rogo, pater, ne alienis credas tormentis : de memetipso adversum me require supplicia. Suspende reum tuum, in viscera mea pergat interrogatio veritatis, in corpus

^a Nec od. BARR.

^b Ambitum. Id.

^c Fratrum. Id.

meum atque in interiora penetralia descendant fiduculæ quæstionum, profluat sanguis, qui solet parricidium clamare, ferantur ignes in artus noxios. Quid dubitas, pater? si parcis, innocentem pronuntias: si a cruciatu temperas, absolvis crimine. Non est parricida, qui simplici morte dignus putatur. Aut si ut filio parcis, et ex te genitis membris compatieris; non sunt membra tua, quæ sunt ministeria crudelitatis. Hæc ubi locutus est, magno fletu et gemitu lamentabili finem dicendi fecit, ululatuque maximo Varum et omnes ad miserationem inflexit: solus Herodes nullis movebatur lacrymis, atque ipse a fletu temperavit intractabilis ad veniam, quæstioni imminens, vindictam expetens.

CAPUT XLV.

Successit orationi Antipatri Nicolaus regis mandato, qui astute ejus responderet versutis et inflexos a miseratione abduceret, referendo in Antipatrum fraternæ invidiam necis, allegando quod si quos moveret misericordia, illorum misereri deceret, qui ejus perempti fraudibus, ultionem requirerent. Si unum absolvent, omnis domus regia in periculum deduceretur, germani, affines; parentes, ipse rex, cujus saluti non peperisset. Itaque conversus ad oratorum versutias, velut ^a (narratione miserationis) epilogo quodam excitabat ab inferis peremptorum animas, qui miserabili questu replerent subsellia, insontes se oppetisse, subornatis ^b gravibus testibus, compositis epistolis, fraudulentis sermonibus circumventum patrem, credidisse filio, quem non putaret de fratribus posse mentiri. ^c Offerit nunc supplicia sua qui fratrum tormentis non credidisset, quos onustos vinculis obligaverit, ne cognitioni interessent, in absentes latam sententiam, cum longe positi essent necatos, ne eorum pater misereretur. Nullum itaque reliquum futurum si iste evaderet, doctus venena parricidalia suorum visceribus infundere, mutare mentes hominum, qui etiam Pheroram semper amantissimum fratris, Herodis in necem ejus parricidio funesto exsuscitaverit. Ad hæc, cum plurima alia excitandæ commotionis gratia Nicolaus addidisset, ubi sermonem absolvit, interrogatus a Varo est Antipater, si respondere vellet. Nihil aliud retulit, nisi (Deus mihi testis est) quia nihil læsi. Tum Varus venenum proferri, atque id dari jussit uni de his, qui jam rei mortis adjudicati essent. Quo epotato, statim mortuus est. De quo relatum ad Cæsarem est, et in vincula Antipater imperio patris inducitur: nec tamen ab insidiis vacuus erat. Nam tum maxime Salomes periculum dolis tentabat directis epistolis, quas Salomes nomine Antipater composuerat, plenis in regem contumeliarum atque ad Acmen ancillam Juliæ quæ uxor Cæ-

aris erat, per Antiphili servulum perferri jussura, quas Acmes sibi redditas regi transmitteret: ac pene in mulieris perniciem fraus convaluerat, ni reperta esset epistola Acmes ad Antipatrum, quæ dolum prodidit, scripta in hunc modum: Sicut voluisti, patri tuo scripsi, et epistolas illas direxi: nec dubito regem in periculum sororis insurrecturum. Tu vicem restituere optato effectu potitus. His litteris deprehensis, rex in suspicionem deductus, quod etiam Alexander pari arte compositis a fratre esset appetitus epistolis, et nimia commotione exasperatus, ægritudinem gravem contraxit. Quo se videns urgeri periculo, Antipam unum ex filiis hæredem imperii ^d scripsit, prælatum Archelao et Philippo senioribus liberis, quoniam ipsos quoque Antipater dolis atque fallaciis suspectos patri fecerat. Cæsari legavit mille talenta, donis muneribusque additis. In uxorem et filios, libertos atque amicos quinquaginta contulit: nec Salomen sororem munerum suorum expertem reliquit. Procebat in deterius ægritudo atque accessu temporis ^e exasperabatur, quam imbecilla senectus suis incommoditatibus acerbabat quotidie. Siquidem non minus septuagenario gravatum annis corpus, crebro quoque mœrore animi afflictum gerebat, tot parricidiis ^f convulneratus, quæ aut deprehendisse in filiis extremæ miseræ erat, aut intulisse. Immedicabilis tamen ægritudinis fervor, quod superstes Antipater metuebatur. Contemptus quoque in dies vilior, quod imagines Cæsaris atque animalium similitudines contra legem templo appositæ detrahebantur, auctoribus maxime Juda atque Matthia Juventutis doctoribus, qui ^g cognitit et conspirantibus sibi venisse tempus aiebant, quo violatæ legis injuria vindicaretur: Dare pœnas sacrilegum, qui putaret fas esse quidquid potestati liceret: nec religione inclinatum, sed elatum superbia in penetralibus templi faciendi quod vellet, libidinem pro jure exercuisset. Et quamvis divina ultio mortem ei acceleraret: tamen pulchrum videri, si etiam ^h templi sacrati libertatem suam, in defendendis paterni ritus observationibus approbarent: nec periculi metu quemquam revocari oportere, cum etiam mori pro lege patria insigne immortalitatis sit: primique adorsi auream aquilam supra fastigium portæ affixam detrahere comprehensi, atque ad regem perducti: cum interrogarentur, cui obedire cupientes, tantum facinus adorsi forent, responderunt legi paternæ. Iterum quærenti, quo freti lætiores adessent, cum ad mortis vocarentur periculum, responderunt: Pietatis et devotionis præmiis, quorum remuneratio pro ritu patrio mortem expetentibus persolveretur. Nec diutius ferre potuit responsionis constantiam, sed indignatione su-

^a Hæc parenthesi inclusæ dictiones abundant. BARR.

^b Gravatos. Id.

^c Offerre nunc eum supplicia sua. Id.

^d Vet. cod., testamento scripsit. Id.

^e Asperabatur. Id.

^f Sic princeps editio. Al. *convulceratus*. Al. *vulneratus*. Idem auctor Ambrosius epist. 43 ad Horont., n. 5: *Omnes spirituales nequitias . . . convulnerabot*. MAZUCH.

^g Cognatis. BARR.

^h Leg. templo sacrati. Id.

per ægritudinem facta, ut infirmitatem vinceret, in conventum populi processit, ibique tamquam sacrilegii reos ad plebem deferens accusare cœpit, quod majora de factis talibus suspectarentur. Quæ etiam si non probarentur, tamen cuncti sibi quisque mefuentes, auctorum qui comprehensi forent, luenda supplicia deprecabantur. Nec pergendum in cæteros, ne quæstio plures atque alienos et innoxios perturbaret: rogatus itaque in præsentem sententiam tulit, ut vivi exurerentur: unde incommoditas aucta, et gravioris ægritudinis vis, diversis totum corpus ejus passionibus depascebatur. Febris erat vehemens, prurigo intolerabilis, continui ac sine ulla intermissione interiorum dolores viscerum, collo medius vexabatur, hydrope gravabantur vestigia, abscondita corporis scatebant vermibus, ^a sparsim totius corporis, anhelitus gravis et suspiria pernicioiosa: res indicio erat, quod injusti parricidii et sacrilegæ damnationis pœna reposceretur. Non cedebat tamen animo, et vivendi cupiditate passionibus reluctabatur. Petit trans Jordanem calores aquæ calidæ, sed nihil profuerunt. Asphaltites lacus, ple-risque medicabilis, sine ullo profectu ægrum tenebat. Ubi dum oleo plurimo foveretur, laxato resolutus corpore, morientium specie oculos invertit, et vox defecerat, nec sensus manebat: sed ^b exercitatus strepitu conclamantium resumpsit, et ad sua regredi cupiens, ubi ad regionem loci qui appellabatur Hiericho, advenit, atro felle exagitatus, et ipsi quodammodo morti minitans immane facinus excogitavit, quo velut inferiæ sibi populi mitterentur. Namque ex omni Judæa congregari jamdudum præcipiens quosque nobiliores, ut ex singulis vicis in unum convenirent: ubi imperio obtemperatum est, claudi eos intra hippodromum jussit, et accersita Salome atque ejus ^c Alexa viro, legatum sanguinis mandavit, asserens lætitiæ populis gentis Judææ suam mortem futuram; et ideo commentum se, quo præclarissime suum epitaphium celebraretur, deponere a suis, ut cum ultimum exhalasset spiritum, eos statim omnes qui clausi tenebantur, necari juberent: ita neminem futurum in universa Judæa atque in omni domo, cui mors ejus esset il-lacrymabilis, cum universis ^d domesticis luctus hæreditatem dereliquisset; qui dum suorum deplorant necem, justa regi viderentur persolvere, atque ita publicorum lætitiæ votum domesticis doloribus im-pediretur. Ac ne forte scelestæ imperia mandata ex-secutio destitueret, quinquagenas drachmas jussit militibus dari, ut tali sceleris imposita mercede, ferale ministerium milites non recusarent: compen-saturi executionis horrorem remunerationis emolu-mento. Cedebat prope jam tantæ incommoditatis gra-tia supplicii, sed exspectabat funesta responsa lega-tionis, quæ retulit de Acme supplicium sumptum

ad Herodis querelam: Antipatrum quoque convic-tum parricidii morti adjudicatum, tamen repulso patria et regno, pater fugæ potestatem tribuere, si vellet, Cæsar juberet, sententiam sceleri ferens, consilium pietati relinquens. Solverat natura parricidii necessitatem: nam recreatus paulisper, per-missa sibi puniendi, ut vellet potestate, dum de genere necis tractat, distentet doloribus ^e prope diem mortis pervenire desideraverat. Poposcit ita-que malum, pariterque gladium, ut eo pomum solit-us incidere refectionis aliquid assumeret, et pau-lisper sese attollens cubitoque adnixus, levavit dex-teram, cupiens sese ferire, sed occurrit Achiabus, et impedivit ictum, luctuque tota concrepuit domus, ut obiisse Herodes foris æstimaretur. Exsultavit An-tipater ad sonum planctus, et a custodibus adhibitis postulavit, ut vinculis resolveretur: sed præpositus ei muneri non solum abnuit quod rogabatur, sed etiam regi annuntiavit. Exclamans ille insultari adhuc sibi viventi, percussores direxit, qui Antipatrum interficerent, cæsumque sepelire jussit in Hyrcania, atque iterum mutavit testamentum, regemque Ar-chelaum instituit seniore ex fratribus: Antipæ te-trarchiam reliquit. Quinque itaque diebus Antipatro superstes defecit: triginta et septem annis ex quo a Romanis imperitare jussus est, regno potitus: ex quo autem Antigonum sustulit regni æmulum, annos triginta quatuor imperio exegit: utinam tam domes-tico usu, quam publicis lætus successibus. Namque ita foris secundæ ei res aspiraverunt, ut privatus in regnum adscisceretur, eoque per multa usus an-norum eurricula, quod difficile salvo potestatis usu decederet, relinquens liberis imperii successionem, quam ipse a suis non acceperat. Sed intra domum infelicissimus, quam acerbo suorum sanguine et luctu replevit; nec tamen executionem invenit ultimæ crudelitatis, hoc uno Salome obliterante criminum suorum ludibria superiora, quod eos quos percuti rex jusserat omnes dimisit, dicens regem præcepti feralis postea pœnituisse: revocatisque mandatis superio-ribus, præcepisse, ut ad sua omnes dimitterentur.

CAPUT XLVI.

Dein postea facta in amphitheatro militum et re-liqui populi congregatione, de obitu regis judicium factum: processit Ptolemæus, qui regis amicitia inter fidelissimos quosque usque in extremum adhæ-serat, et anulum deferens quem defuncti digito de-traxit, collaudat regem, et populum admonet tran-quillitatis, aperitque ei epistolam, qua precatus fi-delissimos sibi milites hortabatur, ut successori suo benevolentiam exhiberent et gratiam. Et a pertis etiam tabulis testamentum recitatur: Philippus Thraconi-tidis regionis et finitimorum locorum hæres nuncu-patus: tetrarches, Antipas; rex, Archelaus, ita tamen ut ad Cæsarem deferri anulum suum, atque

^a Spasmi. BARR.^b An excitatus? GALLAND.^c Alexandro. BARR.^d Domestici. ID.^e Al. propriæ. Et mox prævenire. ID.

ei arbitrium et firmamentum omnium dispositionum suarum reservarent. Ac tum demum ratum esset testamentum suum, si Cæsar probasset: reliqua secundum priora sua testamenta custodiri precipit. Continuo acclamatio facta militum Archelao plaudentium: circumvallabatur illico stipatorum ambitu; promittunt benevolentiam, spondent fidem. Post hæc competenter atque magnifice funus curatum, omni ambitu regalium divitiarum præmisso ad pompæ funebriſ celebratam: lectus erat aure totus et gemmis insignitus, stratum refulgens murice, corpus adopertum purpurea diploide, quam internectebat fibula lapidibus pretiosis coruscans, diadema adhærebat vertici, supraque corona aurea, scaptrum in dextera, ut viventem putares. Præibat agmen Thracicum; Germanique et Galli sti-

patores regii militarem servabant ordinem, par modo succincti armis, ac si in bellum prodirent, ^a sed ora mœstita plena, et dolentibus similes prosequerantur. Reliqua manus prosequeratur ornatu solito, et cultu assueto comitantibus pariter ducibus et centurionibus. Quingenti etiam servorum et libertorum regie domus aspergebant aromata, ut suavi odore tota fragarat via; lectum filii regis, et propinquorum vis maxima circumfundebat. Sepultus est in Herodio (ut ipse mandavit) quod aberat ducentis stadiis ab eo loco, in quo finem vite invenit: magno obsequio per tantum spatii deductus universorum, sed non omnium pari affectu: metus enim officium, non votum extorserat; dolor intra se saltem liberam habebat sententiam. Hunc finem **B** habuit Herodes.

^a Sed ora mœsti ac dolentibus similes. BARR.

LIBER SECUNDUS.

CAPUT PRIMUM.

Sepulto Herode, libera, ut in defunctos solent, iudicia populi deprimebantur: gravem fuisse illum et intolerabilem, injusta imperia in cives exercuisse, tyrannum non regem suorum, parricidam domesticum, expilatorem publicum, nemini quidquam dereliquisse, tributis exhausta omnia, locupletatos alienigenas, Judæos exinanitos, quia templo hostem induxerit, ^a sacrata omnia sacrilegio contaminavit: beatos illos qui defecissent, cum tormenta viventibus non deessent: plura malorum Judæam post depulsam captivitatem in paucis annis sub Herodis imperio pertulisse, quam in ipsa captivitate sub hoste barbaro sustinuerit: cum sibi Babyloniorum reges imperitarent; sub illis tolerabilia exsilia, quam sub Herode domesticum domicilium: ab illis ad sua remissos, ab hoc fugatos: inmittiorem Dario, Artaxerxe superbiorem, Medis rapaciorem. Sperasse finem malorum, ut sibi exire liceret exsilio, si diem clauderet: sed accessisse ad servitutis miseriam Archelao spontaneum successorem, qui et Herodem referret, et novâ adderet: miserum hoc in regno esse, quod dominus eligeretur: miserius quod invitit imponeretur. Solatium servitutis videri, si ipsi sibi dominum eligant, eo quod fiat benignior, si deferatur imperium: superbius, si usurpetur. Longe itaque Archelao Herode intolerabiliorem futurum, cum iste assumpserit regnum, ille acceperit. Ea non solum crebro in Judæa conferebantur, verum etiam Romæ: ^b assistente Archelao, perorantibus accusatoribus, in os objecta apud Cæsarem Senatūque, ubi de regno Archelai confirmando adrogandoque diu decertatum. Denique cum in tem-

plo Apollinis, quod Cæsar condiderat multisque ornatibus venustarat; locus esset cognitioni datus, Salmones filius Antipater, illa quæ supra diximus, et multa alia dicendi validus prosequeratur: mirari se, quod Archelao quasi petendum a Cæsare regnum prætenderet, cum usurpatione temeraria jam dudum intra Judæam inconsulto Cæsare regem exercisset. Quid enim sella aurea, allatumque diadema, nisi regni forent insignia? Quo spiritu præsumpsit sedere super thronum regum: de sublimi solio salutare plebem circumfusam, stipantibus ^c armis militariibus, more quodam et usu imperatorum promi diadema, quod Cæsaris iudicio reservari oportuerat, non solum pro potestate Romani imperii, sed etiam pro iure testamenti? Herodem enim nec præripere potuisse Cæsari vel Senatui, quod ipse vel a Senatu accepisset, et superiore testamento expressisse satis propria iudicium voluntatis, quo ^d Antipam succedere sibi in regnum sensu integro ac perpensio consilio declaraverit, et postremo omnia Cæsaris iudicio reservasse: quamvis soluto jam corpore, anxius supremo periculo, nec ullius iam sensus aut consilii capax, dictaverit non quod arbitrabatur, sed quod ingerebatur. Præceptorem igitur imperii de seipso pronuntiasse, quod non mereretur tuo, Cæsar, iudicio in regnum substitui. Nam si meritorum suorum conscius foret, petere potius quam ^e usurpare maturavisset. Non petendo autem, sed usurpando, quæ in petitione consisterent etiam in pecuniariis negotiis (nedom divitiarum. Denique Fabatum illum Romanæ rei moderatorem et intimum Cæsaris tibi cepi, et a Syllæ ingenti ambitus pecunia, ut impugnant) præiudicare solere, ut præposteris litigatores cadant

^a Sancta, sive sacra. BARR.

^b Assistenti Arch. Ip.

^c Numeris. . . poni. Ip.

^d Alii codd. Antipatrum. Id.

^e Eripere. Quæ vero peripetesi max interclusa vides, non habentur in ms. Ip.

causa : hic vero non pecuniarum questum in crimen vocari, sed imperii Romani violatum jus, reverentiam despectam, spreto potestatem, indignum aestimantem Romanæ curiæ senatum, qui soleret regnum dare atque eripere, et cum Cæsare vetustiam conferendi imperii servare prærogativam. Quid futurum esse, cum legitime regnare cospiceret, qui ante regnum insolentissimus necasset plurimos, qui opem fessis rebus et tributorum allevamentum poposcerant : remedium postulantis bellum irrogatum, interfecta novem millia Judæorum in ipsa venerabili apud suos Paschæ celebritate, pro perudibus homines immolatos, sacratorum qui ad templi festa convenerant, sanguinem fusum, spectaculum miserabile : si quis cæorum stragem recenseat, Babylonicos revertisse arbitraretur? quanto crudelius a civice commissa, quæ in hoste barbaro plena immanis sævitæ atque impietatis astimarentur? Hanc sportulam civibus datam, hoc sacrificium Archelaum regi sui primordia commendavisse. Deberi misereri Cæsarem senatumque reliquiarum Judææ, quæ quondam liberis fulta populis servitutem optaret, si modo tolerabilem liceret perpeti sub rege a justo, longe illum abesse a jure imperitandi. Siquidem apud Judæos nulli regnum competere, nisi ei qui esset ex generatione Judæ, sicut lex diceret. At vero istum Idumæum genere, quem nulla prosapiæ regalis origo contingeret, irrepsisse in honorem indebitum. Siquidem cum Antipater sibi atque Archelao fuerit avus, præstans divitiis, cæterisque artibus potens, et maxime Romanorum amicitia, Cæsarique seniori bellis probatus, cum posset sibi regnum adsciscere, numquam tamen affectaverit; quin etiam defendere aliis maluerit quam sibi parare, meritoque illum habitum ut parentem optimum, qui Judæam in libertatem vindicaverit vulneribus suis, nec in servitutem deduxerit. Herodem Antonii testimonio qui paternus sibi hospes fuisset, in regnum aspiravisse : ex illo Judæorum res imminutas, egisse ut hostem, non ut rectorem. Cum igitur ipse etiam adulter regni fuerit, quomodo potuisse ab eo legitimum regem creari? non deprecari tamen, quominus sub regno sint, sed pascere sub Romano agere, cujus sibi gratiam jam inde a Machabæis partam tantum per usurpationem regni postea degeneraverunt, ut multo inferiores sint his, adversum quos Romanam petierunt societatem. Denique orare sese, ut eadem conditione Judæa qua Syria præsidiale iudicium a vobis adipiscatur, quo devotionis nostræ detur experimentum, utrum qui seditiosi ac rebelles vocamur, possimus moderatis iudiciis obtemperare. Adversus ea Nicolaus pro Archelao respondens, inquietissimam nationem insolentiæ suæ asseruit pœnas dedisse : ne hinc potissimum Archelaus invidia inexcusabilis criminis accerseretur, si per seditionem pacem tur-

barent, atque a Romanorum societate animis atque armis discederent : de testamenti autem prælatione quis dubitaret, cum et posterius præferri soleat superioribus, et hoc multo validius cæteris videri debeat, in quo Cæsari confirmandi regalis iudicii servata sit prærogativa, quo cumlata potius quam immixta Romani nominis reverentia sit, si et a vobis, Cæsar, non præcipiatur regibus, quod privatis licet, ut eorum valeant testamenta, et quem potissimum sibi cupiant succedere, ultimo scribant stylo, atque ab illis iterum a vobis honorificentia reservetur, ut confirmatio iudicii a vobis petatur, et is succedat quem pater elegerit, vos probaveritis. Quando igitur magis sapuit Herodes, cum tibi, Cæsar, servaverit prærogativam, an quando prætorii? Ubi Antipas substituitur, Cæsar præteritur. Ubi Archelaus subrogatur, Cæsar adsciscitur : sine firmamento nulla res stabilis. Divino itaque iudicio ubi justitia deerat, vel simulationi, vel voluntati firmamentum defuit. Ubi autem æquitas examini suppetebat, robur quæsitum, et iudicium confirmaretur. Considera igitur, utrum fecerit injuriam qui te elegit, aut si rescindi debeat, quod te arbitro sciendum reliquit rerum omnium domino : cui iura etiam reges cedunt potestate. Qui enim scivit, quem eligeret ad confirmandum, scivit utique quem eligeret ad imperandum, nec in successore falli potuit, qui non est falsus in confirmatore. Nam qui arbitrum constituit te, cognovit itaque talem successorem sibi constituendum, qui tibi quem constitueres non displiceret. Audisti partibus Cæsar contentiam distulit : deinde collato cum Senatu consilio Archelaum genti præposuit, ut fungeretur regtoris munere, non regni honore. Spondit tamen et regnum daturum, si se ita gereret, ut probaratur. Jam enim tentamenta dissensionis Israelitici populi nuntiabantur. Tetrarchas duos constituit Herodis filios, Philippum et Antipam, qui cum Archelao de regno certaverat : Herodis sorori cui nomen Salome, d delegatum servavit, etiam alia ipse adiunxit. Duabus quoque filiabus Herodis mille talenta quæ sibi relicta erant, dispartienda arbitratus : addidit etiam alia sexcenta millia, et ea Pheroræ liberis sociari censuit.

CAPUT II.

Interea quidam ex juvenibus simulans se Alexandrum, et propter misericordiam ab his quibus necandi munus ab Herode patre mandatum foret, subrogatis aliis in locum suum, cum fratre suo Aristobulo dimissum, Miletum petiit, et inde Romam, quo difficilius apud incognitos cognosceretur. Ubi facile Judæos ad rerum novitatem promptissimos excitaverat : nisi comperto eo, Cæsar ad se eum perduci ocus per Celadum quemdam, qui Alexandrum plene noverat, præcepisset. Celadus ubi juvenem vidit, similitudine deceptus hæsitavit. Sed reli-

^a Injusto. BARR.

^b Al. tamen. Id.

^c Servetur. Et paulo post servavit pro servaverit. Id.

^d Legatum. Id.

qua perspicuus indicia non convenire, quæsit ubi esset Aristobulus : at ille in Cypro insula degere asseruit, caventem insidias, eo quod conjuncti inter se fratres facilius exstinguerentur. Deinde ad Cæsarem deductus, aperuit illico impunitate promissa, fretum se specie similitudinis, quod esset Alexander simulasse, ut innumerabilia munera ibi quasi regis filius a Judæis consequeretur. Cæsar dolum risit, sed et ipsum immunem dimitti jubet, et eos qui ultra privatum modum quasi regis filio detulerant; satis multatos esse pronuntiavit, quod superfluis sumptibus infinita dispendia toleravissent. Archelaus autem profectus in Judæam propter obscenitatem morum et insolentiam accusatus apud Cæsarem, cognita inter partes causa, Viennam relegatur, opesque ejus thesauris Cæsaris associatæ : hoc merito pretium luit, qui nec a fratris sui germani conjuge suas compresserat cupiditates. Nam ubi Alexander obiit, patris imperio necl traditus, Glaphyra uxor ejus Archelao rege Cappadocum genita, quemadmodum supra memoravimus, Libyes regi ^a Tibæ secundis est copulata nuptiis. Quo defuncto, revertitur ad patrem : illic eam contemplatus Archelaus, quod fratrem mariti, filiorum patrum, laud quam pie refugiendum arbitraretur, ita deperire cœpit, ut uxorem dejiceret Mariamnem, et Glaphyram in locum illius substitueret. Non multo post ubi mulier in Judæam rediit, vidit in somniis Alexandrum, et complecti desideravit. At ille indignanti similis, a complexu refugus, visus est dicere : Hæc est, Glaphyra, promissi fides? Ita amores erga te servasti meos, quorum memorem te esso oportuit? Sed esto, adolescentula secundas nuptias non refugeris, etiam ne tertias, etiam ne fratrem mariti appetere debueras? Ita te mea delectavit injuria ut in meam domum tertio nupta conjugi remeare non erubesceres? Sed mihi curæ, ne diutius maneat contumelia mea, contagioque tua : nec longum lætabitur fraterni incestus matrimonii. Exsurrexit mulier, et familiaribus narravit somnium, atque ipsa biduo post defuncta, fidem fecit, quod hujusmodi conjugia, nec vivorum legibus ^b punita sunt, nec mortuorum voluntatibus.

CAPUT III.

Ipsæ quoque Archelaus vidit in somniis spicas novem, plenas et magnas a bobus vorari. Cui quærenti, respondit interpretes : Novem spicis novem annos signari, quibus potestate usus sit maxima et amplissima. Nono itaque anno imperii sui mutationem eidem fore, eo quod boves qui arva aratro soleant intervertere, mutationem signent laboriosam, quæ devoret atque absorbeat merita superiora. His itaque cognitis, quinto die venit a Cæsare, qui eum ad iudicium Romam deduceret. In quo condemnatus et actus in exsilium, etiam

^a Vet. cod. *Tobæ*. Josephus lib. II *de Bell.* cap. 6, *Jubæ regi Libyæ*; et lib. XVII *Antiq.* cap. 18, *Jubæ regi Mauritanicæ*. BARR.

^b Impunita. Id.

A morte implevit somnium suum. Principatus gentis qui ad Archelaum pertinebat, conversus est in nomen provinciæ; quo nomine Romani, cum in jus suum vincendo redigerent procul positas regiones, provincias appellaverunt. Manserunt tamen tetrarchæ, ut erant Philippus et Herodes mutato vocabulo, quia Antipas prius nuncupabatur. Nam Salome moriens, loca quæ tenuerat, et potestatem suæ gentis ^c Libyæ uxori Cæsaris dereliquerat. Is status erat Judææ, quando Cæsar defunctus est : reliquens Tiberium privignum suum Libyæ uxoris filium ex superiore genitum conjuge successorem Romani imperii : cujus in honorem Tiberiadem Herodes condidit. Philippus quoque Libyam urbem matris ejus vocabulo nuncupandam putavit. Et quia B propositum nobis est aperire causas, quibus populus Judæorum a Romano imperio desciverit, sibi que exitium acceleraverit, Pilatum provinciæ præsidem initium ruinæ dedisse res indicat : quandoquidem Cæsaris imagines Hierosolymitanis ædibus inferri primus omnium non dubitaverit. Quo motus populus cum resisteret, atque ille recipiendas imagines censeret, plurimos in mortem cœgit. Dum hæc in Judæa geruntur, Agrippa Aristobuli filius Romam advenit, cupiens adversus Herodem tetrarcham apud Tiberium iudicio contendere : sed despectus a Tiberio cum Romæ degeret, plurimos sibi adscivit ad amicitiam : et maxime Germanici filium Caium, quem sive paterni nominis gratia amabilem populo, seu regii generis propinquitate proximum imperio ratus, an quodam præesagio studiosius excolebat, quam vel ætatis, vel honoris ejus ratio patiebatur; ita ut quodam die manus elevans deprecaretur, ut maturius Tiberio mortuo, Caium videret imperatorem. Quo prodito per Eutychem libertum suum, Agrippa jussu Tiberii in vincula ducitur, et gravibus modis excruciat, non ante dimissus, quam Tiberius diem clauderet. Cujus tempora fœda ludibriis ^d caprarumque secessus, ignavia intolerabilis : nullum tamen efficacis virum operis in necem ejus excitaverunt, recentis, ut arbitror, Romani imperii reverentia, sive terrore sævissime crudelitatis, quia plerumque asperitas quo gravior, eo tutior est.

CAPUT IV.

D Eo imperitante, famosum ludibrium Paulinæ spectatissimi generis femine Romæ percelebratum est. Quæ cum egregiam castitatis famam apud omnes haberet, esset etiam præstantissimi decoris et eminentis gratiæ, tentata Mundi equestris militiæ ducis interpellationibus, nec inflexa, vitio nimie superstitionis patuit errori : Mundus namque subornatis Isis sacerdotibus, qui velut Anubis ad eam mandato perferrent, quod eam ad templum invitaret, delectatum se ejus sedulitate et pudicitia : no.

^c Intelligit matrem Tiberii, *Liviam*. Id.

^d Ita editi. At *Capuanoque secessu* legendum videtur. GALLAND.

ctem posceret, habere se, quod eidem secreto vellet committere. Quod illa accipiens læta ad maritum detulit, deum suis adesse votis, ab eo suam posci præsentiam, negare se non posse obedientiam. Itaque et ex sua et ex mariti sententia pergit ad templum Isidis, noctem exigit, remotisque procul arbitris, quasi sacri cognitionem mysterii perceptura, sese stratis composuit suis, æstimans, quod ad eam deus suus in somniis veniret, et per visionem sese ei demonstraret. Verum ubi aliquid noctis processit, quo facilius mulier plena a somni deciperetur, Mundus assumpto vultu Anubis habituque advenit, vestimenta allevat, in oscula ruit. Expergefactæ mulieri Anubem se esse dicit, vultum Anubis præterdit: illa deum credidit, beatam se esse asserit, quod eam dignatus sit visitare deus suus. Amplexum petenti non negat: refert tamen, utrum deus possit homini misceri. Ille promit exempla, quod et Jovem summum deorum Alcmena suscepit, et Leda ejusdem concubitu potita, et plurimæ aliæ quæ ediderint deos partu, de se quoque ex illa deum esse generandum persuadet: mulieri concubitu miscetur, redit ad maritum lætior dicens, quod mixta deo sit mulier, et ejus promisso deum esset generatura. Fit ingens in stupro mulieris et mariti gaudium. Postea occurrit Mundus, et ait mulieri: Beata Paulina concubinato dei: magnus deus Anubis, cujus tu accepisti mysteria. Sed discite te sicut diis, ita et hominibus non negare, quibus dii tribuunt, quod tu negaveras, quia nec formas suas dare nobis, nec nomina dedignantur. Ecce ad sacra sua deus Anubis vocavit et Mundum, ut tibi jungeret. Quid tibi profuit duritia tua, nisi ut te viginti millium quæ obtuleram, defraudares compendio? Imitare deos indulgentiores, qui nobis sine pretio tribuunt, quod ab te magno pretio impetrari nequitum est. Quod si te humana offendunt vocabula, Anubem me vocari placuit, et nominis hujus gratia affectum juvit. Hoc perstricta sermone mulier, illusam se intellexit, et dolens injuriam pudicitia confessæ est fraudem marito. Ille nihil habens quod uxori indignaretur, cui ipse cubandi in templo potestatem permiserat, et conscius conjugalis castimonie, principi querelam detulit. Qui motus potentis viri contumelia, atque atrocis flagitii commento, sacerdotes e templo rapit, quæstioni subjicit, confessos necat, simulacrum Isidis Tiberi demergit, Mundo fugiendi potestas concessa, eo quod vi amoris et fornicæ superatus gratia, levioribus commissorum suorum pretiis mulctatus æstimaretur.

CAPUT V.

Quod igitur ludibrium imperitante Tiberio acciderit, non putavi prætereundum, ut ex eo deformitas colligatur imperatoris. Sicut enim boni principis vita, probitatis quædam præscriptio, et per universos vivendi forma est: ita imperatoris collu-

A vio, lex flagitiorum est. Ab eo missus Pilatus est in Judæam vir improbus; atque in exiguo ponens mendacium, circumvenit Samaritanos, ut montem cui nomen Gadir, peterent: erat enim illis sacratum, eo quod vellet eorum mysteria cognoscere. Et ascendens, populum prævenit equitatu, pedestrique exercitu stravit, afflictoque crimine, quod a Romanis discedere, et conciliabulum sibi quærere præparassent. Quid enim non auderet, qui etiam Christum Dominum ad salutem humani generis advenientem, multis et divinis operibus profundentem in homines misericordie suæ gratiam, nihilque aliud docentem, nisi quod primum Deo, deinde imperatoribus faceret populos obedientes, cruci suffixerit? Demensque, qui minister esset sacrilegi B furoris, ut interficeret auctorem salutis. Ex illo itaque Judæorum res proditæ, ex illo exitium genti, temploque maturatum excidium. Nam si Herodes qui Joannem neci tradidit, perfidie et crudelitatis suæ pretium luit, dejectus regno atque exilio datus: quanto magis præcipitibus furiis actum intelligi datur eum, qui Christum occiderit? Quæ causa autem fuerit mortis Joannis, breviter expediám. Philippum et Herodem qui prius Antipas dictus est germanos fuisse supra ostendimus. Uxorem Philippi Herodiadei, quam Herodes illicito ac nefando sibi sociavit jure matrimonii. Non tulit hoc Joannes, et ait illi: *Non tibi licet uxorem habere fratris tui (Math. vi, 18)*. Tum ille commotus, in carcerem detrusit Joannem. Nec multo post necavit virum justum, et constantem divinæ Legis exsecutorem. Non solum enim quasi prædicator Evangelii, fraterni cubilis incestum reprehendebat, verum etiam quasi Legis exsecutor, prævaricatorem Legis condemnavit, qui fratris uxorem viventis eripuerat, præsertim habentem semen de germano ipsius. Hinc excitata Judæorum fere omnium in Herodem odia et pœna accelerata: cujus auctor Herodias videns Agrippam plurimum prævaluisse apud Cæsarem, compulit eum Romam pergere, quo sibi imperatoris gratiam conciliaret, objectans desidie contumeliam, quod fugitans labores, dum moratur domi, indignos sibi pateretur anteferri. Nam cum Agrippa ex privato rex factus sit; quanto magis ipsi jamdudum tetrarchæ, quo regnum conferat, Cæsarem non dubitaturum? D Itaque mulieris opprobria nequaquam sustinens, Romam profectus, dum Cæii amicitiam petit, ab Agrippa accusatus, etiam tetrarchiam amisit, quam a Julio Augusto acceperat; et fugitans in Hispaniam una cum uxore Herodiade merore animi consumptus est. Mortuo quoque Tiberio, Caius successit, qui dominum se et deum videri atque appellari volens, causas dedit Judæis gravissimæ seditionis, ac nisi properato fine imperium clausisset, Judæorum genti finem fecerat maturiorem. Non solum enim ab illicitis non revocabat suos, verum etiam missis in Judæam, ultima supplicia minitabatur, nisi omnia

^a Somni. BARR.

adversum jus et fas religionis armis patrarent. Plurimum enim potuit imperio Agrippa : sed dum vellet muro ambire maximo Hierosolymam, ut Romanis fieret inexpugnabilis (prævidebat enim imminentem ruinam), morte præventus, opus imperfectum reliquit. Nec minorem potentiam exercuit imperitante Claudio : quia ipsius quoque primitiis interfuit, cum Caio perempto, ipse a militibus assumptus, in imperium resistente sibi Senatu, regni tædio Agrippam legatum direxit : quo interprete promissa moderatoris imperii fines, diffinita gratia, pax convenit : in locum Agrippæ patris Agrippa filius ejus a Claudio Cæsare rex subrogatus est.

CAPUT VI.

Ipse quoque Claudius exactis tribus et decem annis cum deficeret, Neronem Romano imperio principem dedit : captatus uxoris Agrippinæ persuasionibus, quæ tantum fraudibus valuit, ut filium imperatoris Britannicum designatum successorem ipso jure naturæ, principatus exsortem redderet. Cujus artis mox pœnituit eam : quia dum ex se genito consuluit principi, suum negavit, ignara, quod elatus imperio, nec matrem agnosceret, atque in exitium ejus beneficii mercedem inverteret : idem tamen Octaviam Claudii filiam conjugii loco tenebat : præpostero ordine gener filio prælatus : quia mala reipublicæ præponderabant, cui debebatur parricida, sacrilegus, incestus : ut in eo crimina, non ulla bonæ artis merita regnarent. Tali imperatore seu morum ejus intuitu atque ignaviæ contemptu, sive quia Judæis ob gravia sacrilegia, averso præsidio Dei summi ultimum excidium præparabatur, erupit in seditiones graves, latrocinia, ^a dissensiones, eorum insolentia, quos per viginti annos Eleazarus princeps latronum gravissime depopulatus : aliquando tamen captus a Felice qui Judææ præerat, et Romam directus, graves pœnas dedit. Nec sic quidem gravi cæсорum numero infractus est populus Judæam inhabitantium ; sed in ipsis Hierosolymis aliud latronum pullulavit genus, qui vocabantur sicarii, non jam secretis abditis, nec tenebris nocturnis insidiantes, sine aliquo præsidio commœtantibus, sed luce diel atque in medio urbis et turbæ stipamine percutiebant quoscumque propius accesserant : breves manu gladios gerentes, conferto populo permixti, ubi adhærentem fixerant, cadebat imprudens cæco vulnere, ut querelam mors præveniret : funus in promptu, sed percussor latebat : et si quis commotus fuisset alieno vulnere, propior suo factus erat cæсорum portio. Ita vel periculi metu, vel dissimulatione facinoris, sicarius non depræhēdebatur : tanta erat insidiantium velocitas, et celandi ars. Occiditur sacerdos Jonathas : addebantur multi quotidie, graviorque metus viventium, quam ærumna interfectorum. Quasi ad pugnam, sic quotidie unusquisque progrediebatur : graviore tamen conditione, quia hostis prævidetur, sicarius delitē-

^a Vet. cod. *Discensiones*. BARR.

scēbat, mors in oculis, in animis timor. Nemo regressurum credebat, nec amicis fides deferebatur, dum sicarius metueretur. Quo plerique perterriti insontes quidem a flagitio latrocinandi, vel sicariorum contubernio, etsi manu innoxii, consilio tamen infirmiores desertum petiere. Sed dum sibi consulunt, terrorem fecerunt discessiones ; ex quo belli adversus Romanos suspicio primo, deinde invidia exarsit : quo metu provinciæ rector misso equitatu et pedestri agmine, maximam multitudinis stragem edidit.

CAPUT VII.

Ægyptius quoque pseudopropheta adveniens, et magicis imbutus artibus dum jactat se prophetico spiritu celestia annuntiare oracula, triginta fere millia Judæorum associavit sibi, eosque ad montem Oliveti congregans, frequenti irruptione penetrabat Hierosolymam ; ita ut etiam Romanas incuraret custodias, quæ ne quid a populo moveretur, Hierosolymas prætendebant. Ubi etiam hæc compressa est insolentia, quasi in agro corpore alia pars gravius inflammabatur. Plurimi enim palam discedendum a Romanis, libertatem servitio præferendam vociferabantur, progressisque in agros quibus alimonia deerat, vi expelebatur.

CAPUT VIII.

Postremo in urbe Cæsarea gravis inter Judæos et gentiles seditio incessit, vindicantibus sibi Judæis urbis totius quasi ab Herode Judæo conditiæ possessionem, renitentibus gentilibus, quod conditiæ quidem Judæus fuerit, sed Cæsaris eam nomine declaraverit. Denique et templum intra eam struxerit, et statuas apposuerit, eoque videri gentilibus usibus magis eam mancipatam. Harum contentio-num seditio in manus vertitur : quia neque primi Judæorum suos seditioni deditos comprimere poterant, et gentiles opprobrio ducebant, si Judæis sibi cedendum arbitrarentur : itaque excitaverunt Felicem, ut dum utriusque partis gestit comprimere multitudinem non acquiescentem, præsertim armis, quando aliter nequibat, consuleretur. Cui successit Festus, qui latronibus plurimis comprehensis, haud exiguos ultimo exitio dedit. Albinus quoque eadem a Romanis potestate sibi credita, nullum nequitie genus prætermisit, rapinarum improbus prædo, ut qui non dedisset pecuniam, in vincula raperetur, quamvis innoxius : qui dedisset, etiam reus absolveretur : avaritia gignebat superbiam, ut pauperioribus se tyrannum præberet, mancipium ditioribus : ^b idem tamen etsi prætergressus nequitiam superiorum ; ita a successore Floro, quasi deses ac lentus in flagitiis, longo sed proximo intervallo præteritus ac derelictus, ut comparatione deterioris integer æstimaretur. Et qui primo questi fuerunt ut afflicti, postea Festum quasi bonum judicem desiderabant. Hic enim singulos exorat, Florus urbes diripiebat, inquinatissimus in obscenitatibus ; in sævitia crudelissimus, armis omnia conturbans, et

^b Ita tamen ut supergressus. Ip.

prælia de præliis serens, qui nec obsecratus ignosceret, nec exsaturatus parceret: in conspectu Berenices, quæ soror Agrippæ regis, ad templum religionis causa venerat, acerbissima cæde in populum desæviebat: nec obsecranti deferendum arbitratus, cum inservientem religioni nudis pedibus adstantem cerneret, et orantem fastidio haberet: unde ad Agrippam regem et ipsa scripsit, et populus Judæorum direxit precatum auxilia libertati. Cui egredienti ex Ægypto occurrerunt plerique ultra sexaginta stadia Hierosolymitanæ urbis obviam progredientes et circumducto per urbem, cum fidem querelarum probaret, insistere cœperunt, ut legatos ad Neronem mitterent. Verum ille dolorem, ut civium, et ipse miseratus, tentamenta tamen belli adversum Romanos alta prudentia cernens moveri, ne et sibi invidia, populoque ultimum gigneretur periculum, coacto in unum populo, in loco qui templo proximus et ponte divisus, Xystus appellabatur, hujusmodi orationem habuit.

CAPUT IX.

Etsi plerisque improvidus consulendi moderandique impatiens, dolor gravibus aliquos faciat inæstuare querimoniis: tamen ubi consilium sumitur, sequestratur affectus doloris. Nam si promptos ad ulciscendas injurias et ad inferendum Romano bellum imperio, universos ex hoc populo comperissem, ac non melioris partis et tranquillioris sententiæ, quod pacis est præoptare et quod quietis præferre, nec ad vos venire ausus forem, nec consilium dare. Superfluum est enim suadere quid fieri oporteat, cum audientium assensus in deteriora sit. Sed quia aliis inexpertus bellicorum usus malorum, aliis perfunctoria spes libertatis prædulcis ad expectandum, sed plerumque gravis ad adipiscendum: multis enim dum libertatæ petitur, servitus accumulatur, et frequenter totum eripitur, quibus vel nomen libertatis remanserat; alios quibus præsentia utilitate sui displicent, rerum novitas invitat, ac si turbentur negotia, lucrum putatur: ideo vobiscum consilium conferendum putavi, ne aut prudentiorum sobrietas præripiatur insolentiorum audacia: aut qui recte sapere nesciunt, nostro saltem admoniti sermone cognoscant, acquiescendum esse consultioribus. Silentium igitur deferendum censeo, ut et nos quæ conducere vobis arbitramur aperiamus, et vestrum nemo perturbetur, si aliqua præter suam voluntatem audiat. Nemo enim poterit æstimare, quale sit quod dicitur, nisi audierit prius, cujus ipse futurus arbiter sit: probet ne an respuat, frustra conturbatur, ne audiat: licet enim et post consolationem unicuique sentire, quod sentit: et si discessio placet etiam post sobrios monitus, servare inconsultæ voluntatis sententiam. Sed dicit aliquis. Cur frustra audiri velint, si non acquiescant qui audiunt? Quia si nolint acquiescere cum audierint,

A portio mihi concionis, non omnis populus periclitabitur: si autem audire nolint, etiam cum pars audiri conturbat universo populo ^a eripiatu audiendi profectus. Itaque apud eos mihi orietur sermo, qui audire voluerint, si vel ex parte aliqua mihi silentium deferatur: intercipientur enim sermo omnis et quasi totus desidet, si concionalis fragoris, et inquieti strepitus examinatur impedimento. Duo sunt itaque, quibus primo respondendum arbitror: quæ in maximo sunt querelarum pondere: quod plerique vociferantur de injuriis præsidum: et quod plerique periisse sibi libertatem gemunt. Quarum propositionum separanda mihi complexio videtur. Si enim præsidēs improbi, quid opus est libertatem attollere? ne videamini non eorum merito, sed servitutis fastidio accusare præsidēs, quasi dominationis ministros. Aut si intolerabilis servitus, superflua ergo de præsidibus querimonia. Nam etsi in illis moderatior sit, nihilominus tamen turpis servitus est. Consideremus ergo, ne in utroque eorum non perfunctoria bellorum materia sit: quid enim ineptius, quam de injuriis queri, et bellum subtexere, ac periculis mutare contumelias? Dum judicem refugias, hostem inducas: cum judex iniquus plerumque juris interpret sit, hostis autem etiam justus semper sit appetitor salutis. Temperari ergo, non exasperari judicem decet; hostem caveri, ne alterum acerbes, alterum arcessas: cum et ille delinimento mitior fiat, et iste declinari debeat, ne possit nocere. Cavendum igitur de iudicibus, ne major querela quam injuria sit. Gravior quoque objectionum invidia, quam commissorum pretia. Sæpe etenim qui primo verecundius deliquerint, accusati insolentiores sunt, et qui occulte ante furati sunt, postea palam latrocinantur. Nihil itaque tam exasperat fervorem vulneris, quam ferendi impatientia. Denique impensius in ipsis agrestibus feris arctissima vincula, si se excitent, imprimuntur: si quiescant, relaxantur: gravis quoque febrium vis tolerando minuitur, inquietudine augetur. Quod si norint sibi consulere agrestia, ut naturæ obliviscantur, quo dolorem allevent: quanto magis in hominibus frequens id docuit usus, quod eorum qui læsi sunt ^b toleranda, lædentibus fuerit verecunda, ut sine accusatore correxerint, quod accusati non emendassent. Sed esto, fuerit intolerabilis Romanorum iudicum insolentia; quid igitur tolerabilius, universos, an unum perpeti? Quæ autem justitia, cum unus læserit, bellum inferre omnibus? Numquid omnes Romani injuriæ auctores? Numquid ipse Cæsar? aut studiose electus est improbus, qui ad vos mitteretur: sed neque speculari possunt ^c transmarina, oculosque ad orientem et occidentem intendere, ut illic videant, quæ hic geruntur: neque audire facile quod etsi sollicitudo exigat, longinquitas negat probationum difficultatem.

^a Eripitur: et mox noluerint. BARB.

^b Tolerantia... verecundia. ID.

^c Trans maria. ID.

Unius igitur culpa dissidium pariet orbis Romani, cum etiam sine querelis vestris propera correctio sit, nulla accusationis invidia, itineris nullo labore. Annis enim vicibus Romani magistratus mutantur. Quo fit, ut nec insolens diu maneat, et moderatior cito succedat. Nihil igitur oberit quievisse, cum remedium deferatur etiam quiescentibus. Causas belli autem intexere perniciosum; quia dura belli adversum omnes conditio, adversum Romanos ultima. Quos si fugere velis, cum superare nequeas, orbis terrarum tibi derelinquendus est. Sed libertatis cupiditatem præterditis? Sera ista deliberatio; prius certandum fuit, ne amitteretis libertatem quam ut amissam reposceretis. Durus servitutis usus, et ideo a principio non fuit subeunda, aut suscepta æquanimitè ferenda. Tunc decuit restitisse, cum ad servitium vocaremini. Illa justior pugna: qui autem semel se dedit in servitutem, etsi postea subtrahere se velit, non ille tamquam amator libertatis asseritur, sed tamquam servus contumax adjudicatur. Ubi erat ista libertatis defensio, cum Pompeius vestris ingrueret regionibus: urbem dominus intraret, ubi erant arma pro libertate? Cur deposita sunt a patribus nostris? Et certe illi fortiores nobis fuere, vigeant animis, abundabant subsidiis, cupiebant repugnare: sed exiguum Romani exercitus non sustinere portionem: victi sunt, sed reservati agnoverunt jugum servitutis, ne tolerarent poenam captivitatis. Quid recusatis hæredes, quod debetis jure successionis? Astringunt vos negotia patrum: quomodo obedientiam refugitis, tanto inferiores obedientibus? aut quid vobis reliqui erit, qui in vos Cæsarem et omnem virtutem Romanam movetis? Quomodo potestis sustinere eos, qui de omnibus triumpharunt, atque ab omnibus sibi militantibus nunc adjurantur? Et Athenienses quidem pro libertate totius Græciæ incendio patriam traderunt, exsilio mutantes domos, ne sibi Xerxes dominaretur, quem in terris navigantem, in fluctibus gradientem, cum eum nec maria caperent, nec terra sustineret, quod Europæ totius spatia transitus ejus itineris includeret, angustioribus terrarum finibus, quam exercitus comætu: ita persecuti sunt fugientem, ut vix una nave fugitans, auxiliique indigens, se subtraheret captivitati: verum ipsi illi viri qui totam fregerunt Asiam, propter exiguum Salaminam et imperitantem fluctibus Xerxem subigentem maria, in eo ipso quod sibi subjectum putabat, elemento, gloriosissime debellatum fugarunt: nunc Romanis serviunt, et principes totius Græciæ Italarum imperiis obtemperant: atque illæ Athenæ, quæ leges aliis dabant, nunc alienis legibus famulantur. Lacedæmonii quoque post Thermopylas et

^a *Duos.* Paulo post in vet. cod. deest vox *dominoe.* BARR.

^b *Intra Græciam.* Id.

^c Huic geminus locus exstat infra lib. v, cap. 15: *Quid adtexam Britannias interfuso mari a toto orbe divisas, et a Romanis in orbem terrarum redactas?* Nimirum Virgilium imitatur auctor, cujus illud est:

A Leonidæ defuncti triumphos, post Agesilaum servitorem Asiae, nunc amant dominos suos. Macedonia quoque atque Africa, quæ per ^a suos validissimos duces totius orbis imperium in sua jura et possessiones transfuderant, translata a se potentiam non indignantur, tantaque rerum mutatione contentæ, optant propitios dominos, quos ad servitutem petebant. Nec Philippi divitiis Macedones, nec Alexandri excitantur triumphis, quos duces omnium prudentissimos, non immerito invictos arbitrabantur, quia alter: se ^b contra Græciam tenuit, alter fugiens arma Romana, usque ad regna Caspia et extrema subactæ Persidis atque Indorum secreta victor pervenit: magni nomen obtinuit, quia maximos omnium non lacessivit. Quem licet immatura mors triumpho Romanorum subtraxerit, servit tamen et ipse in posteris suis, quibus orientis spolia, non ad fulcrum dominationis quæsitæ, sed ad pretium servitutis, ut nobilitas famulantium al victoris opes perveniret. Magna virtus Alexandra. Quid tamen mirum? Ille usque ad oceanum victoriam extendit, Romani ultra oceanum. Testis est ^c Britannia extra orbem posita, sed Romanorum virtute in orbem redacta. Quos ætas superior ignorat, didicit Romanorum victoria. Serviunt et ipsi, qui, quid esset servitus, ignorabant: soli sibi nati, et semper sibi liberi ^d quia a superiorum potentia, interfuso oceano secreti metuere non poterant, quos nesciebant. Plus itaque fuit transisse ad Britannos, quam triumphasse de Britannis. Quid enim facerent, elementis jam Romanorum imperio subjectis? Docuit illos oceanus servitutis patientiam, postquam transfretantibus et ^e ipsi Romanorum navigiis, insuetam sibi servitutem agnoverant. Nam de Anni-bale quid retexam, qui tot regionum victor Romanis et ipse militavit triumphis, quibus Alpes aperuit, viam stravit, urbes subegit, quæ victoribus acquirerentur? Et qui frequenter superiorem, spem tamen victoriæ victis numquam interclusit, semel victus reparare se nequivit. Cessit sponte victoribus, quos ^f victor non sustinebat; abjectisque armis victricibus, ad Prusiam sese contulit regem: ex duce mercenarius, ex triumphatore fugitivus. Veniamus ad Galliarum incolas, populos natura feroces, et naturalibus muris ferocios, quos non cæmenta parietum, sed juga Alpium ab ortu solis tuentur, ab occasu oceanus includit, a meridie prærupta Pyrenæi, a septentrione Rhæni fluenta, immanesque Germani insuperabiles, et inaccessibiles reddidisse se claustrorum beneficiis æstimabantur: Romanis tamen supra nubes viantibus, et ultra columnas Herculis imperium propagantibus, nihil invium fuit: tanta ^g felicitate hostis, et qui latebat

..... toto divisos orbe Britannos.

MAZOCHE.

^d *Qui.* BARR.

^e *Ipse (oceanus) agnoverat.* Id.

^f *Victos.* Id.

^g *Facilitate.* Id.

reperitus, et qui resistebat, victus est : quorum improviso adventu consedissee montes Germania credit, Rhenum exaruisse, qui magnitudine corporum et contemptu mortis cæteris validiores, qui retinaculum ante suum Rhenum putabant, nunc salutis defeusionem. Itaque jam non a copiis Germanorum replentur, sed Romanorum liburnis, quæ pererrantes tot usque ad mare bicornis amnis fluente (quondam liberæ gentes servitio premunt, ut quæ sibi ante totius orbis imperium præsumpserant, nunc servitutis propriæ mercedem exsolvant. Quid Illyrii erutum venis terrarum suarum aurum profuit, quibus non abundavit ad liberatis præmium? Quanto pretiosius Romanorum ferrum, cui servit aurum Pannoniorum? Dat itaque Pannonias auri tributum, et opes suas ad Romanum ærarium volens transfert, ut sit tutior in servitute. Nec incolam suum auro turbida Pactoli unda extulit in superbiam : servit libenter, quibus servire imperia videt : nec miratur Indus gemmam suam, aut Seres lanam suam. Ad usum dominorum exercentur illa, non b pretio mercium, sed functionum munia. Persarum superba c audimus imperia : sed eorum quoque obsides vidimus, et eum ipsi imperent pluribus nationibus, tamen offerunt liberos suos, et nobilitatem suam. Servire Romanis gaudent pro fide pacis, simul ut serviendo discant suis imperare : offerunt vestes, monilia, elephantos quoque Romanis, unum tributum reges imponere. Attexamus Ægyptum abundantem opibus suis, nec indigentem pluvie cœlestis, quæ sibi ipsa imbres generat, et pluviarum ubertates creat. Denique cum sit ferventior omnibus regionibus, sola non queritur de siccitate, et quod nulli alii loco suppetit, alit irriguo suas messes. Navigatur in arenis, navigatur per sata, ubi pluvia nescitur. Cujus tamen nova gratia et naturalis fecunditas Romanis militat, ut quatuor mensibus dominos alat. Quid ipsam urbem loquar cognomine regis fortissimi, quæ septa fluminis muro, nescit obsidionem? quod universorum annuum maximus, diffuso per spatia terrarum alveo, et obsidionis submoveat impedimenta, et in vehendis quæ necessaria sunt ad usum d rerum ministret? Quæ magis poterat ad rebellandum quam Ægyptus excitari, quæ decies septingenta et quinquaginta millia hominum, præter Alexandriæ incolas populos Romanis fascibus numerat ascriptos? Et cum habeat tantam multitudinem, mavult tamen Romani imperii tributis se exercere, quam suis militare stipendiis. Non transiliam Cyrenenses Lacedæmoniorum genus, qui quondam cum Carthaginiensibus de finibus atque imperio certarunt, finem certaminis mortem offerentes.

a Cor. Gualt. legendum putat *caupulis* : quod genus navigii excavatum fuisse Germanis in usu, scribunt Tacitus et Marcellinus. BARR.

b Malo utrumque auferendi casu ab auctore scriptum, *Non pretio mercium, sed functionum munio*. Vox *functionum* passim in utroque codice sententias tributorum notat. Porro *munio* dictum, ut *altario* et ejusmodi plura, quibus ætas sequior delectabatur.

Qua oblatione victi, sed ulii tamen injuriam fratribus e Philineis victoriam concessere : nec Syrtis præteribo terribiles, etiam solo auditu, quod omnia ad se trahant, et appropinquantia vadoso mari hæreant, tertiam partem orbis totius ab Atlantico mari et columnis Herculis usque ad mare Rubrum, atque Æthiopas definiri rerum periti asseruere. Quis tot gentium populos numero recenseat, quibus sulca Carthago Scipionis dextram non tulit, maluitque Romam duabus anni partibus adversum se pascere, quam aliorum opibus nixa adversum Romanos rebellare? Creta quoque centrum urbibus nobilis, uberrima præferens regna, circumfusa undique mari et fluctibus tamquam mœnibus solita hostem repellere, unum consularem veretur, et plurimi populi sex fascium virgulis metu inclinantur. Asia, Pontus, Eriochi, Scythæ Nomades, Taurici Scythæ, Mæotique regna, Bosphoranique omnes Romano imperio subjiciuntur, et illud ante innavigabile pelagus, quadraginta naves ad pacem exercent. Nam de Armenia quid dicam, quæ non solum limitis sui servat quietem, verum etiam portarum intenta custodiæ diligenter explorat, ne pacem turbaturus aliquis irrepat. Omnes ergo Romanis servire gestiunt : vos soli dedignamini his esse subiecti, quibus subjiciuntur universi? Quibus freti armis? quo superbi milite? ubi est stulus navium vestrarum, qui obsideat freta, percurrat maria Romanorum? In ipsorum enim nomen elementa etiam transierunt, in quos etiam transivit orbis terrarum, C qui Romano imperio clauditur et definitur : denique a plerisque orbis Romanus appellatur. Nam si verum queramus, ut supra diximus, terra ipsa infra Romanum imperium est, supra quam progressa Romana virtus ultra oceanum, alterum sibi orbem quæsit, et in Britannia sibi remota a confinio terrarum novam invenit possessionem. Denique quibus jus non solum civitatis Romanæ, sed etiam ipsius prope humanæ conversationis negatur, illo diriguntur, ut illic habitent, quasi mundi exsules. Cessit oceanus finibus suis, novit Romanus interiora ejus petere secreta : cum ipsis vobis erit bellum, adversum quos nec natura suum jus possidet. Euphrates ille inaccessibleis ante, nisi suis incolis, ex utraque jam ripa Romanus est, et sub imperio Romano totum significat esse orientem. Ister in septentrionalibus partibus inter sævas et innumeras produens gentes, obsides suscipit, hostes coerces. Meridiana plaga quousque habitabilis esse potest, arat Romanis, atque ipsis messem suam colligit in occasu quodam ultima terrarum Gaditana ora, novos suscipit hospites, qui Romano imperio tributa sua deferant. Ha-

Et certe singulare *munium* ab vet. Glossis agnoscitur, tamquam *functionis* synonymum : utrumque enim redditur *λετουργια*, vox ad tributorum illationes pertinens. MAZOE.

c *Audivimus*. BARR.

d *Remedia*. Id.

e *Philenis*. Id.

bet et ipsa quo dirigat merces suas : ubi ante solum naufragium putabat, ibi nunc mutuatur commercium. Cum igitur Romanorum præsidia omnia sint, unde vobis adversum Romanos præsidia quaerelis? Ex qua vobis inhabitabili parte socios postulabitis? Quicumque enim in orbe terrarum sunt, Romani omnes sunt. An ultra Euphratem ad Adiabenos dirigetis legationem? sed nec ipsis vacat sua relinquere, nec Parthus sinit petitam sibi pacem interpellari, ne ipse in finitimis reus sit rebellionis. Ne ^a illud bellum simile putetis, ac si adversum Arabas et Ægyptios vobis gerenda prælia sint; alia Romana arma, aliæ opes ex toto quaesitæ orbe : nec Hierosolymitana vobis blandiantur præsidia murorum; validiorem Romani murum oceani ruperunt : sed de religionis auxilio præsumitis, cum orbem jam Romanum Jesu discipuli repleverint? Aut sine nutu Dei putamus illam crescere religionem, urbemque Romanam supra omnes religiones proferre imperium suum. ^b Hæc nostra nos jam dudum religio deseruit, quia nos deseruimus fidem, et frequenter interdicta mandatis coelestibus repetivimus. Unde in nos venit Ægyptius? quemadmodum captivi facti sumus Assyriorum? Nonne Scriptura dixit hæc eventura? Nonne scriptum est profananda omnia templi sacramenta? quæ jam sæpius profanata vim suam atque omnem divinorum mysteriorum gratiam non repræsentant : Contaminatum est templum humano sanguine, repleta sunt pulvinaria cadaveribus, perfusæ aræ Romano cruore, pugnatum est sabbato : prævaricatio facta est, dum templum non sua observatione et feriarum solemnitate, sed cruento defenditur prælio. Et hoc utique iterum fiet. Ergo quomodo possumus tamquam adversum hostes et religioni adversarios divinum auxilium mereri, cum ipsi prævaricationem inferamus nostræ religioni? Quod igitur remedium, cum et humanæ opes non suffragentur, nec divina opituletur gratia? Alterum horum aliquos invitare solet ad bellum; vobis utrumque deest. Quid ergo superest, nisi manifestum excidium? quod non declinat is dum cavere licet, nihil aliud nisi vos ipsi vestram patriam cremabitis, templumque exuretis, conjuges quoque et liberos dabitis neci, quibus auctores eritis supremæ amissionis : cum malorum omnium incrementum inconsolabile sit, nostræ culpæ ascribi quæ sustinemus. Accedit huc ^d quod aliarum urbium bella, suorum incolarum excidiis determinantur : vestra rebellio totius erit excidium ^c religionis, quæ toto diffusa orbe, populos ubique disseminabit, et in omnibus urbibus nostri portio est. Vestro igitur prælio Judæi omnes implebuntur, nec erit ulla regio nostri expertis eruoris. Aut si tales sunt Romani, ut Judæos non persequantur, nec bello lacessiti : quam injustum est bellum

^a his inferri, quorum humanitatem speratis. Bonum est, charissimi, bonum est, dum adhuc in portuavis est, prævidere tempestatem futuram, nec imminentibus quemquam sese objectare periculis, ne cum in altum processeris, jam naufragium non possis cavere: Et plerumque quidem repentina exurgit procella, et bellum excipitur, etiamsi non inferatur: sed interest lacessere hostem an excipere? Magis præcit non lacessitas, et necessitas excusat insolentiam : ubi vero in præruptum quisquam sese immergit periculum, oneratur etiam opprobrio. Nonis hostis est, quem fuga possitis vitare. Quocumque ibitis, sequetur periculum : immo ubique hostem reperietis. Omnes enim amici Romanorum sunt : et quicumque præter Romanorum amicitiam est, hostis universorum est. Subeat vos patriæ amor : si loca pignorum vestrorum, non conjugum vos contemplatio revocat, revocet templi contuitus sacratissimi : parcite saltem religioni : parcite sacratissimis sacerdotibus, quibus jam non parcunt Romani, neque ipsi templo, quos pepercisse pœnitet : quoniam jam dum volunt omnes gentes nostram extinguere religionem, cui Pompeius tamen cum extinguere posset, pepercit. Ego nihil prætermisi, omnia monui, quæ ad vestram spectant salutem : hoc vobis suades, quod mihi eligo : vos considerate, quid vobis et mihi utile sit : opto vobis et mihi pacem esse cum populo Romano : si recosatis, ipsi meam vobis eripitis societatem : aut communis erit gratia, aut sine me periculum. Hæc dicens, illacrymavit, Berenice quoque soror ejus : nam et ipsa erat in Xysti superioribus, et multum eos Agrippa suis lacrymis impleverat, ita ut dicerent Judæi : Non Romanis ^d bellamus; sed Floro qui bello digna commisit, bellum inferendum arbitramur. Respondit Agrippa : sed hoc est Romanum bellum inferre : facta vestra Romanorum injuriam petunt. Non Floro, sed Romanis : non Floro, sed Cæsari tributum negatur : non Floro, sed Romanorum miles in castro est, quod appellatur Antonia, a quo dirutis divisisque porticibus templum separastis, ut custodia sequestraretur. Restituite statutum ^e superiorum : tributum quod Cæsari debetur, Cæsari solvatur ; ne Florus hoc referat, non se a vobis, sed Cæsaris imperium repudiatum. Acquieverat populus his dictis, ita ut cum Agrippa in templum ascenderent, porticus ut fuerant inciperent ædificare, tributum cogerent. Denique brevi missis in hujusmodi ^f munis industriis exsecutoribus, congregata sunt talenta quadraginta, quæ deerant tributariæ solutioni. Compressus fuerat omnis belli tumultus : sed adjungere his Agrippa volens, ut Floro obtemperarent, donec ei a Cæsare successor veniret, ita plebem exasperavit, ut ne ab ejus quidem contumelia temperaretur, sed extrusum

^a Istud. BARR.

^b Næ. Id.

^c Al. regionis. Id.

^d Rebellamus. Id.

^e Superiorem. Id.

^f Munus. Id. — Recole sis quæ superius, col. 2049, ad functionum munia ex Mazochio annotavimus. GARLAND.

urbe nonnullis jactis lapidibus, incertum an percussissent. Qua motus injuria rex, auctores eorum comprehensos ad Florum direxit. Ipse autem in regnum suum concessit.

CAPUT X.

Eo discedente concitatores belli compositis insidiis, Masada castellum occupaverunt, necatisque Romanorum custodibus suis constituere. Eleazarus quoque principis sacerdotum filius præruptæ vir audaciæ suavitatis, ne ejus alienigenæ donum vel sacrificium reciperetur : quæ turba belli adversum Romanos fuit, universosque in tumultum excitavit. Videntes itaque potissimi quique, quod es res^a præsumptæ causa foret dissensionis, agebant eum populo, non solum Cæsari bellum irrogari, sed violari etiam instituta religionis, templique imminui reverentiam : argui et condemnari patrum traditiones, qui ex numeribus alienigenarum templum ornaverint, cui multo amplius accesserit divitiarum ex collatione gentium, donisque diversarum et innumerabilium nationum : obliterari sancta majorum, sacros ritus^b novari. Quid futurum de his quæ ante collata sunt, si simili modo conferri in posteriorem dona gentium prohibeantur ? Aut si solis Romanis sit interdictum quod omnibus liceat, quod incentivum belli futurum ? Postremum, impium, si apud Judæos tantum nec sacrificare, nec inferre munera alienis permitteretur. Considerare eos oportere, quia Cæsaris pax solveretur ; quem hujusmodi motum offensione, haud dubie facturum, ut eriperet Judæis omnem usum sacrificiorum ;^c ut nec pro se sacrificarent, qui sacrificium Cæsaris refutavissent, præveniendum mature. Nam talia consulta si ad Florum, atque inde haud dubie ad Cæsarem pervenirent, Judæorum genti pestem^d factura : simul hæc astruere sacerdotum testimoniis desiderantes, interrogabant, si umquam a majoribus esset sacrificiis gentillum renuntiatum : id quominus liqueret, obstrepebant ad seditionem parati : nec ministri quidem altaris audebant sese tantæ discordantiam inmerere contentioni : unum remedium superesse visum est, ut Florus atque Agrippa rex cum militari manu adessent, ut salutem metu desisterent, qui consilio nequaquam revocarentur. Sed Florus, qui augeri vellet seditionem, ne ultis Judæis esset veniæ locus (^e qui nisi involuti bello forent, urgendi rapinas ejus, et graviora commissa facultas omnis exstingueretur), passus est crescere belli furorem, nihilque legatiis responsi reddidit. Agrippa vero^f quam maxime ambiebat Scylli et Antipæ Custobarique propinquorum suorum legationem, in commune bonam, ut et Judæos Romanis servaret, et Judæis religionem, patriæ templam, urbem civibus, sibi quæ imperii decus, regni tranquillitatem, multo tris milia equitum Da-

rio et Philippo turmarum ducibus, ut auxilio freti, bonarum consultores partium promptius aduiterentur. Hinc fiducia bonis orta, improbis indignatio, bellum adolevit. Cum hoc causa justior, quæ nihil tamen armorum conflictus juvaret ; illos furor et multitudinis numerus accenderet, divisæ acies præliatorum. Principes sacerdotum et vulgi portio quæ pacem optabant, cum regis equitibus partem civitatis superiorem occupavere : illi alii in inferioribus siti, templum et propinqua loca sacris sibi vindicabant. Primo lapidibus et saxis et jactu telorum utrimque bellum læcessunt, decernunt sagittis. Postea ut sese forte obtulit præliandi necessitas, consertæ manus : peritia usuque regii præstabant, volentes arcere accessu belli excitatores, ne templum intaminarent : contra Eleazaro cum suis, etiam superiorem urbem quæ vocabatur Sion, invadere studium erat : septem diebus sine intermissione aliqua belatum est. Octavus solemnitas dies, quo ligna omnes altaribus solebant imponere, ne quando ignis deficeret, quem oportebat inextinguibilem perseverare, furorem addidit, ut omnes a templo ministri excluderentur. Audacius solito sicariis sese propientibus cessere regii, nec in superioribus partibus consistere ausi : incensæ ædes Agrippæ et Berenices, direptum omne instrumentum regium : ignis circumferebatur, ut chirographa debitorum, quæ recondita in tabulariis erant et publicis exurerentur. Quo feneratoribus suis inopes insolentius insurgent, omni nexu sese absolutos arbitrati, incendebant urbem manibus suis, exurebantur nervi civitatis, expugnatum est castrum cui nomen Antonia, cæsi omnes custodes reperti, incensum postea Masadam quoque propiciens sese Manaimus, Judæ Galilæi filius, acer et peritus sophista, et turbandis rebus exercitatus, armorum invasit officinas, et induit armis incermes. Regressusque in Hierosolymam, stipatoribus tamquam regio more comitantibus, immane quantum insolaverat, ut supergrediens usum privatam, nec ab illicitis quidem quæ liberi populi ferre non possent, temperandum arbitraretur : insurgentibus in eum pluribus, qui fultum regali indumento, tyrannum et dominum ineubuisse libertati civium increpitarent, graves pœnas dedit, ut afflictus prius cruciatibus immoreretur, nec tamen dissidium remotum. Nam multo gravior motus insurrexit. Denique Metilius cum Romanis militibus oravit, ut discedere liceret : dataque fide et interpositis sacramentis, ubi juxta pactum arma deposuere, cum sine metu abirent, ab Eleazaro et sociis factionis multi obruncantur : non resistendum adversus vim, nec precandum rati, sed tantummodo violatam fidem et perjurium perfidorum vociferantes. Omnes itaque interfecti : Metilius ipse præfectus militum rogando

^a Vet. cod., quibus si involuti bello forent, arguerent rapinas, etc. Id.

^f Aliquid deesse videtur, legendum fortasse : Agrippa vero qui quam maxime am. . . . Metili, etc. GALLAND.

^g Publicæ. BARR.

^a Præruptæ. BARR.

^b Cod. vet. negari. Id.

^c Ita ex editione Ascensiana supplevit hunc locum Mazochius. Al. edit., ut nec pro se sacrificium Cæsaris refutavissent. GALLAND.

^d Futuram. BARR.

et obsecrando, simul pollicens usque ad circumcisi-
nem quoque se Judæum futurum, solus reservatur.

CAPUT XI.

Ardebat omnis Judæa : Syria quoque provincia omnis in bellum ^a excitata. Denique Cæsarienses quoscumque habebant Judæos interfecerunt : quo dolore excitati, plurimas Syriæ urbes Judæi adorsi debellaverunt : nusquam jus, nusquam religio : nobilior erat, qui plura diripuerat, quasi præmia congerens fortitudinis. Erat spectaculum miserabile, cum inhumata corpora passim jacerent in urbibus; pueris commixti senes, mulieres quoque nec propter verecundiam spectantium munimentis quibus pudenda tegerentur, relictis : omnia fœda et plena specie miserabili, quæ cum tetrum horrorem excederet gravis ac nefariæ crudelitatis, graviora tamen adhuc sibi invicem minitabantur. Erat immane latrocinium inter Judæos ac Syros, cum spes nulla salutis esset, nisi ut invicem se prævenirent. Quæ enim civitas, quæ non Judæos simul et Syros permixtos haberet? Dies in sanguine, noctes in formidine transigebantur : nec odiis, nec avaritiæ modus ullus. Nam præter sectarum et cultus diversitatem, quæ in malum publicum eruperat, ut ^e diverso se perditos vellent; avaritia habendi et rapiendi cupido ita animum invaserat, ut nulli, quem prædæ studio deputassent neci, parcendum æstimarent. Quid de minore numero cæсорum loquar? Nam præter Antiochenos, et Sidonios et Apamenos, difficile quisquam populus, inhabitantes secum Judæos non persecutus est. ^b Cerassem autem et volentes egredi, usque ad fines proprios prosecuti sunt, ut sine ulla fraude abirent. Alexandria vero orta inter gentiles et Judæos contentione, dum Hebræi vindictam reposcerent, ac raptis fascibus congregatum in amphitheatro populum gentilium minitarentur exurere, alia curantem Alexandrum Tiberium præfectum loci in se convertere, ac primo quidem concordiam publicam reformare pacificis tentabat sermonibus. Ubi vero irrideri ab his quæ sedulo moneret, advertit, nec ullo alio modo tolli posse tantam seditionem, invadendi eos militibus potestatem dedit; qui circumfusos adorsi, maximam per totam urbem stragem fecere : cum alios resistentes, fugientes alios, alios in domibus suis latitantes necarent, neque ulla subjaceret, vel parvulorum misericordia, vel reverentia senum, vel mulierum verecundia. Cæsa itaque Judæorum quinquaginta fere millia : natabant plateæ sanguine, repleta erant omnia cadaveribus, crepitabant flammæ sævo per urbem incendio, quæ Judæorum domibus ^c invectæ (*Matth. xiv, 4*), vicina simul depascebant. Inflexus tamen Alexander, tandem milites abstinere, et receptui cauere jubet : vulgi tamen ira semel progressa in potestatem necandi, nequaquam mitigabatur.

^a Excita. BARR.

^b Cerassemi. ID.

^c Invectæ. ID.

^d Antiquit., lib. xviii, cap. 3, num. 3. ID.

CAPUT XII.

Luebant enim scelerum suorum supplicia, qui postquam Dominum Jesum crucifixerunt divinatorum arbitrum, postea etiam discipulos ejus persequerantur. Plerique tamen Judæorum, et Gentilium plurimi crediderunt in eum, cum præceptis moralibus operibusque ultra humanam potestatem profluentibus invitarentur : quibus ne mors quidem ejus vel fidei, vel gratiæ finem imposuit, immo etiam cumulavit devotionem. Intulerunt itaque parricidales manus, atque auctorem vitæ interficiendum ad Pilatum deduxere : reluctantem cœperunt perurgere judicem : in quo tamen non excusabatur Pilatus, sed Judæorum amentia cocervabatur; quia nec ille adjudicare debuit, quem reum minime comprehenderat; nec isti sacrilegium paricidio geminare, ut ab his, qui ad redimendos et sanandos esse obtulerat, obtruncaretur : de quo ipsi Judæi quoque testantur, dicente ^d Josepho historiarum scriptore, quod fuerit illo in tempore vir sapiens, si tamen oportet, inquit, virum dici, mirabilium patratorem operum : qui apparuerit discipulis suis post triduum mortis suæ vivens iterum, secundum prophetarum scripta : qui et hæc et alia innumerabilia ^e de eo plene miraculis prophetaverunt : ex quo cœpit congregatio Christianorum : et in omne hominum penetravit genus; nec ulla natio Romani orbis remansit, quæ cultus ejus expers relinqueretur. Si nobis non credunt Judæi, vel suis credant : hoc dixit Josephus, quem ipsi maximum putant : et tamen ita in eo ipso quod verum locutus est, ita mente devius fuit, ut nec sermonibus suis crederet, sed locutus est propter historiæ suæ fidem, quia fallere nefas putabat : non credidit propter duritiam cordis et perfidiæ intentionem : non tamen veritati ^f præjudicabat, quod non credidit, sed plus addidit testimonio, quod nec incredulus et invitatus negavit. In quo Christi Jesu claruit potentia æterna, quod eum etiam principes synagogæ quem ad mortem comprehenderant, Deum fatebantur. Et vere quasi Deus sine exceptione personarum, aut ulla mortis formidine locutus, excidium quoque templi futurum annuntiavit : sed non eos templi injuria commovit, sed quia in flagitiis ab eo et sacrilegiis corripiebantur, hinc ira exarsit, ut interficerent eum quem nulla habuissent tempora. Nam cum alii precando meruerint facere, quæ fecerunt; hic in potestate habebat, ut omnia quæ fieri vellet, imperaret. Occisus erat ante mortem Jesu, Baptista Joannes vir sanctus, qui nunquam in ^g sæculis salutis veritatem posuerat. Denique ad omnia quæ plena justitiæ docebat, quibus ad cultum Dei invitabat Judæos, etiam baptismum propter purificationem animæ et corporis instituerat. Cujus causa necis, libertas, quod perpeti nequivit ab Herode fraterni violata connubii jura, ^h germanoque ab-

^e Cod. vet., Deo pleni miracula prophet. ID.

^f Præjudicat. ID.

^g Secundis. ID.

^h Germani. ID.

ductam conjugem. Nam cum idem Herodes Romam A pergeret, hospitii causa fratris ingressus domum cui erat uxor Herodias, Aristobuli filia, regis Agrippæ soror, ausus est eam naturæ immemor sollicitare, ut relicto fratre, sibi nuberet : cum de urbe Roma revertisset ex consensu mulieris iniusta incesti pactio est. Cujus indicium rei, pervenit ad Aretæ regis filiam, in conjugio adhuc Herodis manentem. Ea rivalem indignata redeunti marito insinnavit, ut ad Macherunta oppidum dirigeretur : quod erat in confinio Petrazæ regis et Herodis : ille qui nihil suspicaretur, simul quia omnem jam circa eandem imminerat affectum, quo facilius Herodiadi pactionis fidem præstaret, si ablegaret conjugem, acquievit ejus suggestioni. At illa, ubi patrio regno appropinquavit, cognita patri Aretæ prodidit, qui per insidias omnem B exercitum Herodis bello lacesitum delevit, prodicione facta per eos qui ex Philippi tetrarchæ populo, Herodi sese associaverant. Unde Herodes Cæsari querelam detulit : sed vindictam imperatam a Cæsare indignatio Dei sustulit. Nam in ipso apparatu belli, Cæsaris mors nuntiata, idque a Judæis æstimatum comperimus et creditum (auctore Josepho adversum se idoneo) quod non fraude hominum, sed Dei commotione Herodes exercitum amiserit et juste quidem propter vindictam Joannis Baptistæ viri justi qui dixerat ei : *Non licet tibi fratris uxorem habere* (Marc. vi, 18). Sed ita hæc conteximus, quasi vel in suis Judæi legitima custodierint, apud quos interierat summi jus sacerdotii, aut avaritia interceptum, aut potiorum insolentia, qui licere quod vellent, jus putabant. Namque a principio Aaron summus sacerdos fuit, qui ad filios suos ex voluntate Dei unctione legitima transmisit sacerdotii prærogativam, a quibus per ordinem successionis constituti sunt, principatum sacerdotii gerentes. Unde patrio more convaluit neminem fieri principem sacerdotum, nisi qui esset ex sanguine Aaron : cui primo jus istiusmodi delatum est sacerdotii. Alterius autem generis viro, nec regi quidem, liceret succedere. Denique Ozias, quia usurpavit sacerdotii munus, perfusus lepra, a temploque ejectus, reliquam ætatem sine imperio exegit : et certe rex optimus fuit, sed usurpare ei non licuit officium religionis.

CAPUT XIII.

Fuerunt itaque ex quo egressi sunt ex Ægypto patres, usque ad ædificationem templi quod Salomon condidit, principes sacerdotum XIII qui sunt anni a ducenti et duodecim, quoniam primo qui erat princeps sacerdotum usque ad mortem perseverabat, nec quisquam in locum viventium substituebatur. Postea etiam a viventibus subrogabantur. Ergo isti tredecim per successionem adepti sunt sacerdotium ; quibus temporibus et aristocratia fuit et monarchia, Judicum et Regum potestas. Rursus a Salomone usque ad tempora captivitatis, quando in Syriam

populus demigravit, urbe capta temploque exusto, fuerunt sacerdotum principes XVIII per annos quadringentos et sexaginta et menses sex, et dies decem ; LXX autem annis b post in captivitate fuit populus. Postea Cyrus cum dimitteret populum patrum de regione Assyriorum, et templi ædificandi potestatem daret, etiam sacerdotum principem Josedech qui simul abductus erat, redire permisit, ut ritus veteris solemnitate per assueti sacerdotis scientiam reformaretur. Ipse igitur et posteri ejus quindecim numero viri, a reditu populi usque ad Antiochum Eupatorem officio functi sunt per ordinem successionis, et principatum sacerdotii repræsentarunt annis ccccxiv. Primus Antiochus quem supra memoravimus, et dux ejus Lysias, occiso Onia sacerdotum principe, in locum ejus substituerunt Alchimum in sacerdotium. Qui licet fuerit de Aaron genere, non tamen fuit de ipsa domo. Unde Ananias frater Oniæ pergens in Ægyptum, petiit a Ptolemæo Philometore, et Cleopatra conjuge Philometoris, qui ritus observationis ad Hierosolymitanæ solemnitate similitudinem, in Alexandrinæ urbis cultibus inseruerat, ut illic princeps sacerdotum subrogaretur, eo quod Alchimus legitimam non haberet sacerdotii successionem ; atque idem tamen exacto triennio defunctus, nec successorem habere meruit, qui abrogaverat legitimæ successionis solemnitate. Fuit itaque septem annis civitas sine principe sacerdotii. Usque ad hoc tempus c regressio patrum de terris Assyriorum democratiam tenuit, eo quod per regum iniquitates in captivitate sese esse deductum Judæorum populus recognosceret. Asamonæi postea nacti potestatem populo præsidendi, Jonatham sacerdotum principem constituere, qui per septem annos functus suscepit munere, per insidias Triphonis finem vitæ invenit, in cujus locum Simon frater germanus tamquam jure hæreditario, per electionem tamen successit, quem generi insidiis inter epulas exstinctum accepimus ; a quo ad filium ejus Hyrcanum, quem fuga periculo exemerat, prærogativa sacerdotii demigravit. Hyrcano autem Aristobulus, qui etiam regnum memorato adjunxit muneri, ut utriusque esset particeps, et Aristobulo Alexander substitutus est : Penes Alexandrum et regnum et sacerdotium, usque ad diem vitæ ejus mansit supremum, per septem scilicet D et viginti annos, sed plerumque dubio statu : nam et anceps inter ipsum et Demetrium victoria fuit, et odium immane a civibus. Idem moriens Alexander, qui periculosam filiis suis cerneret odiorum suorum hæreditatem, Alexandram conjugem suam exercitum usu imperii, et communium assuetudine consiliorum, gratiorem tamen populo quod et adversum viri sævitiam periclitantibus frequenter præsidio fuerit, et conjugii temperamento, regali præesse voluit gubernaculo : arbitram simul statuens, cuinam potissimum filiorum summum sacerdotium committeretur. Illa Hyrcanum patri substituit in sacerdotium,

a Ms. *sexcenti* XII, ut et Eusebius in Chron. BARR.

b Deest hæc particula in ms. Id.

c *Regressionis*. Id.

vel propter majoris ætatis prærogativam, vel quod leniore quam frater ingenio, nullas super regni negotiis matri videretur molestias excitaturus. Aristobulo nihil publicorum commisit officiorum. Sed ille etiam vivente matre, ægritudinis tamen ejus occasione in remotis et munitioribus locis regem agebat: quo offensa mater, et Hyrcani querelis anxia, vim morbi aluit, nec ultra ^a novem annos imperii progressa, omnium hæredem Hyrcanum reliquit: non quod servaturum præsumeret, sed ne indignum jvaret, aut usurpatoris insolentiam judicio prosperiore accenderet: verum Alexandræ mors etiam Hyrcano sacerdotium regnumque ademit. Nam bello victus, ad munitiora sese contulit, retentisque conjuge et filiis Aristobuli quos in castro invenerat, amplexatus est mutare conditionem, ut ad Aristobulum potestas omnis transiret, et sacerdotium: ipse privatus in domum Aristobuli concederet. Nec tamen diu contentus fuit aulam regiam privatis mutasse ædibus. Nam excitatus ab Antipatro, primo in Arabiam contendit, velut ^b contestatus pacti iniquitatem. Deinde ubi infirmum sibi adversum Romanos quos in sui societatem per Scaurum Aristobulus illexerat, Arabi Regis auxilium advertit, Pompeio venienti querimoniam detulit, qui eludentem Aristobulum, anno jam tertio imperitantem bello perculit, auctoritate cepit, atque ante victoriam custodiæ dedit; superatoque ejus populo et capta urbe, captivum ipsum cum filiis Romam dirigi præcipiens, Hyrcano sacerdotii dignitatem refudit, atque eum ^c præsidem civibus, absque diademate tamen regni que infolis, statuit. Largus quidem honoris, sed consultor quietis, ne fraternæ insolentiæ spiritu pax turbaretur. Ita Aristobulus captus licet, Hyrcanum tamen regno exiit; qui quatuor et viginti annos postea majore usu quam noxine in potestate exegit: nec tamen is finis vitæ Hyrcano, qui potestatis fuit. Nam reliquum tempus dedecori cessit, ut supra memoravimus: si quidem superatus prælio, Parthis Euphratem transgredientibus, captus, et Antigono et Aristobuli filio in potestatem datus, trancatisque auribus, nec sic quidem ærummæ miserabilis implevit acerbitatem. Nam post illam in Parthiam quoque abductus exsul, debilis, senex, indubium de se barbaris præbuit; et cognito postea, quod Herodes imperitaret, ejus conjugio Mariamne neptis sua potiebatur, in Judæam revertitur. Ubi primo summa honoris specie susceptus, quod insidiarum velamen obtenderetur, haud multo post afflicto crimine quod potestatem vellet repetere, interemptus est. Nactus igitur Herodes regnum, quod a Romanis pro oppugnata vel prodita patriæ mercede acceperat, in locum Antigoni qui triennio et tribus mensibus tenuerat imperium, substituit successores in sacerdotium, non Asamonæi generis quos clarioris fuisse prosapiæ accepimus, sed ignobiles quosque, quos aut libido aut casus dedisset: tamen

A fatigatis Alexandræ precibus socrus, vel insimulationibus territus, Jonathan conjugis suæ fratrem septem decemque annos agentem sacerdotem creavit, quem mox ipse exilio dedit, suspectum imperii, quod circa eum ingentem populi totius gratiam in dies videret adolescere. Posthabito itaque Ananelo, quem jam ex ignobilibus ante Jonathan in sacerdotium subrogaverat, reliquos per ordinem hujusmodi elegit, de quibus nihil suspectum haberet. Nam quod in affine perpeti non potuerat, quemadmodum non caveret in alienis similia? In hujusmodi ordinationibus Archelaus secutus paternæ speciem consuetudinis, angustioris animi tenuit sententiam: more quodam insito mortalibus, ut apud eos minus suspecta sit ignavia hebetiorum, quam gratia bonorum; cum **B** infirmus animus insolentior sit in rebus secundis, prudentior autem noverit vicem referre beneficiis. Igitur a regno Herodis, usque ad ^d Romanum imperium, quod Archelao dejecto, Judæam reliquis provinciis associaverat, atque inde usque ad templi excidium et triumphum Titi fuerunt sacerdotum principes viginti et octo, per annos centum et septuaginta. Sane apud plerosque eorum dignitatis sola functio, penes paucos etiam jus potestatis fuit. Liqueat igitur in sacerdotium principibus non perseverasse legitimi generis successionem: quia non omnes ex Aaron neque filii ejus, qui in ejus subrogati locum, formam præscriptæ successionis cæteris dereliquere. Itaque cum avaritia aut perfidia suorum corrupta essent majorum instituta, violata jura religionis, convulsa æquitatis præsidia; non immerito eos divina deseruit opitulatio, eoque tanquam in vacuum populum omni injuriarum genere processum, ut seditioibus domesticis in seipsos manus verterent: atrocibus gravibus afflicterentur, et terribissimos sortirentur iudices, ut improbis nequiores succederent: denique Albinus deterrimus habebatur superiorum; sed Floro successore, is inter bonos relatus, quæ faciem belli extulit, præliumque inter Judæeos et Romanos accendit; quæ causa supremo templi et urbis excidio fuit.

CAPUT XIV.

Namque Cestius, ubi ardere Judæos comperit belli furore, qui summam militiæ regendam in partibus Syriæ a Romanis susceperat, duodecimo anno imperii Neronis movit arma, ut militum Romanorum quibus erat custodia commissa coercendæ insolentiæ et pacis tuendæ, necem ulcisceretur. Congregatisque etiam sociorum auxiliis, Judæam ingressus, urbem cui nomen Zabulon, dilapsis metu incolis, plenam divitiarum quas ad superiora montium confugientes domini secum auferre nequiverant, diripi ab exercitu passus. Admiratus quoque publicorum operum pulchritudinem, incendi jussit: et quasi hoc parum ad vindictam foret, Joppen præmisso exercitu, ne quis fuga sese exitio subduceret, terra marique irruptibus qui destinati fuerant, occupavit, necatis-

^a Quatuordecim. Id.

^b Contestaturus. Id.

^c Præsideret. Id.

^d Romanorum. BARR.

que octo millibus virorum, et quadringentis ferme amplius, ubi præda rapinæ cessit, exusta civitas est. Vicina quoque Cæsareæ depopulatus, diripuit inventa, vicos incendit. Cujus fregit impetum Siphoris, egredientibus cunctis obviam Cestio, civium favore et gratia delinitus, immunem cladis urbem reliquit. Fervebat in his locis congregatio latronum, sed adveniente exercitu, in montes concesserant. Qui conferentem signa Gallum præpositum duodecimi ordinis adorsi fortiter exagitaverunt, ut ducentos ferme Romanorum occiderent. Verum ubi superiora locorum occupavere, neque peditem cominus potuerunt latrones pati, et fugientes ab equitibus facile circumventi necantur. Cæsi itaque supra duo millia, pauci fugati, qui in arduis montium potuerunt latere. Et omni a latrocinio regione purgata, Gallus in Cæsaream revertitur. Cestius cum omni manu Antipatridem perrexit, quibus non mediocrem Judæi cocervarunt multitudinem. Sed prius quam consererent manum, per diversa dilapsi, regionem et vicos direptioni et igni dereliquerunt. Lidda quoque vacua incolarum reperta, et incensa Gabaon quæ ab Hierosolymis quinquaginta stadiis aberat, ubi Romanum exercitum accepit in conspectu posita, armavit Judæos. Qui posthabita sabbati celebritate (quod veteri cultu et solemnè observatione initiabant) tanto impetu in Romanos prosiluerunt, ut omnem exercitum averterent, nisi equites subvenissent peditibus laborantibus. Cæsi Romanorum quingenti et quindecim viri, sed omnes graviter periclitati: de Judæis autem duo et viginti bello amissi. Quo loco emicuit virtus Monobazi et Cedei; qui cognito, quod a Judæis in Romanas acies insurgeretur, a fronte aggressi, repulere plerosque, et coegerunt in urbem redire.

CAPUT XV.

Simon quoque ascendentes Romanos propinque urbis impedimentis exiit. Unde et Cestius in regione sese triduo tenuit. Qua mora circumfusi hostes, et in superioribus sili, ingressus speculabatur universos, ne quis impone irrumperet. Quod considerans, non sine multa clade utriusque partis tentari nequire, misit suos rex Agrippa Lorcyum et Phœbam, qui dicerent populo, veniabile, quidquid ab eis esset adversum Romanos flagitii commissum, si modo in reliquum positis armis, sibi consulerent: æstimans, quod vel universis suadendum crederet ut prælio renuntiarent, vel partem cæteris avellendam. At contra seditiosi, metu ne eorum alterum procederet, legatos adorsi Phœbam interfecere: Lorcyus autem excepto vulnere, vix evadere potuit. Videns Cestius hujusmodi in urbe contentiones, quibus alii in legatos insurgerent, alii Romanos urbe suscipiendos suaderent, irrumperere conatus, usque Hierosolymam resistentes repulit: et ipse ad tertium stadium memoratæ urbis cum exercitu appropinquavit, atque

A illic exegit triduum. Quarto die impetu facto, ingressus Bethesdam illico incendit, et Cenopolim. Qui^b conscendens ad superiora urbis, refugientibus in interiora seditiosis, si irrumpendum in urbem putasset, haud dubie omne bellum esset solutum. Denique plerosque Ananus Jonathæ filius collocaverat, ut invitarent Romanos vocibus suis, quasi portas reseraturi. Sed dum Cestius vel revocatur a Prisco, vel plerisque centurionibus qui corrupti a Floro, bellum adolescere cupiebant, vel parum credit, Ananus cum suis muro dejicitur. Quibus ad sua refugientibus, locum eorum seditiosi occupavere: Romanique quinque diebus tentantes diversos aditus, cum impossibilem sibi cernerent irruptionem, electis validioribus quibusque et sagittariis, a septemtrionali latere templum petebant: Judæi quoque non feriabantur præliantes fortiter, et repulsis crebro hostibus elatiores. Ad postremum^c tamen multitudine sagittarum vulnerati alii, alii percussi et territi, cessere: Romanis murum suffodere, et portam incendere templi adorsis. Magna seditiosos formido inceserat, et quædam mentium consternatio: denique plurimi quasi continuo perituræ urbis excidio se subtrahebant fuga; nec consistere ausi, dederant populo confidentiam, ut discedentibus eis quorum circumvallatus fuerat multitudo, tamquam jam liber, et quadam exutus improborum obsidione circa portas sese infunderet; quibus apertis Cestium reciperet, quasi non oppugnatum urbem, sed defensum venisset: sed ipsum quoque Cestium subito C quidem invasit stupor, ut nec desperationem improborum, nec studium plebis intueretur. Qui si paulisper cœptis incubuisset, bellum depulerat, urbem ceperat. Sed adversa (quantum intelligi datur) Judæis voluntas Dei, imminem belli exitum comprehendinavit, donec complures ac pene universos Judaicæ gentis ruina involveret. Expectabatur (ut reor) ut omne nefas scelerum enormitasque cresceret, et impietatis incremento supremorum adæquaret mensuram flagitiorum. Quid fuit illud, quod cum perurgere debuerat Cestius, subito exercitum revocavit, solvitque obsidionem? Quia repentina contra expectatum commutatione rerum, fracti animi bonorum, et erecti latronum sumpserunt fiduciam; atque a fuga ad insequendum regressi, invadunt posteriora agminis, multosque illic confuse ruentes equitum et peditum obtruncavere. Et jam inclinaverat dies: unde metuens Cestius noctis propinquitatem et tenebrarum caliginem, quibus amplius fiderent gnari locorum, quo incertos regionis undique urgerent, vallum ante urbem constituit, sequentique die cum hostem relinqueret, in sese armavit, ut discessionis ejus causam metum arbitrarentur. Circumfusi itaque^d latrones a lateribus, a tergo, postremos cedere; incedentem jaculis exercitum infestare, in confertos missa telorum vis haud facile

^a Hæc vox non habetur in ms. Id.

^b Contendens. Id.

^c Hanc vocem non agnoscit ms. Barr.

^d Hæc item vox desideratur in ms. Id.

frustrari. Si quis referre audebat, patere vulnere; si quis convertere sese ad instantem, a suis relinqui, ab hoste claudi. Munitior enim semper est, qui sequitur, quam qui præcedit: quia hic pectus tegit, ille hosti terga sua detegit. Vehementer igitur Romani urgebantur, tamquam obsessi qui obsessum venerant: nec jam sustinere, aut perpeti poterant, armorum pondere ipsi graves, hostibus velocioribus, ne acies interrumperetur: iniqua ergo certaminis conditione nocere hosti nequibant, cum ipsi graviter afficerentur. Hærebat Cestius consilii incertus, cum per totum iter suos conteri videret: etiam plerisque afflictis militiæ primoribus, substitit biduo, quasi fessos reparaturus. Sed cum magis, ac magis augeri numerum hostium cerneret, et omnia in circuitu referta adversariis, sibi que officere quod moraretur, eo quod plures congregarentur; tertio die compendium quærens transitus facilioris, impedimenta agminis ^a admoveri præcepit: cæsa jumenta, pleraque vehicula comminuta, aliaque hujusmodi quæ oneri magis quam usui in periculis erant, consumpta aut præcipitata, ut obsidionum instrumenta aut genera telorum, quibus rebus amplius conterebantur, ne adversum se hostem suis subsidiis armentent. Quod ubi animadvertere Judæi, fugam potius a Romanis quam bellum parari, occupare itineris angustiora, diffusioribus locis minus instare, prohibere a fronte, a lateribus coarctare, urgere a tergo, cogere in præcipitium, in quod undique conclusi aut lapsi dejiciebantur: plerique obtexere cælum jaculis, operire agmen sagittis, numquam remisso officio, sed sola adversariorum pernicie. Jam nec ipsi pedites subsistere poterant; equitibus vero majus periculum, qui per prærupta saxorum ac lubrica labentibus equis devolvebantur, nec ordinem servare poterant angusto impediti tramite. Ex altera parte rupes, ex altera præcipitia et fugæ locum et defensionis negabant. Judæi contra spe victoriae amplius accendebantur, imminebant fessis, instabant hærentibus, insultabant desperantibus, et prope omnes Romani exercitus delessent copias, nisi nox subvenisset: cujus tenebris bellum impeditum, quam Romani in proximo loco (cui Bethoron nomen) egerunt: ita ut Judæi circumfusi undique specularentur locorum exitus, ne Romani dilaberentur. Cestius aperto itinere diffidens, dolo fugam tentavit. Quadraginta itaque elegit viros, quibus evadendi desperatio contemptum mortis infuderat: eos constituit in munitionibus præcepto, ut tota nocte cum strepitu maximo officia prætendentium vallo circumsonarent, ne Judæis proficiscentis exercitus apparatus, aliquibus solitis indicis manifestaretur: quibus sese ipsi quicumque turbantur, prodere solent: silentio autem egredierentur universi, nihil suspectantibus Judæis; qui solemnes custodiarum

^a Moveri. Id.

strepitus audirent, ex quibus omnes in loco manere Romanos arbitrarentur: hac fraude eduxit exercitum Cestius: et jam confecerat stadia triginta, usus paucorum in rebus dubiis fide, qui peritori gratias præstare sociis pericula sua, quam perdere malebant. Et quidem nox dolum texerat, sed dies prodidit. Nam ubi luce diffusa res apertæ sunt, et omnis locus in quo habitaverant Romani, vacuus apparuit; impetu facio Judæi in eos primum quorum simulatis officiis decepti fuerant, irruunt, levique negotio deletis quadraginta viris, exercitum sequuntur, qui et nocte plurimum spatii confecerant, et per diem properantius iter urgebant, ne noctis jam periculis involverentur. Plena erat via impedimentorum, quæ fugientes Romani derelinquebant, ne injusto quisquam sub fasce remoraretur: passim jacebant vasa, utensilia, vel etiam bello necessaria, arcubalistæ, arietes, cæteraque instrumenta in excisionem urbis adducta, quæ sequentes Judæi præteribant, ne essent moræ: revertentes colligebant, ut his adversum eos uterentur, ^b quorum socii dimisissent. Secuti enim usque ad urbem Antipatridem, postea quam prætergressum omnem offendere exercitum Romanum, et comprehendendi spes lapsa; retorquent vestigium, captantesque spolia caesorum, cum triumpho et hymnis Hierosolymam ingrediuntur. Quibus tantum lætitiæ cesserat, ut patris suorum amissis, quinque millia peditum de exercitu Romano et trecenti equites exstinguerentur. Quod gestum est XII anno Imperii Neronis, ut supra memoravimus.

CAPUT XVI.

Sed non omnium Judæorum illa exsultatio erat. Nam fuere, qui se post illam non pugnam Cestii, sed ærumnam quasi de supremo periculo navigii mergentis eripere gestirent, atque enatare de civitatis naufragio, ac præ cæteris Custobarus et Saulus frater cum Philippo principe militiæ regis Agrippæ: hi fugientes ad Cestium sese contulere, petentes ut ad Neronem in Achaiam dirigerentur. Quod Cestius volens accepit, nec postulata abnuvit, ut per ipsos Cæsar edoceretur, causam belli Florum fuisse; sibi vim maxime necessitatis bello incubuisse, ut inopinata conspirantium multitudine exercitus circumveniretur: quem magis consilio ducis ereptum periculo, quam implicatum linqueret. Tentasse Cestium excitata in Florum odia sedare, sed nequivisse. Itaque incidisse bellum, non intulisse. Hæc enim mandata erant, ut commotione omni Cæsar in Florum excitata, minui circa se speraret Cæsaris defensionem, quam male gestæ rei conscientia pertimescebat. Ita autem plerique perterriti sunt Romani clade exercitus, ut Damasceni metuentes suspectæ societatis contagia, propter habitationis consortium interficerent Judæos in gymnasio congregatos qui secum urbem incolebant: quod illi vel suspicione

^b Qui ea divisissent. Id.

vel dolo jam dudum procuraverant, ut a gentilibus A coetibus segregarentur, ne quid per noctem novarent, vel ut exsilio soli paterent. Summo sane mysterio silentii, ut ne ad uxores quidem suas conatus istiusmodi tractus mearet. Quoniam ipsæ quoque ex parte maxima Judæorum cultibus admiscebantur.

CAPUT XVII.

Angusto itaque in loco omnes adorsi, peremerunt Judæorum decem millia. Quod facile fuit, ut præventi ab armatis inermes perirent. Et quidem ejus immanitatis exemplum recens, Scythopoli etiam in majus processerat, quo incitatos Damascenos reor. Nam cum Judæi finitima quæque popularentur, venerunt Scythopolim, atque illic inhabitantes Judæos tentare adorsi, adversarios experti sunt, quos sibi fidos arbitrabantur, quoniam more ingenii humani, B præponderatur apud eos salutis cura, necessitudini: secundis igitur constituentes tribule collegium, præferunt inhabitantium societatem, tribulibus cladem minantur. Quod suspectum gentilibus, quia promptioribus studiis odiorum in suos executio prætendebatur: ne simulationis specie dolus adornaretur, atque urbem incautioribus accolis noctu adorirentur, prostratisque omnibus gentibus, apud Judæos sibi gratiam reconciliarent: ac per hoc si vellent fidem suam etiam circa gentiles probare, cum omni generatione sua urbe excederent, vicinamque peterent nemus. Quo facto, per biduum quieverunt Scythopolitæ, ut portio Judæorum suspicionem deponeret, indueret securitatem. Tertia nocte cum jam præsumpta b fides gentilibus removisset sollicitudinem, incautis et dormientibus vis illata, decemque et tribus millibus hominum necatis: quæcumque etiam habuerunt, direpta sunt.

CAPUT XVIII.

Expositionem exigit Simonis acerba passio, visu et auditu miseranda, sed novitate rei memorabilis. Is erat in populo Judæorum, Saule haud ignobili genitus patre, animi audacia præditus, et corporis fortitudine. Quarum utramque in exitium tribulium suorum exercuit, qui plurimos ex populo adventitio Judæorum crebro incursum peremit: ac si forte conspirati adessent, solus sustentaret aciem, et conglobatus solitus avertere, totius erat nodus ac mora belli: et plerumque desperatis rebus conversio.

c Exhibuerant jam civibus adversum suos Scythopoli- D

a Præponderat. BARR.

b Al. fides gratiæ removisset custodiæ sollicit. Id.

c Exhibebat. Id.

d Nece . . . . benevolentiam. Et mox fratrum sang. Id.

tani incolatus militiam: sed non diutius cognato debita sanguini defuit vindicta. Namque ubi fracta fides, et Scythopolitæ circumventi, qui ex composito se ad nemus contulerant, instare bello atque ingruere cœperunt. Etiam filios ac parentes Simonis deleta multitudine cæterorum, eminus licet missilibus ac telis petebant. Videns Simon innumerabilem multitudinem facili negotio superiorem, ut diutius tolerari nequiret, gladium extraxit, atque in hostem conversus clamabat dicens: Digna Scythopolitæ factis recipio meis, qui cognatorum d necem, quam vobis impenderem benevolentia testificatus sum, et fratrum sanguinem vobis obsidem dedi gratiæ, quibus justius perfidia tribueretur. Nunc dum alienigenis fidem defero, in domesticos amisi: prodidi etiam liberos, parentesque, quos a vobis tamen e necari oportebat, si mercedem sceleris æstimaretis. Moriar igitur, si iratus omnibus, nulli amicus, qui circumvenerim meos et propriis manibus ultionem de me prius expetam: peremi socios religionis, et fidei consortes: recognosco sceleris mei debita. Solvam tanto dignum sacrilegio parricidium, ut ea sit et pro flagitio pœna, et ad virtutem gloria: ne quis se jactet alius f meo vulnere, in me ipsum postea convertetur dextra mea: ut videatur furoris esse quod major, non imbecillitatis: ne quis insultet cadenti, g sit vindex parricidii clementia, parricidium sacrilegii. Hæc locutus, convertit obtutum in liberos parentesque; et indignantibus oculis, cum jam misericordia mixta iræ succederet, abreptum e medio patrem gladio transverberat: post eum mater attrahitur, ne esset qui pro nepotibus interveniret. Offerit se per ordinem volens uxor, ne tanto dejecta conjuge superviveret. Occurrunt filii, ne degeneres tanto patre in ipsa morte judicarentur. Festinabat ipse ictu celeri hostem prævenire. Omni itaque perempta familia, stetit in medio funerum suorum. Et tanquam h triumphans domesticis passionibus, quod neminem suorum alieno gladio vidit perire, elevavit dexteram, ut omnes viderent, ac formidabilem cunctis subjiciens sibi mortem, proprio victor sese transiit mucrone. Memorabilis juvenis ob egregiam fortitudinem corporis, et animi magnitudinem: sed quia fidem alienigenis potius quam suis detulit, tali digno exitu fuit.

e Necari non oportebat. Id.

f Meorum vuln. Id.

g Al. sit index parricidii demencia. Id.

h Triumphatis. Id.

LIBER TERTIUS.

CAPUT I.

Ea postquam Neroni nuntiata sunt in Achaïæ partibus sito, qui tragicorum carminum meditatione contenderat, ut de pluribus scenicam coronam re-

ferret: nescias, quo magis turpis, utrum quod in scenam imperator prodiret, an quod scenam suis flagitiis impleret, qui turparet Orestem canendo, et parricidio repræsentaret, gravis cum invasit metus.

Non illa Indorum similia, sed bellorum suprema A pertimescentem, ut aliquando a theatralium voluptatum obscenitate, et parricidalis amentiae furore resipisceret, atque ad curas reipublicae conversus, intra se fremeret et deserviret, quod incuria ducis potius, quam virtute adversariorum tantam cladem republica Romana acceperit. Tentabat quidem simulare audaciam, sed redargebat timor, et quasi speciem magnanimitatis praetexere, ut supra ærumnam negotiorum mentem haberet. Sed distringebatur animi sollicitudine, quem demendae ignominiae belloque conficiendo legeret ducem. Urgebant Judæam ultimae labis futura excidia, ut Nero regalem personam indueret, et providi consultoris voce, salubrem exprimeret sententiam. Vespasianum solum esse cui summa militiae orientis in partibus jure committeretur, virum ab adolescentia militiae triumphalis Inven- B teratum stipendiis, qui impacatas Gallias Germanorum tumultu, et ferocia genuinae temeritatis in bellum relapsas, pace diuturna composuerat. Britanniam quoque inter undas a adhuc latentem Romano imperio armis acquisiverat: cujus triumphatae opibus Roma ditior, Claudius consultior, Nero fortior aestimabatur. Itaque quarum gentium bella non viderant, subjugatarum tropæa celebraverant. Sub hoc duce (iterum dico) Nero terribilis erat, Nero metuentus, potens foris, tutus domi: æquatis inter se Vespasiani fide ac fortitudine. Quantum iste vir, cujus armis vitia Neronis apud exterarum gentes abscondebantur, ut ludibrium rerum humanarum, et ejuratae impuritatis opprobrium, triumphis quoque illustraretur! Cum praeliandum itaque in ultimis Romani orbis esset confinis, Vespasianus ex omnibus eligebatur. Cum bellum depositum foret, Vespasianus praecæteris sociabatur, ne vel publicus superesset hostis, vel domesticus obreperet insidiator. Dignus qui stipendiis militibus regnum praeveneret. Docebat fidem, praeferebat virtutem. Invitus misit hunc Nero, qui sibi auferebat praesidium: sed arctabatur futuris scelerum suorum poenis, ut se tanto dissociatum oomitatu ducis, inermem relinqueret. Numquam profecto Galba aspirandi ad imperium studia usurpasset, nisi Vespasianum absentem comperisset. Sed procuravit hoc Deus, ut in Syriam dirigeretur vir, qui et Judæorum insolentiam supremo gentis excidio captivitatique dedecore labefactaret, et Neronem auxilio destitueret: licet nullius virtus statutis afferre possit caelestibus impedimentum. Demens b tamen Nero cum Judæorum bello afflictam Romani exercitus validam manum cognovisset, adversus Christianos insurrexit, ut ei debitus finis appropinquaret.

a Hanc vocem non habet ms. Ib.

b Hæc et sequentia pluribus edisserit Mæthæij v. c. in comment. ad marmor. Neapol. Kalendar. vol. III, pag. 854.

c Scribendum *aversum*: quod et elegantius et magis Ambrosianum est. Nihil tamen magis, maxime cum Abdias *aversum* in suo Exjossippi exemplari legisse videatur, ut qui in sua *Historia* cap. 16 sic immutaverit: *Nero per Magum Simonem adversari*

CAPUT II.

Erant tunc temporis Romæ Petrus et Paulus, doctores Christianorum, sublimes operibus, clari magisterio, qui virtute suorum operum Neronem c adversum fecerant, captum Magi Simonis delinimentis, qui sibi animum ejus conciliaverat. Cui adjumentum victoriae, subjectiones gentium, vite longævitate, salutis custodiam feralibus artibus pollicebatur, atque ille credebat, qui vim rerum nesciret examinare. Denique summum apud eum tenebat amicitiae locum: quandoquidem etiam praesulem suae salutis vitaeque custodem arbitrabatur. Sed ubi Petrus ejus vanitates et flagitia detexit, et species illum rerum mentiri, non solidum aliquid aut verum efficere demonstravit; ludibrio habitus, et digno est consumptus mœrore. Et quamvis in aliis terrarum partibus Petri esset expertus potentiam: tamen praeveniens Romam, ausus est jactare, quod mortuos resuscitaret. Defunctus erat id temporis Romæ adolescens nobilis, propinquus Cæsaris, cum universorum dolore. Admonere plerique experiendum, utrum posset resuscitari. Celeberrimus in his operibus habebatur Petrus: sed apud gentiles nulla d facti hujusmodi deferebatur fides. Dolor exegit remedium: perfectum est ad Petrum. Fuere, qui etiam Simonem accersendum putarent: uterque adfuerunt. Ait Petrus: Simoni qui se de sua jactaret potentia, priores sese partes dare: ut si posset, mortuum resuscitaret. Si ille non resuscitaret, se non defuturum ut Christus opem ferret defuncto, quo posset resurgere. C Simon, qui putaret apud urbem gentilium plurimum suas valituras artes, conditionem proposuit: ut si ipse resuscitasset mortuum, Petrus occideretur, qui MAGNAM POTENTIAM (sic enim appellabatur) lacessendo injurias irrogavisset; sin vero praevaluisset Petrus in Simonem, pari genere vindicaretur. Accevit Petrus; adorsus est Simon, accessit ad lectulum defuncti: incantare atque immurmurare dira carmina ut coepit, visus est caput agitare, qui mortuus erat. Clamor ingens gentilium, quod jam viveret, quod loqueretur cum Simone. Ira et indignatio in Petrum, quod ausus esset conferre sese tantæ potestati. Sanctus Apostolus poposcit silentium, et dixit: Si vivit defunctus, loquatur: si resuscitatus est, surgat, ambulet, fabuletur: phantasma illud esse, non veritatem, quod videatur caput movisse. Denique separatur, inquit, Simon a lectulo; et tunc ne id quidem ostentui futurum. Abducitur Simon a lectulo: manet sine specie motus alicujus, qui mortuus erat. Astitit Petrus longius, et intra se paulisper orationi intentus, cum magna voce ait: c

coepit Avostolis. Id. l. c. pag. 855.

d Pute expidisse ex hoc vocabulo sibilum, et factis, non facti ab Ambrosio scriptum fuisse, et eam casus cum ea locutione jungitur. Id. l. c. p. 359.

e Formula est eadem, atque illa qua idem Petrus videtur Act. ix, 34: *Ænea, sanat (iæta) te Dominus Jesus Christus: surge et aterne tibi. Ex quo Actorum loco videtur hic quoque Ambrosius sanat scripisse, non deprecativo modo sanat. Accedit, quod nisi jam*

Adolescens, surge; sanet te Dominus Jesus. Et statim surrexit adolescens, et locutus est, et ambulavit, et cibum sumpsit, et dedit eum Petrus matri suæ. Qui cum rogaretur, ut ab eo non discederet, ait: Non derelinquetur ab eo qui eum fecit resurgere, cujus nos servi sumus. Secura esto mater de filio, non verearis, habet custodem suum. Et cum populus in Simonem insurgeret, ut lapidaretur, ait Petrus: Satis est ad pœnam ejus, quod cognoscit suas artes nihil valere: vivat, et Christi regnum crescere videat vel invitus. Torquebatur Magus Apostoli gloria. Collegit sese, atque omnem excitans carminum suorum potentiam, congregat populum, offensumque se dicit a Galilæis: relicturum se urbem, quam tueri soletur. Diem statuit: pollicetur volatum, quo supernis sedibus inveheretur: cui, quando vellet, cœlum pateret. Conscendit statuto die montem Capitolinum, ac se de rupe dejiciens, volare cœpit. Mirari populus et venerari: plerique dicentes Dei esse potentiam, non hominis, qui cum corpore volitaret, nihil tale fecisse Christum. Tunc Petrus in medio stans, ait: Jesu Domine, ostende ei vanas artes suas esse, ne hac specie populus iste qui crediturus est, decipiatur. Decidat, Domine; sic tamen, ut nihil se potuisse vivens recognoscat. Et statim in voce Petri, implicatis remigiis alarum quas sumpserat, corruit, nec exanimatus est; sed fracto debilitatoque cruce, Arriam concessit, atque ibi mortuus est. ^b Quo comperto: deceptum se Nero et destitutum: dolens tanti casum amici, sublatumque sibi virum utilem et necessarium reipublicæ indignatus, quærere cœpit causas quibus Petrum occideret. Et jam tempus aderat, quo sancti vocarentur Apostoli Petrus et Paulus. Denique dato, ut comprehenderentur præcepto, rogabatur Petrus ut sese alio conferret. Resistebat ille dicens, nequam se facturum, ut tamquam metu mortis territus

cederet: bonum esse pro Christo pati, qui pro omnibus se morti obtulisset; non mortem illam, sed immortalitatem futuram; tamquam indignum, ut ipse fugeret passionem sui corporis, qui multos doctrina sua compulerit se hostias pro Christo offerre: deberi sibi secundum Domini vocem, ut et ipse in passione sua Christo gloriam atque honorem daret. Hæc et alia Petrus obtexere: sed plebs lacrymis querens, ne se relinqueret, et fluctantem inter precellas gentilium destitueret: victus stibus Petrus, cessit: promisit se urbem egressurum. Proxima nocte salutatis fratribus, et celebrata oratione proficisci solus cœpit, Ubi ventum est ad portam, videt sibi Christum occurrere, et adorans eum, dixit: Domine, quo vadis? Dicit ei Christus: Iterum venio crucifigi. Intellexit Petrus de sua dictum passione, quod in ea Christus passurus videretur, qui patitur in singulis: non utique corporis dolore, sed quadam misericordiæ compassione, aut gloriæ celebritate. Et conversus, in urbem redit; captusque a persecutoribus, cruci adjudicatus, poposcit ut inversis vestigiis cruci affigeretur, quod indignus esset, qui simili modo crucifigeretur, ut passus est Dei Filius. Quo impetrato, vel quia ita debebatur, ut Christus prædixerat, vel quia persecutor non invitus indulget pœnarum incrementa; et ipse et Paulus, alter cruce, alter gladio peccati sunt.

CAPUT III.

Sed ut ad propositum redeamus: turbatus gravi nuntio Nero, rebus in Judæa minus prospere gestis, Vespasianum expertum belli virum, omni militiæ quæ in Syria erat, præfecit. Ille prope, neque differendi tempus dabatur, misso Alexandriam filio Tito, ut inde militum qui prætendebant partem aliquam duceret, ipse transmisso Hellespontico freta pedes in Syriam contendit. Interea Judæi rebus elati secundis, principes militiæ bello legunt. Distri-

Christus sanitatem præsentasset, non erat cur Petrus imperaret surge. Sed et Abdias quum diserte indicativo modo sanat scripserit, id certo argumento est, ab eo non aliter in suo Exjossippi codice fuisse repertum. Mazoch. l. c. pag. 861.

^a Sic editi vulgo. Tamen Gualtherus in annotatis reperisse alicubi se testatur, Non hominem: quæ meo judicio præstantissima lectio est uniceque vera. Nam quum Simon hoc credulis persuaderet se Dei potentiam seu virtutem esse, ut constat ex Act. viii, 10, hinc merito populus volentem videns, Dei esse potentiam, Non hominem acclamabat. Ergo tota hæc periodus sic castigari ac distingui debet, nisi me ratio fugit: Mirari populus et venerari: plerique dicentes (eum) Dei esse potentiam, non hominem, qui cum corpore volitaret. Ib. l. c. pag. 863.

^b Hunc locum sic interpungit Mazochius l. c. pag. 465, ejusque interpunctionem confirmat Abdias, qui sic textum Exjossippi interdum immutat, ut tamen quid in suo codice invenerit, satis præ se ferat. Aliter vulgo editi. Cæterum idem vir eruditus ex Gualthero, qui legebat in veteri codice, tanti casu amici, locum integrum ita restituendum existimat: Quo comperto: deceptum se Nero et destitutum dolens tanti casu amici: sublatumque . . . indignatus; quærere cœpit, etc. GALLAND

^c Prorsus non est dubitandum, quin apud Ambrosium hic celebrare orationem sit Missæ sacrificium peragere. In Actis S. Pionii martyris apud Ruinartium sect. 5: Facta ergo ORATIONE solenni cum die sabbato SANCTUM PANEM et aquam degustarissent, Pionius cum sociis captus narratur. In synodi Laodicenæ can. 43, ex interpretatione Dionysii: Presbyteri ruris, episcopo præsentem, vel presbyteri urbis ipsius, offerre non possunt, neque panem sanctificatum dare (hoc ultimum, Græce est, οὐτε μὲν ἄρον διδοῦσι ἐν ΕΥΧΗ, nec panem dare in ORATIONE) calicemque porrigere. Si vero absentes hi fuerint, et (ἐκ εὐχῆν) ad dandam orationem vocentur, soli dare debebunt, Ζωνaras ad hunc canonem illud ἐν εὐχῆν interpretatur ἐν λειτουργίας καιρῷ, tempore sacrificii. Hinc in libris Græcorum liturgicis Μυστικὴ εὐχή, Mystica oratio, est quod nos Missam dicimus. Balsamon ad Nysseni epistolam ad Letojum, illud, μυστικῆς ἐπιτελουμένου εὐχῆς, de panis et calicis consecratione explicat, cui secreta oratio a sacerdote præmittitur, ut panis et calix sanctificetur. MAZOCHE. l. c. pag. 993.

^d Quid gloriæ celebritatem hic vocet Ambrosius, plane non intelligerem, nisi primi martyris Stephani (cui Filius hominis stans a dextris virtutis Dei, hoc est in gloria sanctorum, se conspiciendum ultimo in agone præbuit) et aliorum pugilum quibus aliquid ἰσοδυναμοῦν haud raro contigit, exemplis id quidnam esset, doceret. Ib. l. c. pag. 867.

buunt loca, quibus quisque præset, quæ munia singuli, quos ordines, quid muneris exsequerentur: Josephum ^a Cutione genitum, et Ananum principem sacerdotum, Hierosolymitanæ urbis negotiis, et præcipue instaurandis muris præficiunt. Ardebat Eleazarus Simonis aliquid sibi publicorum committi munerum. Et licet omnem prædam, quam de Romano exercitu ceperant, sub potestatem suam redegisset, ditem præsertim atque opinam avaritia Cestii, atque immodicis rapinis coacervatam: tamen parandæ magis sibi potentiæ intentum, quam communi usui pronum arbitrati, declinandum æstimavere. Sed paulatim ambiendo singulos, dando et largiendo effecit, ut rerum omnium summa ejus arbitrio committeretur. Idumæam quoque Jesus unus de sacerdotibus et Eleazarus sacerdotis filius militiæ præpositi, tuendam receperunt. Principi tamen totius Idumææ Nigro de summis rebus prærogativam omnem reservantes, Josepho Simonis Hiericho obvenit, Manasse ^b Petræa regio commissa, trans Euphratem sita; cui ab eo indi nomen, quod Euphrates ad eam partem pergentibus transmittitur. Joannes Essæus, alius quoque Joannes Ananiæ filius, cæterique adversis attributi partibus, quas sua tuerentur sollicitudine. Itaque singuli commissa sibi munia non deserere, instruere muros, manum legere bellatoriam: ex quibus Josephus in Galilæam descendens, munire castella, instaurare propugnacula, validissimos quosque et bello promptissimos addiscere sibi impigre curabat: prohibere latrocinia, prætereundis quotidie in castris, militem Romanæ militiæ more exercitare, dividere, ordines distribuere, centuriones plurimos præficere, quo facilius disciplina ab omnibus exigeretur: ne quisquam lateret, quicumque propria munia dereliquisset. Instituebat etiam, ut agnoscerent institutiones tubarum et repressiones, sequerentur ordinem, aciem dirigerent, clypeos intexerent, ut murali vice, si forte magna hostium vis ingrueret, sese adversum incursantes defensarent, subvenire laborantibus, fessis compati, pericula aliorum in se transfundere: nec solum belli artes ad instar Romanæ docere militiæ, sed etiam ante bellum, qui amplius bellantes juvarent denuntiare, ut miles cibum sibi et arma portaret, vallo et fossa sese muniret, castrisque ponendis præveniret hostem, obtemperaret præceptis, furto ac rapinis abstinere assuesceret, lucrum proprium putaret, si nihil dispendii ruralibus cultoribus irrogaretur. Quid enim distet ab hostibus, si ipse hostili modo auferat? nisi quod gravius est, sua quam aliena incessere, et socios, quam adversarios spoliare. Plurimum valere in bello bonam conscientiam, eo quod amplius de divino auxilio præsumeret, qui se nulli affinem crimini recognosceret. Sed his rebus citius sibi apud improbos expertus est nocuisse invidiam, quam apud bonos profuisse gratiam. Nam cum ad sexaginta millia peditum, paucissimos equitum congregavisset: eos vero qui

^a Vet. cod., *Gurione*. Josephus, *Gorionis filius*. BARR.

A bella mercede tractarent ad quatuor millia viros, sexcentos quoque electos custodes sui corporis, tanta a Judæis pertulit ut plus ante bellum a suis, quam in ipso bello a Romanis pericula perhorresceret. Omitto quid seditionis excitatum: quia latrocinio erepta reddere his qui amiserant, suspectabatur: ac maxime Agrippæ et Berenicæ, quibus redhibenda juste forent, ne regem facerent infestiorum. Et tamen ille, quo populi molliret impetum, ad constructionem potius murorum, quam ad dominorum indemnitate servatam pecuniam: omniaque, ille siebat, quæ erepta Ptolemæo forent, qui regium aurum, vestes, cæteraque munera portavisset, æstimare debere Taricheatas: apud eos enim res gerebatur, utrum id instauracioni suorum murorum servandum putarent, an diripiendum latronibus depromeretur. Indignum certe videri, ut eo poenam exciperet, quia melius consulisset. Itaque conversus illis in sui gratiam invidiam simul et periculum evasit. Iterum cum gratiam regis Agrippæ Tiberias societatemque deposceret, proripiens se Josephus de memorata urbe, Taricheatarum clausit portas, ne quis nuntius ad urbem Tiberiadem pergeret, et deesse Josepho auxilia militaria significaret. Ipse autem congregavit de lacu navigia piscatoria quæ in tempore potuit investigare, et Tiberiadem remigiis petiit. Sed ubi ad eum locum venit, in quo conspicua quidem in urbe positis foret species navigiorum, deprebendi tamen nequiret utrum essent vacua præliatorum: jussit ea dispergi per totum spatium lacus, ut major numerus æstimaretur: ne quisquam vacua potius, quam referta bellatoribus æstimaret. Quo territi, quod adversus tantam multitudinem infirmos sese arbitrarentur, projecerunt arma, portisque reseratis, effuderunt se supplices Josepho, qui veluti dux agminis militaris propius accesserat. Quæsitum, quæ tandem vesania discessionem animis induissent, quibus auctoribus impulsus sese adversariis tradituri forent; et simul occurrentes sibi jubebat gubernatoribus ut Taricheas deducerent, atque illic ^c trecentos ferme curiales, plerosque in vincula de plebe rapit. Clytium quoque ejus facinoris accersitum principem, manibus amputatis poenas luere jubet; atque illo rogante, ut una saltem sibi manus relinqueretur, præcepit Josephus, ut ipse sibi quam vellet, demeret. Tum ille arripiens dextra gladium, lævam abscidit. Ita recepta Tiberias est. Sed etiam Saphoris tentata discessione, Josephi tamen vivacitate inter Judæorum urbes socias atlinebatur. Tranquillioribus enim consiliis sua defendere, quam aliena incursare malebat.

CAPUT IV.

At vero Petates Niger, et Babylonius Syllas, et Joannes Essæus omne quod erat in Judæa pubis validæ congregantes, Ascalonem petunt, amplam quidem et muris subnixam validis urbem, sed opis subsidiique indigam, quæ septingentis viginti stadiis

^b Cod. vet., *Petræa*. Id.
^c Cod. vet., *sexcentos*. Id.

ab Hierosolymitana urbe discernebatur, et odiis ingentibus. Propterea Judæi inimicam sibi urbem diruere cupientes, collecta manu involavere. Prærat urbi Antonius minore numero Romani exercitus, quam quo resisti posse Judæis æstimaretur. Sed vir acrioris ingenii, et ex æquo prudens bellator, diffusos et numero magis quam virtute fidentes eductis equitibus, transire ad urbem sinit: deinde in cursu progressos, fatigat sequentes, confertos dissipat, turbatos fugat, totoque campo insectatur palantes; alii versa vice urgentur ad muros, interclusa fugæ copia, alii diversa petunt, sed circumventi ab equitibus obruncantur. Multis supra se ruunt, et se invicem impetu suo sternunt; itaque usque ad vesperum cæsi, amisere ex suis decem millia virorum, Joanne et Sylla ducibus pariter extinctis. Pauci autem Romanorum eo vulnerati prælio: nec tamen repressa est Judæorum temeritas, sed incanduit: nam dolor audaciam accendit, et labes ulciscendi cupidinem. Armantur itaque majore longe furore, nec dum sauciorum sanatis vulneribus, et congregatis pluribus quam vice priore, irruunt: sed eos dispositis insidiis exceptos, prius quam in manus venirent, clausit circumfuso equitatu Antonius, et circumventos præcepit sterni: cæsa iterum novem millia, reliqui fugati. Niger ipse elapsus in munimentum se contulit. Turris erat septa undique valido saxo, quam Romani, quia excidere non poterant, appositis ignibus circumdedere. Ea incensa in spelæum quodam de turre transgressus, hostem latuit, ignem evasit: Romanisque securis, quod ipse simul incendio consumptus foret, post tertium diem quærentibus suis corpus ejus ad sepulturam, vivens et vicens redditur. Atque ita cum magno gaudio Judæis servatus, ab hoste repræsentatur.

CAPUT V.

Vespasianus interea superato Hellesponto, Bithyniam Ciliciamque transmittens, ubi Syriam attingit, legiones cæterasque militares copias quas in ea reperit, Antiochiam deduxit. Urbs ea Syriæ sine retractatione prima: ideoque metropolis habetur: condita ab his qui Alexandro Magno bellanti adhæsere, conditoris sui nuncupata vocabulo. Situs urbis porrectus in immensam longitudinem: in alto angustior, quia prærupto montis a læva arcetatur, ut extendi ulterius metandæ urbis spatia nequiverint. Necessitas locum signavit, quia per occulta et devia irrumpentibus Parthis, mons celsior latibulum daret, ex quo se inopinato adventu et promptiore impetu in imparatam Syriam effunderent: nisi civitas monti velut claustrum objaceret, exitusque obstrueret advenientibus: ut si quis barbarorum ascenderet, statim e medio urbis sine prospectaretur. Denique cum ludi scenici in ea celebrarentur urbe, ferunt quemdam auctorem mimorum elevatis oculis in montem, Persas vidisse advenientes, et dixisse continuo: Aut somnium video, aut magnum periculum: Ecce Persæ. Ita mons ubi præeminet, ut nec theatri altitudo ad prospiciendum in montem impedimento sit. Fluvius eam

A medius intersecat, qui a solis ortu oriens, non longe ab urbe in mare conditur: quem de originis suæ tractu Orientem veteres appellavere, ut vulgo putetur locis nomen dedisse, cum inde acceperit. Cujus fluentis ipso impetu frigidioribus, et zephyris assiduo per ea locorum spirantibus, tota civitas momentis prope omnibus refrigeratur, ut Orientis in partibus Orientem abscondat. Intus dulces aquæ; foris finitimum nemus intextum cupressis crebris, fontes aquis uberes, Daphnem vocant, quod numquam deponat viriditatem: frequens et lætior populus, ut pleraque Orientis, facetiorque prope omnibus, sed propitior lasciviæ. Urbs tertio loco ante ex omnibus quæ in orbe Romano sunt civitatibus æstimata, nunc quarto postquam Constantinopolis excrevit civitas Byzantium, Persarum quondam caput, nunc repulsorum: prima enim Roma, secunda Alexandria, tertia Antiochia, quarta Constantinopolis. De situ urbis satis dictum puto. Neque enim in describendis ejus ædificiis immorandum videtur, cujus a tergo cum orientem dixerim, satis liquet a læva ad meridiem jacere, a fronte Europam occurrere, in dextra septentrionales gentes degere, Caspiaque regna haberi, quæ ante promptissima ad incursandam Syriam erant. Sed postquam Alexander Magnus Caspium portam Tauri montis prærupto imposuit, atque omne interioribus gentibus interclusit iter, memoratam urbem quietam reddidit, nisi forte motus Persicos suspectantem. In ea urbe Agrippa rex cum omni virtute sua expectabat Vespasianum advenientem, nec diutius eo morante, comitatu adhæsit: conjuncto itinere Ptolemaidem petere cœperunt. Ad eam urbem occurrere inhabitantes Sephorim, pacem cum Cesentio Gallo jam dudum initam, firmari a Vespasiano petentes. Quorum laudata prudentia, quod saluti propriæ consuluerint non lacessendo Romanos, atque accepta fide, et in amicitiam recepit eos, et additis peditum equestribusque auxiliis, fovit securitate, ne forte destitutionis commoti dolore, insurgerent in eos belli excitatores: cum velut claustrum quoddam Judææ, Sephoritanis sese Romano imperio offerentibus resolveretur, ut in eam pervium iter hosti pateret, quæ ad custodiam totius gentis opportuno quodam in hostem objectu occurreret. Erat enim præter opinionem loci munitioris urbs Galilææ maxima: quæ res admonuit, ut cum duæ sint Galilææ, una superior, altera inferior, connexæ et conjunctæ sibi, alteram ab altera distinguamus. Sed prius de utraque dicendum.

CAPUT VI.

Utrique Galilææ Syria et Phœnice adhærent, determinantque eam a solis occasu Ptolemais territorii sui finibus, et mons Carmelus, qui erat ante Galilæis, nunc vero Tyrionum finibus associatus, cui connectitur Gabaa civitas quæ quondam Judæis causa gravis exitii fuit: ab oriente eam Hyppenæ et Gadara suis finibus resecant. Eadem autem et Gaulanitidi regioni et regno Agrippæ confinia præscripta veteri ævo fuere: a meridiano latere Scythopolis et Samaria suis utraque excipiuntur regionibus, nec ultra fluenta

Jordanis patiuntur extendi. Septentrionalia ejus a dextro latere Tyrus claudit, omnisque regio Tyriorum, cujus objectu Galilææ spatia definiuntur. Ipsæ autem inter sese hoc distinguuntur modo, ut quæ inferior Galilæa dicitur, ab urbe Tiberiade usque ad urbem cui nomen Zabulon, supra maritima Ptolemaidis extenta longitudine diffundatur; latitudo autem ejus a vico Zaloth qui est in campo maximo, usque ad Bersabem haud dubie deducitur. Unde etiam superiori Galilææ aperitur exordium, quoad vici Bathatæ fines attingat. Ipso autem vico etiam Tyriæ terræ fines determinantur: longitudinis quoque ejus initium vicus est Thalla, finis est Rothala Jordani finitimus. Hinc intelligi datur, quantum se porrigant spatia Galilææ superioris, cujus initium Jordanis est vel ejus confinia. Hac igitur suæ magnitudinis æstimatione utraque Galilæa distinguitur. Terra autem pinguis, herbosa, diverso culturæ genere nitens, distincta arboribus, ut quemvis alliciat ad sui gratiam, et fugitantem labores ad studia culturæ invitet atque excitet. Denique nulla illic vel exigua terræ portio vacat: frequentatur plerisque inhabitantibus: crebræ urbes, vici frequentes, multitudo hominum innumerabilis, ut exiguus vicus in suo tractu habeat viginti millia inhabitantium. Circumsusis quoque nationibus alienigenis utraque Galilæa circumdatur, et ideo genus hominum bellicosum, a prima ætate exercitum præliaribus tentamentis, abundans numero, audacia promptum, atque ad omnes belli artes paratum. Præstat tamen magnitudinè Petræa regio, quæ unde vocabulum acceperit, supra diximus. Major hæc; sed utilior Galilæa, quia tota exercetur, nec ulla pars ejus fructibus infecunda est: sed universa terræ ejus optima et ferax. Petræa autem diffusior, sed ex majore parte deserta ac rigida, quæ mansuescere arando nesciat, nec asperiores facilius succos domare. Sed rursus portio ejus mollis ad cultum, ferillis ad usum, grata ad aspectum, mitis ad exercitium, insitivis utilis pomis, omnia ferens, ut campos ejus distinctæ in fronte prætexant arbores, in medio venustent: et plerumque a nimio sole vel frigore defendant sata: maximeque olea vestitus ager, aut vitibus intextus, aut palmis insignitus. Inenarrabile quanto decori sit, cum vento impulsæ palmarum ordines concrepant, et suaviores solito funduntur dactylorum odores. Nec mirum si omnis illic gratia viriditatis est, ubi æmœnis fluviorum meatibus, ex superiore decurrentium jugo montium, superfluous ager rigatur, et niveis fontibus scatens possidetur cum invidia, desideretur cum gratia. Longitudo ejus a Macherunte usque ad Pellam, id est, a latere meridiano usque in septentrionem. Latitudo autem a Philadelphia usque ad flumen Jordanem, hoc est a ortu solis usque Arabiæ prætexitur. In occasum autem urbe ad Jordanem a flumine extendi manifestat.

* Cod. vet., *quindecim*. Sic et Joseph. l. 1, c. 2. BARR.

^b Cod. vet., *ab ortu solis usque Arabiam prætexitur*. BARR.

^c An flumen? Sed nihil mutò. GALLAND.

A tur: Samaritana quoque regio inter Judæam atque Galilæam media jacet, incipiens a vico cui nomea Elas, deficiens in terra Acrathenorum natura consimili, nec a illo modo differens a Judæa. Utraque enim montosa atque campestris est, pro locorum diversitate; neque tota campis diffunditur, neque in locis omnibus montium rupibus scinditur; sed utriusque qualitatis habet gratiam, ad exercitium cultura solubilis terra et mollior, eoque frumentis utilis, et prope circa fertilitatem soli pulsi secunda, maturitate certe fructuum prior omnibus. Nam cum adhuc alibi seruntur frumenta, isthuc metuntur. Species quoque atque ipsa frumenti natura, haud usquam præstantior habetur. Aqua dulcis, decora ad speciem, suavis ad potum, ut secundum elementorum gratiam æstimaverint Judæi eam promissam patribus terram fluentem lac et mel, cum sponderit illis resurrectionis prærogativam. Et utrumque quidem divina pietas contulerat, si fidem servassent: sed infidelibus animis utrumque ereptum: hic jugo captivitatis, illic vinculo peccati. Nemorosa regio, et ideo dives pecoris, et abundans lactis. Denique nusquam sic lacte dissenta pecus ubera gerit. Poma silvestria vel insitiva super omnium regionum copias. Referta autem utraque vel Judæa vel Samaritana hominum multitudine, ut mihi videantur hinc illud interpretati Judæi quod scriptum est, quia nulla erit in his locis sterilis et infecunda, cum hoc lex de meritum fecunditate præscriperit, et virtutum fertilitate. Principium Samaritæ de Arabiæ finibus a vico cui nomen Jordani, finis ad aquilonem vico Boreæ; latitudo autem Judææ a fluvio Jordane usque Joppen. Incipit enim a fontibus Jordanis, et a monte Libano, et usque ad Tiberiadis lacum dilatatur. A vico quoque Artha initium longitudinis ejus, quæ usque ad vicum extenditur Juliadem, in quo Judæorum pariter et Tyriorum communis habitatio. In medio autem Judææ civitas Hierosolyma, quasi umbilicus regionis totius, ut prudentibus placuit, nuncupatur: abundans regio mediterraneis copiis, nec fraudata maritimis, quia præterdit usque ad Ptolemaidem, et totum illud mare præterit littoribus suis. Multæ urbes, sed inter omnes Hierosolyma eminet: ita ut quasi caput in corpore non obumbret sua membra, sed regat, atque eis tuitioni sit et pulchritudini. De Judæa itaque et finitimis regionibus, opportuno licet compendio, ea quæ significanda fuerant, non prætermisimus.

CAPUT VII.

Sephoritani quoque et tributa et subsidia militaria, regiones finitimas incurrabant, auctoritatem atrocitandi liberam, sibi belli specie vindicantes, quod imperio Romano a Judæis inferrebat. Unde Josephus acceptæ acerbitatis injuriam ulcisci gestiens, irruere in urbem Sephorim, sociato sibi plurimorum numero contendit, ut eus qui revocaret in societatem

^a Barrensis editia non habet modo: fortasse rectius. GALLAND.

^c Cod. vet., *Sephoritanis contributa subsidia militaria regionis finitimæ incurrabant*. BARR.

Judææ, aut resistentes supremo (si posset) excidio labefactaret. Sed utriusque conatus effectu excidit : quia nec dissuadere potuit Romanæ conjunctionis electionem, nec urbem evertere, quam ipse talibus munimentis firmaverat, ut a Romanis quoque longe præstantioribus expugnari nequiret. Cecinit itaque classicum, tentata irruptione sine ullo profectu, atque in totam regionem bellum excitavit. Vastabant omnia, die noctuque exurentes ædificia, diripientes patrimonia, perimentes quoscumque bello habiles comprehendissent, infirmos servituti subjicientes. Repleta erat Galilæa omnis incendio, sanguine, laticinio, nullius immunis miseræ, et ^a deformi rerum omnium specie, cum si quid igni aut neci superfuisset, captivitati reservaretur. Cujus ^b mali illa quæ paulo ante acerbiora æstimata sunt, præferabantur.

CAPUT VIII.

Hæc prælusio quedam belli facta, ante quam Titus veniret : qui simul atque ex Achaja Alexandriam transmisit, perductis militibus secundum mandatum patris, ad urbem occurrit Ptolemaidem, ibique connexis ordinibus quinto et decimo, addito etiam quinto-decimo, qui erant præcellentissimi, congregatoque vel Romano, vel sociorum exercitu, atrox et memorabile bellum cœperunt. Nam ubi primis initiis placido duci prospere gestis, secunda in adversum cessere, profectus infensior Vespasianus cum filio de Ptolemaidis finibus, in Galilæam sese immersit : Cognitoque quod pacem abnuerent, quibus obtulerat condemnandæ ^c dissensionis copiam, si sibi consulendum putarent, Gadaram funditus evertit, vacuum bellatoribus offendens, quod omnes validiores, diffidentes infirmioribus munimentis, ad munitiora sese contulerant. Repertis itaque non pepercit, sed omnes necari jussit, nulla ætatis contemplatione, nulla infirmitatis misericordia, quod non tam jure belli, quam Cestianæ pugnæ dolore, et effusis in Judæos odiis exsequebatur. Denique non solum urbem, sed etiam vicos et municipia exuri præcepit. Nec injusta erat commotio : quia post tantam insolentiam emendandi erroris facultatem dederat, neque obtemperatum. Transierat ex ea urbe Josephus in Tiberiadem, prius quam Romanus exercitus appropinquaret : sed plus formidinis ex fuga, quam fiduciæ ex præsentia : hoc ipso enim territi sunt, quod bello adversus Romanos gerendo imparem se Josephus arbitratur. Neque vero aliunde præsumpsit, nisi forte Judæi studia belli deponebant. Ea erat illi ^d prior sententia : si bellum eligerent, malle se subeundo periculo fidem civibus, quam declinando præstare proditorem. Nihil enim magis cavere, quam ne commissum ipsum sibi honorem militiæ turparet. Itaque scripsit ad urbem Hierosolymam bellum incubuisse, propereque rescriberent pacem an prælium mallent : consulen-

A dum mature. Hæc strictim significavit, nihil propense in alteram partem, ne aut bellator meticulosus, aut pertinax rebellio judicaretur.

CAPUT IX.

Rursus de urbe Tiberiade Jotapatam petit, sive quod munitior cæteris esset, et propterea in eandem plurimi se contulissent bello promptiores : sive quod eo Vespasianus plerosque ex suis direxerat qui munirent iter, quod per montes difficile saxosumque, asperum peditibus, equitibus autem injivium atque insuperabile foret. Denique diebus quatuor, ne angustia officerent, reserata sunt viarum strata : compositum iter, quo facilius omnis exercitus transmitteretur. Quinto die transivit eo Josephus, dejectosque Judæorum animos erexit. Vespasiano quoque ubi factum indicium eo Josephum commeasse, incertivum celerandi itineris accessit, quod conficiendi belli compendium putaret, si dux et populus bello promptior interciperetur. Advenit itaque cum exercitu : et primo die curandis cibo militibus, ne ex itinere fatigatos cura belli incesseret, tempus dedit. Sequenti die duplici acie vallavit urbem, et tertio equestri ordine, Quod videntes Judæi inclusos se, et obsessos undique, nec ullum ^e refugii locum, ipsa desperatione audaciam sumpserunt. Nulla enim res promptiorem bello militem reddit, quam necessitas præliandi, et præruptum periculum. Urgebat Vespasianus jaculis, urgebat sagittis, missilibus quoque plurimi Judæorum ultra muros progressi, destinata feriendi arte vulnerabantur : manebant tamen C impavidi, Tentabat omnia virtus Romana : et maxime ubi infirmiora advertebat murorum subsidia, illic majore incumbere manu : Pudor hos, illos armabat spes ultima, ferro sibi aperire viam salutis desiderantes. Gravia tolerabant Judæi, nec minora referebant tentamenta audaciæ, Peritia a Romanis cum virtute, furor a Judæis cum temeritate certabat. Fessis itaque tota die illis pro salute, istis pro triumpho dimicantibus, nox prælium solvit. Sequenti quoque die et tertio quartoque consimiliter, et quinto præliatum acriter : sed ut solet fieri in talibus præliis, plura vulnera quam neces inferebantur, licet sæpe et excursus a Judæis et a Romanis tentarentur eruptiones : quos in iram accendebat pudor, eo quod victores Annibalis et Antiochi omniumque gentium, Judaicis præliis immorabantur. Tanta erat Romanæ virtutis ^f constantia, ut non cito vincere pars vicii æstimaretur : sed adversus naturam magis erant illis, quam in hostem certamina. Nam civitas præruptis undique prope erat interclusa rupibus, non vallo et fossa, ut aliæ urbes, sed profundis erat circumvallata præcipitiis, quæ nec visus hominum comprehenderet, nec usus investigaret, et horror ^g sollicitis intuentem magis magisque involvebat : tantum ab aquilone ip mon-

^a Deformis. Id.

^b Malis. Id.

^c Dissensionis. Id.

^d Potior. Mox *videri* pro *præstare*. BARR.

^e Effugii. Id.

^f Conscientia. Id.

^g Sollicitus. Id.

lis defectu unus ad urbem accessus, arduo tamen ascensu patebat. Quem Josephus muro interclusit, propugnatoribus sepsit, ut inter murum inferiorem et urbem superiorem periculosa ^a eruptio fieret obsidentibus, et intenti esset inæstimabilis cognitio superiorum. Civitas enim ipsa in montis supercilio sita, in circuitu finitimorum montium velut quodam naturali vallo circumdabatur septo genitili abscondita, ut nemo prius illic urbem esse intelligat, quam in urbem ipsam fuerit ingressus.

CAPUT X.

Vespasianus cum vincere naturam nequiret, eam sibi ipse in adiumentum accersivit, ut obsidione diuturna per inopiam cibi et potus cogeret obsessos ad deditonem: sed frumenti copia, multo ante congesta, propulsabat periculum famis. Aquæ erat difficultas maxima, quia neque ullus in urbe fons, et solemnis siccitas raris per ea locorum imbribus bibendi subsidium attenuaverat. Ductus omnes aquarum obstruxerat, ne in urbem mearent. Augebat inopia aviditatem, repugnabat natura. Commentum Josephus detulit, ut infusæ vestes muro suspenderentur, quo paulatim rotantibus aquis, crederetur illis non deesse ad potum, quod abundaret ad lavacrum vestimentorum.

CAPUT XI.

Dejectus eo Vespasianus, rursus ad expugnandam urbem accenditur, atque omnem exercitum circa congregat: machinis murum quatit, pulsat aries. Nomen hoc species dedit, eo quod validæ ac nodosæ arboris caput ferro vestitur, et quod ut frons arietis prætenditur, quæ obductis laminis turgescit, et prominet: e medio ejus quasi cornu procedit ferri solidioris. Magnitudo arboris in modum mali navalis, quam non ventorum procella, non velorum sinus flectant. Ea suspensa funibus ad superiora atque robusta arborum nexis, multorum manu valide in murum impellebatur. Deinde retrorsum ducta, atque in stateræ modum sustentata retinaculis, majore impetu destinabatur, ut crebris ictibus fatigatum muri latus cederet, cavatumque vi ^b rupturis fenestram daret, qua Romanis hostibus via in interiora urbis daret. Primo igitur ictu murus concussus est, contremuitque omnis. Clamor illico universorum, quasi expugnata urbe trepidantium, ne repercussus murus fatisceret. Sed Josephus saccos paleis repletos, in eum dimitti locum præcepit, in quem aries a Romanis intorquebatur, ut laxo saccorum sinu lusa plaga omnis arietis emolliretur. Illisa enim solidis solida nocent, solutioribus evacuantur. Denique facilius solidiora mollioribus cedunt, quam molliora solidioribus. Nam et aquæ alluvione scopuli solvuntur, nec ruina rupis ullum est damnum aquarum; et jactis in freta molibus, aqua suos usus reservat; sed petra inter undas reservare suos nescit. Arenam

^a Irruptio. Id.^b Irrupturis. Id.^c Forte legendum, ipse solus decesserit. BARR.

quoque marmoris ruina non frangit, et marmor arenæ ruina comminuitur. Retulerunt tamen etiam Romani, quo commenta refellerent Judæorum, contra falces ligantes, quibus demissos inciderent saccos, quod vacuatis paleis evitare arietis ictum nequirent. Reparato itaque impulsu machinæ, cum se Judæi urgeri viderent, unus ex his Eleazarus, ingentis magnitudinis saxum elevans, de muro super arietem elisit tanta vi, ut comminueret caput machinamenti. Exsiliens quoque in medium hostium, rapuit illud, atque in murum scerebat intrepidus in conspectu adversariorum, et patens vulnere. Denique jaculis quinque figitur, sed nequaquam conversus ad vulnera, quomodo ipse saxi ruina hostem involveret, intendebat. Ascendit itaque murum, et victor doloris stetit conspicuus tantæ præsumptionis, ac super arietem se saxumque dejecit, et cum eo corruit. Victus quidem morte, sed victor machinamenti, cum ^e in se solus discesserit patriæ; in machinamenti autem comminutione, totam urbem ab excidio servaverit. Netyras quoque et Philippus in medium se jecere agmen, ut averterent, quos ^d petierant. Josephus autem ignibus actis, ut machinamenta omnia exureret, brevi consumpsit plurima, sed consumpta reparabantur.

CAPUT XII.

Instabat Vespasianus, urgebat ita, ut in talo feriretur jaculo sagittæ. Turbati sunt Romani, cum sanguinem ducis fluere cernerent. Exagitatus filius, cucurrit ad patrem. Sed ille supra vim vulneris virtutem gerens animi, prohibet trepidare filium, magisque in prælium accendit milites, ut injuriam ducis ulciscerentur. Ipse signifer revocabat exercitum, et ad muros coquebat. Ipse in bellum cæteros adhortabatur, alii sagittis, alii telis, alii balistis hostem urgebant. Tanta autem erat hujus tormenti vis, quo saxa in hostem jaciebantur, ut percussus unus ex sociis Josephi qui prope adstaret, comminuto capite rueret, et occipitium ejus usque ^e ad tertium stadium excuteretur: mulier quoque alvo gravis percussa uterum, supra dimidium stadii de iustitia sede secreti genitalis, excuteret infantem. Ad postremum cum victor jam muro Romanus miles succederet, et in ipso aditu utrimque valida manu decertaretur: sicut erant conserti, oleo ferventi Josephus perfundi Romanos jubet, quod facile a vertice ad ima defluebat vestigia. Nec minor incendio flammæ candentis, olei fervor omnes artus depasecebat. Succedebant tamen alii, plerisque etiam sudor profluus olei vim refrigerabat. Et quamvis hujusmodi olei natura sit, ut cito calescat, et serius conceptum deponat calorem; tamen victoriæ studio abscondebant injuriam. Ardebant animis, ut nullum corporis sentirent incendium, nec tanti æstimabant pœnæ ferventis dolorem, quantum dispendium gloriæ, si

^d Poterant. Id.^e Ultra. Mox utero. Id.

tamquam exsortes triumphorum desisterent bello, A qui duces fuerant periculorum. Vel sanguine itaque suo restinguere incendium olei certabant.

CAPUT XIII.

Hac mora obsidionis, etiam Japhæ urbis quæ vicina erat, populus insoleverat, quod diu decernebatur. Unde motus Vespasianus, Trajanum qui præerat ordini quinto decimo, ductoris officio, direxit cum mille equitibus, et duobus millibus virorum militiæ pedestris. Qui sine retractatione profectus, vir acer et bellandi artibus præditus, convenientem studiis suis eventum belli reperit. Nam cum esset civitas, et natura loci septa, et gemino muro circumvallata, non contentus tegere se populus ejus munitionibus, occurrendum Romanis putavit : sed paulisper resistere ausi, intra murum exteriorem recipere sese volentes hostem pariter recepere. Nam cum ipsis festinantibus etiam Romani subintraverunt : confugientibus quoque ad murum interiorem, clausæ portæ, ne rursus Romani pariter irrumperent. Ita averso a se Dei auxilio, Judæi præliabantur, quo ante vincere solebant ; sed offenderant scelestis flagitiis, et ideo ab his pœna debita reposebatur, ut donarentur eorum supplicia nationibus. Denique plures prope suis inter se bellis, quam ab hostibus, obterebantur. Exemplo est Japhæ populus, qui Romanis portas aperuit, et sibi clausit. Nam ut primum murum Romani irrumperent, ipsi patefecerunt : ut secundum murum Judæi non penetrarent, Judæi clauserunt. Receptus itaque hostis est, socius exclusus. Receptus ille, ne percussor deesset : exclusus iste, ne ^a penitus evaderet. Intra duos itaque muros cædebantur Judæi, manu cominus, de muro eminus. Plerique enim Romanæ militiæ viri constricti angustiis, murum ascendebant, atque inde in subjectos tela jaculabantur. Itaque Galilæi suis, quam hostibus infestiores, rogabant, ut in interioris muri vestibulo reciperentur, sed resistebant sui. Dimicabatur in portæ limine, Judæis inter se pugnantibus : isti irruentem cuneum gladiis excipiebant : illi resistentes moriebantur. Sæva imprecantes sibi invicem, et minora se meritis suis perpeti supremis vocibus attestabantur. Itaque exstincta sunt ^b duo millia virorum omnium præliatorum. Ratusque Trajanus vel nullum jam sibi repugnaturum, vel facilem urbis expugnationem, veteris vir disciplinæ summam victoriam Vespasiano ^D reservavit, misitque ad eum, postulans ut filium suum dirigeret Titum, qui finem prælio daret. Quo adventante, facta irruptio, cæsi que multi mortales, nec sine labore ac periculo victoria cessit Romanis. Quibus ingressis murum interiorem, ^c objecerant se, quicumque erant bello idonei et in angustiis positi ; anceps bellum victoribus effecere, pugnantibus desuper virili ac muliebri sexu, ac sæpe etiam in suos saxa atque omnia quæ forte repererant telo-

rum genera jaculantibus. Denique sex horis in ipso sine quasi ab exordio pugnatum. Ad postremum cæsis, qui constiterant pugnaturi, tum in cæteros sine ordine, sine modo, sine misericordia ; senes cum adolescentibus jugulabantur ; mulieres cum parvulis reservatæ, non ad veniam, sed ad servitutem : masculi omnes interfecti, nisi quos pueritia, aut infantia defendit ; in prædam ducta sunt duo millia, centum et triginta mancipia, domini cum servulis ^d æqua jam sorte conditionis, quos captivitas pares lægerat.

CAPUT XIV.

Nec Samaritæ immunes miseriarum fuere. Nam cum secundum consuetudinem suam ^e ascendissent montem Garizim, qui erat illis consecratus, ubi adorare solebant : unde et in Evangelio dicit Samaritana : *Patres nostri adoraverunt in hoc monte*. Et responsum est ei : *Veniet hora, quando neque in hoc monte, neque Hierosolymis adorabitis patrem* (I Joan. iv, 20 et 21). Debebat enim, ut cessaret superstitio, et vera religio succederet : evacuaretur umbra, veniret veritas : ut jam non in monte, sicut Samaritani, non in Hierosolymis ter in anno, sicut Judæi : sed in spiritu in omni loco elevans puras manus homo omnis adoraret Deum, et in nomine Jesu genua flecteret. Cum igitur, ut supra diximus, in monte collecti, secundum suos ritus manerent, belli autem minas prætenderet ipsa congregationis species, vel sensus eorum, qui nec malis fluitim resipiscebat ; multo autem amplius prosperioribus Romanorum successibus per invidiam commoverentur, ac prope tumultum res essent ; consultius æstimatum est, eos præveniri, ne in majorem pestem erumperent. Vocatoque præfecto ordinis quinti cum tribus millibus utriusque militiæ viris, eo ^f eum Vespasianus direxit. At ille ascendere montem primo exordio periculosum ratus (erat enim simul juncta terrori multitudo populi, et præruptum naturæ) circumdedit exercitu montis confinia : et toto die deferri fecit custodiam, ne quis aquatum descenderet. Cum igitur tantam hominum ^g multitudinem vexaret sitis, quæ magis ac magis æstu exardescebat, et plerique servituti se vel etiam neci mallent offerre, ne vel fame vel siti perirent ; Cerealis (hoc enim nomen præfecto) ex descendentibus universos esse defatigatos æstimans, cinxit montem, ac more militari pollicens salutem si arma deponerent, recusantesque jussit feriri. Itaque exstincta sunt illic millia undecim et sexcenti viri.

CAPUT XV.

Jotapatæ quoque quadragesimo et octavo die facta irruptione primo diluculo, cum adhuc multo superioris diei fessi labore requiescerent, primus omnium Titus cum Sabino ingressus, cæteris viam præbuit. Comprehensisque superioribus locis, in angustiis platearum passim, et ignari adhuc factæ

^a Periturus. Id.

^b Duodecim millia, Josephus lib. III, c. 41. Id.

^c Objecere. Id.

^d Æquata. Id.

^e Congregati ascendissent. Id.

^f Pronomen istud codex mss. non habet. BARR.

^g Constipationem. Id.

irruptionis feriebantur. Alii in suis stratis, alii expergefati, alii vigilantes, sed inedia ac somno soluti pœnas dabant. Adhuc tamen totam urbem vis latebat malorum. Sed ubi exercitus ingressus militari infremuit ululatu, ad solum fere subeundæ mortis affectum insurrexerunt. Et si qui superiora petere tentaverant, repulsi cædebantur; et quibus ulciscendi vis suppetere poterat, ipsa coarctatio vindictam adenerat; et si qui resistere parabant irruentibus supra se aliis, bello abscondebantur. Alii multo fessi certamine, demissis manibus sese offerebant vulnere, ut vel morte tam feralibus malorum suorum spectaculis eriperentur. Hac deceptus securitate pereuntium centurio Antonius, rogatus a quodam, qui in spelæa confugerat, ut ei dexteram daret, obsidem veniæ et salutis sequestram: porrexit illico, doli negligens, et vix miser! nimium securus triumphi: sed ille incautum spiculo ferit, et statim transfigit, ne impleta esset incruenta Romanis victoria. Illo ipso die interfecti omnes, quicumque inventi. Sequentibus autem diebus etiam de hypogeis et cæteris defossis specubus producebantur, vel ibidem exstinguebantur, exceptis parvulis ac mulieribus. Cæsa, per omnes dies, quadraginta millia, quæ numero comprehensa sunt; in captivitatem deducti mille et ducenti; eversa et igni exusta est civitas, et castella ejus omnia, anno imperii Neronis XIII. Josephus interea inter favillas urbis in quodam lacu delitescens, haud inscius quod quasi dux adversi agminis studiosius requireretur. Egressus die secundo, ubi septa advertit omnia, revertitur in lacum. Tertio die mulier quædam reperta, cognitas sibi Josephi latebras, quærentibus demonstravit (sed in lacu a quadraginta viri, qui eo confugerant, sese tegebant). Qui ubi advertiebant Josephum, primo per Paulinum et Gallicanum a Vespasiano ad spem salutis vocari, postea per Nicanorem, qui Josepho veteris amicitie gratia copulabatur, et ideo missus, ut dexteram daret, promptius officium mandati monebris exsequeretur: circumfusi Josephum talibus adoriebantur sermonibus:

CAPUT XVI.

Nunc major Judæi nominis tentatur ruina, nunc favilla tetrior, quæ sepeliat et abscondat splendissimæ disciplinam prosapiæ, atque omne decus subruat, quando Josephus ad triumphum captivus reservari jubetur. Quid sibi volunt tam sedula subite invitamenta hostium? Quid dona salutis spontanea? Rogantibus vitam aliis non pepercerunt. Josephus accersitur, Josephus rogatur ut vivat. Metuunt videlicet, ne pompam amittant triumphi, ne desit, quem spectet Roma captivum, quem catenatum Vespasianas ante currum suum dirigat. Ad hæc igitur ludibria vis reservari? Et unde triumphabunt, si dux eorum defuerit de quibus triumphatur? Aut qui triumphus, si amicitia datur victis? Ne credas, Jose-

^a *KLII scri. do.*

^b *Depasceretur. Id.*

^c *Revolare. Et paulo post sacravit pro conservavit.*

A phe: vita tibi promittitur, sed parantur graviora morte. Vicerunt te Romana arma, non capiat fraudulentia. Atrociora sunt dona eorum, quam vulnera. Illa enim captivitatem minantur, hæc libertatem reservant. Inflecteris, Josephus, et animi quadam fractus mollitia, vis esse patriæ superstes? Ubi est doctrina Moysis, qui se de libro cælesti deleri petebat, ne plebi Domini superviveret? Ubi est Aaron, qui inter vivos ac mortuos medius stetit, ne mors viventem populum sævo contagio ^b depasceret? Ubi est regis Saulis et Jonathæ devotus patriæ animus, et mors illa pro civibus suscepta, et fortiter glorioseque expedita? filius patrem exemplo invitavit, pater filium mortis proposito non dereliquit. Qui cum posset vivere, maluit se interfici, quam ab hoste triumphari. Hortabatur armigerum suum dicens: *Percute me, ne veniant incircumcisi isti, et percutiant me, et illudant me* (I Reg. xxxi, 4): quia armiger timuit, ipse se gladio transverberavit. Dignus quem David spiritu prophético vindicaret: quia se degener Amalecitas de ejus morte falso jactaverat, et gloriam viri qui se ipsum hosti exemerat, imminuendam putavit, ut a se interfectum mentiretur. Dignus etiam, quem tantus laudaret propheta dicens: *Saul et Jonathas speciosi et charissimi inseparabiles in vita sua, et in morte non sunt separati: super aquilas leviores, super leones potentiores* (II Reg. i, 23). Ipse quoque David cum populum percussit ab angelo videret, in se voluit celestem derivari vindictam, ne pereunte populo reservaretur. Postremo ubi vox divina cujus interpret semper fuisti, quæ pro hac brevi vita perpetuam justis promisit immortalitatem? Ubi Deus Hebræorum, qui docet justos mortis contemptum habere? Refugere etiam debere terrenum habitaculum, ^c anhelare ad superna, ad regionem paradisi, ubi Deus ipse piæ animas conservavit. Nunc demum cupis, Josephus, vivere, quando non oportet, immo nec licet: immo, quod majus est, non decet: et ^d carpere desideras lumen illud (ausim dicere) servitutis, quod in aliena potestate est, ut id quando voluerit Romanus eripiat: quando velit, carceris tenebris obducit: ut optes hinc fugere, nec liceat mori: et quo pudore ad eos ibis, quibus persuasisti pro patria mori? quam excusationem habebis, quod tam diu resederis? Expectant quid agas: ^e dicent profecto: Quid moratur Josephus, qui prævenire debuit? cur tam sero sequitur? cur discipulos suos quibus pro libertate moriendum suavit, imitari recusat? Perferemus certe nos, quod servire elegeris assertor legis et libertatis, quod mancipium te Romanis addideris, quod captivitatem libertati præposueris. Sed esto, velis vivere, quomodo hoc impetrabis ab his, adversum quos toties præfatus es? Quomodo te intuebantur? quibus oculis? quibus animis? Quomodo iratis dominis, etsiliceat, vivere voles? Aut quis profi-

^b *BARR.*

^d *Capere. Id.*

^e *Dicunt jam. Id.*

tam proditiōnis videbit? Utrum mavis elige: ho-
rum alterum sit necesse est. Vita tua aut præmium
proditiōnis erit, aut servitutis supplementum. His dictis
intentarunt gladios, addentes: Si acquiescis mori,
quasi amici ministeriam præbemus: si recusas,
quasi proditi ultionem exigimus.

CAPUT XVII.

Ad hæc Josephus refert: Et quis velit esse tantæ
mortis superstes? Quis eligat fieri hæres doloris? Quis
animam suam nolit ex ipso corpore mortis, si liceat,
absolvi? sed non licet solvere, nisi ei qui ligaverit.
Naturæ vinculo conjuncta est anima corpori. Quis au-
ctor naturæ nisi omnipotens Deus? Quis hoc animæ et
corporis nostri Deo placitum contubernium interrup-
pere ac dissociare audeat? Si quis imposita manibus
suis præcepto herili vincula, sine arbitrio domini sui
detrahat, nonne is gravi pulsaesse injuria suum domi-
num condemnabitur? Dei possessio sumus, Deo servi-
tium debemus; quasi servi exspectemus imperia, quasi
vincti reservemus vincula, quasi fideles bonum depo-
situm custodiamus. Non recusemus vitæ istius munus
quod dedit nobis, non refugiamus donum cæleste. Si
hominis data rejicias, contumeliosus es: quanto magis
servare debemus, quod a Deo nostro accepimus? Ab
ipso itaque accepimus, quod sumus: ipsius quoque
debet esse, ut quamdiu velit, simus. Utrumque enim
ingrati est, et citius discedere quam vult, et diutius
vivere quam voluerit ipse qui vitam donavit. Num-
quid ante festinavit exire Abraham? numquid,
ante ascendit Abarim Moses, quem diceretur
ei: *Ascende in montem Abarim* (*Deut. xxxii, 49*)? Sed
dictum est, *Ascende*: et ascendit, et mortuus est:
quasi bonus servulus, exspectavit Domini præceptum.
Ipse Job qui dixit: *Pereat dies illa in qua natus sum*
(*Job iii, 3*): tamen in vulneribus et doloribus posi-
tus, vitæ hujus vincula non dirumpibat, sed ut libe-
raretur rogabat, dicens: *Ut quid datum est in amari-
tudine lumen, vita autem in doloribus animæ* (*Ibid.,
20*)? Laudabat itaque mortem, cum diceret: *Mors
vero requies* (*Job xvii, 16*): tamen non præripiebat,
sed postulabat, ut scriptum est: *Concutior omnibus
membris: et quia sum impius, quare non sum mortuus?*
*Cur de ventre matris non in sepulcrum decidi? Aut
numquid breve tempus vitæ meæ? Dimitte me requie-
scere paululum* (*Job x, 18-20*). Alius quoque sanc-
tus dicit: *Educ de custodia animam meam* (*Psal. D
cxli, 8*). Petit evadere: petit ex hoc corpore quasi
de quodam liberari carcere: nullus tamen sanctorum
necem sibi ipse usurpat, nullus præripit. Si lacrum
est mori, fertum est usurpare ante expectatum: Si
bonum est vivere, sacriligium est repudiare ante
quam repositur. Sed gloriosum putatis in bello
mori? Nec ego abnuo bonum esse pro patria, bonum
pro civibus in bello mori. Sed belli lege offero jugu-
lum, si hostis petat: si mucronem demergant Ro-
mani, quibus de vobis Deus victoriam dedit, quibus

propter peccata nostra nos adjudicavit. Nec mihi blan-
dior, quod parcendum spondeant. Utinam fallant!
Vel hoc lucrum feram, quod me sic timuerunt ut
fallerent; vel hanc ultionem referam, quia frangunt
fidem. Malo illorum latrocinio perire quam meo. La-
trocinium meum est, si mihi ipse intulero manum:
si hostes, beneficium. Ergo illud cum beneficium dare
possent interimendo, servandum putaverunt quod in
potestate habebant: ut capium occiderent, latroci-
nati sunt. Sed pollicemini mihi manus vestræ mini-
sterium: re vera percussor nobis defuit, ut nostro
scelere pereamus. Nolo meo, nolo vestro scelere pe-
rire, quod plus est quam meo, nolo mutuo. Hoc est
enim utrumque nostrum sibi manus inferre, vi-
cariæ necis mercedem solvere: ut jam non solum
pro suo quisque, sed etiam pro alterius sanguine
solus debeat. Verum regis Saul exemplum promitur,
ejus certe qui adversus voluntatem divinam rex po-
sulatus est, et offensam meruit Dei. Unde etiam
cum viveret, successorem accepit. Egregium exem-
plum viri, cui defuit Dei gratia, et tamen voluit
mori, quia jam non poterat vivere. Voluit tamen et
ipse ut eum socius occideret: sed et ille scelus pu-
tavit, recusavit ministerium. Non igitur usus consi-
lio, sed destitutus ministerio fecit, ut ipse gladium
in se converteret. Si timens fecit, ne tibi illudera-
ter, quid laudas quod timoris est? Si non timuit, cur
primo aliud elegit? Ego nec illudentes Romanos ti-
meo, nec mentientes. Saul tantum se solus permi-
sit; non Jonathas, non quisquam alius in nostris
Scripturis. Quid mirum, si potuit se perimere, qui
potuit etiam filium occidere? Aaron inter vivos ac
mortuos stetit: et hoc virtutis est, non temerita-
tis: non enim mortem sibi intulit, sed mor-
tem non timuit: qui eam corpore suo repulit, et
serpenti^d in omni obstaculo fuit. Non ego qui-
dem Aaron, sed tamen non degener ab eo, offero
manus; feriant ut volunt. Si possum eorum ma-
nus timere, dignus sum qui manibus peream meis.
Si^e pereunt illi adversario, cur ego non peream
mihî? Si queritis cur parcere velint; et in hoc
virtutem mirantur. Tanta est enim virtutis gratia,
ut frequenter etiam hostem delectet. Nostis etiam
ipsi, quanta intulerim exitia Romanis, quomodo
victores omnium gentium, Jotapatæ ignobilis urbis
diuturna obsidione, ab Hierosolymitanæ urbis exci-
dio averterim. Brevi damno totius belli oleam
lusi. Didicerunt cæteri meo periculo pacem optare.
Fortassis ad hoc reservemur, ut non deterreamur
cæteri, sed provocentur. Sed suave assertis mori
pro libertate. Quis negat et illud? tamen dulces
vivere pro libertate. Nam qui amicitiam offert,
libertatem promittit. Quod si servitatem inferet,
tunc erit certe opportunior moriendi voluntas, si
oportuerit mori: Nunc autem vitam offerunt;
nolunt occidere. Timidus autem est, et qui non

^a Viro. Ib.^b Numquid non breve. Ib.^c Sacriligum. Ib.^d In omnes. Ib.^e Leg. parcum..... parcam. Ib.

vult mori quando oportet; et qui vult, quando non oportet. Quis enim ignorat feminæ timiditatis esse, et muliebris^a fortitudinis, ne moriari, mori velle? Denique pavidæ mulieres, ubi aliquid imminere sibi periculum cognoverint, solent se præcipitio dare. Angusti enim animi molem formidinis, et metum mortis susinere nequeunt. Vir autem patiens, qui præsentia non timet et futura cogitat, nescit trepidare, ubi non est timor. Denique scriptum est, quia *animæ effeminatorum esuriunt* (*Prov. xviii, 8*), quæ cibum utique virtutis non habentes esuriunt: ideoque ad mortem ante tempus festinant. Neque enim repletus cibo gratiæ spiritalis, sibi ipsi manus irrogat, cum scriptum sit: *Quia os imprudentis mortem invocat*. Et iterum dicit Scriptura: *Et qui non curat seipsum in operibus suis*,^b *frater est ejus qui se ipsum exterminat* (*Ibid., 9*). Condemnatur ergo qui se ipsum percusserit. Quid enim tam contra legem naturæ? Quid etiam tam contra naturam omnium animantium? quibuslibet feris licet atque agrestibus, insitum est se amare. Naturæ enim lex valida est velle vivere, nec sibi mortem adsciscere. Denique ferro in se armari omnia genera animantium, nec si velint, possunt. Informem lethi laqueum homines invenerunt, feræ nesciunt. Sed morsus ferarum arma sunt, dentes eorum gladii. Quando tamen quisquam audivit, quod sibi aliqua fera proprio morsu membrum ademerit? adversum alios faucium suarum armis utuntur, adversum se oculis. Nobis quoque quid tam dulce quam vita? Quid tam inimicum quam mors? Denique qui vitam protexerit, patronus est: qui mortem appetere tentaverit, insidiator est. Quod ergo in aliis execramur, si nos appetamus ipsi nobis volumus inferre: et quod ab aliis pro pœna exigimus, hoc ipsi nobis irrogamus pro gratia: et gubernatorem si commissam sibi navem saxo illidat, persequimur: nos commissum nobis nostri corporis gubernaculum ferro exstinguimus, et voluntario naufragio addicimus? Sed objicitis mihi mortem maturam, cum in potestatem hostium fuero deductus. Quid ergo lucrificiam si quod ab hoste metuo, hoc ipse mihi inferam: cum possit accidere, ut quod suadetis mihi facere, non faciat inimicus? Hujusmodi istud est, ac si videns gubernator tempestatem futuram, tempestatibus gratia declinandæ navem fluctibus immergat. An quia graviora supplicia exacturus est adversarius, ideo præveniendum putatis? vel quia strenuum arbitramini, ut in nos ipsi ferro utamur? sed id imbecillitatis suffugium est, non virtutis tropæum, captare lucrum suppliciorum. In hoc igitur inhæremus, quod nec insignia habeat fortitudinis, nec profectum utilitatis. Quid autem attaxam^c violati depositi religionem? Deus omnipotens thesaurum nobis optimum dedit, atque inclusum in hoc vase fictili et consignatum, commi-

^a Formidinis. BARR.

^b Vet. cod., frater est sua opera dissipantis. Id.

^c Violari. Id.

^d Forte delenda præpositio, legendumque: De-

sit nobis custodiendum, quoad ipsi placeat reposcere. Nonne in utroque crimen est, vel rejicere depositum, non reposcente qui dederit: vel reposcente negare? Si hominis depositum violare, pœna infamiæ est: quanto magis violare depositum Dei? Depositum Dei^d in anima est in hoc corpore, anima quæ mortis istius capax non fit. Non enim ullo mortis vinculo astringitur atque alligatur, sed videtur mortem opperiri, cum solvitur corpore, atque de commissis sibi contubernio sejungitur. Cur igitur ante repetitum depositum mortem irrogamus, et animam quasi inutilem nobis remittimus, atque e domo nostra excludimus, et corpus sine decore et gratia sui in terram resolvimus? cur exeundi hinc præceptum non exspectamus? Miles tesseram exspectat, servus imperium. Si quis horum sine præcepto exierit: alter desertor, alter fugitivus est. Qui hominem fugit, pene est obnoxius, quamvis improbum fugerit dominum: nos optimum omnium fugientes possumus non astringi impietatis flagitio? Num etiam istud præterit nostram opinionem quod, *apposuit Deus Angelum in circuitu timentium eum* (*Psal. xxxiii, 8*)? Est ergo qui prohibeat, nisi præceptum acceperit? si nullum præceptum, nullum viaticum. Et quomodo perveniemus sine viatico? Quis nos recipiet in illum purum et secretum locum? Quis nos admittet ad illa sanctarum animarum consortia? Adam latebat, quia præceptum Dei prævaricatus est: exclusus est de paradiso, quia non servavit mandatum. Dicitur ei: *Adam, ubi es* (*Gen. iii, 9*)? Quasi ei qui fugerit, quasi ei cujus apud Deum non est præsentia. Nonne et mihi dicitur, *Ubi es?* qui præter præceptum venisti, quem ego naturalibus vinculis non relaxavi? *Tollite eum in tenebras exteriores, ubi erit fletus et stridor dentium et dolor* (*Math. xxii, 13*). Hæc non solum moribus hominum, sed etiam legibus interdicta accepimus: namque alii insepultos projici jubent eos, qui se in ferrum dejecerunt. Dignum est enim, ut qui patris imperium non exspectaverunt, priventur quasi quodam matris gremio, terræ sepulcro. Alii dexteram manum abscindunt defunctis, ut separetur a membris sui corporis, quod adversus corpus suum vesano militavit furore. Sed hunc exitum sacrilegi ferunt, aut proditores vel percussores parentum, qui verum patrem non agnoverunt, nec sese cognoscunt. Ideo aut penitus sepeliri prohibentur, aut non toti sepeliuntur. Animas quoque eorum non paradisu recipit, sed inferorum tenebræ, sævaque supplicia. Hæc mihi reputanti, quamquam omnia erepta sint, sola tamen terrori ac formidini sunt: nec mihi ipsi inferam, quæ nec hostis poterit inferre: et illa paradisi eripiam, quæ Romanus adhuc non potuit eripere. Certe accelerare potuit, non poterit auferre, quæ sola impatienter desidero. Non depositum Dei, anima est in hoc corpore. GALLAND.

^e Qua. BARR.

^f Ne mihi. Id.

enim vitæ hujus ulla me cupiditas tenet, in qua nec apud cives, nec apud hostes cepi quod delectaret. Isti mihi pacem negarunt, illi patriam eripuerunt. Inter tot mala quid potest suavitatis in hac vita superesse? Tu modo, omnipotens Pater, qui naturæ auctor atque arbiter es, honestum largire exitum, tu rumpe naturale hoc vinculum: redde animam meam secretis suis. Exinctus sit populus, ereptum jus, libertas infracta: non prævaricabor tamen legem tuam, ut moriar injussus. Exspecto ut jubeas, exspecto ut volentem libereres. Multos habes tui imperii executores: a te exspecto imperium, ab executore ministerium. Bonum est mori: sed moriar, ut Hebræus, non ut latro, non ut carnifex, non ut hostis. Victus sim licet bello, manebo tamen, quod natus sum, ut Abrahæ patris hæreditatem non deseram. Non transibo in numerum hostium, ut ipse meus percussor sim. Offerre me hosti percutiendum sine pietatis possum dispendio: manus meas mihi ^a in hostem convertere sine scelere non possum. An vero metus est, ne non liceat nobis secundum legem vivere? Revera nunc magna libertas est, quibus nunc licet secundum legem mori.

CAPUT XVIII.

Hæc Josephus allegabat, quo evacuaret voluntariæ mortis ^b affectionem. Sed illi, qui semel scse morti devoverant, quia verbis resistere non poterant, gladiis quasi ferituri illico, virum circumstetere nisi acquiescendum putaret. At ille circumdatus, alium ducis revocabat auctoritate et virtutis constantia, alium severo obtutu conveniebat. Hujus revocabat dexteram, illius inflectebat iram, mulcebat consilii salubritate. Diversis modis unicuique irrationabilem extorquebat furorem. Etenim quamvis ultima sors victi dignitatem extorserat, non penitus tamen aboleverat reverentiam. Paulatim itaque doponebantur manus, recondebantur gladii, tamen intentio perseverabat. Cum videret unum a pluribus se obsessum teneri, sive casu quodam, sive consilio ^c commentatus est, ut minueret numerum repugnantium. Commitamus, inquit, sorti moriendi ordinem, ut se nemo subtrahat, cum sors conveniat universos. Istiusmodi conditio sit sortis, ut is qui sorte exierit, ab eo qui sequitur, interimatur. Itaque fore ut sors unumquemque, non propria voluntas morti adjudicet. Stet igitur unusquisque sub sorte iudice, et exors sceleris et liber captivitatis, ut non alieno arbitrio acceleret, aut declinet suo, mortem futuram. Nemo recusare poterit eventum, quem vel casus intulerit, vel voluntas Dei signaverit. Fidem fecit oblatio, et universorum assensus sorti acquievit. Quisque sorte est designatus, paratam sequenti necem præbuit. Itaque accidit, ut interemptis reliquis, Josephus cum altero superesset neci. Manebat necessario, ut aut sorte condemnaretur, aut certe, si exitio super-

A esset, sanguine socii contaminandus foret. Suadet ut sorti renuntiaret. Sic domesticum evasit prælium, et per Nicanorem ad Vespasianum deducitur. Fit concursus ad ejus advenientis spectaculum, Romanis fere omnibus confluentibus; alii videre dejectum desiderabant, quem paulo ante in amplissimo honore positum, summæ rei præesse intuebantur: alii certabant capto illudere, alii vices rerum humanarum tam varias atque flexibiles mirabantur. Plerique consultius ingeniscebant, qui in alienis casibus sibi posse eadem accidere reputabant. Titus præ cæteris movebatur, ingenita animi mansuetudine: illum dudum bellatorem superbum subito potestati addictum hostium alieni ^d motus sortem opperiri vitæ naufragium, exsulem spei, incertum salutis. Tantum valere momenta in præliis, ut brevi casu disparet sui reddant, cum aut potentes dejiuntur, aut afflicti levantur. Itaque pars melior, eorum scilicet qui honore potiebantur, mitiora consilia dabant: maxima tamen portio salutis apud patrem Josepho Titus fuit. Vespasianus eum asservari præcepit, ne forte elaberetur.

CAPUT XIX.

Inde paucis post diebus Ptolomaidem repetit, atque inde Cæsaream contendit, urbem Judææ maximam, sed magis gentilibus refertam inhabitantibus: unde cum plausu et lætitia susceperet exercitum Romanum, non solum Romanæ societatis exoptata sibi gratia, sed insito quoque odio plebis Judææ: cujus principem Josephum oportere puniri maximis clamoribus vociferabantur. Quam Vespasianus, ut vulgi iram sine iudicio conceptam, silentio dissolvit. Et quia ad hiemandum, et tempus opportunum, et civitas erat, duos ordines in Cæsarea constituit, decimum quoque et quintum ordinem in urbe Scythopoli, ne Cæsarea totius onere exercitus attereretur. Ideoque urbs memorata Dianæ Scythicæ consecrata, tamquam a Scythis condita, et appellata civitas Scytharum, ut Massilia Græcorum: situs loci declarat ingenitam duritiam conditoris, patientia magis camporum, quam conducibilia habitationis usui delegisse. ^e Namque aperto et aspero hiemis, et ferventi tempore æstatis plus laboris habent, quam delectationis: quoniam et hieme plus frigori patent, et gravior in his locis æstatis flagrantia est, in quibus solem totum recipiunt sine ulla arvi virentis amœnitate. Itaque campestris et maritima regio memoratæ urbis, etiam æstu maris amplius vaporabatur.

CAPUT XX.

Nec tamen a negotiis bellicis Vespasianus vacuus erat. Cognito etenim diversis ex locis ad urbem Joppen sese contulisse plurimos, eamque sibi opportunam ad excursus piraticos, reparatis ædificiis quæ a Cestio destructa fuerant, instauravisse: quoniam vastata regione, subsidium alimonix mari quæ-

^a *Mihi pro in me. Al., ut in hostem. BARR.*

^b *Assertionem. Id.*

^c *Commentus. Id.*

^d *Alieni natus sorte. Id.*

^e *Namque aperta et aspera hiems, et fervens tempus æstatis. Id.*

rebatur, diligenter exploravit omnia. At illi statuentes huiusmodi navigia quæ usui prædonum accommodata forent, speculati commeantium transitus, universa prope Phœnicis atque Ægypti commercia populabantur; adeo ut crebræ prædationis terroribus, omne illud mare clauderent, atque indubii periculi metu navigandi usus interciperetur. Quo comperto pedestris militiæ manum et equitum plerosque pergere iubet, et nocte Joppen ingredi. Quod facile factu fuit, cum custodia nulla civitati prætenderetur: quoniam eversa urbis fama, nullas excitatura Romani curas ducis æstimabatur. Præsentes tamen erant: sed non ausi resistere atque ingressum negare Romanis advenientibus, navigiis ascensis, ultra jactum progressi sagittæ, in mari pernoctaverunt. Res postulare videtur, situm littoris ejus quo prætexitur Joppe, breviter exponere; ut quemadmodum sine ullo prælio prædictæ urbi secunda clades fuerit, liquido manifestetur. ^a In portu est natura civitas, cujus ab ora maris litus asperum directumque, sed cornibus utrinque leviter inflexum: in quibus profundæ rupes saxaque ingentia, quæ mari prominent, et cum de imo maris surgant, in mare excurrunt tamen: unde etiam Andromedam illic fuisse cum ceto objectaretur, formæ locorum atque ipsæ rerum species prodere videntur, non mediocrem vetustis fabulis fidem accommodantes. Cædentibus itaque litus adversis Boreæ flatibus, immane quantum unde attolluntur: quæ scopulis illisæ fragorem ingentem excitant, atque in fluctus relapsæ inquietum illum maris sinum reddunt, ut plus periculi in portu quam in deserto sit. In eo igitur fluctuantibus scaphis, quas ex Joppe urbe productas supra diximus, ad matulinum flatus vehemens ingruit, quem Melamborium per ea locorum navigantes vocant, statimque inter se undis impellentibus scaphas miscuit atque involvit. Alias ruptis anchoralibus egit in petram: aliis cum in adversum mare violenter subrigerentur, saxosi littoris periculum, vel a Romanis qui se circumfuderant littori, nautis fugientibus, clades occurrit, undaque præcelsa more supereminens oppressos demersit. Nec confugiendi ullus erat locus, nec manendi spes, cum ventus de mari expelleret, Romani urbe excluderent. Gravis erat navigiorum sonus, cum inter se colliderentur: intolerabilis hominum gemitus, cum frangerentur. Qui ubi vacillantibus alveis videbant mare irrumperere, alii se præcipitabant natandi peritia: alii dum in appropinquantes exsiliunt scaphas, in mare lapsi, concursu alveorum proterebantur. Plerique cum ipsis in profundo sidebant myoparonibus, quos enatandi flucia destituerat, minore tamen cruciatu, quibus ars deerat, vel spes ulla tentamentorum mors transfigebat. Cæterum natare adorsos, convulsa navium fragmenta crebris quatiebant ictibus, lateribusque illisa mi-eros artus fœde mulcabant, aut scopulis impulsos inter ipsa amplectendi littoris vota, mors

^a *Importuosa est.* BARR.

^b *Aliqui.* Id.

^c *Et hoc ipso.* Paulo ante, *cladi.* Mox. vero ma-

sequebatur, qualecumque tamen habentes solatium in terris periisse. Miseranda itaque facies erat, cum excusso infelicium cerebro cautes aspergerentur, sanguine maderent littora. Cerneret infectum cruentibus mare, repleta omnia cadaveribus. Et si qui forte eraserant, appropinquantes littori inter sciebantur: æstimantibus Romanis quod non ex locorum asperitæ usuque ventorum in illis locis desæviret procella, sed divina indignatione præter solitum conspirantibus ventis mare involveretur, ne Judæi evaderent: et ideo metuentibus eis parcere, quibus Deus non percussisset. Fuere qui se ferro interficerent, tolerabilius rati ferro, quam naufragio perire: ^b alii qui contis protrudere volentes, navigia perforarent: nonnulli, qui lapsos in mare, si forte orarent ut a navigantibus elevarentur, remis repellerent aut telo ferirent. Quod ideo non prætermisi, quo clareat ipsi sibi Judæorum populis, quam ab hoste periculum majus fuisse, qui seipos interimiebant: quasi exigua essent ad eorum exitum, infesta simul omnia. cælum, hostis, mare, rupes. Quatuor itaque milia quingentaque defunctorum numerata corpora quæ despuerat mare; sine bello capta urbs, et excisa fundamentis. Sic in brevi tempore, secundo Joppen Romana manus diruit. Quod jure Vespasianus precipiendum putavit, ne iterum illic piratica conderentur habitacula. Unde et equitatum eo loci, illiæ cum peditibus paucioribus licet proficiscens, reliquit, ut pedites in loco manerent, ne quid auderet prædonum manus assuetæ latrocinij: equites autem percursarent finitima regionis vicosque et oppida, quæ penitus omnia (ne conspirarent in aliquos ausus) diruerentur.

CAPUT XXI.

Dum hæc in Joppe geruntur, quamvis procul Hierosolymitani degerent, nec sic quidem a consortio cladis feriabantur. Auditis enim, quæ gesta a Romanis fuerant in Judæa; et maxime, quia Josephum interfectum compererant, primo, quia de locis ad eos index nullus advenerat, non credebant: deinde ducem tantum non temere in manus hostium incidisse arbitrabantur. Et revera nullus nuntius tantæ cladis superfererat, ^c et hoc ipsum supremi excidij fama, quia nullus index supererat, astruebat periisse omnia, nihilque resedissee vel ad iudicium rerum gestarum. Manebat opinio quovis major relatu, quod ipsa incertos dum ^d tenent silentia, credebantur omnia quæ timebantur: tantumque aberat, quo verius aliquid nuntiaretur, ut etiam quæ gesta non fuerant, adjicerentur. Nam Josephum quoque interfectum fama asseverabat, idque dolori maximo fuit universis. Sed ubi eum apud Romanos degere compertum, tanto odio prosequerentur, ut cujus primo mortem dolerent, ejusdem vitam vel ignaviæ vel proditiionis indicem detestarentur. Hinc major in Romanos commotio, ut se de Josepho ulciscerentur. Et quo magis

nabat pro manebat. Id.

^d *Terrent.* Id.

eorum res inclinabatur, eo amplius in bellum accendebantur. Ubi finis esse debuerat, inde exordium malorum capescebatur. Nam sapientibus adversi exitus rerum, ad cavendum magis documento sunt, ne rursus eadem accidant quæ jam male cesserunt: imprudentibus autem incentivum miseriarum. Debuerat ergo Hierosolymitanis causa sobrietatis esse sociorum periculum: sed quia noluerunt intelligere ut bene agerent, in exitum vertit (*Psal. xxxv, 4*).

CAPUT XXII.

Vespasianus tamen, ut et ipsa mora in melius consuleret sibi, et a labore exercitus paulisper requiesceret, roganti cessit Agrippæ, ut in urbe regni ejus Cæsareæ Philippi viginti fere interponeret dies, simul ut ægra partium ejus a commotionis et discordiæ furore respicerent, qui se interventu regis suscipere posse, si converterentur, agnoscere deberent, cum tam sedula officiorum fœdera inter regem et Romanos intervenirent. Denique Tiberias proxima Cæsareæ remedium non abnuit, sanitatem invenit. Nam et ipsa gravi morbo dissidentis inter se plebis exæstuat. Unde Vespasianus tres ordines validiores acciri, et Scythopolim petere, directo in negotium filio decernit. Ea erat decem urbium maxima, vicina Tiberiadis. Inde appropinquare muris Valerianum cum quinquaginta equitibus jubet, qui pacifica suaderet, et ad fidem societatis clausos vocaret, ut congregati exercitus terror, aversos percelleret, nuntius pacis volentes invitaret. Valerianus prope muros equo desiliit: eadem fecere etiam ii, qui simul propius accesserant. Quos pro numero spernendos arbitrati, Jesus prædatoriæ manus princeps, cum suis qui pariter incessere ausi, repentina eruptione deturbant loco, cædentesque simul quos deduxerant equos involavere: dementes qui non adverterent, consultius Valerianum cecidisse insolentiæ, quam spolia de his qui pacem offerebant, usurpavisse. Denique seniores offensi facinoris acerbitate, urbem relinquentes, ad Vespasianum precatum venire, ne paucorum insolentia universæ plebi ascriberetur. Vespasianus illico ad urbem Trajanum direxit, ut exploraret, si populus insidiatorum temeritatem adversaretur. At ille convenientia populi studia, seniorum precibus annuntians, fidem legationi accumulavit. Ita petentibus venia data: maxime quia sollicitum regem pro totius urbis statu Vespasianus intuebatur. Cujus fide interposita, nihil tale ausuros postea, delicti gratiam volens cessit.

CAPUT XXIII.

Inde Taricheas sollicito atque instructo agmine petit, eo quod plurimum ad ipsam urbem proptermunitionem loci confluerat multitudinis: et quia muro eam vallaverat Josephus, nisi qua pedestribus in via Generasi lacus fluctibus alluebatur, ideo navibus congregatis, anceps bellum fremebat. Si terrenum inclinaret adversum se prælium, ad naves con-

A fugerent; si navali certamine cederent, urbem reviserent, murisque sese ambientibus defensarent. Consimilia utrobique præsidia, vel in urbe Tiberiade, vel Taricheis. Sed Taricheis perniciosiora ingenia: muris validior Tiberiadis. Sed et Taricheorum furor promptior, ut si necesse esset, miscerent omnia: navalia terrenis certamina, terrena classicis. Denique circumvallati, adversa acie, cum majora auderent viribus, nec adversus dispositionis Romanæ modamina, veterani quoque exercitus virtutem quidquam temeritas promoveret; priusquam aliquid exitii subirent, versi in fugam, ad naves convolavere. Quibus confertis, tamquam densata acie præliabatur, ac si in terris manu res gereretur. In campo etiam multitudo innumerabilis hostem præstolabatur. Eo cognito filium cum delectis equitibus Vespasianus direxit. Qui ubi se ingentibus circumfusum copiis vidit, ad patrem quidem retulit majorem esse hostium multitudinem, quam opinio comprehenderat: sed convocatis quos secum deduxerat, bellandi incentivum hujusmodi alloquio infudit.

CAPUT XXIV.

Viri, inquit, Romani, meminisse enim vestri vos nominis et generis præliaturos decet, quorum manus nemo effugit qui in orbe Romano est. Unde enim hoc nomen universis terris nisi vincendo dedistis? Meminisse etiam loci oportet, in quo nunc sitis, et adversum quos Romanum bellum geratis. In extrema enim parte orbis terrarum consistimus. Tanta ergo terrarum spatia transeuntes, nihil alienum vidistis. Quid enim vobis alienum, quorum in possessione orbis terrarum est? Quidquid ubique est, jus vestrum est: quidquid incolatus universorum tenet, possessio vestra est. Currebat is bene, qui statuit vestros orbe toto currentes triumphos, quos non Hasdrubal Pœnus, non Pyrrhus Æacides, non Brennus Capitolinis vestibulis incumbens, non Persarum catervæ, non Ægyptiæ phalanges statuere potuerunt. Hos statuit rebellis Judæa, ineruditam præferens bellandi temeritatem, rixæ quam pugnx aptior. Neque enim est quod vereor, sed plenum verecundiæ arbitror, quod vos vincendo defatigamini. Illi autem quoties vincuntur, audaciam sumpsere: lassati vos, rebus secundis, cum illi adversis duriores sint. Attollite igitur animos, Romani viri, et adversus catervas hostium, freti patria virtute, exsurgite. Neque vos numerus moveat plebis Judææ, cum illos tot vestræ virtutis insignia non deterreant, quæ longe numero validiora sunt. Neque enim ulla in Hebræis vel rei militaris scientia, vel præliandi peritia, vel moderandi gratia, nullus disciplinæ usus, nulla tolerandi patientia. Solum in prælium deferunt mortis contemptum: sed nemo unquam moriendo vicit hostem, sed perimendo. Illi nesciunt arma nisi in bello, nec in pace armis exercemur, ut in bello casus belli dubios non sentiamus. Insuetis enim eventus dubii: vetera..... hos statuit rebellis Judæa. Ita eundem legendum atque interpungendum existimaverim. GALLAND.

^d Lassari. BARR.

^a Forte cadorena. GALLAND.

^b Peritura..... murus. BARR.

^c Currebatis bene: quis statuit vestros orbe toto currentes triumphos? Quos non statuit Hasdrubal Pœnus

nis solemnis triumphus. Quid enim aliud agimus A quotidie, nisi ut nobis vana numquam praelia sint? Unusquisque domi quasi in praelio exercetur, ut in praelio meditatio quaedam certaminis sit. Denique non erraverit quisquam asserens, quod meditationes nostrae, bella sine sanguine sint, bella nostra meditationes sint. Progredimur in bellum muniti, undique tegitur galea caput, lorica pectus, totumque clypeo corpus: ubi feriat hostis Romanum militem, reperire non potest, quem ferro septum circumspicit. Aliis talia arma oneri sunt, nobis integumento, quia usu levantur. Adversum inermes igitur ac nudos praelium nobis est. An vero metuimus, ne numero circumveniamur? Primum liber in praelii equitatus est, cedendo atque insequendo ^a bellum proludit. Et quamvis maximas acies circumcursat, et quibus libitum fuerit spatiis excedit. Deinde in ipso pedestri certamine, non tam numerus plurium conficit pugnam, quam virtus paucorum. Multitudo disciplinae insolens, ipsa sibi est impedimento in prosperis ad victoriam, in adversis ad fugam. Virtus vero patiens et secundis valescit, nec usque ad finem labitur in adversis. Ac cedit illud, quod assuetudo victoriarum, incentivum nobis sit praeliandi. Nam etsi illi pro patria, pro liberis dimicant; non ideo promptiores eos esse quam nos oportet. Neque enim minus est, immo laud scio an etiam amplius ^b nobis quam pro nostris decernere. Pro nobis praeliamur, et cum praeliamur pro gloria, ne minores simus eo quod sumus. Quis ergo dubitet, plus esse pro gloria decernere, quam pro salute? Nobis autem bellum hoc pro existimationis est periculo, ne jus partum intercيدات. Periclitamur etiam, victores gentium et principes orbis terrarum, Judaeis pares videri, quos ex aequo nobis ^c in adversarium constituimus, si non aliter nisi pari numero congregiamur. Majores nostri magnas hostium copias parva manu frequentes fuderunt. Et quid nobis conferunt quotidiana exercitia? quid diuturnus labor, si pares ad praelium venimus? Nuntiavimus quidem de numero patri, quia non licebat aliud: sed advertat, nos non de periculo metuisse, sed reverentiam belli arbitro reservavisse. Licet praelibare bellum, tenere hostem, rapere victoriam, dum adjumenta veniunt: ne non tam superatos adversarios communi robore, quam protectos nos virtute sua jacent, qui venerint. Quo igitur ore in conspectum patris veniemus, si bellum incipere timuerimus? Quo pudore degener filius subibo oculos tanti viri, qui nesciat militem suum nisi victorem videre? Quomodo ejus me militem probabo et filium, cum ille semper triumphator, ego etiam meo, quod gravius est, victus judicio, qui hosti Judaeo ce-serim? quid vobis fiet condemnato duce, quem vobis pater securus commiserit? Sed malo de virtute ducis vos, quam de ignavia causas dicere. Prorruamus igitur in adversarios, properemus, ^d pro-

^a Praelium. BARR.

^b Pro nobis. Id.

^c In adversarios. Id.

^d Prorruamus. Id.

teramus hostem. Primus in periculum excurram, vos sequimini, ut depositum patris custodiatis, et commissum patris reservetis. Ego autem non periculi socios exigo, sed consortes victoriae. Vos tamen cavete, ne oblatam vobis palmam triumphii, aliis reservasse videamini, vobis eripuisse. Certe si secus cesserit, malo me filium pater in vulneribus meis recognoscat, si in militibus suis non recognoverit. Ponamus tamen offendi patrem praelii aggressionem. Quid igitur tolerabilius, praeripuisse victoriam, an deseruisse? In praeripiendo properatio fortitudinis est, in deserendo culpa ignaviae. Condemnet certe victores pater, reatum hujusmodi non reformido: malo reus esse triumphante republica, quam laesa innoxius. Utinam Manlii Torquati filium, vel in solo B mihi liceat imitari periculo; quem securi pater jussit feriri, quod contra imperium patris exercitum in hostem produxerat. Stabat hostibus caesis adolescens, amictus adoreis triumphalibus, sub carnifice mortis securus, quoniam beatissimum putabat in victoria mori. Quid enim illustrius, quam vitam triumpho claudere, nec ad incerta rerum vitari post certam victoriam? O expetendum prudentibus crimen victoriae! Utinam et nobis hoc objiciatur, quod vicerimus. Certe illo exemplo solus ego periclitabor, vos triumphabit. Et tamen non prohibuit nos pater pugnare, sed jussit, quos ad pugnam direxit. Unde magis indignaturum arbitror, cessisse nos Judaeis, cum possemus vincere, quam pugnasse.

CAPUT XXV.

C Hæc dicens, primus equum in hostem egit, et clamore magno secuti ceteri: toto campo extendebantur, quo etiam plures aestimabantur. Trajanus quoque cum trecentis equitibus missus a Vespasiano, jam progrediente Tito supervenit. Nec diutius resistere potuerunt Judaei, cum virorum contis et fremitu equorum perturbarentur. Conversi itaque in diversa alii, plerique urbem petebant. Emicat Titus, et alios a tergo fugientes opprimit, alios caedit, palantes universos praeverso itinere a muris repellit, et obvius recurrentibus fugam intercludit. Rursus tamen tum alii sternuntur, elapsi alii quibus urbs refugio erat: sed ^e illis quoque acrius praelium. Nam qui de locis finitimis affluerant, a principio D victis bellandi studia extorserat. Inde intra urbem dissensio et tumultus gravis: quo strepitu excitus, se convertit ad milites Titus: Hoc, inquit, est tempus, sanctissimi commilitones, quod ^f expetebam. Inter se hostes intra urbem tumultum serunt, foris caeduntur, intus digladiantur. Festinemus itaque, dum adhuc disident, ne forte periculi metu in gratiam redeant. Itaque ascendit equum quo desilerat, muris proximus; et conversus ad lacum, per fluctus aquarum urbem petebat; primusque in urbem

^e Illic. Id.

^f Legendum videtur *invitis*. GALLAND.

^g *Exspectabam*. BARR.

irruit, et ^a postea cæteri. Statimque omnes qui interiorius erant, dispersi in fugam, alii prosternebantur, alii ascendentes navigia, in lacum demergebantur, cæsi intus multi mortales. Sane qui de agris erant, offerebant sese Romanis alienos culpæ asserentes, quibus pio moderamine Titus parcendum putabat, solos urgens rebellionis auctores. Misit itaque ad patrem equitem, qui nuntiaret eventum victoriæ. Quo delectatus Vespasianus, et maxime filii triumpho, qui maximam portionem totius belli confecerat quod adversus Judæam gerebatur, eo contendit, et jussit observari urbem diligentius, ne quis elaberetur, eo quod universi pœnæ deberentur. Alio tamen die propter eos qui in scaphas sese contulerant, rates fieri jussit: quæ sine mora factæ; quoniam et silvæ finitimæ, et operarii plerique accelerandi muneris facultatem dedere.

CAPUT XXVI.

Namque lacus ipsius, velut quodam maris ambitu sinus amplissimus, in longitudinem centum quadraginta extenditur stadia, latitudine quadraginta diffunditur, crispantibus aquis auram de seipso sibi excitans. Unde et Genesar dicitur Græco vocabulo, quasi generans sibi auram: aqua dulcis, et ad potandum habilis: siquidem nec palustris uliginis crassum aliquid aut turbidum recipit, quia arenoso undique littore circumvenitur, et temperatior est fluviali aut fontis rigore. Frigidior tamen placidæ paludis æquore, eo ipso quod non in stagni morem sternitur aqua, sed per diffusiora spatia lacus frequentius auris spirantibus agitur: unde et purior haustus ejus, ac mollior est ad usum bibendi; et si quis naturali gratiæ studium adjungere velit, ut æstivis suspensam, ad auras noctibus more incolarum potui patet, haudquaquam a nivis ritu distare arbitretur. Genera quoque piscium gustu et specie, quam in alio præstantiora. Res exigere videtur, ut Jordanis ortum quem alibi promisimus ^b, aperiamus: nam superioris ævi dubio, utrum de lacu Genesar, flumen cui nomen Jordanis, exoriretur, Philippus tetrarches Trachonitidis regionis falsam opinionem redarguit, erroremque absolvit, mittens paleas in Phialam, quas in Pannio fluvius ebullivit. Unde liquet non exordium esse Jordanis in Pannio, sed fluentum. Non enim ibi fons ejus est, ut ab eo, usu cæterorum fluminum cœperit: sed de Phiala in Tracho eodem subterraneis derivatus meatibus, ibi iterum quasi fons scaturit, atque emergens proditur. Est autem Phiala in Trachonitide terra, centum viginti interjacentibus stadiis, usque ad urbem Cæsaream. Phialæ autem nomen ^c spes dedit, quasi rotæ qualitatem exprimens, quod ita jugiter plena est aquarum, ut neque superfluant, nec rursus aliqua derivari minutione intelligantur. Inferius itaque mensura quadam labitur aqua, et ubi Pannium est, rursus ebullit, ut paleis resurgentibus manifestatum est. Ita ibi Jordanis resurrexisse proditus est,

A ubi nasci a superioribus temporis viris æstimabatur. Nec tamen a principio eadem Pannii, nisi sola naturalis gratia: sed regalis Agrippæ munificentia ornatus loco uberius splendidiorque aditus, quo spelæum decore admirabili, per quod sese atollit Jordanis, exstructum venustatumque accepimus. Unde non latenti jam neque abdito per cavos terræ meatus, sed visibili per terras atque aperto flumine incipiens, superfundere se Semechonitidem lacum, paludesque ejus intersecat. Inde quoque cursus suos dirigens, centum viginti stadia sine ulla interfusione progreditur usque ad urbem, cui Julias nomen: postea lacum istum qui Genesar dicitur, medio transit fluente: quibus ex locis plurima circumvagatus deserta, Asphaltite suscipitur lacu, atque in eum conditur. Itaque duos lacus victor egressus, in tertio hæret. Prætendit autem regio Genesar, ejusdem nominis lacum, de quo et ipsa vocabulum assumpsit, mirabili naturæ gratia et specie pulchritudinis. Nam et spontaneos fructus soli ubertas ministrat, et nemorum ferax in universa genera sponte se subrigit: arborum pomiferarum et culturæ solertia imitata naturam, in quos voluit usus, opimæ fecunditatis deflexit gratiam; ut nihil sit illic quod natura negaverit, nihil quod cultura præterierit: ita aptus omnibus, nec ullis umquam alienus fructibus. Cujus tanta temperies, ut omnium nascentium conveniat diversitati. Illic et quæ frigore aluntur, sese multipliciter effundunt, et quæ æstu foventur. Illic æstiva hibernis mixta simul aspicias, arctos nuces, et dactylos nisi locis ferventioribus generari nescios. Quid ficus aut auleas loquar, quas cœli mollior alit tractus? nec tamen æquantur illis superioribus: illi enim principales Palæstinæ, et quidem domestici fructus, eoque uberiores: hi suppare, et licet longo intervallo, sed tamen ^d proximis, dicas naturæ et temporum jucundam contentionem. Illa quasi mater fecunda omnia creat: horum temperies quasi bona nutrix, molli fetu universa educat. Itaque non solum affatim generantur pomorum diversitates, sed etiam conservantur; ut aliqua genera maxima parte anni non deficiant: reliqua omnia tota anni ætate usque ad finem supersint. Nam et uvæ et ficus quæ sunt in ineitivis, regalis cujusdam gratiæ, decem mensibus sine ullo defectu redundant, et reliqui fructus ramorum, quos vel violentia rura sponte propria præcaverint, vel ingeneraverint industria humana, ministerium suum, nisi novis succedentibus, usu quodam administrantium deserere non norunt. Ad hanc naturæ fertilitatem et aeris temperiem, accedit et fontis gratia, qui memoratam regionem genitili quadam irrigat infusione, Capernaum nomen ei, quam Nili fluminis venam, haud superfluo quidam æstimaverunt: non solum quia irriguis arva opima, verum etiam quia hujusmodi creat piscem, ut coracinum putes, qui in Alexandrino lacu ex Nili infusione reperitur. Locus quoque de nomine lacus dicitur.

^a Et post eum cæteri. BARR.^b Nimirum lib. 1, cap. 38. IN.^c Species. IN.^d Præterim legendum videtur. IN.

Præstenditur in longitudine triginta stadiis, in latitudine viginti. Quoniam de natura loci diximus, ad consummationem prælii regrediamur. Præparatis itaque ratibus, secundum præceptum suum, manum militarem imposuit Vespasianus, qui insectaretur eos qui navigiorum effugio pestem evaserant. Quid igitur facerent, non reperiebant. Nullus in terris salutis locus; circumfusa hoste omnia: nulla in aqua fugiendi potestas: ut pote lacu clauso, et undique Romanis circumdato. Nulla etiam in exiguis myoparonibus resistendi fiducia. Quid enim pauci adversus plurimos facerent, ratibus appropinquantibus? Tardior quidem harum appulsus, et efficacior excursus navigiorum, sed sine ullo sui vulnere soli clypeorum, repercussis spiculis, crepitus audiebantur. Appropinquare non audebant Judæi; nec impune quisquam scapha propius accesserat, cum de proximo facile vel telorum igeretur ictibus, vel ratibus demergeretur. Et si quis enatare vel emergere tentavisset, sagittæ jaculo insertus miserabilem in fluctibus vitam deponebat. Nec diutius resistere poterunt, cum diverso genere minuerentur. Namque paulatim concurrentibus plurimis ratibus, ad littora cogebant Romani maximum numerum navigiorum. Illi vero coarctati aut in terram^a resiliabant, ibique a Romanis interficiebantur, aut cædebantur ab illis qui de ratibus urgebant, aut concursu ratium pretebantur, aut ipsi se in lacum dejiciebant, cum in scaphis eorum hostis insiliret. Cerneret mixtas sanguine aquas, plenum cadaveribus lacum. Nulli enim parcebatur, quicumque occurreret. Gravis

^a Resiliabant. BARR.

^b Quingenti, Joseph. lib. III, cap. 19. GALLAND.

^c Videtis ad hunc locum, quæ superius annota-

odor, terribissimus fetor locorum. Sex millia Judæorum (cum superioribus tamen) et^b septingenti eo interempti prælio. Victor Vespasianus Taricheas revertitur: illic regionis populum ab urbano discernere parabat; ut qui non fuerant auctores seditionis reservarentur. Sed plurimorum consilio, qui tantam superesse multitudinem, quæ posset^c recidiva prælia resuscitare, paci adversam, et inutilem locis arbitrarentur (ubi enim consistent, patria^d excussi? quibus se alimoniis sustentarent, exsortes omnium, nisi rapto viverent?) sententiam flexit, et sperata venia mortis præcepit, ut egroderentur ea porta quæ esset e regione Tiberiadis, atque ad eam urbem contenderent. Facile crediderunt, quod exoptabant. Cœperunt egredi, sed præoccupato itinere, B commeantia Judæorum omnia clausere agmina, atque in urbis stadium introducere. Ingressus itaque Vespasianus, spectata ætate vel robore omnium, quos sibi statui præceperat, elegit sex millia juvenum validiorum, quos Neroni in Isthmon direxit, senes autem et invalidos mille ducentos jussit serari reliquorum triginta millia, quadringentos vendidit; universos autem quicumque de partibus regni Agrippæ reperti sunt, regi donavit, quos æque rex accepto pretio, in servitutis obsequia transmisit. Præterea populus alius Trachonitidis regionis et Gaulanitidis, Joppeni et Gadaritæ, tamquam belli excitatores et perturbatores concordia, deserentes propria, incursantes aliena, qui sumptis armis pacem violassent, justas et debitas pro flagitiorum meritis pœnas dedere.

barrus lib. I, cap. 22. GALLAND.

^d Excussi? BARR.

LIBER QUARTUS.

CAPUT PRIMUM.

Exstinctis Taricheis maxima ex parte, Romani Gallilæis urbibus et finibus potiebantur, nisi quod Gaulanitidis regionis urbs Gamala contumacis populi aiebat spiritus, locis nixa asperioribus: namque ea in monte est sita, dextra lævaque præruptis circumelsa rupibus, ad summum aretatur, a fronte absconditur profundo hiatu, in posteriora aliquantum diffunditur. Ab ea quoque parte angustoque difficilique accessu, ut caudæ simile iter iudices, ad urbem meantibus: a summo vertice collum in immensum extendens, ut arcem tamquam caput præferat, atque in sublimem erigat altitudinem: exilis a principio, et tamquam sinuato elivosis anfractibus solo, atque in profundum demerso: dein quasi montem quendam cervicis medio attollens; cætera prærupta atque invia. Unde plerique a superioribus Camalam vocitatum putant, quod formam cameli præferat, sed corrupto incolarum usu Gamala nomen urbi inhaesisse. Jam si contexta ædificia spectes, suspen-

sam urbem arbitrere, et maxime septentrionalem ejus partem pendere existimes, reflexa paulisper meridiana. Addiderat quoque huic urbi munitiones Josephus, quibus freti, et confluentis eo multitudinis numero, regis Agrippæ per septem menses obsidionem luserant. Nam et ipsa et Sotanis et Seleucia regni ejus portiones erant. Seleucia juxta amœnissimum illud et celebre per Syriam Daphnes nemus, cyparissis arboribus intextum, scatens fontibus, quibus prætermeanti fluvio loci quem minorem Jordanem vocant, nutrimenta quædam lacteis uberibus infundit. Et tamen civitas, et Sotanis superior, Gaulanitidis portio inferior Gamalis. Unde et studiis dissonantibus illæ societatem Romanam elegerant. Hæc rebellabat adeo pertinaciter, ut cum rex propriis muris eos alloqui vellet, fundæ jaculo sauciaretur. Cujus injuria Romani accensî, vehementius incumbere obsidioni cœperunt: conflictumque promptissime a parte utraque, quoniam a Judæis quoque, qui regem proprium violavissent utilia suadentem, sine

uliam veniam se futuros, existimantibus, si vincerent, A praelia suos eventus. Etsi spectata virtus præmili-
 totis viribus decernebatur. Agrippa itaque saxo dex-
 trum percussus cubitam, bello excessit, Romani urbem irrupere. Cessit enim hostis missilibus, murus arietibus. Nam et illi qui machinas impediabant, nequaquam diutius resistere potuerunt: et murus trino ariete convulsus, pervium obsidentibus in obsessos iter præbuit. Sed ea res festinationis impatientia non mediocrem victoribus cladem inexit. Namque ubi sese infudere domiciliis dum perscrutantur vel præceptum ire spolia contendunt, cedentia domorum angusta ponderi, nutantibus fundamentis ruinam traxere: et proxima quæque proximis illisa excidio erant. Multi Romanorum illis involuti casibus, in victoria pestem incidere. Plerique præjacentes se lapsis acibus occupabantur, alii lacero corpore, vix semineces servabantur. Plerosque pulvis necabat, cædebantur angustiis arctati, desuper quoque mulieres et invalidi senes, et qui de junioribus refugerant, saxa in subditos dejiciebant, vel quæcumque genera telorum occurrerant. Caligo infuderat omnia, prospectum eripuerat, mentem confuderat, ignorantia quoque exitum non reperiebat. Vix itaque subtrahentes se periculis urbis excessere. Vespasianus interea, dum urget hostem, in interiora urbis concesserat, mediusque inter agmina circumfusa hostium, bellum accendebat. Neque enim hosti terga dare tantum conveniebat virum, neque tutum putabat. In Syriam direxerat filium suum Titum: excitavit notæ virtutis constantiam, et sese in arma colligans, consertis clypeis, cum paucis quos presentes habebat, imperterritus stetit, quasi in quos sese excuteret considerans: cujus impetum formidantes Judæi, minore vi insistere cœperunt, et metuentes sibi quisque, laxare aciem. Ita Vespasianus hosti adversus, paulatim gradum retulit, præliantibus sibi magis similis quam cedentibus. Illic cum decem primis excidit Brutius, multis ante bellis probatus, et apud Judæos notæ viri experientiæ et validæ fortitudinis. Centurio quoque cum decem aliis Syris rem egregiam fecit ac memorabilem. Nam in ipso tumultu cum Romanos urgeri cerneret, in abdita cujusdam domus sese contulit, atque ibi inter cœnandum, cum Judæi colloquerentur quæ Romanis machinati forent, nocte intempesta omnes eos interfecit, et cum militibus Romano sese exercitui repræsentavit.

CAPUT II.

Vespasianus autem ubi inæstum exercitum animadvertit, plurimorum amissione, et maxime deserti ducis pudore, quod eum solum intra urbem hostium reliquissent, cum summa eos gratia consolabatur, dicens: Si mei sors periculi verecundiæ vobis est, nec ego sic ad bellum processeram, ut declinarem pericula, sed superarem: sin vero, quia et de nostris plerique interfecti, nequaquam mirandum: quando enim victoria ulla sine sanguine est? Habent

^a Sic editi. Sed forte præceptum ire legendum. GALLAND.

^b Ebucius Josepho dictus, lib. iv, cap. 1. BARR.

in bello, ubi diversi generis conserta decernunt agmina, nec unum consilium, nec consors sententia est? Locus adversus, difficiles asperitates, iniqua in angusto decernendi conditio plurimum adversum paucos: cum et ipsa multitudo sibi oneri sit, et pauci in pluribus minus frustrentur. Sed hæc ad momentum sæpe obrepunt, quæ non ex virtute veniunt, sed casu accidunt. Unde nihil est angere quod vos debeat, commilitones: quia non per infirmitatem aliquam manus vestræ, neque per fortitudinem Judæorum versæ res, sed difficultas locorum nobis ad victoriam impedimento fuit, illis ad differendum moræ. Neque quidquam est, quod argui possit, nisi inconditus impetus atque increditus. Etenim dum ad superiora urbis illos secuti fuistis, atque irruistis in domos eorum, ipsi vos periculis implicavistis. Quorum successistis hospitia, suscepistis pericula. Tenebatis urbem, quis vos coegit introrsus pergere? Descendere ad vos hostis debuit, non vos intemperantes ad victoriam, immemores vitæ ac salutis contendere. Reparate ergo animos, et de virtutibus vestris non solum ad consolationem, sed etiam, quod est amplius, vindictam præsumite: me certe habebitis prævium pugnæ. Estote parati armis, animis: pericula vos fortiores fecerint, non timidiore: facile est injuriam solvere, si virtus se recognoscat.

CAPUT III.

His dictis accendit militum fortitudinem, quibus reparantibus vallum, plerique per prærupta subtraxere se obsidioni. Nam jam et alimonix inopia incessebat, et infracta muri cessura machinis artribantur. Unus deinde fons intra urbem, et ipse muris proximus erat, quæ res eos in summo timore posuit, ut frequentissimi dilaberentur. Qui vero permanendum putarunt, pertinaciter præliabantur. Interea Romani turrem altissimam suffodientes, vi maxima subruerunt. Quo casu concussa civitas, perturbati omnes totius urbis paventes ruinas. Unde et Chares æger corpore, tanti terrore sonitus exanimatus, mortem implevit. Romani tamen, patefacta urbe,

^e Cod. vet., adversus Judæos. In.

^d Usurparem. In.

^e Inconditus. In.

ingressu abstinere, donec Titus ingressus est, qui dolore paterni periculi excitus, cum paucis in urbem irruit, et maximam Judæis cladem inexit. Tantum qui in superioribus erant, saxa volventes accessu prohibebant Romanos : spicula torquebant, sagittas jaculabantur. A Judæis impulsa facile in primum saxa devolvebantur, missilia perveniebant, descendebant sagittæ non sine eorum periculo quos offenderant. Romanis adversum editiora montis jactus inefficax, conatus irritus, atque ipsis periculosus ; cum subito orta venti procella, Judæorum retorquebat sagittas, repellebat spicula. Quæ vero Romanus exercitus jaculabatur, in hostem ^a referebat : ita elementorum ipsorum repagulis et ventorum turbinibus oppressi, supremo excidio captæ urbis universi, quicumque illic reperti sunt, interiire. Quatuor tantum millia a Romanis interfecta : quinque millia præcipitio periisse accepimus : nulli ætati venia data.

CAPUT IV.

Giscala adhuc sola de partibus Galilææ in se hostem non converterat, quoniam incolarum ejus quietiora ingenia, ut pote plebs agrestis, contenta suis fructibus, nihil belli conferebant ; sed multorum coalitu qui latrocinio vitam exercebant suam, etiam mitiorum studia pravis moribus corrumpebantur. Erat præterea vir levis Joannes nomine indigena, populi plures, dolis nulli versutorum secundus, improbitate parem nesciens, cui numquam defuerat nocendi affectus, aliquamdiu tamen fuerat inopia exercendæ iniquitatis impedimentum. Quid tamen definiam, haud liquido scio, utrum eum indigentia texerit, an represserit : doli callidus, fallendi artifex, doctus mendaciis, fidem quærere et crudelitatem compositis adsciscere, qui fallaciam virtutem putaret et elegantiam duceret, et charissimos circumvenire : promptus ad conspirandum, vehemens ad audendum, acer ad efficiendum, conturbator in otio, desertor in periculo, assuetus latrocinii, bello insolens, qui cum persequi nequiret, sereret tamen parandæ causas dominationis. Huic igitur animus inquietus, prompta audacia, quam processus alabant opesque ad consociandam perditorum manum. Unde cum ejus factione, memoratæ urbis populum excitari ad bellum Vespasianus comperisset, ne totum exercitum defatigaret, filium Titum cum mille equitibus direxit, quibus comitatus ad urbem appropinquavit. Sed ubi muros populo vidit refertos, mirari se ait, quod eorum exemplum sequerentur ad rebellandum, quorum excidio respiscere debuissent. Esto tamen, ut primo tentamenta habuerint aliquid præsumptionis, quid universorum exitia spei ferrent ? Veniabilis certe fuerit in principio spes libertatis : inexorabilis tamen est in ultimis et desperatis rebus perseverantia. Nam qui non exemplo humanitatis, non sedulo verborum monitu flectuntur ; adversum eos, non verba, sed arma necessaria sunt. Muris fidentis quasi adversum Romanarum virtutes illos protexerint. Quid aliud possunt clausi præferre, circumsepti prætere, ^a Ferbantur. BARR.

A nisi quod in captivitate audaces sint ? Nemini era loquendi potestas : occupaverat enim omnem murorum ambitum prædatoria manus : cavebat Joannes, ne quis colloquio familiari Romanos invitaret. Itaque ipse præripuit sermonis relationem, dicens : libenter se tractatum suscipere de rebus communibus, nec experiendi usum declinare, si forte ipsi utilia suadeat, aut his quæ referuntur acquiescendum sit : sed prohiberi se lege patria, cum supersit hebdomadæ sacræ dies, tractare de pacis conditionibus. Si quidem ut movere arma interdictum, ita etiam illicitum consulere de pace feriatis diebus. Etenim de negotio verbis saltem decernere, et illis sacrilegium qui cogentur, nec illis inultum qui cogent. Veniam se unius diei poscere, dilationem tam exiguam nequaquam impedimento futuram. Neque enim circumfuso hoste, effugium clausis liberum : offerri sibi arbitrium pacis, tam æquali optione formidinem obesse : urgeri se interim non oportere ad pacis consulta, quibus religioni esset contra legem patriam non prævaricari : convenire autem tam liberali pacis oblationi, ut qui præter spem sponte offerat pacem, ne quis periclitetur, evasuris etiam leges suas reservet. Hæc sine dolo Titus allegata arbitratus, receptui cecinit, et revocavit a muris quos secum deduxerat. Ita Joannes fugiendi adeptus copiam, nocte intempesta cum plerisque abscessit : sequebantur etiam mulieres proficiscentem. Sed quo ulterius progrediebantur viri, eo plures mulieres vel parvuli relinquebantur, desertæque a suis spectabant pavidæ viam feminæ. Et cum jam viros proprios e conspectu amitterent, hostem adesse arbitrabantur, ad omnem tremantes sonum. Si quis concurreret, misere convertebantur, sese peti, sibi catenas injici trepidantes, quasi jam præsentibus essent qui timebantur. Titus ita juxta conventum jam sole infuso, ad urbem cum exercitu contendit : aperiuntur portæ : egreditur populus cum exultatione, et Romanos cum lætitia suscipit et alacritate : abesse gaudens pestilentem virum, fugisse per noctem, sibi liberam facultatem datam : orare se veniam, ne fraudi sibi esset ejus fuga, quem tenere sine suo exitio non possent. Ille dilatione vindictæ consolatus, consummati negotii celeritate, ad comprehendendum Joannem e vestigio plurimos misit, si forte enim consequerentur. Ipse urbem ingressus, minis magis quam supplicio affectis contentus pacis perturbatores, remisit omnibus, ne quis vel odio, vel domesticis excitatus negotiis, innoxios in invidiam deduceret, et gravissimi criminis pulsaret atrocitate : cum multo tolerabilius sit id, quod incertum est, formidini participis conscientiam derelinquere, quam condemnare innoxium. Sæpe enim reum corrigi metus : poena autem innocentis sine ullo remedio correctionis est. Joannes itaque non est repertus ab his quos direxerat Titus : sed reperti qui sequebantur eum, parvuli vel mulieres, ad duo millia fere interfecti, tria millia autem infirmæ ætatis et sexus,

ubi satiety necandi facta, captivitati adjudicati sunt. Custodiam militarem civitati impertivit. Itaque Galilæa omnis in potestatem Romanam deducta. Nam et Thabirius mons, cujus altitudo triginta stadiorum, vertex autem ipse campestris viginti et tribus stadiis jacet, penuria aquæ ab aliis desertus, ab aliis orata venia Romanis traditus: licet virtute quoque et industria Placidi cui id negotii a Vespasiano commissum fuerat, omnis convenarum turba, dum cedentem sequitur, et arte revocantem gradum perurgeret, campi medio circumfusa, refugium amiserit, pestem invenerit.

CAPUT V.

Hactenus circumvagari licuerit, dum templi sancti a majoribus conditi, et sacræ legis contagia refugientes, circa alias urbes stylum occupamus: sed tempus est jam, ut quæ Hierosolymis gesta sunt, adoriatur, non ingenio freti, sed ne patriæ legi veterique cultui, nostri doloris videamur negasse ministerium: fuerit in illis licet umbra, non veritas, sed tamen umbra designat veritatis vestigia. Habet enim picturæ lineamenta umbra, fulgorem non habet, nec ad summam perfecta est manum, sed diligenter intuentibus futura exprimit: et ideo minus delectat figura, plus illicit gratia. Unde placuit rerum arbitro abolere vetera, nova condere; ut veritatem sequerentur, qui per angustias infidelitatis imagines non sequebantur.

CAPUT VI.

Fugiens, ut supra diximus, de Galilææ partibus Joannes ad Hierosolymitanam urbem se contulit; et quasi quædam pestis infecit animos plurimum, qui ex diversis regionibus principes flagitiorum eo quasi in sentinam confluxerunt. Hoc enim illi urbi majoris causa excidii fuit, quia quod sceleribus suis deferebant perditum, ut eo convenirent plerique, ubi vel tutiores se fore crederent, vel insolentiores ad flagitia coacervanda, fidei deferre æstimabantur. Recipiebantur itaque passim, quasi pio templi amore defensum venirent. Hæc prima labes malorum. Hinc oppressa est paucorum mansuetudo per plurimorum insolentiam: hinc itum in cædes, cum minus parceret alienus: hinc conspiratum, ut legis solemnia negligenterentur, sacerdotia a bonis ad improbos derivarentur, quod hominibus non solum a pio cultu, sed ab ipsa legis cognitione peregrinis, quod sanctum esset, ignorabatur. Vincti sunt primo regali genere viri qui resistebant, quo cæteri metu cederent: deinde necati; et ut flagitium velaretur, quos sine judicio peremerant, missi in carcerem sicariis, eosque afficto crimine proditionis interemptos, ementiebantur. Pertracti itaque universi metu, quod homines potentes atque innoxii Antipas, Lebias et Phoras tam facile oppressi forent, quod nec jam audebant resistere. Hinc eo processum, ut ignobiles atque indignos substituerent sacerdotum principes: ut quibus nulla emerendi honoris gratia suffragabatur, ii contra meritum suum adepti

sacerdotia, ad omne nefas conferentium arbitrio subicerentur: sed cum obviarent sacerdotales viri, et maxime Ananus cæteris senior, ne per gratiam donaretur summi nominis prærogativa, sortito creari principem sacerdotem expetunt, in quo nihil gratiæ, sed divino judicio committi sortis eventus æstimaretur. Et revera prætendebant veterem consuetudinem, qua substituendos in sacerdotii principatum mos erat ad sortem vocari: evidenter autem solutionem legis operabantur. Cum enim lex sacerdotalis successionis viros ad sortem legeret, illi ad speciem de sacerdotalibus tribubus unum, ^a Enachum nomine, præsentem statuunt, et ad sortem agi præcipiunt. Tunc Phanis quidam sorte exit, filius Samuelis, incanus vir, cui non modo per principem sacerdotum ducta successio nulla suppeditaret, sed ne ulla quidem scientia muneris sacerdotalis, eo quod ruri vacaret: et ideo, quod esset princeps sacerdotum, incognitum habebat. Denique attracto ex agris, et reluctanti quasi in scena ^b alia persona imponitur, induitur quoque sacrarum veteri more amictum vestium. Docetur in tempore, quid eum facere oporteret. Ita sortis eventu exposita est nequitia seditiosorum, ut ad imperitum agrestem tanti sacerdotii junctio deduceretur. Sed illis ludibrio erat circumscriptio veteris solemnitatis, sacerdotibus dolori: qui irrideri legem a perditis flentes ingemiscebant. Ipsi tamen freti pietatis auctoritate et bonorum indignatione congregant sese, et super perturbatores irruunt. At illi cum et causæ et numero dissiderent, ad templum quasi in arcem confugientes, velut castrum quoddam sibi constituerunt, ad repellendam irruentis populi multitudinem. Ac primo ante fores templi atque in ipso vestibulo siti, adversum populum præliabantur: si quis vulneratus fuerat, interiora templi petebat, illic sanguinem suum fundens interno limini, et cruenta pavimentis sauciosiora detergens ulcera fibræque patentis vulneris, vestibus his, quas non liceret illis contingere, fovebantur. Bellum erat intra urbem, bellum inter cives, bellum ante templum: ne hoc quidem reveriti latrones, cum a populo instantius perurgerentur, intra ipsum templum sese receperunt, et clausere illico fores. Quo objectu revocatus est Ananus; ne videretur bellum templo inferre, et sacratas religione majorum perrumpere fores templi, reflexit impetum plebis, et sex millia virorum in porticibus constituit, qui muniti armis prætenderent, sollicitam adhibentes custodiam. Paulatim tamen mollivit animum, ut paci consuleretur, eo studio maxime, ne templum sanguis civium contaminaret: suaderet quoque mittendam legationem, pacis sequestram, ut bellum intestinum deponeretur. Adsciscitur Joannes ad exsequendam legationem, suspectæ fidei vir, et affectandæ potentiæ succensus cupiditate: sacramentum petitur: non abnuit ne damnum perjurii pateretur, si negasset. Si-

^a Eniachium. BARR.^b Altera. Id.

mulabat se plebi favere, ut circumscriberet. Quid plura? Pergit, de pace pauca præmittit, plura subtextit ad belli incentivum: dicens nomine pacis ^a bellum involutum, latere insidias, Ananum Romanis urbem tradere, quo solemnitas veterum dissolveretur, legis abrogarentur præcepta, componens e diverso omnia; atque invidiam in principem sacerdotum referens eorum, quæ ipse meditaretur. Callide etiam, quos sciebat illorum qui conclusi erant, esse præsules et factionis principes, incitabat, parere mortis formidine asserens, quod ipsis specialiter Ananus exitium composuisset: venisse se, ut fraudem manifestaret. Mature subsidia quærenda, prius quam ab eis pœna reposceretur. Quid plura? pacis medius bellum accendit. Eliguntur qui Idumæos ad prælium rogent: genus mobile, inquietum, insolens, promptum ad discordias, rerum immutationibus lætum, periculi improvidum, præceps ad prælium. Itaque sine mora flexi veniunt, congregantur viginti millia virorum, ut pote nullis intenta terrarum cultibus, sed parata latrociniiis. Nec latere potuit Ananum adventus Idumæorum. Denique portam claudi jubet, ne cum tumultu Ingredierentur: sed si fieri posset veritatem cognoscerent, bello renuntiarent.

CAPUT VII.

Ascendentes itaque principes sacerdotum murum, Idumæos de turri alloquebantur: maximo esse miraculo sibi, quod tam cito irretiti mendaciis, causas quas nondum cognoverant, armis prosequerentur: cum oportuerit eos prius disceptatores esse negotiorum, quam bellorum præliatores: et præcæteris merita cognoscere, quam arma sumere: et arma adversum viros sui generis, sui cultus, suæ solemnitatis nullis amplius irrogatum injuriæ quam Idumæis, qui ad societatem flagitiorum tam gravium concitarentur. Quid enim aliud ab his, nisi parricidium adversum cives, sacrilegium adversus templum deposceretur? non solere diversa inter se studia, diversosque mores convenire. Similitudo enim morum facit voluntatum societatem, et cognata studia sibi neclit. Nequissimos homines qui latrocinio sumptum exercerent suum, arrogasse sibi ut Idumæos sibi socios accerserent: tantum abhorrentes ab eorum proposito, a quibus rogarentur, ut illi patriæ suæ bellum intulerint; vos vero obsecraverint, quasi alienam urbem defensum venire. Nihil vobis commune innoxiiis cum prædonibus: nihil commune sobriis cum se inebriantibus: utinamque vini esset illa ebrietas, et non furoris. Qui ubi se flagitiis ingurgitarunt, dissipando proprias successiones, diripiunt aliena; et male parta nequius dissipant, deterius effundunt. Nullus rapiendi finis, quia nullus abliguriendi modus. Ubi se vino infuderint et impleverint ebrietate, publicorum eructant crapulam negotiorum, ut nostro rursus sanguine inebrientur, et sacræ illudant religioni, quæ vobis semper vene-

^a Al. *bellum involutum latere, insidias paravisse Ananum Romanis*, etc. BARR.

A rationi atque reverentiæ adfoit. Fugite igitur certos parricidales, et ausus sacrilegos destituite, deserte latronum conciliabula. Vocati estis ad consortium sceleris, venitis ad remedium patriæ. Videmus ornatissimum populum, quem venire decuit publico rogatum consilio, ut urbi Judæorum præstantissimæ (quæ totius gentis metropolis habeatur) adversum hostes auxilio foret. Sed etsi nos defuimus petitioni, dum pacem speravimus, et fatigare vos ^b proptere volumus, qui excitatoribus belli pacem offerebamus: tamen vos quasi divino arbitrio veneritis, consulite in medium, et exhibete partis utriusque arbitros. Quærite unde cœperunt exordia tumultus, qui cœclnerint quietæ urbi classicum, qui effuderint præstantissimorum civium sanguinem, quibus auctoribus pœna exacta de indemnatis sit: qui nobis ante Romanos exitio fuerint, adversum illos bellum parabamus, et hos jam hostes patiebamur: quorum igitur cum Romanis suspecta gratia? eorum qui Romanos vindicant, an eorum qui Romanos repellunt? Graviora hæc certe nobis, quam Romanorum prælia: ab illis enim pro libertate merimur, ab istis quasi pro scelere jugulamur. Simulantur innoxii criminum proditoris, et post mortem calumnia componitur: cum cognitio pœnam prævenire soleat, non pœna cognitionem. Quid enim prodest defuncto absolvi, cum iudicio jam nihil debeat? Suscepimus tamen etiam sortem hujusmodi, ut post necem de innocentia quæretur: et libenter apud vos quoque causam agimus nostræ defunctorumque integritatis, qui statis armati pro adversariis: ita nulla argumenta calumniantibus suppetunt, ut apud vos quoque graviores causas habeant, qui tam cito credidistis: bonus enim iudex circumseptum se esse mendaciis dolet, et eo est fallenti infestior, quam appetitor, ^c quod temere se impulsam, ut falsis crederet, ulciscendum arbitratur. Igitur nobis integrum examen servate, et colligite veritatem, non ex contexione verborum, sed ex serie negotiorum. Primo omnium, cur Romanis proderemus patriam, quos potuimus et non lacessere, et forte oportuit fieri, ut non excitaremus universarum victores gentium: sed hoc non est jam præsentium partium delibere. Superioris fuit temporis eligere, quid sequeremur: nunc oportet pro libertate occumbere: præstat enim pro patria mori. Commodius fuit ante bellum pacem morti præferre: sed quia bellum in cervicibus, multi jam fratribus capti, alii necati, aliis dolor ex mortuis, gemitus ex revinctis: eligenda magis libera mors, quam vita captivitalis. Suppetit tamen morituris, falsi criminis abolere infamiam proditoris. Apud vos, Idumæi, causam agimus: prodantur conscii, deducantur in medium nuntiorum interpretes. Si tenent, vindices prodant: si non tenent qui accusant, et vanis insimulant suspicionibus quas ipsi sibi composuerint, non debent arguere, quod non possunt probare. Sed

^b *Præproptere volumus*. Id.

^c *Gualther. legit quo*. GALLAND.

qula accusare non audent, dissipare per vulgus de-
siderant: et ideo ad bellum prosiliunt, ne in judi-
cium vocentur. In bello enim contentus furor est,
in pace veritatis examinatio. Adsumus: en primis
suppliciis nos spontanei offerimus, si tamen aliquis
accusator prodeat; aut si in populum invidia tor-
quetur, quærite diligentius quid consilii fuerit in
cœtu publico. Nonne ut bello instructa pararentur
agmina, aut pro libertate unusquisque patriam ju-
varet? Adversus ipsos certe latrones quid delibera-
tum fuerat, nisi ut pax conveniret? Exasperaverat
publicam indignationem dolor singulorum, inno-
centium sanguis, mulierum gemitus, paternorum
statulorum prævaricatio: increpuit gemitus uni-
versorum, quia unusquisque sibi similia pertimes-
cebat. Ad indignissimos sacerdotia deferebantur, **B**
peti cœperunt vocibus; illi lapidibus plebem cœdere,
telis necare; exarsit publicus dolor: illi in templo
latronum receptacula constituerunt. Itaque pacis
locus reverendus etiam gentibus, et domicilium
sanctitatis factum est prædonum conciliabulum; et
quo ex omnibus terrarum partibus confluēbatur ad
cultum festæ celebritatis, ibi nunc stabula quædam
ferarum sunt, humano cruore madentia: licet nobis
hæc quærere, vel armatis sine lege belli. Tamen
fuit plerumque inter arma iudicium, et iustitia de-
posuit belli instrumenta, compescuit turbas æquita-
tis sententia. Potestis hæc arma ad defensionem ur-
bis convertere, quæ sumpstis ad eversionem. Li-
cet etiam introire sine armis, audire et percontari
omnia: si quod remissum adversus hostem reperit-
is, proditionem putate. Quod si neque vindices **C**
vos, neque arbitros exhibere vultis, quid miramini,
si portæ armatis non aperiuntur? Non istæ adver-
sum cognatos, sed adversus arma clausæ sunt. Bel-
lum depouit, et portæ patebunt.

CAPUT VIII.

Hæc ubi sacerdotes locuti sunt, et maxime Jesus
cæteris senior, post Ananum tamen qui secundo
loco fungebatur, indignantibus Idumæis, quod non
continuo urbe recepti forent: Simon unus de duci-
bus Idumæorum: Minime, inquit, mirum, si cives
saviunt, et clausos tenent qui nationi sociæ portas
clausere, et non patiuntur consortes et participes
suos ingredi: nobis de muro loquuntur, et quasi
adversarios muris repellunt quos amicos habebant. **D**
Quis dubitet quod parent suscipere Romanos et for-
te coronare portas, quando illi ingredientur? quæ
major injuria? Patere nempe omnibus hominibus
ista civitas solet causa cultus et observantiæ: nobis
solis intercluditur, quasi hostibus, soli abdicamur,
soli repellimur. Simulant se nostrum petere iudi-
cium, quos ne limine quidem dignos urbis putarunt.
Lateant quæ adversus illos gesserunt: nostræ inju-
riæ testes et iudices sumus. Advertimus quid clausi

patiantur, quando nos arma iubemur deponere: et
credibile esse potest, quod eorum exspectetur sen-
tentia, quorum suspecta est fides? Festinemus ita-
que eripere clausos, quibus templum carcer est
factum, ne serventur usque ad adventum exercitus
Romani, et captivi tradantur Vespasiano. Auferam-
us a templo obsidionem, custodes teterrimos re-
moveamus, qui neminem vel ad purgandam alyum
egredi sinunt. Si quis introferre cibum clausis desi-
derat, prohibetur: si quis exire, ad mortem rapi-
tur: crimen factum est cultus religionis.

CAPUT IX.

Hæc audiens cessit ^a Joannes, considerans adver-
sa Dei voluntate frustra sese obtulit: quandoquidem
domi forisque hostilia streperent agmina, et gemina
ex parte civitas oppugnaretur. Fremebant Idumæi
quod excluderentur. Machinabantur in templo siti,
quomodo jungerentur Idumæis: hos angebat metus,
ne Idumæi ante effectum abirent: illis extorquebat
pudor propositum regrediendi. Et jam pene obrep-
serat diffidentia, cum subito motus oritur procella
intolerabilis, tempestas atra, fremunt venti, cœlum
inhorrescit, vis imbrum multa ^b infunditur, ter-
ribiles coruscationes, tonitrua immania, terrarum
mugitus, ut solvi mundus æstimaretur. Quis crede-
ret plus nocuisse istud intra urbem positum, quam
extra urbem degentibus? cum utique hi tectis mu-
niti forent, illi objecti ad imbres: sed amplius ter-
ruit injuriæ metus, quam ipsa injuria. Denique illi
qui nulla habebant refugia tectorum, clypeis sese
tegebant manentes in officio, nec dilabentes: isti
circa domos suas quisque dispersi, locum dederunt,
ut ab his qui intra templum erant, portæ aperiren-
tur. Anceps tamen et diversa populii sententia. Alii
Deum summum indignantem Idumæis, tempestates
movisse arbitrabantur, quod adversum participes
suos armati venerant: Ananus et profundiora se-
niorum ingenia, conjectabant Idumæos injuria sui
amplius excitari in sociorum perniciem. Denique sol-
licitior cæteris noctibus, Ananus illa nocte non fati-
gatione corporis, sed animi magis desperatione ^c
solutus, cessit rebus adversum se fluctuantibus, et
militantibus in excidium suum mundi procellis:
nec revisendas putavit custodias, quasi daret aucto-
ritatem dilabendi, quo cuique esset sententia. Quam
occasionem nacti qui in templum refugerant, sur-
gentes secuerunt vectes portarum. Cooperatus est
illis fragor cœli, ut serarum sonus non audiretur,
et tumultus egredientium. Deinde venientes ad mu-
rum, portam quæ vicina erat Idumæorum cœtibus,
reseravere. Ultimus ille dies universo populo fuis-
set, si non ad templum prius quam urbis ^d signum
dirigendum putassent. Sed quia metuentes sibi, qui
intra templum clausi tenebantur, ne cognito In-
gressu Idumæorum, in ipsos circumfusæ plebis in-

^a Cod. vet. *Jesus*, ut cap. præced. et Josephus lib.
IV, cap. 7. *BARR.*

^b *Effunditur. Ip.*

^c *Resolutus. Ip.*

^d *Sinum. Al. si non ad templum priusquam in ur-
bem signum, etc. Ip.*

petus seret, ut vindictam morituri exposceret, ro-gaverunt, ut ipsi primitus ^a cladi eximerentur: tunc postea liberatis ipsis, et conjunctis viribus, in populum effunderentur. Deflexere ad eos qui legatos miserant oratum auxilia salutis, simul ut insperatæ merces irruptionis, auctoribus ejus hoc munere potissimum rependerent. Quod ubi processit ex sententia, simul omnes a templo quasi quodam castro effusi, extenta acie quoscumque repererant dormientes alios, perterritos alios, totis cædebant viis. Nihil proderant preces, nihil lacrymæ, nil insignia honoris, nullorum meritorum gratia, omnes passim jugulabantur. Denique videntes bestialem in persecuentibus immanitatem, quod nulli parceretur, ipsi sese illaquebant miserabiliore (ut mihi videtur) exitu, quam si ab hoste perimerentur: quia voluntaria ^B mors immanitati ascribitur, informis laquei nodus etiam probro datur. Sed quis consilio locus, ubi tantus erat metus suppliciorum, cum metueret unusquisque non mortem, sed cruciatus ante mortem, quibus mors remedio foret? Redundabat ^b undique sanguis, et maxime circa templum: quia ibi congregati erant, qui clausos custodiebant. Reperta itaque illo die cæsorum octo millia quingenti viri. Inde conversi ad urbem, sicut gregem quemdam pecorum, ita homines, quoscumque obvios habuere, interimebant. Erat miserabile spectaculum, intra urbem omnibus ante reverendam, bellum geri, perniciem injustam pauperibus ac debilibus inferri. Sane juvenes ac validiores in carcerem retrudebantur, quos factioni idoneos arbitrabantur; sed magna virtute plerique omnia supplicia malebant subire, quam ut perditis sociarentur. Nec modus erat ullus, nec pudor: ita furebat rabies immanitatis. Post ubi defuere visi processu temporis, causas sibi simulare cœperunt perimendorum, quo ad judicia reos ducerent, non ut requireretur justitia, sed ut crudelitas excitaretur.

CAPUT X.

Erat in civitate Zacharias, qui odisset improbos, nec se misceret flagitiosis, dives opum, quarum illi abundantiam, vel ad dissolvendam factionem suam efficacem opinabantur, vel ad prædam sibi uberem: hunc proditionis crimine ^c accersendum putarunt. At ille ab hujusmodi integer conscientia, adesse sibi cœpit cum libertate, ut non solum dilueret objecta, verum etiam reos ipsos maximorum ^D astrueret flagitiorum: apud septuaginta viros dicebatur negotium. Absolvunt omnes, quia nihil, quod affine esset sceleri, proferebatur. Verum illi irruentes, et ipsum præcipitant in profundum, et perturbant iudices, non solum cum injuria, sed etiam cum periculo: ut eorum exemplo cæteri in reliquum caverent, constantiam in judicando adversa eorum voluntate assumere. Rursus tamen ne quis absolveretur, ipsi irarum suarum executores, quos libitum erat, sine judicio necabant. Cæsus Gorgon, vir gra-

tus et amabilis: Niger Pereites, qui inter propagatores Judææ ad tuendam rei summam fuerat electus bellator vir, ut etiam vulnerum cicatricibus virtutis insignia præferret, rapitur ad mortem: et cum se extra urbem duci videret, non jam pro vita, sed pro sepultura cœpit rogare. Ac ne hujus quidem tam miserabilis petitionis responsum accepit conveniens misericordiæ. Fingebantur calumniæ: si quis se redimebat, innocens erat: qui non offerebat pecuniam, tamquam reus feriebatur.

CAPUT XI.

Dum hæc Hierosolymis aguntur, Vespasianus interea partes alias gentis Judææ debellabat. Perrenit ad eum, quæ seditio esset Hierosolymis, quæ domesticis præliis neces sibi ipsi irrogavissent, quæ supplicia civium exacta a civibus: hortari plerique, ut eo pergeret, ne quid triumpho Romano et suæ gloriæ decerperetur. At ille moderatus et providus vir, qui non id quod ex usu vulgi accommodum ^d existimaret, sed quod altiore consilio rei summæ conducere arbitraretur, referre illa suadentibus cœpit: Non semper præliis juvari rempublicam, sed plerumque etiam armis depositis laudem parari, et debitum patriæ solvi. Quid interest, quomodo vincatur hostis, nostrone an suo ferro? nisi quod sese sine Romana invidia prosternitur. Non enim possunt de nobis queri, cum se ipsi consauciaverint: simul quam justa nobis bella moverint, significant, quando nec ipsi sibi parcunt: vindictam hanc de cœlo videri, ut furore insaniant qui Romanos lacesiverint. Sed si quis derogari aliquid gloriæ nostræ asserit, cognoscat præponderare sæpe remedium cum silentio, quam prælium cum periculo. Denique noster Maximus cunctando magis fregit Annibalem, quam præliando. Etsi Scipiones subegerunt Africam, tamen communis bellorum cum multis victoria: Maximo soli datum, quod cunctando restituerit rempublicam. Plus itaque est servasse Romanum imperium quam propagasse. Æquemus tamen merita virtutum. Non minora utique in ipso bello sapientiæ commenta sunt, quam insignia fortitudinis. Pereant ergo suis armis: nihil ^e laudis dimittit, et plurimum victoriæ nostræ adjungitur. Nesciunt suos servare, quibus nos parcimus. Quid, quod si imminere cœperimus, fortasse inter se respiscant, atque in gratiam redeant? quod non vereor, sed adversus vestram sententiam profero: aut si permaneat seditio, videantur ipsi sese expugnasse, nihil Romanum egisse exercitum, manus nostras otiosas fuisse, victoriam non virtute nostra, sed hostili interneccione inter se paratam. Itaque hoc prudentius consilium, ut absentibus nobis sæviant in exitium sui, ne quis putet eos nostris magis quam suis exercitos factionibus. Tunc melius appropinquabimus, ubi victor superfuerit, qui nostro accedat triumpho. Certe veniant ad nos, qui fugiunt suos; inveniant

^a Clausi. BARR.

^b Ubique. Et mox: denique pro itaque. In.

^c Accersendum. In.

^d Estimaret. In.

^e Laudis dimittit. In.

apud nos salutem sibi, quos suorum pestis exag-
taverit.

CAPUT XII.

Nec fefellit opinio Vespasianum: nam qui poterant pretio se redimere, ut dimitterentur, ad Romanos confugiebant. Repleta erant dilabantium strata viarum omnia, omnes semitæ: relaxabantur divites, pauperes interficiebantur, quibus pecunia deerat ad redemptionem. Multi etiam extra urbem insidias et latrocinia pertimescebant, et maxime inopes quibus comitatus deerat. Pari itaque foris et domi proposito sibi periculo, utrobique pernicioso, plerisque tamen patrii spe sepulcri, mors apud suos tolerabilior æstimabatur.

CAPUT XIII.

Ubi strage maxima populorum, metus in omnes sparsus, subditos factioni fecit universos. Non contentus communem cum principibus factionis exercere Joannes potentiam, tyrannidem affectare cœpit et parem indignabatur. Destruere itaque aliorum statuta: nihil nisi quod libitum foret, ratum habere: paulatimque sibi adsciscere stipatores: artifex dolo, quos vellet, et fraude circumvenire, obligare pecunia, terrere potentia, quibus artibus plurimos sibi associaverat. Rursus non deerant, qui vel periculoso studio servitium detrectarent, cum præsertim dominationi assueti, tolerare servitum nequirent. Decernebant itaque in una urbe tria genera exitialium calamitatum: tyrannides, bellum, seditio: quarum unaquæque non unam, sed plurimas urbes deleteret. Ex tribus tamen levius bellum erat; et justus hostis tyranno aut factione tolerabilior videbatur. Accessit his quartum genus scilariorum, qui occupatam tyrannicis motibus aut seditiois tumultibus urbem videntes, vicina omnia populabantur, et asportabant omnia. Mulieres et parvulos qui laborem itineris, vel sexus vel ætatis infirmitate perpeti non poterant, neci dabant. Septingenti itaque numero perempti: convectatum in castella frumentum: irruebant agris, urbibus, templis, prædas agebant: necandorum occasio non prætermittebatur: agminis specie latrocinium^a excitabant, plures quam usus habebat latrocinandi. Latrocinii sævitia bellum acerbabant, sine venia deditiois aut susceptionis indulgentia.

CAPUT XIV.

Rogatur itaque Vespasianus, ut ad remedium veniat, a quo excidium metuebatur. Contendit Gadaram, ubi opulenti plurimi, qui patrimonii sui causa, magis magisque latronum insidias et incursus pertimescebant; et ideo ad Vespasianum occulte miserant, ut ad se appropinquaret, quo civitas a latronibus erueretur. Adfuit exercitus Romanus, quem videntes Gadarenses, confugiendi votum habebant; sed qua via inexitabile id sibi afforet, non reperiebant, ne in discedentes insurgeret factio, atque uni-

versos deleteret. Non præterit tamen legatione Gadarensium invitatum Vespasianum, ejus legationis conscius, ut pote urbis primorem, nomine Dolesum, quem capientes interemerunt; atque ultri injuriam, egressisque urbem, in abdita et munitiora sese contulerunt; Gadara Romanis tradita: cum ingenti plausu susceptus est Vespasianus. Is continuo ad persequendos qui refugerant, Placidum direxit: ipse revertitur in Cæsaream.

CAPUT XV.

Placidus præmissis quingentis equitibus, fugientes insecutus, coegit eos in vicum qui proximus erat, concedere: in quo electorum pube juvenum reperta, audaciam sumpsere, ut insurgerent in Romanos. Quæ res illis cladi fuit. Nam circumfusus equitibus, a vico exclusi, sine ullo cædebantur impedimento. Et dum alii conferti sese recipere, ante limina portarum trucidabantur. Cæsorum cadaveribus^b aggregata moles adæquaverat murorum altitudinem. Romani alios sagittis fugebant, alios sauciabant diversis missilibus: ad postremum castellum expugnare, ibique omnes, nisi quibus elabendi facultas fuit, interfecti. Alii fugientes, ingentem famam Romanæ virtutis suis sermonibus exaggerabant, majora sibi quam hominum visa corpora, nullam resistendi cuiquam adversum invictos fiduciam. Unde perterriti omnes, fugere illico; nec solum vicina et finitima, sed etiam Hierico urbs, quæ propter incolæ multitudinis agmina spem cæterorum fovebat, relinquebatur. Flacidus, rebus ex sententia fluentibus, eos quoque per equites insectatus, alios confertos, alios palantes sternit usque ad flumen Jordanem: maximum quoque numerum ad ripam fluminis reperit impeditum transitu, quod tunc forte prædictus amnis imbris auctus, aut resolutis nivibus intumuerat. At illi ubi Romanos adesse viderunt, parant sese, et ad fluminis oram stipant. Necessitas intercluso fugæ subsidio, remedium in manus vertit, et impetu facto, multi supra pauciores equites arietantur: illi arte nota et veteri militiæ more interequitantes dissecare hostium cuneum, dissolvere globos, fessos urgere, cedentes sequi cœpere: hinc alii ferro hostium, alii suo, quod conferti in unum atque in se relisi incurrerant, interficiebantur. Alii in flumen ruebant, qui ipsa sui ruina, et alius alio impliciti demergebantur. Plerique etiam æstimantes, quod possent prætergredi, sese fluvio dabant. Quos paululum progressos sorbebat gurgitum vis aut fluminum ictus abripiebat. Et si qui natandi usu super aquas processerant, aut fluentis subterlabentibus se suspenderant, aut arborum ramis impediti, qui fluvio deducebantur, aut ipsis caudicibus oppressi, animam ponebant in flumine. Sæpe etiam nandi indoctus, ubi natantem apprehendisset, tenebat, ut ipse pariter evaderet, et astrictum brachiis defatigabat, donec uterque mersus, alteri exitio foret. At si qui forte secundo

^a *Exercebant. Mox vero acerbabant. BARR.*

^b *Aggerata. Id.*

anne decurrens evasurus aestimaretur, ^a irrueretur a sagittis, ac subito resupinus, cessantibus brachiorum remigiis, interibat. Fuere etiam, qui natate nescii, dum expertem doloris mortem requirunt, edito riparum toro, in fluvium se excuterent voluntarii. Alii arenoso ingressi littore, merso vestigio deprimebantur: plerique etiam saxorum teretium lubrico aut vadosis offensi locis, instabili fluctuantes gradu, fluentis sequentibus obruebantur. Cæsa ferro tredecim millia: innumerabilis autem multitudo fluvio consumpta, præda ingens de ovium gregibus, et camelorum atque asinorum et bouum parta; quæ licet strages hominum maxima fuerit, ^b tum vero major aestimabatur, quia non solum regio omnis repleta erat cadaveribus humanis (cum dispersi ac palantes quibuscumque in locis comprehensi fuerant, ^B interimerentur), verum etiam ut Jordanis ipse defunctorum corporibus obstructus, cursus proprios dirigere non posset. Asphaltites quoque lacus cruore et visceribus defunctorum mutaret naturæ suæ speciem, in quem omnia, quæcumque Jordanis attraxerat, invehebantur. Denique nonaginta duo millia et ducenti illa die Judæorum periisse aestimati, ^a quingentis tantummodo equitibus, et tribus millibus exercitus pedestris. Progressus quoque ad ulteriora Placidus, Abilam et Juliadem et Betesmon, et omnes vicos loci ipsius usque ad Asphaltitem lacum Romano imperio restituit. Scaphis quoque inposuit milites, a quibus universi qui in lacum memoratum confugerant, exstinguerentur.

CAPUT XVI.

Itaque et hæc omnia usque ad Macherunteam recepta: Vespasianus tamen tempus prælii opperiebatur, quo metropolim totius Judææ exercitu Romano adoriretur: inter quæ, occupato rebus sibi creditis, motus novi ex Gallicanis partibus insinuantur, quod a Nerone potentes quidam Romanæ militiæ viri descivissent. Quo comperto, cupiens intestina bella ac summæ rei totiusque Romani imperii periculum, confecto in oriente bellorum tumultu, levare: ut rerum secundarum nuntiis, motus omnes Italiæ vel comprimeret, vel præveniret; ubi primum sæva hiems temperata veris principio, cum majore parte exercitus de Cæsarea iter movit. Excepit eum Antipatris nomine civitas appellata. Inde procedens, exurebat vicos, necabat eos quos reperiebat alienos: ac maxime Idumæis vicina, quæcumque offenderat, depopulabatur; quod inquietum genus hominum potius bellis quam otio vel quieti amicum foret. Duos quoque Idumææ vicos ^c Ligarum et Capartorem, eorumque incolas comprehendens maxima strage labefactavit. Siquidem supra decem millia virorum peremit, mille captivos abduxit, reliquum vulgus expulit, ut ibi constitueret manum suorum: quia montana locorum regionis ejus atrocissimis infestabantur. Ipse cum exercitu Amathunta re-

^a Obruebatur. BARR.

^b Tamen. Id.

^c Apud Josephum lib. v, cap. 4, *Begabri Caphartore-*

petit, quæ de aquis calidis vocabulum sumpsit, quod aquarum vapor Syro sermone Amathus appellari fertur. Thermæ ergo Græce dicitur, eo quod calidum fontem habeat intra muros. Deinde per Samariam juxta Neapolim in Hiericho contendit, ubi occurrit ei Trajanus multam manum agens, ex his qui ultra Jordanem siti Perææ regionis populi, in ditionem Romanam victi reverterant. Nuntio itaque advententis Romani exercitus plerique ex urbe Hiericho, quod eam intutam viderent, in montana Hierosolymitanæ regionis sese contulerant. Residentium turba omnis consumitur. Neque enim difficile fuit urbem properato capi, quæ nec naturali fuit esset munimine, et a suis esset dilabentibus deserta ac destituta. Urbs condita in campo, cui ^B supereminet mons diffusior et nudus gignentium. Namque secundum septentrionalem plagam, usque ad Scythopolis urbis terram extenditur, ex parte meridiana usque ad regionem Sodomitanam et Asphaltitis fines diffusus habetur. Ægram autem et jejunum solum, et ideo desertum ab incolis, quod sine ullo usu esset cultoribus naturali sterilitate. Adversus huic mons supra Jordanem, cujus exordium a Juliade et plaga septentrionali assurgit: ipse autem præterit in meridianum usque ad Sobaros, Arabiæ Petrææ conterminos, ubi etiam mons est, usu veterum ferreus nuncupatus. Inter hos duos montes campus jacet, quem propter magnitudinem, quod in multa spatia ^d dirigatur (veteri usu) incolæ Magnum appellaverunt, cujus longitudo triginta et ducentorum stadiorum, ^C latitudo centum viginti. Exordium a vico Gennabar, finis usque ad Asphaltitem lacum. Jordanis eum ^e medium intersecat campum non solum inoffensa, sed etiam adjuncta gratia viridantibus ripis fluminis aluvione, et succedentibus Asphaltite et Tiberiade unius fontis, et utroque diversæ qualitatis lacu. Namque alterius aquæ sapor salsus, et sterilis usus; Tiberiadis autem dulcis atque genitalis. Sane in diebus ætatis immodicus per spatia campi exarsuat vapor, unde coalescente vitio nimie siccitatis, atque humo arida corruptior aer, miserandas œcolis conficit ægritudines. Arida sunt enim omnia præter oras fluminis. Denique in remotioribus ægrecit et fructus arborum; siquidem et copia uberior, et fructus palmarum opimior est, qui supra ripas Jordanis fluminis gignitur, alius longe exilior.

CAPUT XVII.

Est etiam juxta Hiericho urbem fons abundans, atque idem uberior ad potum, pinguior ad irrigandum, quem Jesus Nave natione Hebræus, manu validus, primum genti eripuit Chananzæorum. Is in principio corruptior habitus ac sterilius ad generandum, potantibus et usui parum salubris. Unde rogatus ab incolis Elisæus propheta, idemque Efiæ discipulus, et tanto successor nequaquam indignus magistro, ut hospitalitatis suæ mercedem relinqueret, quos

phram legitur. Vetus cod., Ligarium et Capartorem. Id.

^d Porrigatur. Id.

^e Medius. Id.

visitaverat, locis, et corruptelam aquarum levaret, A remedium dedit sicut Regnorum vetus Scriptura edocet, præcipiens vas fictile cum sale deferri sibi, quod accipiens, dejecit in fontem sal, et dixit: *Sarnavi aquas istas, et non erit in his moriens, neque stérilis ab eis: et sanatae sunt aquae, secundum verbum, inquit, Elisæi prophetae (IV Reg. II, 21 et 22).* Ex illa itaque benedicti salis infusione temperatae aquae, reserataeque ora fontis, sanctificati sunt aquarum meatus, ut dulcior potus venarum scaturigo effunderet, et omnis illa dulcesceret aquarum amaritudo; uberioribus fructus terra daret. Generandae quoque solibus optima successio, largam posteritatis copiam subministraret, nec deficeret genitalis aqua: ^a cum divina gratia pro justorum fidelibus studiis tanti prophetae benedictionibus aspiravisset. Convertit B itaque naturam aquarum ad preces prophetae caelestis oraculi resultatior, continuoque sterilitatem depulit, fecunditatem infudit. Cœpere illic crebrescere generationes hominum, fructus terrarum, succisque ^b aquarum, ante jejunos et amarus internecare solitus sata, tristiaque bibentium ora torquere, fertilitatem solo, potantibus suavitatem infundere, ut si breviter culta contingat plus prosit, quam ubi diutius irrigaverit. Est enim nova gratia, ut profectus redundantiior sit, ubi usus minor: et ubi amplius quisquam usus fuerit, ibi minor fructus sit: eoque plus cæteris fontibus rigat, quia vel exiguum ejus abundat ad ubertatem. Denique campus eum circumjacet septuaginta stadiorum in longitudinem, viginti in latitudinem patens. In eo mirabilem hororum C gratiam cernas, varia palmarum genera, tantamque dactylorum dulcedinem, ut mella defluere putes haud cæteris inferiora. Sunt etiam illic præstantissimi apum fetus: nec mirum, ubi tam diversis inhalantes floribus, paradisi suaves fundunt odores. Illic opobalsamum gignitur. Quod ideo cum adjectione significamus, quia agricolæ cortice tenus virgulas incidunt, eas in quibus balsama ^c gignantur, ut per illas cavernas paulatim distillans humor se colligat. Caverna autem Græco nomine *ὄπη* dicitur. Illic egypteum, illic mirabolanum nasci ferunt, et alla istiusmodi, quæ in aliis locis haudquaquam reperiuntur. Aqua ut cætera fontium, illic tamen præstantior, æstiale frigida, hieme tepens. Aer mollior, ut summa hieme lineis incolæ exuviis utantur indumentorum. D

CAPUT XVIII.

Nunc Asphaltitis lacus qualitatem spectemus. Melius est enim in locorum veterum descriptionibus, vel cæterorum elementorum miraculo, quam in Judæorum seditionibus stylum occupare. Siquidem ista flagitia mentem exasperant; illa demulcent animum, dum recensentur, et ad veteris historiarum revocant cognitionem. Nobis autem quibus incultius ingenium est,

cordi est patrum ex Ægypto ^d *regredientium*, usque in terram repromissionis repetere vestigia, ut si cul forte nostra in manus veniant, non nostra legat, sed patrum relegat. Dulce est enim inter majorum versari habitacula, et veterum dicta faciaque recensere memoria, atque eorum inhærere gratiæ. Sed jam sive naturam, sive qualitatem aquarum exprimamus, ne noster quoque in eo lacu ^e *projiciatur stylus*, ex quo omnia quæcumque mergenda putaveris, viventia tamen resiliere opinio est: et quamvis vehementer, ^f *allisa*, statim excuti. Aqua ipsa amara et sterilis, nihil recipiens generum viventium. Denique neque pisces, neque assuetas aquis et lætas mergendi usu patitur ayes. Lucernam accensam ferunt aquis supernatare, sine ulla conversatione extincto demergi lumine: et quamvis demersum arte, quod vivat, difficile in profundo hæere. Denique Vespasianum ferunt præcepisse natandi ignaros revinctis manibus in profundum dejici, eosque omnes illico supernatare, quasi spiritu quodam venti levatos, et ad superiora vi magna repulsos resiliisse. Multa fabulosa de hoc lacu plerique æstimaverunt, quæ nobis inexpertis veritate rei, promere numquam consilium fuit. Mutare etiam ter in die colorem aquæ, et ad radios solis varie refulgere non placuit pro vero locare, cum sit ipsius ^g aquæ lacus obscurior cæteris aquis, et quasi adustæ præferens similitudinem. Certe si ad radium solis et ipsa resplendeat, nihil novum, et quasi pro miraculo promendum: cum hoc commune sit aquis omnibus. Vagari super aquas bituminis glebas certum est atro liquore, quas scaphis appropinquantes colligunt, quibus id muneris est: hæere sibi fertur bitumen, ut ferro haudquaquam, vel alia præacuta metalli specie recidatur. Sanguini sane cedit mulierum, quo menstrua solventes levare feruntur. Cujus attactu vel urina (ut allegant, quibus experiendi usus fuit) interrumpi proditur: utilis autem ad compagem navium fertur, et corporibus hominum salubris admixta medicamentis. Longitudo lacus ejus usque ad Zoaras Arabiæ dirigitur stadiis quingentis octoginta: latitudo stadiis centum quinquaginta, usque ad vicina Sodomorum, qui quondam uberrimam regionem inhabitabant: abundantem fructibus, distinctam quoque urbibus splendidissimis. Nunc autem ea locorum deserta, atque exusta sunt incendio. Nam cum omnia illis Deus suo contulisset munere, arva frugum feracia, et vineis cæterisque fructuosis arboribus rus consitum; ingrati, nec præ oculis habentes potentiam Dei summi, quasi non omnia cerneret, omnia prospectaret flagitia, nihilque esset quod illum latere aut præterire posset: ita intemperantiæ suæ probris miscere universa ac polluere cœpere, quibus divinam traxere offensam, et pro scelerum pretio de cœlo descendit ignis, qui regionem illam exureret. Quinque itaque

^a Cui. BARR.

^b Hanc vocem non agnoscit ms. Id.

^c Generantur. Id.

^d Egredientium. Id.

^e Excutiatur. Id.

^f Illisa. Id.

^g Aqua. Id.

urbes incensæ, quarum umbra quædam et species in favillis videtur. Arsere terræ, ardent aquæ, in quibus cœlestis ignis reliquiæ recognoscuntur, atque adhuc manent. Spectes illis ad speciem poma viridantia, formatos uvarum racemos, ut edendi genere spectantibus cupiditatem: si carpas, fatiscunt ac resolvuntur in cinerem, fumumque excitant, quasi adhuc ardeant. Hæc propter supplicia impiorum de Sodomitano territorio comperta, silentio obducere non oportuit. His enim decursis, remunerationem piis fore dubitari non potest.

CAPUT XIX.

Vespasianus itaque proxima quæque Hierosolymitanæ urbis castella vel urbium munimenta, distributo exercitus Romani vel sociorum subsidio replebat, ut adversa sibi omnia cognoscerent, quæ ante conspiratura secum ad bellum contra Romanos gerendum arbitrabantur. Nihilominus Lucio Annio Geresam destinato, insidiis urbem cepit: mille etiam juvenes interfecit, quibus præventis exempta est fuga. Captivi abducti plurimi, atque universa eorum patrimonia a militibus invasa. Præcepto ducis possessiones quæ repertæ fuerant, exurebantur, rapinæ exercebantur licentia. Vastabant Romani montana atque campestria, quibus Hierosolymitana civitas circumfusa bello undique ardebat. Nec feriati erant Hierosolymitani a suorum sensu periculorum, quibus omnes interclusi erant exitus, ne quis fuga periculo eximeretur. Intus malum intestinum, foris clausa omnia, neque manendi voluntas, neque fugiendi erat copia. Et si qui a Romanis veniam transfugio speraverant, a suis egredi prohibebantur.

CAPUT XX.

Regressus erat Vespasianus in urbem Cæsaream, ut inde collectis omnibus viribus adoriretur Hierosolymitanæ urbis obsidionem. Nuntiusque advenit cæsium Neronem tertio decimo exacto imperii sui anno, cum jam de anno sequenti octavum diem degeret. Dignus ea pœna, qui non solum fidem sacrilegio, pietatem parricidio, pudicitiam incesto violaverat, sed ipsam quoque potestatem Romani imperii, cujus vel officia vel negotia improbissimis libertorum commiserat. Cum enim ipse nulli fidem servaret, omnes suspectos habebat: et ideo nequissimis Nymphidio, et Gemellino præcipue credendum putavit, quos vilis conditio obnoxios fecerat. Sed et ipsi exemplum crudelitatis ejus aliquando exhorruere. Et quia charissimos sibi quosque interemerat, cavendum in se rati, prævenire voluerunt quod metuebant. Itaque facta cum cæteris conspiratione, parricidam deserunt. Cui enim parciturus æstimabatur, qui matri non pepercisset? Desertus ergo ab omnibus suis, fugit ex urbe cum quatuor libertis suis. Et cum se urgeri imminentibus conjuratis atque agmine adverso videret, in suburbanum rus clan-

culo concessit: discissus et dilaceratus sentibus, dum formidat a quoquam videri, ne proderetur: deinde cum se circumseptum intelligeret, ne graves pœnæ exigerentur, maganum quoddam sibi de ligno paravit, et manibus composuit suis, quo se necaret. Et ad libertos conversus: Qualis, inquit, artifex moritur? Itaque acerbissimus parricida dignum meritis suis vitæ exitum tulit, ut qui matrem ac suos occiderat, nec sibi parceret. Vere bonus necis suæ artifex, qui commentus est, ut sic periret, ne vel mors suo scelere vacaret.

CAPUT XXI.

Fama itaque interfecti Neronis prævenerat more ingenii humani: cui satis est, ubi cupita acceperit, cætera non requirere, sed statim dissipare, atque inexploratum in vulgus mittere quod delectaverit. Nec multo post tamen Galbam Romano imperio præesse innotuit. Unde sententia novi principis de bello Judæorum sciscitari, Vespasiano consilium fuit, misitque Titum filium et regem Agrippam. Titus de Achaia revertitur, comperto, quod etiam Galba septimo mense ac die assumptæ potestatis exutus insignibus, pœnas luisset in medio urbis sinu, id est, Romano foro, et Otho potiretur rebus secundis ac successu imperiali. Agrippa Romanam contendit, ut apud novum principem locaret gratiam. Tito pluris visa est paternæ pietatis reverentia, quam principalis potestatis, quod inconsulto patre si prætenderet, ne ipsi quidem placitum putaret. Certe exitus docuit: opportune eum rediisse ad patrem, rebus novis, et incertum quo vergerent. Denique etiam Vespasianus anxius de totius imperii Romani ac patriæ statu, bellum suspendit, atque imperium tenuit suum, posthabitis quæ in Judæa gerebantur, præ totius summæ cura et pia erga patriam sollicitudine.

CAPUT XXII.

Sed Judæa non feriabatur, quæ gravius bellum inter suos, quam adversum externos gerebat. Nam cum Joannis factio esset intolerabilis, insurrexit præterea Simon, inferior quidem morum improbitate, sed forma corporis magis fretus ad omne audendum nefas, et latrocinii assuefactus ad usum et tentamentum flagitiorum. Civis erat Gerasenus, robustus juvenis, quem princeps sacerdotum Ananus perculerat propter nequitiae commenta, pulsumque eo quem inhabitabat loco, in alias regiones concedere coegit. At ille, cui nullus inter quietos et modestos locus, contulit sese ad consortia latronum, ipsis quoque in principio suspectus, ne eos factione circumveniret; facile postea morum se infudit societate. Populabatur cum his ea quæ essent finitima munitionibus, quod illi ulteriora petere non præsumebant; sed quasi in foveis latitantes, insidiabantur prætermeantibus, sine ullo excursu, quasi domestico

^a Ita. BARR.— Nihil equidem mutaverim. Scripserit enim itaque Auctor pro et ita. GALLAND.

^d Pertenderet. BARR.

^c Impetum. Id.

^d Juventa. Id.

latrocinio contenti. Id Simon animi immodicus tolerare diu nequivit, brevisque sibi multorum quasivit manum, pollicens servis libertatem, liberis præmia, perditis remunerationem. Ita confluentibus plurimis ad deprædandi licentiam, expugnare munitiones, occupare urbium populos ausus, terribilis omnibus erat; receptaculum sibi in vico, cui nomen ^a Ajacis murus, paravit. Jamque viginti millibus armatorum stipatus incodebat, cum subito metuentes Hierosolymitani quotidianos ejus processus, et adversum se futuros rati, si diutius adolevissent, succidendos putarunt, repentinoque excursu armati Simonem adoriantur. Nec ille incautus atque imparatus insidiis patuit, sed excepit advenientes, et plerosque fudit, alios coegit in urbem sese recipere bello fugatos.

CAPUT XXIII.

Idumæis quoque congressus æqualis recessit, et quasi victus, quia non vicerat angebatur. Rursus cum congregiendum foret, commodius arbitratus dolo experiri, reperit spontaneum fraudis ministrum. Nam ubi intellectum est, quid iste affectaret, Jacobus, unus ex principibus Idumæorum, vafer et callidus ad hujusmodi negotia, venit ad Simonem clanculo, et obtulit patriæ suæ proditionem. Ut fidem daret, quod universos Idumæos circumveniret, postulataque mercede futuræ societatis quo potissimus et apud eum fidissimus foret, pollicetur universorum proditionem: convivio fœderata gratia promissisque ingentibus Simonis firmata inter utrumque est pactio. Ubi ad suos revertitur Jacobus, jactare primo paucioribus cœpit, exploratum processisse vires adversariorum, vidisse validam manum, expertos belli viros, multitudinem maximam, et bello insuperabilem: ^b inferre paulatim sermonem istiusmodi principibus: postremo infundere ^c per numeros ipsum Simonem admodum strenuum, qui regio moro exercitum instituisset, ordines servaret, numeros distributos haberet, ductores idoneos præficeret: consulere sibi Idumæos oportere, ut talem virum amicum potius quam hostem experirentur. Certe in congressu superiorem viderent, cederent sine periculo, cavere prælium. Ubi plurimorum inclinata in sententiam suam studia cognovit, edocto Simone ut in aciem prodiret, securus futuræ dispersionis Idumæorum: ille non distulit: hic velut antesignanus cum suis, et quasi ad præliandum promptior: ubi ^d ferentariis tentatum prælium vidit, priusquam in manus veniretur, converso equo fugæ dedit se: Idem sui fecere. Ita convertit, dispersitque acies universas, et victoriam Simoni sine certamine belli tradidit. Simon vero potitus tantæ gentis triumpho, insolentior in cæteros factus, Chebron vetustam urbem, celebrem populis, opum divitem, ante expectatum cepit, multamque in ea prædam reperit, dirupit fructus uberrimos. Fertur enim antiquissima, non solum Palæstinæ urbium civitas, sed etiam om-

^a Josephus, lib. v de Bell. Jud. cap. 7, hunc vicum Aim appellat. BARR.

^b Inserere. Id.

nium quæ sunt in Ægypto a vetustis condita: ut etiam Memphim, quæ antiquissima habetur, posteriori plerique existiment. Fuere etiam, qui habitasse in ea patrem Abraham dixerunt, postea quam de Mesopotamia Syriæ profectus, Ægyptum petiit filiosque ejus illic sepulcrum habere pulcherrimo exstructum marmore et opere elegantissimo, septimo a civitate stadio. Terebinthus illic magna arbor a constitutione mundi fuisse asseveratur. Nunc tamen, utrum adhuc maneat, incertum nobis est. Inde progrediens, vastabat territoria, expugnabat urbes, congregabat populos, quadraginta millibus armatorum stipatus, exinanibat omnia quocumque vel quasi amicus et socius accesserat. Quis enim locus tantorum suppeteret alimentis? Solo pedum vestigio in ^B modum pavimenti protrebantur universa, in quibus tantus constiterat numerus præliatorum. Nec solum quicumque erat fructus auferebatur, quasi quibusdam exesus locustis, sed etiam in posterum protrita humus fructus negabat. Terrebat Joannem, quod Simonis augebatur potentia, et totius factionis socii quatiebantur. Volebant perditum, sed bello non audebant lacessere. Iterum insidias parant, et obsidentes itinera, uxorem ejus cum omni comitatu muliebri, et paucis virorum prosectoribus rapiunt: jactabant se, quasi omnem confecissent victoriam, ac velut ipsum Simonem captum tenerent, supplicaturum sibi arbitrabantur. At ille durus, immitis, qui nullius affectu commoveretur, nihil sanctum carumve haberet, inflammatur quasi accepta injuria ^C potius quam erepta gratia; multoque sævior graviorque gravibus excruciat, quos reperiebat, tormentis. Plerisque manus incidebat, quos ad hostem truncato corpore remittebat ut ejus annuntiarent crudelitatem, insinuarent minari, quod muros subverteret, urbem excideret, nisi sibi ocus uxor propria restitueretur. Similiter manus et viscera truncaturum omnibus, qui intra urbem degerent, nisi mature consulissent. Ita perterrefacti, uxorem ejus ad eum dirigunt: quo mitigatus furor ejus, aliquantum requiescendi copiam clausis dedit, ut non urgeret obsidionem civilem.

CAPUT XXIV.

Nec solum Galba interfecto, sed etiam Othone extincto, Vitellii ducibus congregentibus, quem ^D Gallicanus exercitus creaverat imperatorem. Et primo quidem certamine superior Otho visus est: repetito post diem prælio, cum comperisset Otho Valenti et Cæcinnæ Vitellii comitibus victoriam cecisise, plurimos quoque suorum interfectos, Brixia positus, voluntaria nece eripuit se ludibrio, duobus diebus et tribus tantum mensibus rerum positus. Victor itaque Vitellius, cum eo qui utrimque superfuera exercitu, Romam contendit.

CAPUT XXV.

Vespasianus tunc temporis profectus ex urbe Cæ-
^e Per universos. Id. — Legendum forte per innumeros. GALLAND.

sarea, vastabat Judæam, montana omnia finitima et munitiones debellabat. Interficiebat resistentes: precantibus impertiebat veniam salutis: fugabat adversarios, constituere suos. Cerealis quoque dux Romani exercitus cum equitatu percurrere omnia, exstinguebat alios, alios subiciebat: captivorum coquebat agmina: omnia circa Hierosolimam exurebantur, ne ullum Judæis esset periculum. Sic interclusi ante obsidione universi Judæis exitus. At illi non solum non consulebant aibi, sed etiam domestico inter se decernebant certamine. Joannes interior tyrannus; Simon extramuranus hostis: qui recepta uxore, paulisper excurrere, Idumæam depopulatus, validior redit, et Hierosolymitanæ muros urbis armis circumsonabat. Joannes intus positus, suos ad bellum vitis exercebat, data criminum auctoritate. Fervebant studia rapinarum, probrorum cupiditates, luxuriæ effusiones, unguentorum odores, et calamistris crispabant capillos, stibio oculos depingebant, muliebrem amictum^a induebant. Nec solum ornatus feminarum, sed etiam muliebris mollitia affectabatur, et illicitarum libidinum passiones, viri muliebria exercere, effeminare vocem, et fluxu corporis sexum dissolvere, pascere comam, vultum dealbare, pumicare genas, vellicare barbulam, et in hac dissolutione sævitiam crudelitatis exercere intolerabilem. Denique fracto gressu incedebant, et subito momentanei bellatores reconditos sub conchyliatis chlamydibus gladios occultantes, cum repente nudassent, quæcumque reperant, diloricabant. Qui Simonem evaserat, a Joanne interficiebatur, si se intra urbem recepisset: qui Joannem fugerat, captus a Simone ante muros immolabatur. Erat dissensio gravis. Idumæi quærebant tyrannidem Joannis exstinguere: invadebant ejus potentiam; et oderant ejus crudelitatem. Congrediuntur adversum satellites tyrannidis, avertunt eos, insectantur eos usque ad aulam regiam, quam considerat genere proxima regis Adiabeni: irruunt exclusis propugnatoribus, templumque occupant, diripientes spolia tyrannidis, quoniam illic Joannes opum suarum condiderat receptaculum. Gravis incesserat metus, ne per noctem Idumæi de templo urbem ingressi, ferro plebem interimerent, incendio urbem delerent. Quo metu territi, de consilii sententia, dum unum tyrannum ferre nequeunt, alterum introducere. Et Joannes fraude irrepserat in tyrannidem. Hic Simon rogatus, quasi remedium salutis daret, dominatum invexit civibus, urbi tyrannum. Missus est Matthias princeps sacerdotum, ut ejus ingressum obsecraret. At ille superbe satis dominari abnuit, et quasi gravaretur, concessit ambitus, ut se in urbem cum omni sua virtute infunderet. Aperuere portas manibus suis, ut perniciosiorem introducerent, cum in-

firmiorem execrarentur. Itaque Simon ex sententia ingressus, æque se hostem exhibebat universis: ut et illos qui vocaverant, et illos adversum quos ejus auxilium postulatum fuerat, communi omnes odio persequeretur. Urgebat Joannes fraudibus suis. fluctuabat civitas. Certamen erat inter Joannem et Simonem, quis amplius suis noceret.

CAPUT XXVI.

Sub ea tempestate convaluit rumor civilium bellorum in exercitu Romano, de Galbæ et Othonis nece manifestatus et imperio Vitellii, qui nequior superioribus, quasi sæx resedisset. Conferre secum veteris militiæ viri cœpere, et indigne ferre, tantum usurpare Prætorianas Romæ legiones, ut cum jam bellorum desuevissent experiri pericula, nomina ignorarent gentium quæ bellum moverent, ipse tamen statuerunt belli imperatorem: et in sua manu rerum Romanarum legendam arbitrum^c constituerunt. Deinde hujusmodi exemplo in Gallia positi milites aspiravisse, ut Vitellio imperium darent, inconsulto senatu et populo Romano; se interea quasi mercenarios haberi, qui aliena arbitria sequerentur: primos ad periculum, ad honorem ultimos, tanto tempore bellum gerere, triumphis quotidie crescentibus ab inferioribus dominos accipere; et ne eos quidem utiles, sed vel ignavissimos quosque, vel ventri deditos et turpitudini: pergendum obriam et removendam injuriam: esse sibi virum strenuum Vespasianum, quem legi decuerit ab omnibus imperatorem; ævi maturum ad cansulandum, validiorem junioribus ad præliandum: properandum maturius, ne prius ab aliis eligeretur: et his cum quibus in militia consenserit, triumphando esset despectui. Quando opportunius tempus, quo digna merces laboribus ejus rependeretur? Vitellianum voraginem, privatorum dedecus (non dicam imperatorem) non diutius hoc toleraturum senatum, non populum Romanum, ut opprobrium violentorum distius in culmine maneat imperii^e cujus res Romana ad sumptum non suppetat. Quis enim ferat tyrannum regnare, cum habeat in exercitu dignum Romani imperii gubernatorem? Quæ vero gentes luxui se subjiciant et vitis dedant, cum belli incentivum sit ignavia imperatoris; et contra firmitudo pacis, in hostem virtus, sobrietas in reipublicæ moderatore? Quis non suspiciat in Vespasiano adhuc privato regni decus et Romani imperii auctoritatem, cui tot militares numeri præsto sunt, et omnis Romani exercitus validior manus? Quid exspectamus? An ut nostris fultus virtutibus, aliis debeat quod imperator est, et nos aliis cedamus quod in jure nostræ potestatis est? Certe si honorare nolumus, non derogemus. Nec faciamus hanc injuriam, ut vestro judicio repudietur quasi indignus imperio, quo dignus habetur Vitellius. Postremo

^a Induebantur. BARR.^b Urgebatur. Ib.^c Constituant. Id.^d Aut Vitellianam vorag. aut Vitellium, voraginem legendum videtur: eo scilicet sensu, quo Cicerò pro

Sext. cap. 52: Tu meo periculo, gurges et vorago patrimonii, hœlluabere? Contextus restitutionem confirmat. GALLAND.

^e Cui BARR. — Sed ferri potest lectio vulgata, si referatur non ad suppetat, sed ad sumptum. GALLAND.

cum in Italia sint frater ejus et filius Domitianus, A verendum profecto est, ne qui suis ornamento esse jamdudum debuit, sit periculo: aut si illi, ut arbitramur, tyrannum urgere cœperint, huic fraudi sit, quod et frater et filius rebellaverint, et incipiamus reum spectare, quem videre nolimus imperatorem. His scenam milites vociferantes, adoriuntur Vespasianum, rogant ut Romani imperii suscipiat gubernaculum. Ille autem abnuere ac se indignum dicere: esse jam constitutum imperatorem, refugendum civile bellum. Illi instare promptius, ille resistere perseverantius. Postremo reluctantem armati circumstant gladiis mortem minantes, qui adverterent sibi crimen manere, et grave periculum si refugisset: ita cessit potius imprimantibus, quam recepit voluntarius, quod ambire alii solent. Urgebant milites, suadebant duces: curam prius quam honorem induit, festinavit in Ægyptum, seiebat enim maximas vires illic esse Romanæ reipublicæ, unde alimonia ministraretur: subsidium sibi quaerendum, si vinceret: aut a refragium Vitellio, si trahendum diutius bellum putaret. Esse etiam illic duos ordines militarium virorum, quos sibi adungere properavit, et urbs maxima, et plurimis naturæ munimentis circumdata, in suo potius jure, quam in alieno maneret, ad utrumque belli eventum satis utilis. Ideoque de locorum situ, ac potissimum de ipsa urbe in metropolitana, vel paucis dicendum rati.

CAPUT XXVII.

Urbem Alexandriam condidit Alexander, cui ob virtutem inditum magni ducis cognomentum. Ea inter Ægyptum et mare quasi claustrum interjacet, civitas importuosa, ut fere pleræque Ægypti, et ab externo difficilis accessu, cum sit in remotioribus Asiæ partibus jacens. In Europa, quia ipsa B Ægypti aridis Libyæ conterminat; meridiana autem ejus superiora, quæ disterminant ab Æthiopicis Siemem, et innavigabiles Nili fluminis cataractas. Ab oriente refunditur mare Rubrum, Clitro tenuis, qui locus extremis ultimus terris, pervium ad Indos aperit iter navigaturis. Septa igitur ex una parte ferventibus incendiis solis, Indico inde atque hinc Ægyptio mari uno tantum muro septentrionali innilitur terræ, quod ducit in Syriam. Cætera interclusa undique, et naturæ subsidio vallata: dividuum tamen septentrionalis plagæ eidem munimentum, et gemino quodam limite patens, quo vel peregrinæ ad eam per maria C Ægyptum devehuntur copiæ, vel liberior ad terras usus diffunditur. Terra jacet in infinitum modum. Nam inter Siemem et Pelusium longitudo D universæ stadiorum duum millium, si fides assertis adest; et ab Plinthine usque Pelusium, stadiorum item trium millium sexcentorum: inassecta imbribus regio, nec tamen pluviarum indiga, cui Nili irrigua spontaneos imbres ministrant.

Utrumque ei Nilus est, cœli ubertas, terræ fecunditas: arva temperat, solum opimat, nautis et agricolis juxta usui: hi navigant, illi serunt: isti circumvehuntur per sua rura navigiis, illi excolunt aratro serentes, viantes sine carpento. Distinctam cernas fluentis et quasi quibusdam excelsam mœnibus navigiorum, totis domicilla terris vagantur, quæ Nilo circumfluunt. Est enim navigabilis usque ad urbem (ut appellant) e Elephantinotum: ulterius naveim procedere cataractæ quas diximus, non sinunt: non defectu gurgitis, sed totius fluminis præcipitiis, et ob quamdam aquarum ruinam. Portus urbis, ut plerique maritimum locorum aditus, difficilis accessu, et longe difficilior cæteris, quasi ad formam corporis humani in capite ipso et in statione capior, in faucibus angustior, qua meatum maris et navium anscepit, quibus quædam spirandi subsidia portui subministrantur: ubi quis angustias atque ora portus evaserit, tanquam reliqua corporis forma: ita diffusio maris longe lateque distenditur. In dextra vero portus insula est brevis, et in ea turris maxima, quam Pharum in commune Græci ac Latini ex ipsius rei usu appellaverunt, eo quod longe videatur a navigantibus, ut prius quam in portum appropinquent, nocturno maxime tempore, terram finitimam sibi esse flammaram f incendio cognoscant: ne decepti tenebris, in scopulos incidant, aut vestibuli limitem non queant comprehendere. Sunt itaque illic ministri, per quos subjectis facibus cæterisque lignorum struibus, adoletur ignis quasi terræ prænuntius, et index facium portuensium, demonstrans ingrediendi angustias, undaram sinus, vestibuli anfractus, ne perstringat tenuis carina cautes, et in ipso ingressu offendant inter opertos fluctibus scopulos. Itaque directum cursum paulatim inflecti oportet, ne cæsis illisa saxis ibi incurrat navis periculum, ubi sperator effugium periculorum. Angustior enim aditus in portum quia a dextera parte latere arcatur, a læva rapibus, quibus obstructum est sinistrum latum portus. Circa insulam quoque instructæ ingentis magnitudinis moles deficiuntur, ne assiduo assurgentis impetu maris, cadant fundamenta insulæ, atque vi nimia solvantur. Unde fit, ut illidentibus sese in partem insulæ fluctibus, et currentibus in adversum inter scruposas rupes, mollesque constructas, canalis ille medius semper sit inquietus, atque exasperato transitu periculosus fiat navigiis incessus: amplitudo portus stadiorum xxx, statio tuta, placiditas maxima quamvis tempestate: quia memorati oris angustias atque objectu insulæ repellit a se undas maris, et fit intus tutissimus portus compensatione quadam ingressus periculosi: quia per easdem portuensis oris angustias totius portus defenditur sinus, et summovetur a tempestatibus, placidatur a s frigoribus per quos ingressus exasperantur.

a Novâ plaine vox, suffragio opponitur. Vid. Gronov. *Monobib.* cap. 21, pag. 236. GALLAND.

b Ægyptus. BARR.

c Ægyptium. Id.

d *Immensa.* Id.

e *Elephantorum.* Id.

f *Indicio.* Id.

g *Fragoribus.* Id.

tur. Nec immerito vel tutamen, vel magnitudo portus hujusmodi est, cum in eum quæ ad usum totius orbis proficiant, convectari necessarium sit. Nam et populi innumerabiles eorundem locorum, ad usum sui expetunt totius orbis commercia, et frugum regio ferax, cæterorumque terræ munerum vel negotiorum abundans, totum frumento alit atque instruit necessariis mercibus orbem terrarum.

CAPUT XXVIII.

Compositis itaque erga se rebus in Alexandria Vespasianus, et studiis omnium qui rem militarem gerbant, circa suum imperium conspirantibus, securus absentiae, reditum in Syriam maturat: convento mandatis tamen Tiberio Alexandro qui tunc Ægypto præsidebat, ut ejus exercitus qui tum in superioribus partibus erat, gratiam sibi consociaret, ipse quoque necessitatem imperii Romani, quibus posset adjuvaret viribus. Quæ sibi imposita forent, Tiberius per epistolam provincialibus et militibus insinuavit, idque ab omnibus cum lætitia susceptum, fides promissa, effusus favor. Vespasianum Cæsarea suscipit: inde Berios, legationibus urbium cum summo gaudio confluentibus. Illic etiam Josephus solvi præceptus vinculis jussu imperatoris, adjuvit Titus ut frangerentur potius, quam solverentur catenæ. Quod si frangerentur, ita esset quasi non fuisset ligatus. Placuit patri securim deferri, jussit frangi catenas, ut adverterent Judæi sibi quoque veniam non negandam, si converterentur et pacem rogarent: simul quia non alieno eum arbitrio jam reservabat, cum ad se rerum omnium delata arbitria forent.

CAPUT XXIX.

Ventum Antiochiam: ibi tractatu habito, unde oporteret ad Italiam transmittere: quia tuta in Ægypto vel Alexandria omnia consideraverat. Consultum celeritati. Dimittit itaque Mutianum cum parte multa equitum et exercitus pedestris, ut præveniret in Italiam adventum imperatoris. Is prolixæ navigationis revocatus formidine, per Cappadociam et Phrygiam iter direxit. Antonium quoque præcepit præfectum tertio ordini militari qui erat in Mysia, in imperatam se Italiam effundere, prius quam Vitelliani sese moverent. Nam Vitellius quasi crapulatus et somno demersus, convivii rem geri existimans, non imperii, in tantis positus negotiis dormiebat. Denique vix tandem excitatus nuntio advenientis Antonii, dirigit Cecinnam cum exercitus parte, et periculi sui summam alieno arbitrio committit fretus Cecinnæ viribus, quod Othonis manum fuderat. Ille circa urbem Cremonensium Antonio occurrit adveniendi: explorat omnia, cognoscit prævalidam manum ^a e diversis affore, strenuam bellis, exercitatum triumphis: se contra nec viribus æquis, nec numero pares posse decernere adversum validiores: convocatis centurionibus suadet bello desistere, quod essent numero inferiores, et gloria imperatoris

^a E diverso. BARR.^b Advenerit. Id.

A præponderaret: satis in bello valere famam ducis rem summam gerentis: Vespasianum in Gallicanis partibus, et Britanniarum victoriis emicuisse: Vespasianum orientalibus succinctum adoreis, magno uti sui nominis præjudicio: Vitellium autem nihil aliud nisi vino solutum, et inter convivia pridiana semper ructantem epulas, nihil aliud expectare, nisi ut cum hostibus adveniret, ebrius pereat sine sensu doloris. Ex illo augeri militum animos tanti gloria imperatoris: ex isto dejici per opprobria ejus, et turpitudines: consulendum, ne prioris bellifamam ^c omitteret: licet vicerint Othonem Vitellio parem, adversus eum nunc esse negotium, qui totum orbem triumphis suis cinxerit: præveniendam gratia necessitatem, ut civem potius Vespasianum eligant, quam hostem experiantur.

B Miserum esse bello civili vincere, quanto miserius vinci, ut videaris hostis tuorum! Victori patria manet, victo perit: aut si manet, ad scelus invidiam manebit, ut videamur civibus intulisse bellum pro tyranno. Qui enim vincitur non jam civis, sed tyrannus est. Quid conserimus noxias manus? Semel satis sit sceleri vicisse, ut pudeat cui vicerimus. Putavimus ^d vel imperium sobrium fore, vel rerum molibus exsporgefactum, somno perpetuo renuntiare. Quid expectamus diutius? Pericula nostra ingrata sunt omnibus commilitonibus: omnibus populis judicia nostra reprehensa et condemnata propter electi flagitia. Qualis sit considerate, qui etiam victor repudiatus est. Consultandum certe prius de belli eventu, et sic præliandum. Si pericula prævenierint, frustra consules; ubi consilium placuerit, recte incipies. Quod solliciti ducis esset: explorata sibi omnia, patuisse Vespasiani exercitum esse validiorem, fidem suam pro Vitellio jamdudum probatam, quando præsumpsit de belli eventu, victoriam secutam quando diffidit: in promptu esse, quid sit futurum. Neque vero mortem suam sibi esse formidini, sed exercitus Romani periculum: et quod plus dolet viris, partæ jam dispendium laudis, ut videantur victi, qui solent vincere. Sibi certe cavendum, ne judicetur: et illud non fortitudinis, sed eventus fuisse, quod vicerit bello superiore, et istud ignavia, quod victus postea sit.

CAPUT XXX.

His atque hujusmodi sermonibus abduxit in sententiam suam milites, ut secum ad Antonium pergerent voluntarii, atque ei se traderent: sed ut se habet vulgi maxime militaris mobilitas, compuncti sunt plerique per noctem in cubilibus suis, deserti ut Vitellii pœnitentia: ne si superior fieret, nullus sibi veniæ locus superesset, qui imperatorem proprium dereliquissent. Et surgentes primo cum obviis quibusque, deinde cum omnibus conferre cœperunt, quomodo erratum emendarent; evaginatique gladiis, insiluerunt super Cecinnam volentes ultum ire injuriam suæ prolapsionis; sed intervenientibus cen-

^c Amitteret. Id.^d Vel in imperio. Id.

turionibus et chiliarchis, a nece quidem ejus temperandum rati, a victum tamen Vitellio dirigere parabant. Quo cognito, Antonius movit eos quos secum deduxerat, et armis super defectores irruit: at illi viso agmine partis adversæ, paraverunt se ad prælium: sed paulisper ausi resistere, ubi se convertere ut Cremonam confugerent, cum equitibus Antonius occurrit, atque omnes prævenit aditus: ne confugientes reciperentur, clausosque ante urbem interfecit. Cæsa illic multitudo maxima, reliquos in ipsam urbem persecutus peremit. Direpta omnia, plurimi incolæ prædæ causa necati, dum sua vindicant. Exstincta triginta millia et ducenti viri, qui aderant de exercitu Vitellii. Primusque (id enim Antonius cognomentum erat) quatuor millia quingentos de Mysiacis militibus amisit: quoniam desperatione salutis ulcisci se volentes Vitelliani, ubi circumventos se videre, haud incruentam et ipsis Antonianis victoriam cessere. Solutus vinculis Ciceinna, dirigitur ad Vespasianum ab Antonio; ibique non solum salutis securitate; sed etiam præmiorum solutione consolatus est maculam proditiōis.

CAPUT XXXI.

Cujus victoriæ nuntio elatus Sabinus, volens et ipse commendationem sibi apud imperatorem parare, si præveniret advenientem Antonium Vitellii vel exitio, vel expulsionem: aut si resisteret Vitellius, superveniret Antonius, qui jam jamque affuturus audiebatur, congregat sibi militarem manum ex his ordinibus qui Romæ positi curabant munia vigiliarum, occupat nocte et Capitolium: plurimi ad eum nobilium per diem confluxere, inter quos etiam Domitianus Vespasiani germano editus, qui metuens, ne in se quasi in Vespasiani nepotem, Vitelliana ultio derivaretur; inter duos positus Vitellios, propiorem adoritur, minus sollicitus de remotiore (plus enim propiora terrent pericula). Indignatusque immitit Germanos in Capitolium, qui præferoces immanitate gentis, simul numero validiores, circumvenerunt rebellatricem Sabini catervam: interfecti prope omnes. Domitianus tamen cum plerisque nobilium, dum Germani ad superiora Capitolii nituntur, et a Sabino ejusque sociis loci pelluntur, suffragio fugiendi locum reperit, aut forte, quia et ipse malo publico reservabatur tyrannus futurus: Sabinum Vitellius excruciatum necat, diripiuntur omnia munera oblata Capitolio, templumque incenditur.

CAPUT XXXII

Post diem Antonius adest: e diverso occurritur, trino circa ubis mœnia congressu habito: fusi cæsi que omnes Vitelliani: interea Vitellius epulabatur, ne amitteret moriturus prandium, et redundantioribus (ut in extremis solet) mensæ sibi ultimæ dapibus refertiebatur. Obruebat se vini poculis frequentio-

^a *Vinctum.* BARR.

^b *Quinquaginta millia*, rectius ex Josepho. Id.

^c *Ne quis nervus.* Id.

^d Ex Josepho scribendum *Thmuin.* Id.

^e Vet. cod., *Tanis*, quod consentit cum Josepho. Id.

ribus, ut sensum amitteret futuri vel opprobrii, vel periculi: rapitur e convivio, trahitur per multitudinem, insultatur morituro, inferuntur injuriæ, quas ebrius non sentiebat. In media perimitur urbe, vina simul et sanguinem fundens, eructans crapulam; qui si diutius vixisset, luxuriæ sumptibus et pretio mensarum Romani imperii opes abligurisset. Denique octo mensibus et quinque diebus imperitavit. Et jam Roma edacitate ejus defecerat. Numerata sunt alia cæsorū supra ^b quingenta millia.

CAPUT XXXIII.

Sequenti autem die Mutianus et Antonius cum exercitu pariter ingressi, vix finem necandi furentibus militibus imposuere, eo quod præsumptores constituendi imperii Vitellianos persequebantur, et explorabant privatorum domos, tanta perciti indignatione, ut cum de populo aliquos metu latentes investigassent, prius quasi Vitellianos ferirent, quam cognitio veritatem manifestaret, ut sæpius vincens furor interrogationem præveniret. Et quia absens erat Vespasianus, quasi ad interregni vicem Domitianum publicis Mutianus præfecit negotiis, ^c ne quid ejus deesset rebus secundis. Nondum tamen Domitiano se penitus infuderat libido flagitiorum: rudis adhuc vitii, et tiro criminibus ut potestatibus. Vespasianus hieme retentus, atque intercluso ventis mari, cum filio Alexandriam rediit: illic victoriæ nuntio plebisque Romanæ comperto in se favore, protectionem maturandam constituit, ne quid absente se novaretur: nec tamen incuratum Judææ bellum reliquit, quod filio, quasi consorti suorum operum ac successori committendum putavit: ut neque Romanis ipse deesset, neque Judæis Vespasianus, quem filius repræsentaret. Exsecutor igitur paterni electus triumphi, cum electa manu dirigitur Titus, pedes egreditur, Nicopolim petit. Abest ea civitas ab Alexandria viginti quatuor stadiis: inde militibus classi navium majorum impositis, Nilo decurrit usque ad urbem ^d Thoni. Unde progressus habitavit in civitate cui nomen ^e Thamna. Secunda mansio vianibus civitas Heraclea, tertia Pelusium: duobus diebus stativorum gratia Pelusii transactis, per desertum agens iter, pervenit usque ad Casii Jovis templum: succedit ei Ostracine mansio aqua locus indigens; tamen diligentia incolæ sibi subsidium paraverant, ut instituerent ductus aquarum. Exceperunt ^f Rhinocoluri exercitum progredientem, non sine grata refectione. Occurrit urbs ^g Raphæa, quæ civitas Syriæ principium est, ex Ægypto commeantibus. Ventum est Gazam, ea erat quinta civitas advenientibus. Inde in Ascalonem, deinde ^h Jamniam ex qua transitum in Joppen, perventum in Cæsaream: ubi necesse erat paulisper morari, congregare quoque militum manum, quæ adhuc in hibernis agebat, et jam hiemis asperitas deficiebat.

^f *Rinochori.* Id.

^g *Josephus Raphia.* Id.

^h Ita rescripsimus. Editi perperam *Ganniam.* GAL-LAND.

LIBER QUINTUS.

CAPUT PRIMUM.

Anno primo delati imperii Vespasiano, bellis asperis Judæa et seditionibus domesticis lacerabatur, nec per hiemem inducias malorum egerat, quando solent bellorum sæva requiescere: quin etiam tertius ei tyrannus Eleazarus accesserat, quasi emendaturus vitia superiorum; qui conjurantibus secum Juda, et Zenonis Simone, et Ezechia non ignobili juvene, quos plurimi alii comitabantur, et occupatis templi interioribus et circuitu omni, supra fores in vestibuli ipsius fronte, arma constituere. Joannes tamen conspirantium numero præstabat et factionis multitudine, sed loco inferior: quamvis nequaquam feriretur, sed repugnaret superioribus, gravabatur tamen, quod supra verticem haberet hostes. Simon vero quem sibi tyrannum populus introduxerat, superiora urbis tenebat: inferiora quoque populo ipsius replebantur. Trinopælio laborabat intra se civitas: nulla intermissio, nulla requies, nullæ induciæ: momentis omnibus dimicabatur. Multi ruebant, innumeri jugulabantur, manabat sanguis, fœdabat universa, ipsa replebat templi limina, passim ruebant cadavera: sagittis alii, aliis missilibus feriebantur. Inter tres medius erat Joannes, inferior Eleazaro, superior Simone: quo superabatur ab Eleazaro, eo ipso superabat Simone: medius enim inter utrumque eum locum tenebat, ^a ut quo plus gravaretur ab altero, et ipse plus noceret alteri, instructor tamen cæteris subsidiis machinarum, et genere telorum bellum æquabat; ita tamen, ut præter eos qui bellum moverent, plerique etiam sacerdotum interficerentur, atque inter ipsas quas inactaverant hostias, immolarentur: quamvis enim frequens super universos rueret telorum seges, et ubique fererent prælia; tamen sacerdotes sacrificandi ministerium solemniter obibant: nec feriabantur commisso sibi munere, et quo in interioribus erant templi, eo gravius perimebantur: quia tormento acti vehementiores ictus habebant. Plerique etiam qui de ultimo orbe precatum venerant, sperantes remedia salutis, quo magis templo inhæserant, eo majoribus periculis involvebantur. Cerneret externos cum civibus, sacerdotes simul et profanos jacere, graves cum turpibus, luxuriosos cum abstinentibus, confusoque omnium promiscue sanguine, et quasi profluvio decurrente, interiores ipsos stagnare recessus templi: in circuitu omnia cruore tumescere, ut plerique, dum invicem propugnatores partium petunt, lubrico offensi, ^b quassati furore, in sanguine demergerentur: nec sic tamen periculis territi abstinerebant a prælio tyrannorum satellites: et quo majus periculum, eo amplius deæviebat tempestas furoris. Si iis gravius incuberat exitium, alii quasi ad victoriam vehementius invitabantur, ut turbatos deferrent. Et Eleazaro quidem vel Simoni cedendi potestas erat, ut quasi

In quo. BARR.

A quibusdam vel horarum se repararent inducis: Joannes vero semper in procinctu, momentis omnibus in certamine: si superiores quieverant, urgebant inferiores ex parte Simonis: si hos perturbarent, Eleazarus infestabat: nec ipse tamen illos quietos esse patiebatur: ubi alios depulerat, in alios prosiliebat, pervigil in certamine, et ipsa impiger crudelitate: ubi parcebant telis, ignes jaculabantur, qui comprehensis tectorum fastigiis depasebantur domos, quæ refertæ frugibus cæterisque subsidiis alimentorum, ad belli tolerantiam prolixioris, pariter exurebantur: majorique pabula incendio dabantur, ruebant ambusta materiarum, devolvebantur sublimium ædificiorum culmina. Ita sanguine, incendio, ruina, fame, totius urbis nervi succidebantur. Nullus locus periculo vacabat, nullum consilio tempus reperiebatur, nulla spes conversionis, nulla fugiendi copia erat. Mœsta omnia, plena horrois, plena immanitatis, ubique luctus, ubique pavor, ubique clamor mulierum, ejulatus senum, morientium gemitus, viventium desperatio, ut miserabiles eos diceret, qui remanserant; beatos qui obierant.

CAPUT II.

Quomodo decepta, civitas, populis tuis, quibus quondam videbaris beata? Quomodo expugnata es tuis armis, atque in te conversæ manus tuæ sunt, quæ solebas sine armis vincere, et sine ullo prælio hostem ferire, cum pro te angeli dimicaret, et militarent tibi fluctus maris, terræ hiatus, cœli fragores? Exsurge nunc, Moses, et vide gentem tuam et hereditatem populi tibi crediti perire manibus suis. Aspice populum illum Dei, cui pervium gradienti mare patebat, cui esurienti escas cœlum subministrabat, sine mari clausum, sine Pharaone obsessum, sine terrarum sterilitate jejunum. Exsurge, Aaron, qui aliquando, cum propter offensam Dei omnipotentis mors plurimos populi depasceret, stetisti inter viventes ac mortuos, et mors stetit, atque objectu corporis tui hæsit lues, nec transire potuit ad contagionem viventium. Suscitare et tu, Jesu Nave, qui muros inexpugnabiles Hiericho sacerdotibus tuba cœnentibus complanasti; et vide populum cui externos subjecisti, nunc eundem spiritum opprimi. Suscitare David, exasperantem spiritum citharæ suavitate solitus excludere; et vide, quemadmodum dominetur furor, atque omnem suavitatem psalmodum tuorum ex perditorum sensibus obsoluerit, et unusquisque de principibus populum universum ad mortem offerat, ut libertatem extorqueat, pro quo te ipsum morti offerebas. Suscitare, Elisæe, qui hostem introducti in Samariam, et amicum fecisti: per te in castris Syriæ quadrigarum increpuit fragor et vox equitum et vox virtutis: fugit hostis, evasit obsidionem Judæus. Ubi nunc ista merita, ubi nunc istæ operationes sanctorum? Nec mirum, si amiserunt prophetarum opera,

^b *Quasi satiati. Is.*

qui negaverunt prophetarum arbitrum : ideoque in te Judæa arma vertuntur tua, et orationes tuæ nihil tibi prosunt, quia fides tua nihil operatur : ideo adversum te factus est populus tuus, quia in te conversa est perfidia tua. Quod remedium queritur, ubi auctor remedii non reconciliatur? Quid putabas futurum, cum tuis manibus Salvatorem tuum crucifigeres; cum tuis manibus vitam tuam exstingueres; cum tuis vocibus advocatum tuum exterminares; tuis instestationibus auxiliatorem tuum interficeres? Nisi ut in te quoque tuas injiceres manus. Habes quod petisti: eripuisti tibi præsumptam pacem, petisti necari vitæ arbitrum, concedi tibi Barabbam, qui propter *seditionem factam in civitate et homicidium, missus fuerat in carcerem* (Luc. xxiii, 19, 25). Ideo salus abs te recessit, pax abiit, quies destitit, data est tibi seditio, datum excidium: agnosce tibi hodie Barabbam vivere, Jesum mortuum. Ideo in te regnat seditio, pax sepulta est, ut crudelius a tuis pereas, quam si ab alienis perires. Quid tantum tibi, miserabilis civitas, Romanus suis armis, quantum populus tuus malorum innoxius? Ut cum Romanis impugnares, tui fecerunt: pacem volebant Romani, tu bellum indixisti. Quid causæ erat, ut fortiores lacesseres? Durum sane, quod contra legem sacram templum gentilis intravit: sed jam non eras Dei templum, non eras Dei civitas, nec esse poteras, quia eras mortuorum sepulcrum, et præsertim tuorum quos ipsa occideras, non quos ab hoste amiseras. Quomodo enim vitæ esse domicilium poteras, quæ eras mortis habitaculum, diversorium scelerum, latronum spelæum? Jacnerunt in te Ananus et Jesus insepulti sacerdotum principes: et illi dudum sacerdotalibus amicti stolis, qui venerationi etiam exteris fuerant, deformi jacuerunt cadavere, escæ volatilium, devoratio canum, membra laceri tota dispersa urbe, ut deplorare veteris sanctitatis species videretur, tantam sacri nominis contumeliam, et speciosi quondam muneris deformitatem: sed ipsa tibi hujus indignitatis exordium fecisti, quæ in medio sinu tuo occidebas prophetas, quæ lapidabas sanctos Domini. Ante templum jacuit Zacharias exanimis; jacuit inhumatus: hic ergo sanguis illum lavat. Quæ causa autem mortis Anano, nisi quod increpavit populum tuum, quod non insurgeret pro templi defensione, quia exostulabat libertatem proditam, virtutem desertam, calcatas veterum sacrorum reliquias, commaculata altaria: relinquentium asserbat populum usu simulacrorum insensibilem et statuarum de marmore, nihil jam sentientem. ^b Multa enim animalia referre solent vel vindictæ vicissitudinem, sentire injuriam, incitari aculeo, declinare verbera: qui ergo nec excitatur, nec declinare novit quod noceat, similis est non sentientibus. Et re vera ubi est libertas illa tua, cujus studio quondam non Ægyptiis, non Palæstinis, non Assiriis, postea non Medis ce-

dendum æstimavisti? Ubi est illa Machabeorum fides, quæ quondam in paucis fudit Babylonios, Persas fugavit, Demetrium percussit: ad postremum in parvulis et mulieribus Antiochi arma, gladios incendiaque superavit, et pro observatione patriæ legis mori maluit, quam regis imperiis obtemperare? Ubi est illa devotio patrum pulcherrima passionum omnium, quæ se non pro liberis, non pro conjugibus magis, quam pro templo Dei morti offerebant? Ante et virga ^d Aaron sacerdotalis floruit, recisa de silvestri radice: nunc et fides aret, et sepulta est pietas, et abiit omnis virtutis æmulatio. Nec mirum, si populus a Deo recessit, et improbum contradictionis spiritum sequitur, in seipsum divisus est. Quomodo enim pacem suam tenere poterat, qui pacem Dei repudiavit? *Pax Dei Christus est, qui fecit utraque unum* (Ephes. ii, 14). Merito ergo ex uno populo plures adversus se facti sunt, quia noluerunt sequi divisi consociantem Jesum, sed secuti sunt conjuncti dividentem furoris spiritum. Solvebas igitur Hierusalem mercedem perfidiæ tuæ, cum ipsa tuis manibus destrueres munimina tua, cum tuis mucronibus foderes viscera tua: ita ut hostis misereretur, et tu occideres: ut ille parceret, et tu sevires. Videbas enim, quod Deus adversum te pugnaret, et Romanorum partibusungeretur, ut ipsa tibi inferres voluntariam proditionem. Et ideo spectatores malebant esse Romani, quam percussores, ne ^e ferventibus tuis inter se visceribus, manum admoveo contagionis magis quam fortitudinis æstimarentur. Ad hæc nefandæ cædis supplicia accedebat impiæ immanitas crudelitatis, ut sepulturam omnibus qui vel in templo necati fuerant vel circa urbis plateas, negarent: nec humare cuiquam vacabat, dum bello inter se occuparentur, feriendique magis quam humandi cura universos tenebat. Ita quodam furore occiderant pietatis officia, crudescebant impietatis ministeria, nihilque magis in tantis calamitatibus perierat, quam misericordia, quæ sola solet allevare miseras, solari ærumnas. Nam et hi qui amiserant suos, non audebant humare propter formidinem, cum gravis terror ingrueret a diversæ factionis principibus: et hi qui necaverant alienos, cavebant ne quis illos præriperet ad sepulturam. Itaque necesse erat omnes timere, ne quod alteri donare vellent, id sibi sumerent: vel quod pejus est, quem paraverant aliis usum sepulcri, eum ipsi non impetrarent. In templo igitur ipso pro unguentis bene olentibus, pro thymiamatis bene spirantibus, pro diversorum florum odoribus, gravis erat insepultorum cadaverum fætor, quos pluvia dissolverat, quos flamma combusserat, quos sol calefecerat; omnes artus carorum civium diro odore fetebant: hinc resolutorum putredo viscerum, inde exustorum nidus, sensus omnes atque ora complebant viventium, ut ipsi non multo post graviore morbo consumerentur, ac se superstites in-

^a *Dispersi.* BARR.

^b *Muta.* ID.

^c Suppleta heic vox *legis*, quæ deest in editis.

GALLAND.

^d Deest hæc vox in ms. BARR.

^e *Furentibus.* ID.

gemiscerent, quo duriora poena perirent : eoque servatos, ut viderent cum patria simul, solvi etiam leges naturæ, negari jus viventibus, pacem civibus, sepulturam defunctis, humana pariter atque divina maculari ac pollui, permixta omnia, criminosam esse misericordiam, religionis loco haberi crudelitatem. Castrum in templo, bellum in limine, fumus in altaribus : ea se spectare oculis, quæ prophetis denuntiantibus non credidissent futura. Nonne de ipsis dixerat David : *Polluerunt templum sanctum tuum, posuerunt morticina servorum tuorum escam volatilibus cæli : effuderunt sanguinem eorum velut aquam in circuitu Hierusalem, et non erat qui sepeliret* (Psal. LXXVIII, 1, 3)? Simul enim tunc et gentes venerunt in hæreditatem Dei quæ auferrent omnia, et templum pollutum est suorum funeribus, et insepulta jacuerunt cadavera interfectorum ad escam avium bestiarumque voracitatem : effusus sanguis, ut stagnaret in templo, deesset qui sepeliret : quia a viventibus in mortuos, a mortuis in eos qui adhuc viverent, furor transferebatur. Volebat aliquis defunctum humare ? ipse exstinguebatur : et qui defunctum occiderat, in sepulchro transferebat iracundiam ; ut illi sepulturam negaret, hunc exstinguebat : rursus qui sepulchorem occiderat, majorem crudelitatem circa defunctum exercebat, ut jam nihil debentem odio, non sentientem supplicia, spoliaret supremo naturæ debito. Quid illis aliud accidere poterat, qui divina non recipiebant oracula ? Irridebant prophetarum annuntiationes, fas omne calcabant : non credebant futura, quæ ut fierent, ipsi acceleraverunt. Erat enim sermo vetus et frequens, tunc perituram urbem Hierosolymam, et sancta ejus exurenda, cum seditio belli legem incesseret, et domesticæ manus templum Dei contaminarent : sed ne hoc quidem intellexerunt. Quoties enim excisa domus Dei, quoties seditio, quoties obsidio, quoties bellum ? et numquam illa urbs periit, nisi quando verum templum Dei domesticis manibus crucifixerunt. Et quod illud templum ? Audiant : *Solvite templum hoc, et in triduo resuscitabo illud* (Joan. II, 19). Quid enim aliud nisi sacrilegium fuit, cum impias manus extenderent in auctorem salutis, cum lapidarent, cum verberarent, cum corripissent, cum occiderent ? Tunc vere sancta eorum absumpsit ignis divinus : nam et exusta a Babyloniis, reparata postea : destructa a Pompelo, reformata iterum : sed penitus exusta, ubi Jesus venit, et Spiritus divini calore soluta evanuerunt. Oportuit uberiore quadam deploratione præire nos funus quoddam paternæ solemnitatis, et velut exsequias quasdam prosequi, ac solvere juxta majorum instituta : sed veniamus ad exordium obsidionis Hierusalem.

CAPUT III.

Reverterat in Judæam Titus, et paucis diebus interpositis, ut replerentur ordines militarium numerorum de quibus lecta manus missa fuerat in Italiam,

^a Josephus, *Gophna*. BARR.

^b *Turma*. Ib.

A bellum adolebat festinans comitari patrem, ne in periculum solum dimitteret, adversus Vitelliana arma conficturum. Movit itaque iter magno decore exercitus : solitudo ubique, et parato agmine suspectas insidias, quia virtute se superiorem videbat. Venit per Samariæ loca, suscepit eum ^a Gosna, quæ ad Romanos jamdudum concesserat : ventum in Aulanam, unde aberat Hierosolyma stadiis xxx nihil amplius. Inde assumptis equitibus numero sexcentis perrexit equitatum ante urbem : exploratum quoque loci situm, munimentorum qualitatem, murorum altitudinem, studia plebis, quæ ferebatur latronum armis premi, et factionum stipamine circumveniri : ut invita acquiesceret obsidioni, quominus voluntatem erga Romanos proderet, si libertas daretur. Speciose **B** igitur cum paucis equitabat in aggere publico, qui ad muros urbis dirigebatur, nec quisquam est visus progredi. Verum ubi ad obeundum murorum circuitum flexit equum in latus, cum cætera ^b turba ducem sequeretur, erupere subito plerique de loco qui appellabatur contra Helenæ sepulchrum, et exsilientes occupaverunt iter, ut includerent majorem equitum partem quæ Titum sequebatur : ipse cum paucis præterierat consulto insidiantium, ut destitutus a cæteris facilius opprimeretur : quia neque ad suos regredi facile erat, propter instantem hostium multitudinem ; neque progredi ulterius fossa aut vallum sinebant, cæteraque locorum impedimenta, quibus anceps periculum inferebatur.

CAPUT IV.

C Videns itaque Titus in virtute ^c sua positum sibi remedium salutis, nec aliter nisi ferro iter aperendum : jam enim alii reflexis equis discesserant, dum et ipsi imperatoris filium secuturum sperarent, convertit equum hortatusque clamore cæteros ut sequerentur, supra hostem irrui : impossibile hoc videretur, quomodo potuit evadere, nisi notum esset, in bello plurimum audaciam posse, quæ vel sola sibi murus est : deinde quia aliis pone sequentibus, vile vulgus sibi magis in periculo consulendum putabat, quam hostem persequendum : ^d at si qui manum extenderat, ut equum teneret, feriebatur. Denique duo tantum ex Titi sociis interfecti : cum reliquis imperatoris filius ad suos revertit. Neque sane dubitandum videtur, quod intecto capite, nudus cætera : **D** utpote qui in excursu processerat, non ad bellum paratus, nec galeam nec loriam induerat, eo nihil exceperit vulneris, cum maxime in ipsum tela jacerentur, quod ad excidium urbis illius vir tantus reservaretur. Est, *est profecto cor regis in manu Dei* (Prov. XXI, 1). Itaque ne cresceret audacia Judæis eventu fraudis et doli, profectus ad urbem cum exercitu, post noctem redit ; et de specula quadam unde civitas prospectaretur et templi magnitudo amplissima, demonstrat suis, cum qua urbe sibi bellum foret ; impigros et cautiores esse oportere : quod innumeralis sibi populus expugnandus foret ; et fraudi pari-

^e *Sola*. Ib.

^d *Ac si quis*. Ib.

tus. Ordinatus qui muris ordines appropinquarent : A quos adhuc fessos nocturno itinere cognoverat, quasi succenturiatos eminus locat. Paulatim proceditur. Ubi ventum ad montem Oliveti, vallis sub ipso media inter eum atque urbem interjacebat, cui nomen Cedron : ubi constitutum exercitum de muris aspicientes (nam sex stadiis aberat) seditionis ad tempus studia deposuere, et externis hostibus advenientibus, domestico fœdere sequestrata civilium bellorum certamina. Plerumque enim etiam acerba odia metus comprimit. Denique cohortati sese invicem factionum viri, ut in unum conspirantibus studiis patriam defensarent, ne eorum discordia incruentam Romanis victoriam daret, freti numero hostem subito adoriendum putarunt, et improvisa eruptione primos turbare. Sed ubi se Romani ipso usu veteri, et diversorum generum præliis exercitati, confirmare animis ordine suo * nexi, cadere incurstantes cœperunt, scutis repellere, proturbare jactu telorum, haudquaquam tamen sine communi exitio. Et prope jam incubuerant Judæi, et nutabat acies romana, nisi cognitis rebus advenisset Titus et occurrens adversariis, confirmans suos reparasset prælium, et crexisset animos militum, increpans Romanas acies, confusæ multitudini, non sine maxime ignaviæ probro victoriam cedere. Repulsisque Judæis, qui etiam valle divisos insectabantur, ad suos se victor recepit; securusque suffragii, quod loci superioris adversum inferiores, si tentarent congregari, subsidia dabat, ad aliam partem se Romanus exercitus convertit. ^b Discedente Cæsare infundunt se de muris Judæi, et ingenti agmine super hostem irruunt : ita ut innumeræ concursu multitudinis, milites fugerent, ac sese ad montium conferrent superiora : nudato latere, etiam cæteri qui prælium mallent, fugere. Interea Cæsar in medio ^c populi situs, orantibus plerisque ne se periculis daret, atque exercitu disperso summam periculi solus subiret, cum dominus esset orbis terrarum (non enim ut ante, vice militis pugnaret, sed imperatoris, in cuius periculo pernicietas esset universorum) non acquievit ; sed militiæ decus præponens saluti, apud quem gloriosa mors vitæ opprobrio præponderaret, adversum pectus hostibus refert, territisque quos adversum ierat, in alios sese retorquet. Sola enim ^d spe sui et nimis notæ atque alacris fortitudinis gloria perturbabat hostem. Cedebant itaque quos accesserat, sed ex aliis partibus Judæi magis magisque infundebantur : ac pene concluserant Titum, nisi quia plerique militum videntes in medio belli versari Cæsarem, conclamaverunt cæteris significantes, imperatoris filium periculis non relinquentum. Sic universos revocavit pudor atque armavit metus, ne deserti Cæsaris ignominia inurerentur. Conversique in Judæos, nisi omni ac virtute inconditam multitudinem in vallem urgebant, nec difficile fuit ascendentes relabi. Sic Titus fugientem numerum

A militarem bis revocavit a fuga, periculoque pariter exiit et opprobrio, virtute pari usus, et ad postremum pudore. Qui dum ignaviam declinat, virtutem invexit : primum ne Cæsar relinqueretur ; post etiam, ut hostis repelleretur.

CAPUT V.

Post hæc ubi forense prælium paulisper quievit, internum successit. Namque paschalis interventu celebritatis, subornatis plerisque Joannes, qui quasi observationis gratia templum adirent, et tamquam sociis data ingrediendi copia, dolum patravit. Ingressi enim specie civili, sed interius armati, rejectis exuviis gladios attollunt loricato pectore, et præliari accincti munimine. Quo terrore perculsi, qui intra templum inermes celebrati vacabant, exsilierunt, ^B templumque vacuum dereliquerunt. Eos illis secutis, et quos potuerunt comprehendere, jugulantibus, alios ultra templi circuitum persequentibus, irrumpendi Joanni sociisque ejus occasio data. Cæsi illic multi mortales ; ita ut etiam qui non restiterant, afflictis causis aliquibus jugularentur : nec tranquillitas quietis proderat, nec silentium tacitis, nec cedentibus patientia. Comprehensisque interioribus templi, etiam Simonem inquietabat Joannes in secundarium locum, Eleazaro cæterisque principibus factionis tertiæ sibi subrogatis.

CAPUT VI.

Tertio quoque Titus progreditur in hostem, atque exercitum producit. Adveniensque offendit stipatam Judæorum ante urbem multitudinem, specie volentium se Romanis tradere, sed quasi reformidantium. ^C Suspiciatus dolum, et maxime, quoniam proxime conspiratos inter se et pertinaces viderat : non arbitratus credibile subito mutatos, admonuit milites fraudem cavendam, nec temere nisi secundum præceptum suum, conferto agmine muris appropinquandum : ne a tergo illi qui urbem egressi fuerant, circumfunderentur. Subito de civitate increpuit sonus, et quædam seditio dementer resultavit : aliorum egressionem voluntariam simulantium, aliorum etiam resistentium, quod illi aperiri sibi portas poscerent, hi clausas servari juberent : alii bellum, alii pacem optarent. Militum vulgus ad subveniendum his qui subveniri sibi de muris postulavissent, proripit sese : egrediuntur plerique præruptim, sine ordine, sine ^D ullo modo tamquam occursuri advenientibus atque auxilium laturi, ut propiore remedio pluribus erumpendi confidentia tribueretur, vel resistentibus metus, aut inter reluctantes erumpendi sibi copia. Quibus a se tergo circumfundere cœperunt qui foris stabant, urgere circumventos : illi quasi ad murum confugere, nihil suspectantes ab his, qui pacem præterferent. Inde quoque saxa, et tela ^e injici, et subito ficta pax in prælium versa est. Unde conciti in hostes recurrunt, qui etsi circumvenire tentaverant progressus militum Romanorum ; tamen metuebant et ipsi, ne

^a Nizi. BARR.

^b Descendente. Id.

^c Al. deest vox ista. Id.

^d Specie. Id.

^e Dejici. BARR.

ab omni exercitu circumvenirentur. Itaque dum universos cavent, hos plurimis licet vulneribus impressis, et ipsi majore ex parte saucii, prope de manibus amiserunt, quos jam captos putabant. Secuti tamen usque ad Helenæ sepulcrum, sicut moris est insultantibus clypeis concrepabant, illudentes Romanis quod eos jam secundo insidiis circumvenissent.

CAPUT VII.

Cæsar commotior regredientes misceri cæsteris velat, et concionem advocat, dicens: Magna cum sit virtus Romana, præstans universarum gentium populis; maxime tamen ea præcedit dispositionis ordine et præceptorum obedientia: ea est enim disciplinæ militaris custodia. Nec mirum si Judæi dolos intexant, fraudes struant: qui se judicent impares fortitudine. Sed ut inferiorum est nisi insidiis, sic fortiorum cavere ne virtuti illudat dolus. Mirari itaque se, quod illi in desperatione sibi congruant: Romanis non conveniat in meliorum processu: eoque fieri, ut illis effectus fraudis in vado sit, nobis virtutis conatus in ambiguo. Quod si validior esset fortitudo hostium quam fraus, superari minus flagitiosum. A paribus enim aut fortioribus vinci opprobrio vacat. Cum vero nihil in nobis offendant, nisi sola pugnandi immoderatio, et ^a propria quædam manuum intemperantia, quid nequius potest esse, quam præsentem Cæsarem disciplinam repudiari militiæ? Multum arbitror ipsas ingemiscere militiæ leges, tantæ dissolutionis flagitio: multum imperatorem, cum hæc compererit, qui semper audiri se a milite suo, quam timeri ab hoste maluit. Obedientia enim militis effectum properat; metus hostium differt victoriam. Quid judicaturum de filio patrem putatis, cujus tam vile imperium sit apud exercitum? Pronuntiatur enim de duce, cujus præceptum dissolvitur: nec dubium quod sæpius vindicatum sit in eos, qui contra imperium in hostem pugnaverint, quam in eos qui secundum imperium progressi, virtuti cesserint. Nam legibus egredienti ordinem præscripta mors est. Quid igitur futurum, ubi non unus, sed passim exercitus relinquit ordinem suum, et statutum ducis negligit? Cognoscite vos milites esse Romani imperii, plebis, senatus, apud quos sine præcepti auctoritate et vicisse crimen est. Hujusmodi oratione perterruit non solum præpositos militum, sed etiam universum exercitum. Nam cum ipsos principes ordinum acrius peteret, videbatur omnes vindicaturus. Circumfusi itaque omnes rogabant, ut paucorum culpa qui primi destiterant, universis concederetur. Et si non fuit properus ad delicti gratiam Cæsar, fuit tamen exorabilis ad indulgentiam. Concessit cum summo pondere dicens: donare se omnibus, satisque in universos vindicatum invectionis auctoritate, eo quod animadversio in singulos usque ad factum procedere debeat, in multitudinem verbo tenns, illam usque ad pœnam, istam usque ad correptionem. Sæpe enim bonis exer-

citibus præliare lapsus futuræ ^b virtutis causas dedidisse.

CAPUT VIII.

Post hæc Titus in hostem iram convertit, et considerans inter tot præcipitia, tot prærupta periculosam obsidionem: cum repentinis irruptionibus præventi, non haberent milites, quo referrent gradum, unde se in hostem proriperent, ubi machinas constituerent; jubet repleri ante urbem præcipitia: quæ cum fierent, nec sic quidem Judæi exsortes erant præsentium periculorum. Afflictabantur domestico prælio, cum Romani in replendis præcipitiis occuparentur. Nec exigua manus partis utriusque decem millia cum Simone erant, et quinquaginta eorum duces: Idumæi quoque ad quinque millia, ^B Simonis partibus astipulabantur, quibus præerat Jacobus et Simon junior. Joannes autem interioribus templi (ea fraude qua supra diximus) occupatis, sex millibus armatorum stipatus, bellum accendebat. Adjuncta sunt ei etiam duo millia, cum aliis quadringentis viris postea quam coire cœpere, studiis concinentibus ad urbis defensionem, Eleazaro et Simone Arim, quibus et ante utebantur, rectoribus. Quibus certantibus inter se, præda erat in medio populus eorum qui viccrant, et quasi præmiium certaminis, huc atque illuc pro eventu vario transferebatur. Paulisper inter se convenerant more induciarum, et ad primum Romanorum impetum expergefacti, in veterem morbum febris internæ ægris visceribus recidebant: ubi remissior erat exteriorum morborum accessio. ^C Foris erat plerumque bellum, intus seditio, eo jam gravior, quia et ipsa seditio bello alebatur, et bellum alebat. Duo de potentia certabant: populus inter utrumque, non de servitute anxius erat, sed ne ad dominum deteriorem perveniret.

CAPUT IX.

Urbem Hierosolymam Chananzorum quidam potens condidit, qui patrio sermone vocaretur Rex justus, quam primo Solymam nuncupavit: postea templum addidit, unde Hierosolyma dicta civitas est. Ea a principio suos incolas habuit de gente Chananzorum. David primus vir Hebræus Chananzos expulit, constituit suos, qui in ea domum sibi regiam fecit. Voluit et templum Deo condere; sed ^D prohibitus oraculo, Salomonem hæredem reliquit, qui templum quod ipse voluerat, ædificaret. Salomon itaque templum fundavit: reliqui quoque reges ad ornatum urbis addidere plurima. Invidia ex magnificentia orta: inter omnia tamen opera templum præcallebat amplissimo opere, et fulgenti marmore: in quo erat ^c deambulatorium, peripetasma pretiosum et maximum, cocco et hyacintho byssoque intextum et purpura. Non otiosa materia tantæ diversitatis, sed cujus species ^d materiam rerum latentium significaret: eo quod ejus

^a *Propera.* BARR.

^b *Virtuti.* Ip.

^c *Deest hæc vox in ms. Jr.*

^d *Mysterium.* BARR.

esset templum, qui cœlo et aeri, terræ et mari, A quasi creator elementorum dominaretur, atque omnia solus regeret et gubernaret. Cocco enim igneum cœlorum figuratur, hyacintho aer, bysso terra, quod in ea nascitur : purpura mare, quæ conchyliis maritimis inficitur, ut duo ex colore, duo ex generatione colligas. Denique princeps sacerdotum hæc quatuor indumento suo exprimere consueverat, quando maxima celebritas erat festorum dierum, quasi totum mundum indueret, pro populo supplicaturus, in ejus figuram qui venturus erat princeps sacerdotum Jesus, qui tolleret peccatum mundi. Femora princeps sacerdotum linteo interius operimento tegebat, eo quod præ cæteris in sacerdote fides mentis quæritur, et corporis castimonia quæ succingere debeat carnis intemperantiam. Duo erant B tabernacula sacra, unum interius, alterum exterius : in hoc semper introibant sacerdotes : in illud interius quod secundum appellabatur, semel introibat tantummodo princeps sacerdotum, non siue sanguine, quem offerret pro se et pro populi delicto. Hoc significante Spiritu sancto, venturum Jesum, qui vere solus intraret interiora divinarum penetralia sacramentorum, et arcana substantiæ cœlestis qui nosset omnia. Solus quoque Patri sanguine suo totum mundum reconciliaret, ut et cœlestium et terrestrium misereretur. Denique postea quam venit, *pacificavit omnia per sanguinem crucis suæ, quæ vel in cœlo vel in terra sunt (Coloss. 1, 20)*. Intus thymiamaterium, intus mensa, intus lucerna : Thymiamaterium, quod ita ad Deum Patrem, *sicut incensum C drigatur maximi sacerdotis oratio (Psal. cxl, 2)* : mensa, quod in ea passio Christi sit, et mysteria sacramentorum, unde et David dicit : *Parasti in conspectu meo mensam (Psal. xxii, 5)*; cujus velut duodecim panes, duodecim apostoli sint testes passionis ejus ac resurrectionis ejus. Lucerna quæ supra candelabrum ponitur, ante sub modio erat, id est, sub legis mensura; nunc est sub gratiæ plenitudine, heptamycho frequens lumen effundens, eo quod Spiritus sanctus septem maximarum gratiarum virtutibus Dei templum * illuminaret. Trinitatis igitur cognitio in interioribus erat templi, quæ dicebantur Sancta sanctorum, ubi reposita quondam virga Aaron floruit, quod sacerdotalis gratia in Christo amplius esset operatura post mortem, qua mundum redemit. D Ante templum erant quatuordecim gradus, per quos Ezechiae regis tempore umbra ascenderat, significans ei vitæ finem futurum. Sol oraculo monitus, oravit et meruit mortis dilationem hoc indicio, quod iisdem gradibus sol refunderetur, qui significaret tot numero annorum commeatum ei vitæ refusum.

CAPUT X.

Cum igitur munita esset undique civitas plurimorum regum operibus; et maxime Herodis, qui cas-

trum cui nomen Antonia ad summi operis magnificentiam communivit, et amplissimo ornavit decore, circumibat Cæsar requirens, qua ex parte se posset facilius urbi infundere, inspectoque per totum circuitum muri ambitu, æstimavit in finitimo tumuli quo sepultus jacebat princeps sacerdotum Joannes, adoriendam obsidionem. Cui diligentius exploranti, adbærens unus ex amicis Nicanor studiosius intendens muneri, sagitta percussus cedit. Propius quippe accesserat, dum putat aliquem profectum fore pacis futuræ, si sibi conferendi sermonis daretur copia, qui potens ac validus ad tentandos audientium animos æstimabatur. Commotus Cæsar, quod ei qui salutaria commoneret, improvise vulnere mortem irrogavissent, in prælium cogit agmina, bellumque accenditurjactu telorum diverso, missilibusque maxime : admoventur arietes, quæ feruntur valida murorum. Quo perturbati omnes qui ante de dominationis inter se studio certabant, in concordiam coeunt, dataque impunitate superiorum, unum corpus fecere, et conspirati cogente periculo, urbem tuentur. Progressi quoque tumulos, ignem super machinas jaculabantur, ut destruerent aggeres, exurerent vineas, arietes incenderent : ac pene omnia machinarum genera exusserant, nisi electi plerique militum et sociorum, maxime ex partibus Alexandrinæ urbis, strenue repugnassent. Quibus tamen valide resistentibus, addidit Cæsar adjumentum equitum potentiorum. Ipse quoque acriter pugnant sternit duodecim adversi agminis propugnatores. Ita vis multitudinis reliquæ exitium declinans in urbem revertit, et ab incendio Romana opera defensa. Cecidit eo prælio Joannes ductor Idumæorum: dum ante murus, cognito sibi Romano militi sermonem conserit, ictus terga sagittæ vulnere, continuo labitur. Arabum ferunt peritissimum de jaculatoribus ejus obitus auctorem : gravique mœrore affectos Idumæos, quod virum et manu promptum amiserant, et bonum consilio.

CAPUT XI.

Sequenti nocte accidit ut tres turres quas Titus attolli jusserat supra aggerem, quo Judæos vel ex æquo vel ex superiore spiculis figeret: subito nulla vi hostium ruerent. Quo sonitu Romanorum exercitus omnis turbatur, ea opinione quod ab hoste destructos aggeres, succisas turres arbitrarentur, quæ ruentes ingentem late stragem dedissent. Ac pene admissum erat facinus miserabile ut victores incertis per noctem hostibus fuga cederent, nisi quod tenebræ ruinaque ipsa, excito pulvere prospectum adimerent, ut quo fugerent incertum haberent. Quærebatur unusquisque de proximo quid accidisset, nec cognoscere veri poterat fidem, quia similiter ab omnibus ejusmodi casus ignorabatur, donec Cæsar rebus compertis, insinuare præciperet id quod acciderat, casus repentini, non ullius hostilis fuisse

* *Illuminet. RARR.*

irruptionis. Sic sedatus pavor, expugnandæ urbis A virtutem addebat. Par tamen imparibus animis mortis contemptus: Judæis solatium putabatur, cum hoste commori. Titus festinabat conficere bellum, sed sine suorum dispendio, qui etiam ipsos hostes servare si posset, quam perdere malebat. Nec aliud monebat militem, nisi consulto bellandum: eam solam esse veram virtutem, cui sit comes providentia: nam sine consilio fortitudinem temeritatem videri, nec usquam magis cavendum quam in victoria. Perire enim cum inferiore superiorem, victi triumphus est. Consulendum itaque ne videatur eventus fuisse, quod vicerit; ignaviæ, quod consortium periculi non evaserit. Jubet itaque arietem admoveri ad medium muri septentrionalis.

CAPUT XIII.

Erat ibi Castor callidus et ad fraudem paratus, qui fugatis cæteris per jacula sagittariorum, cum aliis novæ fraudis sociis prætendebat. Is ubi impulsu arietis turrim everti, murum labere ac facile ruiturum, si tormenti ictus repeteretur, animadvertit, manus tendens rogabat Cæsarem voce miserabili, ut perituræ urbi jam parceret, nec supremo excidio labefactandam putaret. Cæsar æstimavit quod sedulo veniam deprecaretur: manus datus ut deditio præcederet, jubet tormentorum ictus cessare, jaculatores temperare a prælio. Castori dat loquendi copiam. Ille descensus simulare, dein quasi suadere suis: alii velle, alii reniti, subitoque velut indignantes qui cogentur, supra lorica se percutientes cecidere. Miraculum ingens, cum fraus lateret, sic tempus duxere. Inter quæ unus e militibus Romanis jaculo sagittæ narem Castoris percussit. Ille deplorare et conqueri apud Cæsarem, poscere ut juberet aliquem sibi dextram dare, ita se per fugio usurum. Cæsar Josepho mandat negotium: verum ille qui caveret Judæorum insidias, nihil sincerum in eo intelligere se respondit. Aneas tamen propius murum successit, et ut adventientem susciperet, occurrit. Cui Castor vociferans, ut sinum aperiret, aurum exciperet, saxum dimisit. Ille oculis vigilantibus lapidem prævidit, celerique corporis saltu lapsum evadit: alium tamen prope astantem saxi involvit humanis ruina. Hoc Cæsar intuens acrius incubuit ad murorum dejectionem, præcipiens majore vi tormentorum impelli. Contra ad exurendas machinas ignes jaciebantur. Sed ubi murus solutus est, Castor cum suis quasi in ignem se dejecit, dolo prætexens animi magnitudinem in contemptu mortis, cum dolo turpi vitæ effugia captaret.

CAPUT XII.

Diviserunt sibi loca Joannes et Simon conjurati circa murum secundum. Joannes cum suis in castro cui nomen Antonia, præliabatur: ei propinqua erat porticus templi, quæ vergebat ad partem septentrionis. Nam et ipse locus (in quo castrum postea Antonio vocabulo conditum) inter duas jacens porticus septentrionalis, hoc est, Brios nuncupabatur; Simon vero ad Joannis sepulcrum vicem tuendæ urbis susceperat: his pro salute, Romanis pro victoria certamen erat. Quibus etsi virtus potentior ad congregiendum, locus tamen inferior ad obsidionem: cum eos de muro gravaret prælium, temeritas Judæis insolentior, fortitudo Romanis acrior erat: imminuebant partibus duces; eoque major oriebatur contentio, dum quisque suis ductoribus pericula sua gestit probare. Simon suos urgebat terrore et formidine: Romanos Titus pudore sui quam maxime conveniebat, quod morte gravius arbitrantur, non exhibere pericula sua Cæsari, cum ipse toties pro exercitu periculis offerre se non dubitavisset. Armabat eos vincendi consuetudo, et cedendi ignorantia: præcipueque præsens uniuscujusque virtutis arbiter Titus, a quo non remuneratio fortitudinis expectabatur, sed supra omnia, fructus amplissimi erat præmii, illo spectante quidquam strenue gessisse, quod ei non displiceret. Eo incentivo Longinus equestris militiæ vir excitus, adversas pro muris videns Judæorum catervas, tamquam indignatus quod Romanos bello lacesserent, et ex æquo prodire auderent, desiluit equo, atque in medios se injecit hostes. Et unum b more ipso parantem occurrere, telo percussit, simulque ejus vocem et animam rapit. Alteri ereptum de corpore prostrato telum infligit, et ad suos victor sese recepit. De præeminentibus loquimur: cæterum multi imitatores utraque ex parte, sed diverso genere: Judæis desperatione audaciam dabat, Romanis gloriæ cupiditas

CAPUT XIV.

Unus jam murus, hoc est tertius supererat, subversis duobus; adhuc tamen Cæsar reservabat patientiam, qui adverterat jam sibi perire, quidquid perisset. Dum parcat, et provocat ad deditonem non expectato agnoscere, cum paucis irruens supra murum secundum, congregata manu Judæi in angustiis plurimos sauciaverunt: plerique etiam utrinque

^a Valide. BARR.

^b In ore. Id.

^c Novem. Josephus decem. Id.

^d Ducere. Id.

mortui. Tunc Cæsar eminus sagittis fugebat resistentes : inter confertos jacula nusquam eludebantur, nullus ictus sine vulnere. Sic removere sese Judæi cœpere : et Titus suos recepit. Et fames jam urbem graviter inceserat. Judæi tamen pro victoribus, quia se intra secundum murum receperant, quasi expulsis Romanis gloriabantur : sed neque lapsa reparare, nec lapsura defensare poterant. Restiterunt tamen aliquantulum. Pugnatum triduo ad murum secundum. Quarto die virtutem Romanam non sustinentes, refugere intra tertium murum. Cæsar ab irruptione interim temperari jubet, subverti tamen præcepit secundum murum. Et quia superaret maxima belli portio, statuit ut miles sibi conveheret alimenta, ne victores inopia urgeret, afficeret indigentia. Quatuor diebus sibi miles frumenta convexit : simulque idoneum visum est tempus quod Judæi, si sibi consulerent, converterentur. Et populus quidem malebat, sed principes seditionis reputantes quæ in plebem gravibus flagitiis perpetraverunt ; dum nullum veniæ locum ^a sperarent, perire cum omnibus levius arbitrabantur, quam si soli auctores perirent. Quinto itaque die, quia nihil a Judæis pacificum deferbatur, gemino agmine Cæsar mœnia aggreditur : et duos aggeres attolli imperat, unum contra Antoniam, alterum contra murum qui erat contra Joannis sepulcrum. Eo enim superioris urbis excidia ^b petebat : illo autem altero, si castrum expugnasset, etiam templo facile potiretur. Quod nisi in suam potestatem deduceret, etiam urbem tenere non poterat sine periculo. Diviserat Titus exercitum in duos ordines. E diverso quoque distribuerant sibi Joannes et Simon officia defensionis. Antoniam defendebat Joannes, Simon cum armatis suis et populo Idumæorum ad sepulcrum Joannis speculabatur ; atque omnes obsidentium conatus de superiori loco, quibus poterat generibus eludebat. Et jam exercitiores erant, malis educti occurrere machinis obsidionis ; pluraque genera sibi tormentorum et ipsi adsciverant, quibus Romanorum opera destruerent, cœpta impedirent. Quorum Cæsar advertens præcipientem pertinaciam, admiscere operibus sermonem voluit, ne forte desperatione veniæ pervicacius obniterentur, ac spe promissorum possent desistere. Suadere itaque cœpit, ne se captæ urbis excidiis involverent, permitterentque eam suæ potestati, quæ armis jam teneretur, et circumvallata obsidione premeretur ad excidium supremum, cedentibus se veniam daturum : si modo vel sibi vel patriæ consulerent, ne tota civitas dirueretur. Mandat quoque Josepho, ut ipse patrio sermone cives alloqueretur, ^c ut forte contribules suos vel ipse inflecteret, ut furori proprio renuntiarent. Qui licet effusa Judæorum in se odia novisset, tamen quantum a jactu sagittæ longius poterat, remotus a muris, ita vero ut posset

A audiri profutura civibus noto sibi alloquio prosequeretur.

CAPUT XV.

Fuerat, Hebræi, humani ingenii contendere pertinaciter ante quam res ad supremum veniret, dum putatis vos loco et notæ regionis subsidiis fore superiores : licet convenerit Romanos, bello insuperabiles, armis non provocari, a quibus sæpe victi sunt, qui vos vicerant : sed tamen habet hunc lapsum improvida mens hominum in rebus secundis, simul quia plerumque belli dubius eventus : et ideo se unusquisque ^d forti committit virtute inferior. Postremo de muris superatis, non putatis etiam usque ad templi progrediendum eversionem. Parcite aris, parcite altaribus, parcite domicilio quondam cœlesti. Jam enim vos et Deus ipse deseruit, quia vos pietatis cultum deseruistis. In medio templi bellum pertulimus, circumfusi ignes templum oberrant : sed non quales solebant, circumstant armati. Adhuc tamen puras a sacrilegio manus habentes, volunt Romani parcere, nec sacros contaminare postes, nec veteres abolere ritus, si vos sinatis : quid expectatur ulterius ? duo muri eversi, tertius superest, et ipse infirmior lapsis duobus. An præsidium speratur divinum, atque auxilium de penetralibus ? Sed qui nos defendebat, ad hostem migravit : quoniam quem nos colebamus, Romani venerantur, nos offendimus. Quis autem ignorat cum illis esse Deum, qui sibi omnia subjecerunt, nisi quæ nimio æstu aut gelu invia sunt ? Et ideo extra Romanum imperium, ^e qui eadem extra usum humanum diversis populis Deum per vices dedisse potentiam : primo Ægyptiis, post Judæis, Assiriis quoque et Persis auxiliatorem fuisse nullus negat : postea conversum ad Romanos, cum his perseverare : denique cessisse illis universa regna, omnem terram in possessionem datam. Quid vobis cum victoribus universæ terræ, quibus secreta oceani, et extrema Indiæ parent ? Quid atrox Britannias, interfuso mari a toto orbe divisas, et a Romanis in orbem terrarum redactas ? Tremet hos Scotia, quæ terris nihil debet : tremet Saxonia inaccessa paludibus, et inviis septa regionibus. Quæ licet belli curam videatur augere, et ipsa frequenter captiva Romanis accessit triumphis : validissimum genus hominum perhibetur, præstans cæteris : piraticis tamen myoparonibus non viribus nititur, fugæ potius quam bello parata. Sed refertis, mori præstare, quam libertatem amittere. Quando vobis ista Judæi successit sententia ? aut quando apud Hebræos utilis fuit servitus, libertati inutili non prælata ? Jacob ipse patriarcha in Ægyptum deduxit Hebræos ne perirent fame. Descenderunt patriarchæ, simul duodecim filii ejus, præclara illa generis nostri exordia. Ibi Judas ille nobilis Judæorum prosapia, qui nomen populo dedit. Ibi Joseph curru sublimis et

^a Sperant. BARR.

^b Petebant. ID.

^c Si forte. ID.

^d Sorti. ID.

^e Quia adversis populis Deus per vices potentiam dedit. ID.

equis, subicere se in potestatem maluit, ut aleret suos, quam ad originis propriæ libertatem redire. Ibi Benjamin pia fraude germani retentus, consensit dolo: quia non erat crimen servire potentioribus. Ibi hæreditas eorum, cum vocaretur a Mose, tamen hæreere desiderabat. Sic patribus vestris etiam dura servitus non displicebat, ut periculis anteferretur. Servistis ergo Ægyptiis, atque utinam semel! Sed non solum tunc servistis, quando cœlestis esee pluvis alimoniam servitutis extremæ præferebatis: sed etiam postea victi atque captivi descendistis in Ægyptum, cum Assyrios refugeretis. Servistis etiam Assyriis per multa annorum curricula, et dulcis illa servitus erat. Servistis Macedonibus, Persis, ^a Seleucensibus, Palæstinis: solos Romanos vobis graves putatis, quibus et illi servant, quibus vos serviebatis? Utrum igitur odium his debetis an gratiam, qui vos dominis vestris pares fecerunt? Ultionem vestri hanc, non contumeliam puto; quia vos de his vindicaverunt, quibus subjecti eratis. Servitio premitur Assyrius, qui Asiæ toti imperitabat. Arat Ægyptus Romanis, ferit de suo quod ^b ille metat. Macedonia quæ usque ad Indos devicta Perside imperium diffuderat, agnoscit dominos quos ignorabat, et frustra se regibus suis Æacidarum nomen imposuisse reminiscitur. Certe non alias cessisse, nisi ad Romanorum triumphum, quibus et ipse Pyrrhus Achilleæ sobolis, et prosapiam et vocabulum præferrens, victus armis, ita se promerendæ pacis studio subiecit, ut veniam rogaret. Nam de Palæstinis quid loquar, quos unius præsidis potestas coercet? Ingrati, numquid non vestra nobilitas est cum Persis servire? hoc est enim servire vobiscum reges, regnumque maximum habere socium subjectionis. Sed quæro, quando fueritis liberi, qui nunc servitum recusatis? Quando ergo liberi fuistis? vel cum aliis dominaremini, qui sub rege eratis? Habebatis regem Deum, repudiastis regnum ipsius, sub quo solo eratis liberi, voluistis servire hominibus. Cur patrum revellit testamenta? hæreditas et in patres contumax. Elegistis regem cui nomen Saul. Occiso illo, Palæstinus vobis populus imperitavit: successit post tempora David in totius populi regnum, mitior quidem domino, sed dominus tamen, prius quam requiesceret David, genti tamen et ipse regem imposuit. A Salomone rursus scissum in duo regnum, et divisa per longam seriem dominationis hæreditas. Ut transillam captivitates, Cyrus plerosque terris suis Judæos et sacris suis reddidit. Sed patres vestri cum Persarum præliis gravibus attererentur, quamvis nobiles Machabæorum triumphis, elegerunt sibi Romanam societatem. Tenet ^c scriptura divina multarum pacta legationum. Facti estis Romanorum

^a Hoc est, Seleucidis. At heic dubitari potest, utrum uno spiritu *Persis Seleucensibus* legendum sit, tamquam si prior vox genus summum, altera τὸ διαφορικόν seu differentiam contineat; an vero eæ voces distinctione media sint occurrænde. *MAZOCH. l. c. pag. 788.*

^b Illis. *BARR.*

A amici, qui Persarum servi fuistis. Sed rursus voluistis regem habere, quam ^d sacerdotum principes, cui populus obtemperaret, cum sævitia vestrorum regum esset intolerabilis: defuncto Herode, pulso Archelao, sub Cæsare esse Romano postulavistis. Tradidistis vos Cæsari cui servistis omnes ad mutandum in melius servitium. In communi enim conditione universorum servire, quædam libertas est: quoniam dignitate dominantium honestantur obsequia servorum: quamquam Romani servitutem non exigant auctores libertatis, quia non solum immitteu regem necarunt, sed etiam superbum non passi sunt; et ideo augustam apud eos nomen est imperii, quod augeat suos, non quod alienos opprimat. Sed esto, sit utile vobis, non obedire imperio Romano: ^B videamus si liberum, si non exitiale. Urgent vos Romanæ acies, urgent patriæ ruinæ, urget templi eicidium; non quod utile sit, sed quod possibile, perpendite. Non enim votorum species, sed possibilitatis ratio pensanda. Lex nempe naturæ eadem omnibus hominibus, volatilibus, feris, bestiis infusa, ut unusquisque cedat potentiori: taurus, leoni: cervus, urso: leopardo, caprea: aquila, accipiter: accipitri, columba: ipsi tauro, juveni inferiores: arieti, ovium greges: hirco, caper: ne diversi generis esse videatur aliqua distantia, vos potentioribus. Romani tamen neminem expellunt, vos expulistis: immo illi agent, ne quis etiam victus de terris suis exeat: Antiocho partem regni servaverunt. Et nunc Cæsar quid aliud laborat nisi ut terra vestra non deseratur, regio vestra non evacuetur, civitas non evertatur, templum non coneremetur? Non omnibus victoria datur. Paucis præesse natura dedit, pluribus obtemperare. Tauri armentis eminent, arietes gregibus. Penes paucos eminentia, penes plerimos mansuetudo. Et vos induite mansuetudinem, suscipite subjectionem, quam etiam feræ induunt. Ille cum diceret Josephus, conviciabantur de muro. Maledicebant utilia suadenti. Plerique etiam jaculabantur sagittas, si possent eum morte affligere. At ille, qui oratione non flectebat indomitos, scripturarum quoque testimoniis conveniendos arbitrabatur, maxime quia dicebant Deum templi sui præsidio non defuturum.

CAPUT XVI.

^D Temerarii, nuncne demum vobis divinum auxilium affuturum speratis, quando permiscuistis omnia bello, altaria violastis, diruistis totius urbis munita? Temerarii, inquam, et vestrorum immemores auxilliorum, scuta et gladios parastis, et hoc adversum Romanos. Non talibus armis vincere soleratis. Quando enim in hasta et gladio fuit Hebræorum victoria? Recordamini unde orti, et a quibus

^c Vides ut Machabaicos libros, in quibus ea fœdera exponuntur, noster appellat *Scripturam divinam*. Sic et superius in hujusce operis prologo Machabaicos libros *θεοπνεύστους. MAZOCH, l. c. pag. 788, 852.*

^d Sacerdotem. *BARR.*

isitis profecti, quomodo patres vestri hostes suos vicerint. Temerarii, quem vobis adiutorem eripuitis, dum aliena subsidia deposcitis? Non in multitudine populi, sed in timore Dei^a pater Abraham penetravit Ægyptum; et cum abductæ conjugis captivam videret pudicitiam, bello tamen abstinuit, assumpsit piæ orationis arma, defensorem adhibuit, qui dormiente eo vinceret, et expugnato hoste intaminatam sibi conjugem repræsentaret. Rediit Sara sine armis, referens viro triumphalem victoriam. Dormiebat Abraham, et torquebatur Pharaon. Metuebat Sara, et Pharaon crimen negabat. Ejiciebat alienam, et damnato crimine honorabat castimoniam, quam spoliare desideraverat. Addidit aurum et argentum ad Saræ pudorem, ut eodem naret voluptatem facinoris expertem. Rogabat patrem Abraham, ut pro sua ad Dominum familia deprecaretur. Erat enim infecunda domus ejus. Rement Sara ditior salvo pudore: revertit Abraham sanctior, qui conjugalibus pudicitiaz remunerationem sterilitatis remedio compensavisset. Quid de filio ejus Isaac loquar? Is quoque patrio fretus munimine, adversus finitimi potentis insolentiam, non armatas produxit acies: et certe habebat cccxviii vernaculorum validam manum, quæ reges quinque bello superaverat, spoliis exuerat, captivum Lot Abrahæ patræ restitueraat. Non gladium vagina exiit, sed solam adversum invidentes patientiam induit, simplicitatem retulit: venerunt rogantes, qui exterminandum denuntiaverant: poposcerunt amicitiam, qui finitimum non ferebant. Contremisco tanta patrum recensere mirabilia: Jacob sanctus, Esau fratre parricidium minitante patriam reliquit, parentes deseruit, solius secum orationis ferens viaticum; meritoque in peregrinis locis cum fratris metuere insidias, et hominum comitatu atque auxilio egeret, invenit Angelorum^b consilium: perductus (ut ait) ad castra Dei, colloctatus est Domino: et sicut dicit Scriptura: Prævaluit Deo, qui imparem se hominibus arbitrabatur (*Gen. xxxii, 28*). Quid aliud Moses adversum regem Ægyptiorum exercitumque et dracones ejus, nisi solam virgam levavit? O potens virga, quæ cælum tenebris obduxerit, terram imbribus inundaverit, siccaverit maris fluctus! Cinxerant Hebreos Ægyptii, orabat Moses et non dimicabat: divisum est mare, et populus intravit, sequebatur Pharaon. Moses inter fluctus positus orabat: demersus est cum suis Pharaon, cantabat Mosès (*Exod. xv, 4*). Quis hæc et talia considerans non admiretur, et non intelligat in oratione nobis meliora esse arma quam in virtute? Illa enim sibi divinum auxilium adhibet, hæc corporis. Didicit hæc arma quæ non carnalia sunt, sed fortia Deo Mosès discipulus atque idem successor Jesus Nave, qui imitator et suppar magistri, Jordanis aquas convertit retrorsum: idemque cum inempu-

gnabiles Hiericho urbis muros videret, sacerdotibus turba canere jussit, jubillare populum: quo facto repente cecidere muri atque exusta civitas est, et omnes necati sunt, nisi quos Rahabbonæ meretricis fides a memoratæ urbis excidio defendit. Gedeon quoque trecentos viros ad bellum elegit, eosdemque non arma præferre, sed mysteria præcepit: in manu læva hydrias aqua plenas tenere, in dextera faces: qua specie percussit hostes fugere illico, atque ad Hebræos victoria pervenit. Intermissa erat sacræ cura religionis Heli sacerdotis negligentia, divina imperia^c deserebantur: irrogatum ab Allophylis prælium, victi Hebræi, capta etiam arca Dei est, et sine armis reddita illis: quo indicio claruit, quod et sine religione arma non vincant, et religionem sine armis vincere. Ezechias rex, infuso Assyriorum populo genti Judææ, cum voce Rabsachs imperio Sennacherib regis, quæ in Deum jacerentur convicia, quæ populo, quam suprema exitia denuntiarentur, satis comperisset: insinuantibus, non verba verbis, nec arma armis referenda credidit: sed exurgens, excidio se ut sento induit: pro galea cinere caput textit: pro jaculis orationem intorsit. Ascendit oratio, descendit Angelus, casa per noctem Assyriorum cxxxv millia cadavera numeravimus; percussorem non vidimus. Præterioram de quinque regibus, quos inconsulto Domino bellum adorsos, per desertum meantes, aquæ inopia vehementer afflictare cœperat, ipsosque et equos eorum sitis vexare. Necessitas prætermisum officium reparari coegit. Erat enim rex Israel negligens circa Dei cultum: admonitus tamen ab aliis, ut Domini prophetam requireret: cognovit Elisæum, ab iisdem in quibus degerent locis, non longe abesse: misere oratum auxilium orationis, et remedia necessitati. Licet offensus erat regi Israel, quia perfidus non credebatur, promissit tamen et ubertatem aquarum, et victoriæ celeritatem. Manare cepit aqua per desertum, et sponte se sine ullis imbribus infundere terris fluentia. Surgentes adversarii, quos securos victoriæ somnus uberior laxata presserat sollicitudine, subito videre sole fuso rutilare aquas: fuerunt qui inter regum populos bellatum putarent, quorum sanguine terra maderet. Itaque in prædam festinantes passim sine ordine, sine modo currere, alius alium prævenire, sic præcipites in medium progressi hostium vallati, interfectique ingentem suis stragem dedere: ita^d hortatus propheta a patribus nostris sitim pariter et metum depulit, idemque adversus famem auxilium tulit. Nam cum obsideretur Samaria, atque in ea clausus maneret rex Israel, gravis eos urgebat famas, ut ne a nefandis quidem alimentis abstineretur: conventus propheta tantæ miseriz deformitate, simulque regis nuntio qui putaret prophetæ dissimulatione famem adolevisse, respondit: Sequenti die, et ubertatem frumenti, et^e utilitatem videbis

^a Collez vel., presbyter. BANA.

^b Mallem concilium, id est cœtum, agmen; tum ex sacra historia, tum ex auctoris contextu. GALLAND.

^c Differabantur. BANA.

^d Sanctus. Ib.

^e Utilitatem. Sic et paulo post reg. Abundantia utilitatem creavit, utilitas fidem implevit. Ib.

(IV Reg. vii, 1). Non credenti nuntio, dixit: ipsum quidem, quia non crederet non visurum, promissorum tamen fidem non defuturam: subitoque per noctem in castris Syriae hinnitus equorum, curruum fragor, quadrigarum currentium fremitus, armorum sonitus ^a auditu metum incussere victoribus, quod in auxilium Hebræis multæ ac validæ gentes commeavisent, ac sese imminenti, ut arbitrabantur, periculo fuga eximere properaverunt. Nox consilium maturavit, terrorem auxit. Fugientibus itaque Assyriis, omnes quas invaserant copiæ, in castris die sequenti repertæ. Abundantia utilitatem creavit, utilitas fidem implevit: mors incredulo ipsi quidem fructum eripuit, publicum tamen remedium non impedivit. Liquet igitur plurimos patrum duces, cum minime præliarentur, victoriam adeptos: alios quoque bello superiores fuisse; quibus consulentibus, bellandi jus oraculo permissum foret. Denique victus Amalech; sed cum Moses manus elevaret: vicit Jesus Nave, cum solem statueret: vicit et Gedeon, cum in aqua dimicatuos probasset: Samson etiam, cum adhuc intaminatum crinem servaret: vicit et Samuel, sed cum adiutorem lapidem figere proposuisset. Triumphavit David, cum Bethsabeam (hoc est, filiam sabbati) suo conjugio prophetis ^b ministeriis copulavisset: vicit etiam bello civili, quod refugiebat illatum: non inferebat (nil enim bello civili sædus) solus qui potuit inferre: vicit et ^c Asaph prælio, sed postea quam desperantibus suis, quod numero essent inferiores dixit, nihil interesse, pauci an plures sint, cum Deus paucos timentes se pluribus faciat validiores (I Reg. xiv, 6). Bonus profecto fide, si usque ad finem perseverasset. Vicit et mulier armis quæ fidem Deo reservavit. At vero Saul victus est, quia Dei præceptum non custodivit. Vulneratus Josias, quia contra imperium in hostem processit: sanctus cæterum, et ideo raptus, ne captivitatem nostris debitam peccatis videret. Clamavit Nachao: Non sum ad te missus, ferens ejus fidei testimonium; sed involvit eum, sicut ante Amasiam, consortium degeneris societatis. Denique et ab homine Dei monitus erat, ut illos quos ad belli societatem centum argenti talentis conduxerat, dimitteret, si vellet vincere. Cui dubitanti, quod tantum pretii amissurus foret, respondit propheta quod haberet Dominus plura, unde etiam argentum eidem restitueret: quo fretum conductis renuntiasse auxiliis, vicisse cum paucioribus; ^d ne ipsum quidem Deo tantæ victoriæ mercedem solvisse: sed illico ipsis simulacris quæ victor coeperat, detulisse sacrificia, quasi eorum beneficio vice-rit, quæ in prædam captivitatis redegerat. Sedechias ipse incumbentibus jam patriæ ruinis, per Hieremiam conventus prophetam, cum hostili obsidione premeretur, ut urbem egredi non metueret, victo-

^a Audiri. BARR.

^b *Mysteriis.* Id. — Gemina sunt quæ habet sanctus Pater in Apologia David altera cap. 10, num. 51. Denique, inquit, ut scias esse mysterium, interpretare vocabula . . . BETHSABEE FILIA SABBATI, etc.

A rem futurum, si cælestibus imperiis obtemperaret: aut captivum si defendendum putasset, infidelitate semetipsum et suos decepit. Abductus erat ab Assyriis populus Judæorum in Babyloniam: reliqui ad Ægyptios transferre se, qui resederant, deliberabant. Mandavit Dominus per Hieremiam prophetam et cæteros, ut unius gentis essent imperio contenti, ne geminata captivitas ærumnam augetet. Verum illi posthabentes oracula Dei, facti sunt duarum captivi gentium, qui unius gentis jugo exire impatienter desideraverant. Itaque in Ægypto exsules perseveraverunt. At vero illi qui in Assyrios ducti sunt, expleto tempore captivitatis, quod pro peccatis populi Dominus constituerat, postea Cyro imperante, remeandi facultatem adepti, reverterunt cum gratia. Renovatum Dei templum est, regum opibus Cyri et Darii cæterorumque Persarum muneribus: ipsi itaque qui everterant, reparandi sumptum dederunt, restituerunt etiam jus sacerdotum, cultumque juverunt religionis. At vero nostri dum sacerdotium inter se competunt, et apud Parthos ambiunt, conferri sibi memoratum honorem, de religione mercaturam fecerunt. Quid de Babyloniis querimus? Nostros experti sumus deteriores. Illi nobis reddiderunt ^e omne jus religionis, illi sacerdotum creationem restituerunt, et nostri eam Persis refundere. Illi sacerdotales infulas permiserunt nostræ potestati, nostri eas Babyloniis vectigales fecerunt. Quid adjiciam creatatum sacrarium sanguine, madere sacra limina, semiruta adhuc stare templi fastigia? Minor est circa nos ira Dei, quam nostra contentio: illa nos captivos fecit, ista sacrilegos: illa disseminavit Judæos, hæc sustulit. Conferte, si videtur, quid intersit inter captivitatem nostram et seditionem nostram. Captivitas nostra gentibus infudit nostræ religionis consortium: seditio nostra etiam Judæis ademit religionis gratiam. Quis autem Romanos in Judæam introduxit, nisi Hyrcani et Aristobuli contentio? Quis Sosium, nisi Herodes? Quis Antonium, nisi Sosius? Quis Cæsarem imploravit sibi regem, nisi vos? Quis alius præter vos Antipatrum regno expulit, et libertatem in Antipatro? Et tamen non reprehendo, neque abnuo Florum in vos scelestè consuluisse. Sed querela Romanis deferenda fuit, non arma inferenda. Sprevistis Neronem, sed Vespasianus successerat: qui benignus natura, benignior tamen etiam studio esse potuit, quia in Judæa imperium assumpserat: aut si non movebat pietas, virtus certe ejus vos debuit adigere, ut vobis consulereitis. Sed quomodo vobis non parceret, qui pepercit Joseph? Cui enim infestior, quam mihi esse debuit? Quis majora adversum Romanos munimenta extruxit? Quis studiosius pro patria ^f decernendum putavit? Postquam vobis

MAZOCH. l. c. pag. 851.

^e Ex contextu legendum videtur *Jonathas GALLAND.*

^d Forte, nec ipsum. Id.

^e Al. deest vox ista. BARR.

^f An decertandum? Sed nihil muto. Siquidem apud

bellando complacita conditio est, bellorum quidem A initia non probabam, sed suscepta non deserebam: testantur hoc Jotapatæ urbis, quæ bellantem adhuc texerunt, favillæ, me bello non destitisse, nisi post ejus civitatis ruinas: delituisse, quoad potui in illo eversæ urbis sepulcro, pertulisse famem, ne Romanis me traderem: quæsisse veniendi ad vos effugia: sed deprehensum, non sponte egressum, maluisse perire cum meis, sed pepercisse Cæsarem: optasse vobiscum potius periclitari, non quod probarem consilium, sed quod eligerem periculi vobiscum consortium. Gratias tamen Deo, quod ^b tanti sceleris non incidi societatem, ne seditionum incentor existimarer: aut quia his misceri nequibam, parricidium quod manu declinare poteram, vel mortem implem. Certe ne sanctissimam matrem pro me dilacerari cernerem, meorumque dispergi viscera; quæ miseranda quidem, sed tamen tolerabilius est ea pati, quam fecisse. Quid igitur adhuc expectatis? An signa majorum? Non ea nobis merita, non ea circa Dei cultum officia. Non ea Romanorum, quæ Assyriorum infidelitas, qui accepto pretio discessionis fidem frægere: nec recedendum, sed acrius ingruendum putarunt. Quin etiam ut ex accidentibus colligamus divinæ motum sententiæ, Deum Judæis adversari certum est. Denique Syloa quæ ante bellum sicca fuerat, et omnes extra urbem fontium, venæ quæ diu fluere cessarunt, ut aqua nostro dees-et usui, nisi pretio quæsitæ: nunc in usus redeunt suos, et Tito se adveniendi refundunt. Scaturiunt uberes venæ, atque ita aquarum redundantium omnia replentur, ut non solum exercitui large ad potum exuberent, sed etiam equis, bellatoribus ac jumentis, pecoribusque universis, horiorum quoque irriguis non desit aquarum abundantia: ut tamquam adnitentibus elementis victoriæ Romanæ largiores credas fundi meatus. Recognoscimus prodigia superiora, quæ etiam tunc nostræ urbis prævenerunt captivitatē: cessavit aqua Judæis, refudit se hostibus, ne siti obsidio impediretur. Nec mirum est, si recessit a Judæis divina gratia, quos tanta flagitia circumvallarunt. An vero bonus vir plenum horroris non refugit diversorium? et domum suam deserit, si quid in ea commissum sceleris agnoverit? declinat indignæ habitationis consortia, execratur conversantium iniquitates: et dubitamus de summo et immaculato Deo, quod abhorreat tantorum contagia flagitiorum: et funestorum scelerum aversetur atrocitatem, nec demoretur in parricidarum conciliabulis, qui Dathan et Abiram, quia Mosē et Aaron præripiendo sacerdotii munere lacessiverant, separari ab innoxiiis præcepit, ne pios aut macula contaminaret de consortio noxiorum, aut pœna involve-

veteres sumitur interdum *decerno* absolute pro *decertare*. Nep. Annib. cap. 4: *Cum hoc eodem de Clastidio apud Padum decernit*. GALLAND.

^a *Bellandi*. BARR.

^b Nihil addendum aut mutandum existimes. Livius, lib. IV, cap. 41: *Huic timendo hosti, utrum cum declinarem, CERTAMEN improvisus videor incidisse, an*

ret? Sed quid ego diutius sermonibus immoror, cum plena horroris et gemitus omnia circumfundantur, templique excidium properetur? qui istud oculi spectare, qui sensus perpeti, quis tolerare potest animus? O saxis duriores, ferro rigidiores, qui in tantis rerum humanarum prodigiis adhuc inter vos tamquam ad virtutis æmulationem de scelere certatis; et quod est gravius, vos ipsi patriam destruitis, atque ejus augetis ruinam! Convertimini aliquando, aliquando respicite, judicate, et videte pulchritudinem patriæ quamprodidistis: quæ urbs, quod templum, quæ sanctorum domicilia, sacrorumque penetralia. quæ prophetarum opera vestris manibus eviscerantur! In hæc quisquam flammam ducit, et spargit ignes et incendia ministrat, nec ullo affectu movetur? rupium, si sentiret, rigor resolveretur. Certe et insensibilia plerumque in maximis rerum acerbissimis sensus speciem ^c metiuntur, ut scopuli tremant, et madentes sanguine guttæ fluant: vos autem immobiles perseveratis, ^d ut quid melius post hæc supersit, quid dignius quod reservetis. Postremo si ista non movent, quia apud pios præstantiora sunt, vestrarum saltem miseremini necessitudinum: ponite ante oculos filiorum vestrorum necesse, aut ferro aut fame: et his acerbiorē, uxorum et filiarum servitutem, quibus tuta libertas erit, pacto deditiois, aut captivæ ^e servitutis urbis eversione. Consulite dum licet, ne graviora post mortem relinquatis, quam ante mortem fecistis. Nec ego liber ab hujusmodi periculo sum. Novi et ipse, quia cum vestris simul periclitatur sanctissima mihi mater, et cara uxor, haud ignobile genus, et quondam domus clara. Ac fortasse propter meos hæc me suadere arbitramini: occidite eos, et accipite insuper mercedem meam sanguinem: libenter hanc solvam mercedem vestræ salutis, si post me sapere potestis.

CAPUT XVII.

Ea Josephus cum lacrymis vociferatus, plerosque de populo inflexit: ut ad Romanos confugerent, venditis quæ possidebant. Quos Titus quo quisque cupiebat, direxit: ut etiam cæteri provocarentur Romanis se sine metu tradere. Confluebant itaque reperta egrediendi copia, securi salutis, si ad Romanos convenirent: nec solliciti de servitute quibus libertas reservaretur. Hi vero qui sequebantur Joannem ac Simonem arbitros et incentores seditionis, magis scelerum pœnas, quam adversa belli reformidabant: ideoque intuta sibi refugia opinabantur. Nec solum ipsi non audebant egredi, sed etiam insidias prætendebant, ne cui liceret e populo urbem exire. Majorque cura erat egressionem suorum, quam Romanorum ingressus cavere. Tenebantur itaque invitati; et si quis deprehensus foret, graves pœnas dabat. Suspicio tenuis,

occurrere.

^c *Mentiuntur*. BARR.

^d *Ac sic quid*. Id.

^e *Forte servitus*. Scilicet, *aut tuta libertas ..... aut captiva servitus: et illa quidem: pacto deditiois; hæc autem urbis eversione*. GALLAND.

gravissimæ causa mortis. Non argumentis veritas, sed supplicis quærebatur. Si qui pecuniosi erant, afficto crimine ^a seditionis rapiiebantur ad necem: si qui inopes, quia non habebant quo se redimerent, morti pætebant.

CAPUT XVIII.

Et jam gravis fames sævire, atque amplius seditio grassari cœperat furore ac vesania: frumentum non reperiebatur, nullus panis in publico usu. Sicubi esse compertum fuerat, illico domus expugnabatur. Jugulabatur ædium dominus, ut frumenti conditor, quod occultavisset. Rursus non repertis frugibus, quasi diligentius absconditæ forent, tormentâ exercebantur. Optabant plerique mortis compendium, cum eos aut fames afficeret, aut crudelitas excruciatet. Denique qui seniores erant occidere dedignabantur, invidentes beneficium mortis, quibus jam vehementior carnifex fames, miserabili macie visceribus exesis nuda ossa ^b tenuitate texerat. Spirabant semineces solo adhuc spiritu, atque ægra trahebant cadavera. Sicubi purgamenta olerum vel casu lapsa, vel quasi arida projecta adspexerant, ^c reliqua invalidi corpore, ore lambebant jacentia humi. Aut sicubi internata parietibus visa fuerat herba, raptentes succo infelici miseram solabantur famem. Qui ditiores erant, mensuram tritici toto censu emebant. Quid enim servarent non profuturum? Qui pauperiores, vel hordei: ita ut nemo vendentem vel ementem videret. Hoc enim omni gravius scelere puniebatur. Neque vero coquendi panis usus exspectabatur, ne mors præveniret, aut mora proditorem arcesseret. In occultis abditis, incoctum mandebant triticum, quibus ulla vel exigua frumenti copia erat. Nulla mensa, nullum sedile, nulla lux: ne quis interveniret, atque ^d improvisos deprehenderet. Si sonus ullus, abscondebantur cibi: suspectæ solitudines, frequentæ parricidales: inter suos triste certamen. Omnem enim affectum excludit fames, et maxime verecundiam; esurientibus enim pudor dispendium vitæ, et detrimentum salutis est. Si quis vir cui mulier esset aut filii aut nepotes, aliquid escæ haberet, vix fatebatur: similiter et mulieres. At cui mitior animus, ubi apposuisset alimoniam, de manibus ejus extorquebatur. Miserabilis erat cibus, esca lacrymabilis: rapiiebant parentibus filii, parentes filiis, et de ipsis faucibus proferebatur. Plerisque aliorum vomitus esca fuit. Nec mercantia sumere ullus horror: aut verecundia, adimere suis vitæ ultimæ stillicidia. Et hæc tam infelicitatis species calamitatis metus erat, ne deprehenderetur. Clausis itaque foribus exercebatur, ne quis superveniret, qui de ore alieno cibum quæreret, et canum more vomitus alienos lingua sua lamberet. Sed ne hoc quidem impune: nam ubicumque fores obseratæ, suspecta fraus alimenti absconditi. Prosiliebant mi-

^a *Proditionis.* BARR.

^b *Tenui cute.* Id.

^c *Reliquo.* Id.

^d *Improvisus.* Id.

nistri seditionum, clausa expugnabant, intolerabilia et novæ crudelitatis exigebant supplicia. Nec ab ipsis quidem pudendis corporis abstinebatur. Per ipsa quoque pœna transibat, quod in his gravior sensus pœnarum sit. Multi cum jam percussores irrumpentes viderent, paratos rapiiebant cibos; ne vel ipsi defraudarentur supremo viatico, vel certe futuram mortem ulciscerentur: et quo gravior videbatur crudelitas, non esuriebant ipsi, qui rapiiebant cibos esurientibus. Rapinis enim sibi aliorum opes coercerant, et alienis conditis pascebantur: cum ipsi qui congesserant, esurirent, jejuniisque contabescerent. Si qua materno affectu percita, miserans vagitus infantæ, succum ciborum ore proprio vellet infundere, pii operis pœnas luebat, suspensoque ad cervicem, vel hærente ad manillas pignore simul transfigebantur. Plerique etiam beneficium putantes mori, egrediebantur urbem, ut herbas vellere, vel radices depascerentur, aut cortices arborum detraherent, si quid in his viriditas ad cibi solaminis ministraret, quos invenientes Romani necabant. At qui hostem evaserat, in ipso portæ ruebat limine, fame tabidus et ore invalidus, quem jam et ipsa mandendi officia destituissent. Regressos quoque excipiebat feracior manus, quæ de gremiis miserorum summo quæsita periculo, per acerbissimum extorqueret nefas, nec partem reservaret pro mercede saltem periculi. Moriebantur itaque majore suorum quam hostium impressione. Ea enim quæ etiam hostis indulserat, civis eripiebat: nec rapuisse tamen istius modi cibum proderat, quippe non multo post ^e virenti corpore turgescitibus mediis, intorum dolore viscerum quatiebantur: aut alvo soluti deficiebant exhaustis viribus, ut voti pœniteret, quod ad tempus solatio erat, post supplicio: dein lacertis viridibus, cæterisque ^f serpentum generibus coctis exuviis, pestem addebant. Nam equorum cadavera si forte reperissent, inter se trahentes, prælio gravi decernebant: nec ab hoste quidem, quæ coarcervarent exitia feriabantur. Nam cum se de urbe plurimi, cum filiis ac mulieribus egredientes in eam partem, quæ præruptorum profundo præcipitiorum sinuaverat contulissent, Romani veluti captiva ^g ducerent mancipia, minoris præsertim ætatis velut validiorem ferirent, ne quis forte bellantibus obrepere auderet. Speculabantur, ut si quis cibi quærendi diligentia, dum rimatur radices agrestium, ad ulteriora spatia prodiret, interciperetur. Nec tamen circumfuso licet hoste, collibere se poterant, quibus fames audaciam dabat: cum parvos liberos macie consumi, et aperta fame ora frustra extendi, ferre non posset affectus parentum, quos socios sibi adsciverant ad periculum, ne pro se quasi fugæ suæ obsides, a seditionis auctoribus occiderentur. Cogebat fames egredi, quibus benefi-

^e *Urente.* Et mox inediis pro mediis. BARR.

^f *Serpentini generis.* Id.

^g *Abducerent.* Id.

cium erat ferro perire jejunii comparatione. Contra A Romani, quia contemptores mortis eos arbitrabantur, a urgebant genera suppliciorum, verberantes prius, affligentes quoque patibulo crucis, quemcumque offenderant, quo vel cæterorum temeritas cruciatuum specie a facessendi insolentia revocaretur. Miseranda itaque passio Tito videbatur, tantarum acerbitas calamitatum. Capiébantur innumeri, quingenti ferme ad diem cruciabantur, camposque ante urbem misérabilis pompæ ordine prætexebant, ut de muris aspicerentur. Miserabantur Romani, non movebantur Judæi: compatiébantur hostes, socii non flecebantur: facillius apud adversarios pietas, quam apud socios reperiebatur. Tamen accendebantur plerique indignatione, quod in tantis malis delétores flebant, diversis modis afflictos carne- B fes: variasque pœnarum species, formas suppliciorum tam innumerabili multitudine, ut jam locus patibulis deesset, patibula corporibus. Furebat in- tus Simon, fremebat Joannes, insidiabantur singulis per ministros suos: si quis fugere tentaret, tractus per humum discerpebatur. Eorum quoque qui abierant proximi b cruciabantur, aut cruci affixa ple- rorumque cadavera suis qui elapsi fuerant, ostenta- bantur. E diverso etiam ipsi murum quadam patibu- lorum ægete prætexerant, quasi de adversariis triumphantes, si quos de suis ad Romanos velle confu- gere deprehendissent, ut cæteros transgrediendi metus incesseret. Nullus locus immunis acerbitatis, foris captivitas, intus fames, formido utrobique; minus tamen timebantur arma, quam tormenta, leviusque erat confici tumultu potius hostico, quam parricidio. C Nec intermittebat tamen Cæsar invitare factionum principes ad spem deditiõnis. Namque structis aggeribus denuntiabat, non longe abfuturum operis effectum: imminere urbi excidia; consulerent sibi, ut et salutem lucrarentur, et templum incendiis eriperetur. Id quo facilius crederent, amputatis plerique Judæorum manibus dirigebantur, ne voluntario transfugio transis- se ad Romanos æstimarentur, et quasi perditis non deferrent fidem, vel eos ipsi necarent. At vero illi pro admonitione sedula gravia retorquebant convicia: funestiorém sibi humanita- tē Cæsaris, quam crudelitatem videri; quod altera libertatem eriperet, altera vitam auferret: malle se liberis mori quam servos vivere: devovisse animam suam in templo. Immortalitatem futuram, si cum templo exusti, aris ac focis patriis immorerentur. Nihil egisse Titum, eripuisse parva, dedisse plura: pro templo sibi paradisum succedere, c illosque se qui pro templo Dei pugnaverint, transferendos: tantum, ne oculis suis triumphos Romanos viderent, et captiva iugo colla subjicerent. Consecrari parvulos suos, non interfici, quorum parentes cælestium pro-

pugnatores fuerint sacramentorum. Quo commotior, Titus, eos saltem eriperet qui inviti attingebantur, admoventi jussit machinas.

CAPUT XIX.

Erat in exercitu Antiochi Comageni filius, qui venerat ad belli societatem, impiger sane juvenis et manu promptus, sed consilio parum providus, qui moderationem Romani exercitus lentiorém ratus, nec considerans munèris difficultatem, insinua- vit Cæsari, mirari se, quod cunctarentur Romani murum succidere. Risit Titus, et ait: Commune est opus. Eo sermone juvenis sese proripuit cum his, quos armatos Macedonicum in morem promp- tiores habebat ad bellandum: namque et aliis sub- nixus advenerat. Cohors tamen quæ appellabatur Macedonum, et viribus corpòris, et proceritate ipsa præstare æstimabatur. Quibus appropinquantibus bellum adolevit. Contra de muro promptus decer- nentibus, quos extrema urgebant pericula, et succes- sus præsentis certaminis animabat: cum inferiores a superioribus frequentius transigerentur, ad supe- riores non omnia pervenirent spicula; filius tamen regis juvena alacris, armis munitior, comitatu succinctior, alios eludebat ictus, repellebat alios, quos etiam ut caveret suggerentibus sociis, instrue- batur: et ideo integer a vulneribus perseveravit: sed de Macedonum cohorte plerique (quoniam pu- dori putabant, etiam naturæ aut munimentis cede- re) pertinacius præliantes, d vulnerantur. Ita- que conatu irritò cessere superioribus: docti etiam viris Macedonibus si vellent vincere, et alacritatem Alexandri ad præliandum esse necessariam, et vin- cendi eventum. Namque ille cum obsideret urbem morantibus cæteris, et circa solemnes machinas im- morante exercitu, appositis impiger scalis murum ascendit: fugatisque præsentibus qui de muro repu- gnabant, solus se in urbem dejecit. Nec erat tem- poris, ut ipse sibi sine comite portas aperiret, cum urgerent pericula: sed immodicus animus ac victo- riæ avidus, in hostem prosiluit. Cessere agmina, sed quantos poterat solus prosternere! Deinde per diversas urbis plateas circumfundebantur hostes: si in unam partem Alexander incumberet, aliis post se circumvallandi copiam daret. Retorquebat ita- que victor e ingressum suum, ne a populo circum- daretur. At illi conferti inter se urgere cœperunt, inhorrescere super eum telorum vis maxima, resul- tabat galea tinnitu, clypeus fragore saxorum. Ac ni metuentes duci irrupissent Macedones, victor in- numerabilium gentium intra urbem exiguum fuerat oppressus. Fuit igitur alacritatis, quod murum in- silivit, hostem dejecit, in urbem solus triumphali saltu sese proripuit, impetu suo fugavit populos: fuit tamen etiam eventus qui maxime duci, neces-

a Augebant. Mox vero affligentes. BARR..

b Trucidabantur. Id.

c Legendum videtur, illoque, id est, in paradisum, sc.... transferendos. GALLAND.

d Vulnerabantur. Mox viri Macedonici. Barr.

e Gressum. Id.

sarius est, quod tantis ingruentibus populis, tot sagittarum jaculis, tot ruentibus spiculis, nullus fuit lethali vulnere locus. Periculum itaque virtus attulerat, mortem quoque alacritas invexerat, si eventus bellantem deseruisset. Ingressi sunt Macedones prorupta porta; sic temeritas victoriam invenit, et eventus periculum in gloriam vertit. Noster quoque David cum pugnaret adversum gigantes, ^a in vectus in hostem a tergo percussorem habebat; sed librantem ictus suos comes regis Abisai prævenit. Verum Alexandrum eventus servavit, prophetam gratia.

CAPUT XX.

Cedente itaque Antiochi regis Comageni filio, et cognoscente non quod formidinis, sed cautionis esset Romani exercitus perpensa moderatio, ut aggeribus et vineis, arietibus quoque et cæteris machinamentis murum adorirentur, extruebantur aggeres per numeros opere diviso: præcipui quatuor insurrexerant, ex quibus unus e regione munitionis (cui nomen Antonia) per mediam ductus erat piscinam, quam Struthiam vocabant. Hunc aggerem quintus numerus triginta cubitorum in altitudinem fecerat, juxta Joannis sepulcrum. Quibus e diverso Joannes princeps seditionum cuniculum suffodit; et Romanorum opera suspendit: ignorantibus his, ^b qui latentis cuniculo Judæi machinati forent, quia futuris tabularum materia æque subjecta, superiora cuniculorum suspenderant, fraus omnis latebat. Itaque ubi opportunitas visa, ignem apposuerunt, qui adultus sulphure et pice, quibus illita erat materies quæ futuram cuniculo dabat, ligna omnia facile consumpsit incendium, subsectorum ruina secuta est. Itaque Romanorum opera subito lapsa, sonitum ingentem dedere. Pulvere itaque et fumo repleta omnia, plurimum tenebrarum obduxerant, majoremque terrorem induxerat latens causa. Deinde ubi consumptis alimentis cæteris quibus primo opertus erat, liber postea ignis erupit, dolum prodidit, et Romanis ad præsens quidem formido periculi diminuta, sed evacuati laboris grave successit tædium; simul quod insultabant Judæi, non mediocris angebat pudor: et in reliquum parandæ expugnationis spes refrixit. At in parte alia biduo post, cum jam murus ariete quateretur, Tephtheus de Galilæa, Magassalus, et Jabenus, et Agyras direptis facibus in machinamenta muralia prosiluerunt. Nihil his viris audacius, nihil ^D itaque ^d per numerum portionibus, prope murus surrexit, quo per circuitum omnem inclusa est civitas. Distribuit officia suis Cæsar, ut noctibus quoque custodiendi vices non omitterent. Prima vigilia ipse obeundi singulos custodiarum ordines munia curabat: secundam vigiliam Alexandro deputavit: denique per ordinem tribunis (prout cujusque erat solertia comperta) vices mandatæ. Castellis erat murus per intervalla intextus, in his manus militum prætendebat: vigiles ex æquo sibi somnos et tempora vigiliarum sortiebantur. Circumibant momentis

properebant flammis subducere: isti adhuc spargebant incendia. Unde comprehensis omnibus quæ uri poterant, Romanos flammæ circumvallaverant, nisi mature consulissent. Instabant enim acriter Judæi, atque hoc ipso quod in ea parte conatus irritos non habuerant, successus audaciam alebat. Denique non contenti jam munimentis muralibus, ultra progrediebantur, atque ipsas Romanorum incessabant custodias, et ad castellum in quo prætendebant Romani ultro eversum, perrexerant. Et nisi Romani nominis gloria et militiæ vetus disciplina, quæ munia hujusmodi deserere gravioris poenæ arceret formidine, furentibus repugnasset, expugnatores urbium ipsi propriis cesserant munitionibus. Versa itaque species belli, et usus obsidionis: catapultis, et velocioris generis jaculis sese defensabant Romani, ut Judæos repellerent, quo ipsis autem genere resistebatur. Inter quæ Titus advenit, clamore excitus, et accersitus ad remedium; Romanis continuo vires additæ præsentis Cæsare, et pudor aluit audaciam: Clamante Tito grave Romani nominis opprobrium, si versa vice suos amitterent, quibus jam hostium muri qui diruerentur, defecerant: diffidentes Judæos munitionibus, sola niti temeritate: starent tantummodo Romani, victoriam non defuturam. Itaque hortando pariter ac præliando Titus statuit suos, avertit Judæos, qui non solum animis ad mortem parati, sed ipso nisu corporis ingruiebant, ut Romanos gradu moverent. Nec mediocriter fuit periculum Cæsaris inter confusa omnia, cum ab hoste socius non discernere ^C retur: inter quæ Titus in medio versabatur: audax juvenis, et gloriæ cupiditate ad præliandum acrior, quo celerius victoria consummaretur, in secundis triumphis ponens curam salutis.

CAPUT XXI.

Depulsis tamen hostibus anceps consilium: alii reformandos aggeres, reparanda machinamenta muralia opinabantur: alii abastendum obsidionis periculis suggerebant: deesse reparandi materiam: commune cum ^c multis periculum: muro claudendam urbem consultius arbitrabantur, ut conficeret fames, defectis subsidiis alimentorum. Præponderavit hujusmodi sententia, ut clauderentur, ne liberos excursus haberent, quo amplius et desperatione fugiendi, et indigentia cibi conficerentur. Divis

^a Intentus. RARR.

^b Quid. Id.

^c Victis. Mox defectos. Id.

^d Per numeros. Id.

omnibus murum, per spatia quisque præscripta suo muneri, de castello in castellum : per ordinem, et munerum vices nox frequentabatur. Præcisa undique spes Judæorum, clausisque se infunderat fames, atque in ipsas populi medullas descenderat. Personabant omnia gemitibus deplorantium miserabilis mortis supplicia. ^a Repleta erant universa cum semine cadaverum : et si paululum exspectares, intra momentum deficiebant, quos vivos repereras. Ipsi quoque qui adhuc spirabant, macie confecti imaginem mortis gerebant. Exhausti fame et tabe luridi, nec oculos quidem faciles attollere ; quia nullum vigorem naturalis motus, consumpta jejunio substantia dabat. Figura sola hominis remanserat, usus intercederat. Simulacra cernereres, officia desiderares. Arida cutis sicca hærebat ossibus. Si levis motus viventem proderet, fetor redarguebat : exiles artus et color ita niger, ut umbram putares. Nec humandi miseris officia suppeditabant, exhaustis primo omnibus et continuo morituris. Et si cui vires aliquas recentior cibus dabat, congestio cadaverum spem ademerat, impossibilitatem incusserat. Plerique etiam condendis suorum funeribus immoriebantur, et inexplata supremi muneris officia, suo quoque obitu derelinquebant. Ruebant super defunctos, quos susceperant muniendos, ut ipse quoque oneri accederet, cui levando advenerat, indigens ejus ministerio quod alii deferebat. Nec erat ullus dolori locus in communi omnium calamitate, nisi quod auctores tantæ miseræ superviverent, nec tempus querelæ liberis quidem jam vocibus, si loqui possent. Quid enim sibi jam morientes timerent, sed tamen mutis jam sensibus aspicientes templum, quasi inde ultio tam diri exitus deposceretur? Aruerant supremorum ^bnumerus lacrymæ, quia omnem affectum vis mali clauserat. Obriguerat animus, omnis sensus hærebat, plus quam lacrymanda tolerantibus : deerat jam terra tumulis, defossa omnibus intra urbem locis, quæ potuerunt dare usum sepulcri. Tentabant aliqui inter duos muros, novum ostium, veteremque urbis procedere nocturno silentio : periculosa licet, pia tamen furta persuaserant. Itaque pro uno plures insepulti jacebant, et eo quod uni deferre gestierant pro ^cbonorum munere defraudabantur : sed etiam ubi hostis deerat, fames operabatur. Sepultor plerumque præveniebat sepeliendum, et tumulo eo quem alii paraverat, includebatur subito ^dexanimis : et lapsus cum defodit, velut quodam studio operis sui, jus vindicabat. Et ubi terra deerat, tabulata innectebantur, ut defunctorum cadavera loculis includerentur. Plerique eos sibi ipsi parabant manibus suis, ne deficeret hujusmodi ministerium ; atque in his sese sæpe sponte condebant, suspecti ne mors præveniret, et sepultor deesset. Silebant omnia metu, inedia vocem ademerat, civitas plena mor-

tis, et nullus ejulatus in exsequiis totius urbis : et cum sensus quidem doloris interierat, injuria non desistebat. Non deerant etiam in tantis malis, deterioribus omnibus, violatores etiam sepulcrorum. Quid dicam non horruisse cum illuderent mortuis, et gladiatorum suorum aciem in defunctorum cadaveribus prætentarent? Nonnulli etiam viventium adhuc ^durgendis corporibus experirentur, si tela sibi acuta forent : et hic tamen usus plerisque rogantibus denegabatur, ut miseros ad graviora supplicia fames depasceretur. Nequaquam tamen ultio morituris deerat : nam quod vivi non potuerant, vindicabant se mortui, ultorem sui factorem creantes, quo se de latronibus ulciscerentur. Qui graviter sævientes quærentesque remedium, speciem quamdam pietatis induerant, etiam ipsi qui latrocinabantur, ut eos de publico arario sepeliri juberent. Sed ubi nequitum occurrere, de muro defunctorum reliquias in profunda præcipitia dejiciebant. Itaque aspiciens Titus præruptos specus plenos cadaverum, saniem ^e de laceratis visceribus innatantem, alte ingemuit ; et manus ad cælum elevans, testabatur haudquaquam illud sibi ascribendum, qui voluisset veniam dare, si deditio procederet : exspectasse se ut pacem rogarent : paratum se ut incolumes servaret, si bellum deposuissent : jubet itaque aggeres rursus jacere, etiam non propinquantibus silvis, quia succisa erant omnia suburbana nemora silvarum. Vehabant materiam milites, spe victoriæ solantes laborem. Nec tamen frangebantur animis principes seditionum. ^cFurebat Simon, nec tantorum mortibus exsaturatus cedebat ; et quia inimici deesse cœperant, in socios vertebatur.

CAPUT XXII.

Denique nec Mathiam quidem, quo auctore in urbem receptus est ^fexcruciatum necavit, nullius apud se convictum flagitii, sed insimulatum prodicionis, et suspectum consilii, quod in usum plebis sedulo et sine ulla fraude, tamquam familiari crediderat insinuandum. Id alte impressum aliquamdiu tenuit, nec jam se ut amico credidit, sed aluit indignationem, indicio dissimulato. Ergo insimulatum apud se, quod cum Romanis studio congrueret et conveniret, rapi cum filiis jubet. ^gAccersitur, nec defensionis ulla copia datur : ante examen adjudicatur supplicio, nec ejus soboles excipitur, sed pœnæ adjungitur. Orabat non vitæ usuram, sed mortis celeritatem, naturæ ordinem ; ut prior occideretur, ne filiorum neces spectaret, nec superstes esset funeribus liberorum suorum, ipse continuo funus futurus : non impetravit, quod ipsa pietas exigebat, etiamsi non rogaret. Hoc rogabat sibi reddi pro munere, quod ei urbem aperuisset : reus quidem patriæ, sed conciliator Simonis. Debuert ille hanc pœnam civibus, debebat tamen ei Simon gratiam. Quo crudelior, qui

^a Repleta erant universæ semitæ. BARR.

^b Munerum. Id.

^c Bonorum operum munere. Id.

^d Figendis. Al. vivis. Id.

^e Dilaceratis. Id.

^f Codex vet., inexcruatium, Id

^g Accersitur. Id.

nec amico pepercit, nec patrono receptionis suæ pœnam relaxavit. Ducitur ad supplicium pater cum tribus liberis : nam quartus fuga se exemerat. Stipuitur in conspectu romani exercitus insultationis specie, ut supplicium ejus viderent, ad quos egregi desiderasset. Liberent te itaque si possunt amici tui. Deducuntur et filii, nec suprema liberis oscula dare, nec ultimo complexu filios suscipere permissus : non fraudatus tamen vocis a paternæ libertate, miserabilis filios alloquio prosequatur. Ego, filii, vobis hostem induxi, ego carnifices adhibui, quando Simonem ingredi in urbem rogavi. Ille dies nobis mortis hujus, ille parricidalis causa spectaculi. Merui, fateor, nec culpam excuso : dum unum reprimere gestio, accersivi deteriorem. Ad auxilium Simon petitus, et ad parricidium patriæ conversus : sedula consilia in crimen deduxit. Rei ^b fuimus patriæ, qui defensorem quæsimus. Et recte quidem solvimus pœnam impudentiæ, non tamen perfidiæ. Absolvit nos Simon ipse, dum perimit : qui pronuntiat non sibi a me donatum, sed patriæ contuitu petitem, ut contra Joannis sævitiam auxilio futurus, quam primum adesset, et Idumæos induceret. Putabamus, duobus inter se ^c conferentibus, liberam plebem futuram. Quls mihi crederet, non tibi id meo studio detulisse, sed de malis, hoc tolerabilius æstimavisse, nisi tu occideres? Sed quid ego sic loquor, quasi crimen excusem? Nihil sane mea sententia gravius facere potui, quam quod te in cervicibus nostris locavi. Sed in eo patriæ reus, non tibi fuerim. Debuerim ego civibus mortem, sed tu mihi gratiam. Debuerim patriæ pœnam proditoris, quod te induxerim. Tibi quando proditor esse cœpi? Si fugiendum putassem, consulueram mihi, non violaveram patriæ necessitudinem. Quis enim hostem non defugit, et hostem internum? At te elvem putavimus, sed hostem invenimus. Ad auxilium petitus, quid rependisti? Quid ante pollicitus? et quo postea conversus? Ingressus eras, ut hostem expelleres, non ut hostem exerceris : ut feroceim ipsius impetum reprimeres, non ut ad bellum provocares : ut prohiberes civium neces, non ut ipse adjungeres : ut latrocinium repelleres, non ut ipse latrocinareris, sed ut subvenires innocenti populo. Cur in ipsum tua arma vertisti? Ante latrocinio ^d appetebantur, tu bellum intulisti. Ante pauciores ad mortem rapiebantur, tu stragem populorum fecisti. Quis proditor patriæ, quis Romana arma plus juvit, nisi qui exstinxit patriæ propugnatores? Nisi qui eripuit tantorum civium defensionem? Nisi qui ab hoste in socios detorsit mucronem? Hostis extra muros pacem offerebat, tu intra

^a Patriæ. BARR.

^b Sumus. Id.

^c Conferentibus. Id.

^d Appetebantur. Id.

^e Coacervabo. Id. — Retinendum videtur coacervabo. Sic enim loqui amat auctor. Superius lib. 1, cap. 25 prope ab initio : *Ut Hyrcanum et Antipatrum incubare alienis, quæ sibi . . . prepta forent, questu gravissimo (Antigonus) COACERBARET.* Ita editio princeps, ubi minus recte fortasse alii corrigendum putant *coacervaret*, ut hic Barrensensis. Confirmatur præ-

muris præliabare : ille obsidionem volebat solvere, tu expugnationem approperabas : ille prohibebat incendia nostræ urbis, tu flammam in ipsa templi jaciebas fastigia : ille nostrorum contuitu sacramentorum inducias dabat, tu per ipsos sacrorum dies altaria Dei supremo urbis excidio, sacerdotum quoque sanguine restinguebas : ille muros, in templum obsederas. ^e Coacervabo crimina mea. Ego patriæ manus intuli, ego tuum furorem armavi, ego hæc universa deliramento quodam senectutis ^f iñitiâ impressi. Agnosco dementis ætatis imprudentiam. Confessione levemus pudorem, quoniam negando peccatum exuere non possumus. Duo præ sceleris excidium patriæ acceleravimus : ego errore consilii, tu proposito parricidii. Pendo igitur, patria, tibi ^g deditas pœnas : et hoc ipso Simoni gratias ago, quod civibus tuis superstes non ero. Atque utinam non liberis essem superstes! Sed ad sceleris tui, Simon, acerbissimam, filiorum necis spectator assisto. Merui, fateor. ^h quia Joannem spectum videre non potui, et te armatum elegi. O præcipitem senectutem! imaginem timuimus, tyrannum expetivimus. Ego sedjussor tuus, ego deprecator tuus legationem pertuli. Ego te dominum rogavi, percussorem introduxi. Spectemus ergo quæ fecimus : Joannis nos cæca terruit, Simonis latrocinia delectaverunt. Acceleretur itaque pompa funebris, veniat carnifex, filios ante ora patris, patremque obtruncet super filiorum cadavera. Hauriam miserabilis senex ictu carnificis, super colla pignorum ⁱ vibrantis securim. Quo spectaculo nihil funestius, nisi ille qui jubet. Crudelis, sceleste, facio quod præcipis, facio, sed invitus. Habeo tamen consolationem tantæ calamitatis. Patior quidquid miserissimum est dum tu jusseris : quidquid est inhumanissimum subeo libenter, te arbitro. Implesti mensuram scelerum sævissimorum : liceat saltem affari liberos, extremum pignorum valedicere. ^j Sit ultimus locus osculis, quæ nobis etiam cum feris communia sunt. Non prohibeatur miserabilis amplexus naturæ, quem etiam defunctis potest casus donare. Quod igitur ad pœnam præcepisti, proficiat ad pietatem mihi. Cadam super funera mea, et insépulta adhuc velut quodam corporis mei cespite, tegam, ne discerpant volucres, aut feræ devorent. Lambam lingua patria sanguinem meorum pignorum, et meum diluam, ne lambant bestiæ : et fortasse addet hoc pietas, et miseratio naturæ ipsius, ut arcissimo amplexu moriens, liberos meos stringam : ne tu separare possis, cum velis. Certe si separabis corpora, animas tamen non separabis. Sed satis jam lacrymarum viaticum sumpsimus ; Præite, filii,

lærea eadem lætio *concerbabo* ex simplici *cerbo*, quod sæpius auctori usurpatum videas. Lib. 11, cap. 9 : *Ne alterum acerbes, alterum arcessas.* Item lib. 15, cap. 13 : *Bellum acerbant sine venia deditiois.* Sic et pluries alibi. GALLAND.

^f Exitia. BARR.

^g Deditas. Id.

^h Qui. Id.

ⁱ Vibrantis. Id.

^j Sit ultus ultimis locus oculis. Id.

et securo patri viam parate. Si potuerō consequi, A comitabor simul, et erit illic impedimento senectus, quo viuentes iuvenes minus consequar. Ad mansiōnem præcedite, ut fessum patrem suscipiatis diuturno hospitio. Volui quidem præcedere ipse, et rogavi, sed non impetravi; tamen ^a quod innoxii estis, eo meliora vobis hospitia deferentur, quam si ipse accersitor Simonis prævenirem. Gravât me illa legatio, licet ^a civibus mandata, petente populo ^b suspecta. Præcedite ergo, filii, mundiore supernum iter carpentes vestigio. Et Macchabæi matrem prævenierunt: sed illi ad præmium, vos ad supplicium. Spectavit tamen pia mater morientes filios, et supra suorum se volutans sanguinem, vidit complectentes se invicem fratres naturæ necessitudine; et sup lætabatur triumpho, quem de tyranno consequabatur. B Diversa quidem patientium merita, sed eadem sævitia utriusque præcipientis. Invenit hoc Antiochus Persica immanitate; apud ipsos enim novorum sunt commenta suppliciorum. Tu exsecutus es: ille tamen servavit ultimam matrem ad persuasionem regis voluntatis; tu servari jussisti patrem ad cruciatum paterni doloris. Consolamini vos, filii charissimi: patimur nos quod passi sunt martyres, Simon statuit, quod persecutor barbarus invenit, tyrannus præcepit. Proficiscamur igitur volentes, et fugianus conventus latronum. Sane cum in illam perpetuam domum ^c discesserimus; si qui ad nos venerit qui requirant quid agit ille quondam Dei populus; quid illis respondebimus? Maxime si vobis, utpote junioribus, integer ævi Jonathas, mihi Saul, utpote peccatori occurrerit. Quid (inquam) dicemus, nisi populum illum Juda novellum dilectum, quem mare fugit, cui sol stetit, cessit Jordanis: populum (inquam) illum, cui pervius fluctus fuit, aer fertilis, terra cœlestis: quæ non ut ^d vestra hæc terra, speciem corruptionis induerit, sed resurrectionis gratiam assumpserit: servire nunc Idumæis, et subjectum esse Simoni latronum principi, nec servitutem ipsam habere securam, nec periculum cum libertate. Quid ad hæc responsuros putamus, qui elegerunt bello perire, quam libertati patriæ supervivere? Quid etiam Matathiam responsurum Macchabæorum auctorem, qui ^e voluit observando legem sabbato feriatu mori, quam præliatus vivere? Si audierit quomodo Simon, non solum sabbato cædes civium innumeras agita- verit, sed ipsos sacerdotes Domini, neomeniis et omnibus sanctis festæ celebritatis diebus jugulare coegerit? Quantum ingemiscet Jechonias, cum audierit Simonem, qui seditionibus primo urbem everterit, cæde civium violaverit templi vetustam religionem, conventum toties, ut sui deditio, urbem exueret incendio, malle perire omnia excidio, urbem, templum exuri, plebem totam interfici, ne occupata inclinet dominationis fastigium! Quantum (inquam) dolebit Jechonias, licet tempore majorum

urgentium minus felix imperio, melior tamen filio? Pater enim sibi minus felix esse quam patriæ, licet miserabiliter, pie tamen maluit. Itaque se cum sua prosopia, egressus urbem, Babylonis obsidentibus in servitium dedit, ne eversum patriam, ne populum Dei captivum videret. Filius autem ærumna pari, sed affectu impari: dum sibi metuit, et se in exilium et urbem in excidium deduxit. Hic itaque infelix patriæ, nec sibi felix, qui et liberos suos et oculos amisit: ille autem prudentior, qui captivitatem civium sua redemit captivitate. Denique id exitus docuit: iste in regno senior, ille junior in servitio defecit, quamvis ei postea thronum regium Babylonius rex juxta se constituerit, et consilii detulerit prærogativam, miseræ calamitatis solatio. Denique tolerabilior jam mea mors est, post liberorum necem mori, quam vivere: ut scias, quam crudelis sit, qui filios ante ora patris jugulet. Cujus etiam regalia munera deteriora sunt, quam pietatis vulnera. Aut enim tam impia inferre primo non debuit, aut tam honorata postea substituere, quasi quævis dignitas redemi possit filiorum amissione, aut compensari cædes sobolis quovis usu honoris: nulla profecto, nulla dignitas tantum dolorem allevat. Nullus honor curat hoc vulnus, nisi sola mors, quæ sensum adimat, recordationem auferat. Festina ergo, percussor: remorare tamen, dum liberos video, dum prius quam moriantur, aspicio: ne quis ætatis forsitan immaturitate turbatus, mortem timeat, cum sæviorem evadat tyrannum. Beneficium est, filii, mori, pe patriæ videamus captivitatem: tolerabiliora corporis quam mentis vulnera. Jam tolerabilius et vestras neces specto, quas refugiebam, ne spectem neces in commune omnium, ne videam patriæ bustum et totam urbem sepulcrum eorum. Beatior tamen, qui mortuus fuerit, quam qui reservatus. Summe Deus, ne inter innoxiorum greges sternatur Simon cum liberis suis; spectet captivus quem intulit: immo minime, minime, inquam; nam quem potest cogitare, potest ferre, nec tamen ea imprecor. Consideret quam grande nefas sit, quod non potest vel voto retorquere qui patitur; quam acerba ultio, quam sæva commissi sceleris immanitas, quod optat patriæ captivus superstes, quia peiora sunt vitæ ludibria, quam mortis supplicia. Sed jam finis verborum sit. Festina, carnifex, dum cruentatum sanguine filiorum gladium geris; percutite patrem, ut ^f nullus refrigeret. Hoc solum morituro medicamentum est; hoc solo non sentitur ictus mucronis, dolor vulneris. Percute sub conspectu Romani exercitus, sicut imperatum est, ut spectent vindicaturi. Misereatur hostis, quia socius non misereatur: judicent Romani, quia Simon occidit sine iudicio: testes sunt ipsi, ne non proditorem patriæ, sed defensorem fuisse, qui pugnantes viderunt, non deserentem. Liberis ego meis, si potuissem, hostem avertissem, non hostem accersissem: atque utinam

^a Quo. BARR.

^b Suscepta. Id.

^c Discesserimus. Id.

^d Nostra. BARR.

^e Maluit. Id.

^f In nos. Id.

nec Simonem accersissem! Nec finis ullus adhibitus tantæ crudelitati. Jacebant adhuc cum patre insculti liberi: adjungitur et sacrilegium spectaculo parricidali. Cæditur Ananias sacerdos, claro genere ortus, licet nemo clarior sit splendore generis, quam munere religionis. Illo enim affectatur nobilitas, hoc non desideratur. Habeat sibi vetus prosapia diversorum fasces honorum, habent et sacerdotia suos fasces, qui elevantur non humeris, sed moribus: et attolluntur non virgarum proceritate, sed laborum perseverantia, fidei altitudine, pietatis fastigio. Percussus est etiam scriba Aristæus claræ et ipse originis: et cum ipsis alii de plebe quindecim præeminentes cæteris; licet injustam necem, non nobilitas faciat, sed innocentia. Præoccupantur etiam viri undecim, qui pariter conspiraverant, commoti scelestorum ejus atrocitate; et sibi quisque metuens, quæ in alios exerceri videbat, quod infidelis etiam amicis foret, et spes adempta, populante universos fame, Romanis jam jamque irrupturis: turbato Simone ad opem defensionis, bacchante ad officinam crudelitatis, facilique illecebra proditiōis, quod Judas unus ex ipsis turrim tuendam susceperat. Is igitur cum Romanos vocaret, traditurum se pollicens turrim, fastidientibus aliis quod tam sero proditio procederet, aliis dubitantibus, quia frequenter promissa deditio dolum paraverat, prævenit Simon, et de universis conspirationis sociis pœnam exegit: corpora quoque eorum de muro præcipitata.

CAPUT XXIII.

Clausus tenebatur Josephi pater, nec ^a ullus ad eum accessus patebat. Eo studiosius Josephus ad deditioem invitabat Judæos, et inconsultius murum successerat, ut liberaret patriam cum patre. Quo loci saxo caput percussus concidit, ac pene jactatis desuper telis oppressus fuerat, ni præcepto Cæsaris missi forent, qui eum protectum clypeis eriperent neci. Comperto mater filii sui vulnerem, et insultantium latronum consternata vocibus, mortis ejus formidinem simul et fidem induit: miserabiliter quoque deplorare occœpit: ad hos fructus fecunditatis se reservatam, ut nec officio viventis filii potiretur, nec sepeliret defunctum. Voti quidem sui fuisse, ut ipse potius matri sepulturam daret: inter ejus manus supremum exhalaret spiritum: ille frigidus artus deficientis foveret, ille ultimos ore anhelitus legeret, ille oculos morientis clauderet, ille spirantia adhuc ora componeret. Sed quia voto exciderat, solatium fuisse, si vel ipsa interesse potuisset filii morientis supremis, miserabili quidem sorte, sed tolerabili tamen, ut quem superstitem optaverat, ejus vel funus teneret. Verumtamen vel de muro, inquit, spectare mihi mea funera liceat: et si contingere non licet, utinam quidem nemo arceret! Sed quem metuam tanto destituta filio? Quid pertimescam, cui beneficium est mori? Utinam in me tela sua omnes contorqueant,

^a Ulli. BARR.^b Prætenderdium. BARR.

^A omnes gladio me transigant! quod vivens non potui, mortua saltem filii mei corpus veste mea protegam. Abundat unius vestimentum ad sepulturam duorum: et fortasse quisquam hostium miserebitur, et amictu filii matris oculos tegat, et oculos oculis, manus manibus, ori ora connectat. Proripiens itaque se ad muros, cœlum ipsum miserabili quæsta replebat. Insultabant sui, flebant Romani: apud socios crudelitas, apud hostes misericordia. Figite (inquit) me, si qua est pietas: ego genui quem persequendum putatis. Ego infelicia ubera dedi: me exstinguite, si de illo vindictam quæritis.

CAPUT XXIV.

Dum illa deplorat, ecce ad vocem matris processit Josephus et de flere cœpit quod evaserit, cui dulce fuerat ante patriam mori, et pro patria, dum salutaria suadet, procumbere. Sed jam non pro parentum contendere salute, qui depositi ævo cum in carcere vitæ finem supremum exigant, liberantur, si moriantur: sed pro ara, pro templo, pro semirutis adhuc urbis mœnibus trepidare. Obtulisse se vulnere, ne patriam everti videret. Qua excitati querela, plerique ad Romanos transeundum rati, qua potuerunt via, subtraxerunt sese insidiis latrocinantium, et custodia ^b protendentium. Quibus quidem Titus misericordiam promissam servavit, sed alia gravior ærumna accidit. Namque ubi data alimenti copia, cœpit oneri esse cibus qui prius usui erat, desuetisque edendi officii, ministerium feriabatur. Nulla vis dentium, ut cibum manderent, nulla artularum subsistentia, panem arrodere nullo poterant modo. Si quid sane sorbuissent mollioris alimonie, interclusis jam faucibus meatibus strangulabantur. Obriguerant interiora viscerum, obstructi erant ductus ciborum. Aruerant jecoris venæ, quæ cibos attrahunt. Perierat usus, aviditas cumulatibatur, virtus defecerat, appetentia manebat. Ruebant supra cibos miseri, et invalidos morsus, more infantium meditabantur. Plerique visis alimentis, ipso gaudio deficiebant, atque inter exoptatos sibi cibos moriebantur: solati miseriam, quod votum impleverant. Sed erat pompa lacrymabilis, cum plures a cibo ad periculum surgerent, quam ad salutem, ut et victus noceret. Inflabantur enim insolito cibo corpora potius, quam reficiebantur, et quasi quodam ^c hydropisis morbo, distenta cute pœnas dabant. Et si quibus ulla adhuc virtus edendi, aviditas modum nescia, quod ferre non poterant, supra mensuram ingerebant, repentino cibo farti disrumpebantur. Quid enim grave non erat, quibus erat gravis et solus affectus, ut obsesset vidisse, quod desideraverant? Incapaces enim affectuum per longam famem, oppressit etiam sensus nature: et ipse gaudii motus gravavit. Nihil igitur mirum, si exhaustis periculo cibus est. Denique post biduanum jejunium, si quid avidius sumpseris, statim crudescit. Unde plerisque moris est, ut succum lactis infir-

^c Hydropis. Id.

mis visceribus infundant, eoque cum melle permixto temperent humorum exasperatam jejuniis intemperantiam, et defectionem corporis, velut infantiam quamdam molliore cibo nutriant. Sic ergo nonnulli Judæorum qui ad Romanos confugerant, poterant evadere, quadam arte pensantes moderamina cibi, donec desueta edendi caro, in suos rediret usus. Nec hoc tamen profuit miseris, sed causa majoris exitii fuit. Nam cum ex his plerique accepto cibo alvum purgarent, egresserant aliqui bimones aureos quos absorbuerant, cum adornarent fugam: ne deprensi, quia insidiatore omnia perscrutabantur, non solum dispendio, sed etiam periculo forent: scelus enim ducebatur, aurum quemquam præter latrones habere. Hoc itaque postea Judæi, specie miserabili inter inquinamenta alvi aurum legebant. Compérit id quidam ^a Assyrius, et ab uno in omnes opinio manavit. Quod genus hominum præceps ad avaritiam, et paratum ad versutiam, ut nihil tam atrox sit, quod refugiat, nihil tam turpe, quod erubescat studio pecuniæ, a Syris in Arabas diffusa fama est, quibus et non minor avaritia, et feritas barbaricæ propior immanitati, eo quod facti auro Judæi forent: diripiunt quoscumque offenderant advenientes, contra fas, contra leges de ditionis, contra promissum Cæsaris, quod occidi non licebat: incidunt adhuc viventes, cruentisque manibus eviscerant ventris secreta. Alvum scrutantur, et inter ejus manantia purgamenta aurum requirunt, non minus turpiter quam illi quos adigebat fames: insuper etiam sæva crudelitate. Multa acerba eo commissa prælio, nihil hoc uno acerbius. Denique una nocte duo millia fere virorum discissa sunt tali flagitio, divisisque visceribus, quæstus suos Syria numerabat: Arabia negotiationis recensebat emolumenta, quæ sine transfretati maris periculis novo crudelitatis commento in usum lucri verterant, et merceni putabant. Quod etiam nunc in hujusmodi hominum genere reperias, et nonnullis sæpe Ægyptiorum, ut curandis funeribus negotientur, et officia humanitatis vendant mercaturæ compendiis. Misera fames auri: nihil sequendum putat, nisi quod ad præsens lucrosus: nihil honestum, quod pecuniæ vacuum. Gravis jam dudum, gravis inolevit humanis affectibus quærendi cupido, et mercatura facta est vita hominum: veno et emptio vivitur. Serpsit itaque vitium in innumeros; ut jam tolerabilior commutatio mercium sit, quam morum animorumque. Infecit Syrorum avaritia etiam Romanum exercitum. Nihil enim facilius in alterum transit, quam amor pecuniæ, et desiderium habendi: præsertim finitimas opes, quibus vicinus abundaverat. Nec est ulla passio, quæ magis virtutem animi effeminet, quam cupiditas divitiarum. Denique versutia laudi datur, paupertas probro habetur. Impedivit hoc vindictæ severitatem, quia innumeri reperti tanto furori obnoxii: ideoque Titus qui vallare circumfuso exercitu Syros et Arabes proposuerat, contemplatione multitudinis revocavit sen-

tentiam: ut superioris delicti gratiam faceret, et ne postea committeretur, pœnam denuntiaret, verborumque austeritate graviore suos argueret, quod auro succincti et argento, pretiosisque telis nitentes, nec arma sua erubescerent, ut tanto se dedecore debonestarent. At vero Syros et Arabes increpare, quod immemores Romani nominis, dictu quoque horrida excogitassent: venisse eos ad belli societatem, non ad exercitum flagitiorum. In exercitu Romano non solum virtutem corporis, sed etiam mentis requiri: nec tantummodo fortitudinem in hostem, sed etiam disciplinæ normam spectari: ne crudelis, ne impius, ne insolens miles sit: sed ne prædæ potius quam victoriæ intentus. Ea gravia videri militiæ flagitia et vindicari atrociter. Inter arma quoque leges valere: fide melius bella geri, quæ servetur etiam hostibus. Si ergo et armatis debetur, quanto magis precantibus! Proinde caverent ab hujusmodi flagitiis, ne et victoriæ exsortes, et salutis fierent. Neque se diutius passurum, ut eorum scelestas flagitia Romanis ascriberentur, qui plus oneri, quam usui forent. Itaque repressit aliquantulum, non exsecuit avaritiam Syrorum, ut arbitrum fugerent, non ut præceptum foverent. Denique explorato prius si forte Romani militis deesset præsentia, de miserorum visceribus execrabile lucrum proferebatur, nec tamen in omnibus sequebatur etiam prædæ eventus, sed in paucis, quo crudelior feritas: quia non solum propter opes, sed etiam propter spem lucri plurimi exstinguiebantur: cum latrones ipsi, et sæviores piratæ latronibus, a latrocinio temperent, ubi prædam non senserant. Solius enim barbaricæ immanitatis est, gratis nocere. Nam et ipsæ feræ, ut interficiant, prædam sequuntur. Foris itaque pœnæ acerbæ, intus immanior Joannes.

CAPUT XXV.

Denique cum talia gererentur a Syris, etiamsi alii qui revocarentur, indicio comperto, transfugere tamen alii non desinebant. Inter quos Manneus Lazari qui asserebat per unam portam sibi creditam centum quindecim millia mortuorum elata, additis adhuc octingentis octoginta funeribus, quod ipse tuendi vicem hujusmodi recepisset muneri: idque solo eorum numero collectum, qui ex mercede publica sepulti forent, præter eos quos sepelierant sui. Quæ autem sepulcra, nisi ut de muro cadavera dejicerentur? Post ipsum plerique non ignobiles viri, confugientes ad Titum; sexcenta millia defunctorum fuisse, quæ per portas elata numerata sint, commemorabant. Eorum vero cadaverum quæ propter infinitam pauperum multitudinem efferrî nequiverint, atque in maximis domibus diversorumque operum spatiis constipata sint, numerum fuisse inæstimabilem. Et adhuc erat processus malorum, quæ jam superiorum omnium finem vicerant. Adhuc sæva obsidio, bellum grave: majoribus jam tamen Judæorum animis, quam viribus. Super omnia vero fames tetrior, quæ iusi-

^a E Syris. Vide Josephum, de Bell. Jud. lib. vi, cap. 45. BARR.

diaretur jumentis alium purgantibus, et vetusta riuaretur hominum stercore: ut quod visu erat horribile, hoc fieret esca esurientibus. Miserabilis congeries insepulcorum corporum, et circuitu longa terra ipsa tecta cadaveribus, repleta ante muros omnia, terribilis species, horror gravis, odor pestilens; qui nec victores, nec victos discerneret: utrisque simul noxius, et majore Romanis impedimento, quibus necesse erat jacentes reliquias cruentato protegere vestigio: terra ipsius inculta, succisis omnibus quae ad usum militis et machinarum necessario conveherentur. Per tredecim ferme in circuitu urbis miliaria longe lateque vastata humus, et nudum gignentium solum. Omne illud pomarium, in quo ante nemora viridantia, hortii imbalantes floribus, diversa pomaria, suburbana praedia gratam sui speciem dabant, si quis postea vidit hospes, ingemuit: incola non recognovit, et ad genitalem regressus locum, cum praesens adesset, patriam quaerebat.

CAPUT XXVI.

Reparatis itaque aggeribus et vineis, ceterisque machinis obsidionis, renovatus est belli furor; quasi ad extremam operis manum utrimque studium conspiratum. Totius enim periculo certaminis decernebatur; quia et Romanis solvenda obsidio foret, si aggeres et arietes incenderentur, quibus per inopiam silvarum reparitionis subsidia non supplebant: et Judaeis excidium patriae incumberet, si manu cederent, cum quassata murorum repetitis arietum ictibus resolverentur. Processero itaque Judaei cum facibus adeo seroces; ut tamquam cessuro sibi Romano exercitu, incendia in machinas spargerent, obsidionem solverent. Sed exhaustae jam vires fame et res fractae, priores successus negarunt; substantia defecerat, audacia manebat. Contra, Romanis major pudor, si ab his qui extremum fame spiritum traherent, victoria de manibus diriperetur. Conserto itaque praelio, repulsi principes seditionis, ad murorum subsidia bello impares recurrerunt. Sed ubi dubia murorum a caesura repetitis ictibus, Joannes haud incuriosus extremi subsidii, circumspexit: interiorem murum quasi in C. literam duxit. Postero itaque die convulsa parte murali, fragor laetentis beneficii, et clamor Romani exercitus simul increpuit, quasi patrato excidio muri prolapsione. Sed ubi conclamatione urbis insultavit sonus, versa vice rerum, novi muri species, improvisa Romanorum gaudio restringit, Judaeorum audacia excessit, quia periculum differabatur. Tunc Caesar exercitum adhortari coepit, ut novum illum murum sine ulla cunctatione adoriendum putarent, quem constructio recens infirmum et facile solubilem proderet: auderent modo animis procedere, fragmenta muralia ascendendi facilitatem datura, ut praeliantes Romani, Judaeis de superiori loco decernentibus, adhaerentur. Et quia cunctan-

tes videbat rei difficultate, validissimos quosque juvenes congregans, in bellum accendebat tali oratione:
CAPUT XXVII.

Omniun rerum exitus plus negotii, quam principia habere, nulli incognitum est, fortissimi commilitones, quia consummatio suscepti numeris majora quaerit laborem: siquidem toto libera mari carni navis, etsi non semper a puppe ventorum aspiret flamina, gubernator tamen obliquat velorum sinus. et sine refragio scinditur fretum. Sed ubi ad portum venit, opportuna aurarum temperies necessaria est, et angusto ingressus navium coercetur limine. Major itaque periculi cura, ubi spes propinqua: aedificandis quoque plana exordia fundamentorum, sed ardua celorum opera fastigiorum. Et plerumque in ipso operis claudendi fine, mercedis suae muere defraudatur miserandus faber, aut culminis lapsu obrutus, aut instabilis deceptus vestigio, ut ad inferiora decadat. De agricola quid dicam, cui procinctus laboriosior messis quam segetis, vindemiae quam putationis: et adultis fructibus graviora semper metuenda pericula? Nihil ergo novum, si adhuc nos in ipso portu consummandi cursus periculum manet: quia per angustiora viarum scandendum est ad Antoniam: quo dejectis inde adversariis, superiorem occupantes locum, ac supra verticem locati hostium, ipsos quodammodo anhilitus eorum intercludamus. Sed difficile hoc nobis videtur, commilitones, quasi vero ad ludum, non ad bellum convenimus: in quo aut vincendum, aut moriendum sit viris. Tunc ergo debueratis excusare, quando ad praedium veniebatis, ut vindicaretis cladem Romani exercitus, et maculatae militiae probrum dilueretis. Si Neronis tempore ulciscendam injuriam Romani nominis aestimabatis, quid vos decet velle Vespasiano imperatore? Layemus superioris imperii notam, ne nostro adhucreat: quam Nero quidem remoturus per Vespasianum aestimabatur, Vespasianus per Titum in se transfuderit, nisi vicerimus: exsequenda nobis tantummodo supplementa victoriae pater reliquit: quo fuis in casum tantis laboribus, dedecores inultique referemus gradum, victoriam derelinquentes? quasi non levius crimen sit de militia decedere, quam victoriam deserere: illud enim formidinis, hoc proditionis est. Sed periculosum putatis in hostem descendere, et murum armis circumsonare: quasi vero muliebria de nobis, et non virilia opera ipsa natura expetat, quae nobis ideo vitalem insudat spiritum, ut eum pro gloria libenter refundamus. Ad quae igitur, nisi ad maxima quaeque a duce suo bellator adhortandus est? Nam usitati operis adhortatio, non solum conventis, sed etiam convenientibus avertit pudorem, ut exigas, quod sponte debetur: id enim de se militem praestare oportet. Et tamen quid immoderatum a vobis exigo? Nonne praestat mori per virtutem, quam

^a Cessura. BARR.

^b An aedificii? GALLAND.

^c Resultavit. BARR.

^d Restinxit. IA.

^e Vobis. BARR.

^f Referimus. IA.

vivere ad ignominiam? In medias Romanorum acies frequenter Judæus excurrit, ac sese hostilibus cuneis impavidus infundit, non ad spem victoriæ, sed ad indicium fortitudinis, et ostentationem gloriæ? Vos, quibus terra et mari nemo impune adhuc restitit, quibus non est novum vincere, et crimen non vicisse, cum tanta habeatis vincendi suffragia, nec semel quidem proripuisse in hostem gradum non pudet? sed armatos otium tenere, et procinctu positos, feriatis animis expectare, ut fames pro nobis dimicet, atque inedia potius sua, quam nostris fusi gladiis, in opprobrium nobis erubescendos vertant triumphos? Non pudet, inquam, strenui commilitones, universarum virores gentium, nihil de armis sperare, nihil de viribus, sed de sola obidione, et operiri quando hostis morbo consenscat, atque in suo moriatur lectulo? Et quæ potest esse sine bello victoriæ? omnia sunt repleta cadaveribus, deformes exuviæ jacent, exsanguis reliquiæ defunctorum, nisi quos ipsi inter se suis manibus trucidaverunt. Quid timemus eos, quos jam fames, ignis, latrocinium, seditio extinxit? Quid destituimus divina beneficia? Cujus enim nisi Dei nutu in sua collisi arma sunt? Destituti quoque subsidiis alimentorum, nec ullus domestici finis furoris. Vereor ne jam et religionum videamur rebelles, qui et nostris, et suis religionibus infidos tam diu reservamus. Verum esto, sit atrox bellum et formidolosum. Quid enim vos belli demulceo facilitate? Sit victoriæ incerta, certum periculum. Nonne apud eos mihi sermo est, qui humana prudentia noverint, in periculis promptiorem esse omnium animantium fortitudinem, quam in remissioribus contentionibus? Feræ ipsæ cum se circumvallatas armis viderint majore in eos impetu ruunt, ut vi sibi aperiant iter. Et atrociora serpens latibulis excussus, infundit venena. Sunt etiam, quæ natura innoxia, in periculis tamen suis ad pocendum fortiora sunt. Habent cervi sua arma, si quis se obvium ferat, et mortem cornibus repellunt. Habent et læsæ apiculæ suos morsus. Quid autem de viris bellatoribus apud Romanos loquar? cum Leonides ille Lacedæmone genitus, præliaturus adversus innumerabilem Persarum exercitum, dixerit: Prædeamus in terris, apud inferos cœnaturi. Tantum valuit apud Græcos hic sermo, ut non solum de trecentis illis Lacedæmoniis viris quibus ipse præerat, se nemo subtraxerit, præter unum tantum, quem superstitem postea nullus recepit: sed etiam de cæteris qui simul ad bellandum processerant, nisi quos Leonides tanto degeneres bello repudjavit. Quid de Romanorum integris legionibus loquar? quos Cato Romanæ assertor facundiæ, et veritatis sincerus interpretes, asseruit cum exultatione ad bellum processisse: sed quo se reddituros arbitrarentur, universosque libenter proculbuisse, ne mutarent sententiam. Beati quorum nemo suis hostium victoriam

A fuga annuntiavit. De trecentis tamen Lacedæmonijis vir unus subterfugit: illi in angustiis præliabantur, ne circumvenirentur. De Romanis legionibus nullus vitam elegit, sed omnes mortis hæreditatem, quorum vos posteri estis: si contemptu periculorum, quasi gloriosa indoles, virtutis prosapiam non alnuatis. Quis enim sortium virorum esse se mortalem non noverit, omnibusque positum finem vivendi? Quanto igitur melius patriæ impendere, quod naturæ debeas, et necessitatem commutare gloria: nec æphelæ senectutis suspiriis obnoxiam vitam e deicere, nec ferventis ægritudinis casus reformidare, cum depositis ævo quotidiana fastidia sint? Illorum autem, qui languore marcescunt, deficiantibus viribus pariter ac sensibus, ut multorum opinio habet, animæ simul cum corpore sepulcro adjudicentur. At vero bellatorum et strepuissimorum virorum, qui se pro patria, pro liberis, pro religione morti devoverint animas de vinculis corporis hujus ferro absolutas nulli dubium, quin purum illud æthereum elementum stellarum lumine resurgens, in cælestibus suscipiat habitaculis, hospitio quodam supernæ quietis: in terris quoque remanere, insigne aliquid est gratiæ vel injuriæ, ut et languore commaceratos oblivio abscondat: et adversum pectus in hostem ferentes, si mors convenerit, sequatur gloria. Ad hæc vos invito præmia, commilitones, ut in hostem pergamus, quem clausum tenemus: ascendamus in murum per ruinam muri validioris, quæ nobis velut quemdam ægerem præstat, et æquatur muro inferiori. Quisquis virtutis vexillum præferens, primus in murum ascenderit, vel secundus, vel tertius, vel pluribus comes; haudquaquam mihi non donatus opinio abibit munere; etsi nullam majorem reparationem quam fortitudinis gloriæ, quæ plerumque est tutior. Nam ubi primus animis et viribus confidentissimus quis ascenderit, fugient qui resistebant aut ad inferiora se conferent, aut latibulis abscondent: ita quod maximo nunc periculo sit, si in inferioribus quaerimus; sine labore magno sequetur, ut dejectis hostibus bellum conficiatur.

CAPUT XXVIII.

Vix sermonem Titus clauserat, et Sabinus se obtulit ex Syriæ viris, egregius bellator, et ante Cæsarem consistens, ait: Obedire se imperiis, ascensionem paratum, si eventus sibi adesset, ut Cæsari placeret: si e destrueretur secundis, nihil præter spem sibi accidere, qui judicio proprio delegisset pro Cæsare mori. His dictis lævam extendens, clypeum supra caput extulit, et dextera vibrans gladium, immane quantum in arma insurrexerit: ut quivis eum non cognosceret, quem paulo ante exilis corporis specie despiciabilem putaverat, subito cum videret pergere in adversum, et hostibus pariter et muris minantem sese extendere, quasi

^a Armatis. BARR.

^b Fortia sint. Id.

^c Degere. Id.

^d Vel. Id.

^e Destituetur. BARR.

jam celsior in subjectos præliaretur, et murum quaereret manu. Sequebantur eum undecim viri studiosi ad imitandum, sed impares ad consequendum. Repugnabant de muro Judæi spiculis, saxis, sagittis: et quod cujusque manus invenerat telum, in Sabinum dejiciebatur. At ille interritus, cursu concito insiliit in fragmentorum aggerem, et in summo locatus, hostem avertit, dum proximus quisque formidat periculum. Sed dum se librat in murum attollens, et securus victoriæ in hostem intendit, lapsus in faciem, cum maximo sonitu ruit. Quo revocati Judæi, cœperunt jacentem missilibus urgere. Ille genu nixus, et se protegens scuto quam diu potuit, a vulnere defendit, nec immunem reliquit, quem proximum reperit. Ad postremum tamen ^a consertus vulneribus, spiritum prius quam bellum deposuit, nec dejectus gradu, nec muro excussus est, nisi mortuus: tribus quoque aliis necatis, octo semineces, licet a cæteris tamen exitu subtracti.

CAPUT XXIX.

Nec ^b tantum non terrori reliquis mors Sabini, sed incentivo fuit. Nam Romani viri qui prætenderant vigiliarum munia, compensare cupientes operis effectum, quod Sabini studio præventi forent, viginti numero ineunt consilium magnum et memorabile: ut advocato quinti ordinis signifero, et duobus equestris militiæ viris quos promptiores arbitrabantur, atque uno tubicine, quinta hora noctis silentio per aggeres sese fragmentorum muralium in superiora attollerent, cæsisque custodibus, Antoniæ murum occuparent. Quo peracto, terribilior solito sonitus increpuit tubæ, ut fessi labore Judæi et somno soluti, de improvviso perturbarentur, quia omnia repleta hostibus crederent. Ante itaque fugere cœperunt, quam veri fides pateret. Neque enim periculi sors tenebræque noctis caligo patiebatur, ut quanti essent, cognosceretur. Et Cæsar auditio fragore tubæ, armari exercitum jubet: ipse cum electis primus in murum ascendit, suis auxilio, hostibus impedimento. Illuxit dies, et jam Cæsar conspicuus e muro suos adhortabatur: alii manibus suorum in murum elevabantur, alii per cuniculum, quem Joannes ad subvertendos Romanorum aggeres defoderat, in urbem se ^c deferebant. Versa in perniciem perfidii subsidia sua, exclusi undique in templum se conferunt. Eo quoque volentes Romani irruere, cohibentur angustiis armisque repelluntur. Fit in vestibulo grave prælium, nec jam spiculis aut sagittis, sed gladiis cominus geritur, manus ad vulnera, gladius super gladium, ictus super ictum, percussor cæcorum sanguine perfundebatur, ut ipse potius percussus æstimaretur. In ipso templo furor bellicus dominabatur. Natabant pavimenta sanguine: morientium gemitus, vincientium clamores sine ordine et modo personabant: Romanos perficiendi certaminis spes accenderat, Judæis suprema patriæ excidia ademerant

A mortis formidinem. Hi sumptu gloriæ virtutem abebant, illi desperatione salutis omne effundebant virtutis viaticum, nec reservabant.

CAPUT XXX.

Pulcherrimum quoque facinus adorsus est Julianus centurio, vir armis maximus, ex Bithynia profectus provincia, sed Romanis assuefactus disciplinæ bellisque exercitus, et honoratæ militiæ clarus stipendiis. Qui cum prope Cæsarem adstaret, ubi adversos vidit Romanos, quia Judæi numero præstant, et adhuc Romani pauciores aderant, subito de Antonia se proripuit, et insequentes avertit: nec sunt ausi resistere, ipsa specie præcellentissimi viri, et superba quadam ultra humanam formam virtutis auctoritate, ita ut ipse Cæsar miraretur. O varia atque incerta, velut quædam bellorum alea! quæ sicut jactu quodam, ita casu quodam potius quam virtute, plerumque inopinatis ludit eventibus, sufficiens avos exitus. Namque et hic jactus sunt, non tessarum quidem, sed sagittarum, telorumque plurium, lapidum quoque, quibus sæpe victor sternitur alieno vulnere. Et dum aliena spolia rapit, ipse dispoliatur: velut hic Julianus, qui tergo imminet hostium, dum alios perimit, et claustrum coeret. ipsa alacritate incautior, confixum clavis calcamentum gerens, usu militarium virorum: non consideravit polito lapide solum stratum, quod cavendum foret; sed quasi in campo præliaretur securus, labitur, et ingentem strage sua sonitum dedit. Nec potuit assurgere lubrico solo fusus, genu tamen se sustinens, regressum hostem repellat ut appropinquantes cæderet, jaculantes quantum posset, caveret. Sed ipsa fatigatus atque oppressus multitudine, solus licet, quia nullus tanto se inserrere periculo auderet, non despicibilis tamen, neque inultus, impigre occubuit. Haud equidem, ut arbitror, tali dignus exitu fuit, ut tanta virtus viri sic deciperetur. Sed plurimum in bello prudentia valet, quæ cauta semper et perspicax incertorum providet casus. Solus se de Antonia proripuit, solus in hostilia agmina ruit, solus se armatis miscuit, solus in templum Judæos redire compulit. Vereor ne istud obsuerit magis, quia de templo fuerunt exterminandi Deo infideles, ideo lapsus non invenit remedium. Spectabat Titus vincentem cum gaudio, periclitantem cum ingenti dolore: volebat subvenire, sed longe aberat. Revocabatur a suis, quia in milite unius sors est, in imperatore universorum periculum: docebat exemplum, quid cavendum potius, quam sequendum Cæsari foret. Denique sic consternati fuerunt socii, sic elati adversarii, ut et corpus Juliano in potestatem veniret hostium, quasi adhuc et defunctum timerent, si Romanis restitueretur. Cæteri Juliano cæso, facili negotio cessere. Nondum enim ascenderant numerosi, et Judæis occasio necis ejus vir-

^a Confectus. BARR.^b Tamen. Id.^c Inferebant. Id.^d Avorsos. Id.

tutem auferat : promptissimis eo prælio ad repellendos Romanos Alexa et a Gittæ Joannis conjuratis , qui factionis ejus propugnatores forent : ex Simonis quoque parte Melchio et Jacobo Idumæorum duce egregiis bellatoribus : Arsimone quoque et Juda tertiæ factionis viris pariter adnitentibus , qui conjuncta manu pulsos Romanos intra Antoniam clausere.

CAPUT XXXI.

Contra Titus non munimento sibi , sed impedimento angustias Antoniæ ratus , jubet dirui munitiōnem ejus funditus , ut congressuris iter in hostem aperiretur. Compertoque quod solemnitas Judæis festorum dierum appropinquasset , præcepit interpretari Josephum Hebræo sermone , quæ ipse alloqueretur. Quæ , malum ! ratio Joanni suaderet , ut Romanos lacesseret. Si virtutis fiduciam gereret , eligeret alium pugnæ locum : eo progrediretur , dummodo urbi parceret : templum non contaminaret , sacrificia festorum dierum non impediret : relinqueret quos idoneos sacrificiorum ministeriis æstimavisset ; fortitudinis suæ documentum ubi vellet præter urbem et templum , ederet : congressioni milites Cæsaris non defuturos : invitum se cogi ad totius urbis eversionem : cujus reliquias servare vellet , si pateretur Joannes : imminere templo faces , non quod templum Romani festinarent exurere , sed e templo educere belli incitatores. Si victos se crederent , manus darent : at si victores futuros sperarent , non intra claustra se reciperent , sed in campis defenderent , quo templum labentibus jam incendiis eriperetur , vacaret purificationibus. Et interpretante Judæis Josepho , cum silentio audita , tacitum vulgus probabat , sed metuebat sententiam suam pandere : quibus respondet Joannes , nullum præstabilius Deo esse sacrificium , quam pro aris , pro focus , pro templo ponere animam , viros Deo sacros : et ideo si necesse sit , libenter procumbere pro libertate , tamen sperare se , quod excidium perpeti non possit civitas Dei. Titus ad hæc : Merito igitur puram Deo servatis urbem et sanctum immaculatum , necando cives , interficiendo innoxios , perimendo sacerdotibus ? Talibus flagitiis non placantur divina , sed offenduntur. Abdicatis Deum vestrum sacrificiorum cultibus. Si tibi aliquis negaret cibum , Joannes , quæres eum : Deo vestro suæ hostiæ non immolantur , non redduntur sua munera , jugulantur homines , et adhuc putas Deum auxiliari ? Revera sic gesta edocent , testificatur cæzorū congeries , et cumuli vestrarum calamitatum. Quis hæc videns , non ingemiscat ? Nec reprehenderem , quod pugnares pro patria , si nollem parcere , si nollem patriam vestram aut templum reservare. Neque enim digna Carthago , aut metuendus Hebræus Annibali , qui partem mediam orbis Romani subegerat : et tamen ipsa quoque reparata Carthago , quæ usque ad excidium sui re-

bellis civium animos tulit. Fide mea , salva hæc omnia tibi futura spondeo , veniam tibi salutis polliceor , non pro mercede sceleris , sed pro redemptione urbis , ut a te redimam periturorum culminum statum. Desinas moneo latrocinii tuis conturbare propositum pietatis Romanæ. Non formidabitur Hierosolyma , ut diruatur : quando potior viribus reservata est Antiochia. Certe Jechonias vester et Persis credit , et urbem egressus , commisit se cum suis proximis barbarico furori , ne propter se civitas everteretur. Celebratur a vobis ejus memoria , sicuti vestri asserunt : id est Josephus assertor ejus , celebratisque testis , qua honoratis virum , qui pro patria se captivitati obtulit. Servavit cum et barbarus Persa , et ego tibi spondeo impunitatem. Certe et Josephus arma Romanis adversa intulit : crede promisso , cujus et exemplum præmisimus. Vadem tibi sponsionis nostræ Josephum damus : immo jam dedimus , quem reservavimus. Loquatur vobis sermone patrio , obliget se ritu quo soletis : non pudet me vadem quærere , sivejussorem dare , ne eversorem exhibeam , qui volo parcere. Flere ad hæc Josephus , rogare Joannem , deplorare patriæ statum , obsecrare sermone flebili , appellare ut civem , sed cæteris pernacitorem : testare Dei omnipotentis gratiam , salvum fore cum suis ; tantummodo desisteret excitare militem Romanum ad urbis eversionem. Quem ubi flectere nequivit : Non mirum , inquit , Joannes , si perseveras usque ad excidium patriæ , cum jam reliquerint eam præsidia divina. Sed mirum quod perituram non credis , cum legeris propheticos libros , quibus excidia patriæ nobis annuntiata sunt , et reparata culmina , rursus a Romano diruenda exercitu. Quid enim aliud clamat Daniel ? Non enim quod jam factumerat , sed quod post futurum , propheta- bat : quæ est abominatio desolationis , quam vociferatus est venientibus Romanis fore , nisi ista quæ nunc imminet ? quod est illud oraculum , quod a nobis sæpe commemoratum est , a summo denuntiatum Deo : tunc scilicet perituram urbem funditus , cum civium manibus contribulis suis fuerit extinctus , nisi quod nunc impleri videmus ? et fortasse , quia jam defendi templum non placet , interdicto maculatum sanguine , purgari incendio placet.

CAPUT XXXII.

Complevit sermonem Josephus , sed nullis Joannes movetur fletibus , nec promissis flectitur. Urgebat Deus jamdudum perfidas mentes , ex quo impio se parricidio commacularunt. CHRISTUM JESUM cruci suffigentes. Hic est ille cujus mors Judæorum excidium est : Natus ex Maria : qui ad suos venit , et sui eum non receperunt (Joan. 1, 11). Quando enim suos non occiderunt Judæi ? Nonne filium Saul sui occiderunt ? Naboth propheta a suis utique lapidatus est : Judæa fuit Jezabel , quæ jussit Judæis , senioresque præcep-

^a Josephus *Gyptheo*. Et mox *Malachia* pro *Malchio*. BARR.

^b Vetus cod. *Romanos in templi excidium lacesse-*

ret. Id.

^c *Formidabilis. Id.*

tum executi sunt. Judæus Achab, qui causa mortis ejus factus est. Quanti alii a civibus cives perempti et tamen diu integra civitas mansit, etsi diruta a Babiloniis post annos innumerabiles, sed reparata postea! Hoc est supremum excidium, post quod irreparabile templum, quia averterunt sceleribus suis præsulum templi, reparationis arbitrum.

CAPUT XXXIII.

Tali affatu Cæsaris et repetita oratione, inflexa est aliquorum sententia, qui se subtrahere potuerunt, ut ad Romanos convenirent. Cæteros revocavit periculi metus, qui a latronibus intendebatur (et forte quædam inclinatio mentium erat, ne plures eriperentur futuræ eversioni): quos Cæsar confugientes ad se, quia erant inter eos et viri sacerdotales cum filiis, et alii splendidioris familiæ viri, suscepit bona gratia, pollicens securitatem salutis, jus possessionum suarum; atque ad urbem cui nomen Gosna, direxit: ne quid offensionis oriretur ritu dispari et cultus diversitate. Quod ab his, qui in urbe positi repugnabant (seu quia hujusmodi suspicio incesserat, sive illius composuerat dolo, ne plures dilaberentur) in argumentum est derivatum necis, ut extincti objicerentur. Eo comperto, revocatos Titus jussit cum Josepho proplus muros obire, ut a suis agnoscerentur. Illi cum lacrymis gemituque magno, non sua deslere, sed patriæ templique excidia: rogare cives, ut sequerentur Cæsaris fidem, eriperent templum parato incendio, nihil sibi adversus legem præceptum, nihil de libertate imminutum. Acquiescerent et ipsi experirent Romanorum clementiam, quorum insuperabilem virtutem experti sunt.

CAPUT XXXIV.

Cum talia miserabiliter deplorarent, proturbantur a suis, bellumque accenditur: insiliunt Judæi, atque in ipsa irrumpunt^a temeritate penetralia. Omnes recessus, omnia secreta occupant, quæ inaccessa viris erant sacrorum exortibus. Romani quoque se prælio parant: temerantur interdicta patrum belli necessitate, majore tamen Romanorum, quam suorum reverentia. Gentiles enim cum formidine templum spectabant, Judæi cum furore ac temeritate adibant; et madidas manus humano gerentes sanguine, ipsa attractabant altaria. Titus tamen adhuc in proposito manens; alloquebatur Joannem, et invitum se deduci ad excidium urbis et templi contestabatur, dicens ad eum: Quid sibi volunt, Joannes, impressi illi ante fores templi apices elementorum? Nonne significant neminem, nisi sacratum debere templo appropinquare? Quid illa septa pro templo? Nonne, ut conspectus arceant universorum liberos, solisque^b mysticis pateat secretorum cognitio: atque his sit liber aspectus, quibus est legitimus ingressus? Prospectus excluditis peregrinorum, et accessus cogitis. Scribitis, ut nullus ingrediatur advena, nullus peregrinus introeat; et peregrinum san-

^a *Temere.* BARR.^b *Forte mystis.* GALLAND.

A guinem intra templum funditis, advenarumque simul et civium cruore vestra altaria commaculatis. Testiflor ego non impressionis nostræ esse, sed vestræ prævaricationis, quod violatis quæ vestra sunt. Ego alienus non exigo, immo obtestor, si velitis discedere, incolume templum futurum: neminem Romanorum hostiles irrogaturum manus, nihil de vestris temerandum esse sacrificiis. Servabo templum vobis^c et proselytis; cultus enim sacrorum diversus, sed operis communis usus: Quod cultus fuit, a vobis recessit: quod operis est, vicibus remansit.

CAPUT XXXV.

Ubi ne his quidem per Josephum insinuatibus revocari Cæsar advertit (factio enim principes putabant diffidentia potius, quam pietatis esse tam frequentem desistendi conventionem), ad prælium accessitate invitatus revertit, jubet adesse Romanos. Sed quia tantæ multitudini angustia impedimento erat, triginta electis viris, singula deputat bellatorum milia. Non enim totum exercitum reciperent tam densa adificiorum obstacula. Ipse quoque simul descendere volens, revocabatur a suis, ne in angusto nocturnis etiam plerumque temporibus, quibus necesse erat insidiantium frandi occurrere, periculi aliquid in se excitaret: cum amplius profecisset, si spectator belli adesset, quæ nunquibusque promptius sibi, decernendum arbitraretur, sub oculis Cæsaris præliaturo. Omnia enim quæ circa templum gererentur, velut in teatro quodam, ex locis Antonia desuper visebantur. Inflexus ad eam sententiam Cæsar, Cereali mandat negotium, ut prætendentibus circa templum Judæis, hora noctis fona superveniret, cæterosque hortatur studiose ingruere certamine; se quoque dimicantium meritis non desuturum, cum desuper aut ignavia ejusque testis, aut virtutis arbiter pugnam examinaret. Cerealis præscripto tempore impigre adest, sed custodes vigilantes reperit: prælium conseritur. Siquidem et intra templum sibi non dormiebant, et congregantibus qui ex cubicis obibant, facile se ceteri ad bellum parant. Confecto agmine, instabat Romanus: Judæi, dum claustris atque angustiis nituntur, ne circumvenirentur, percurabant diversa: ut frequentes sibi a suis esset periculum, dum in tenebris non cognoscerentur, et plerumque transfigerentur a sociis, dum hostes putantur. Quis enim nocte discerneret, socius an hosti occurreret? cum interrogare serum esset, cavere utile, consultum prævenire: et tolerabilior culpæ exitus, errare in alieno vulnere, quam propriam eligere periculum, ubi hostis timetur. Anticipiti itaque per noctem periculo laborabant Judæi, vel quod inferret hostis, vel in quo socius erraret. Nec minore per diem Romanus vehementior aderat, quem totius spectator certaminis Titus vel tacite urgebat. In horam quintam pugnatum est acriter: Judæis quo-

^c *Etsi nolitis.* BARR.

quæ strenue rebellantibus, ut neutra pars loco cederet.

CAPUT XXXVI.

Dum hæc inter se prælia gerunt, septem dierum spatia depositis omnibus usque ad fundamenta terræ, quæ castro cui Antonix nomen, Herodes immunitaverat, latior facta est via quæ ad templum ducebat: ut non solum percursandi militibus esset facultas, sed etiam in munimentis constituendis et coacervandis aggeribus, quantum esset necessarium locorum, pateret, quo pulsarentur etiam templi fastigiorum summa: per quæ Romanis intentius immorantibus, eum ^a intolerabilius fame urgerentur Judæi, cœperunt insidiari Romanorum jumentis: si quis bellatorum equum pabulo laxaverat, aut mulum levando oneri necessarium, rapto avertabant, nec solum cibus eis dispendio Romanorum, sed etiam flagitio, ^b petebatur. Cujus incuriæ probrum in exordio statim, præscripto necis supplicio, Cæsar removit; fraudem tamen, pervicaciam non compescuit. Exclusi enim ab hujusmodi rapinæ necessario esurientibus alimentis, herbarum subsidia captantes, destruendum murum quem circa pomarium Titus duxerat, cogitaverunt, ut vagandi et exquirendi radices arborum, pabulorumque liberior fieret excursus, quos ad cujusdam carceris vicem circuitus muri clauderat, nec erat jam, quo famem levarent. Obrepunt itaque et excursu repentino ad montem Oliveti ingruunt prætentibus: nec illi commisso defuere muneri, et tubæ classico de cæteris castrorum aut turrium munimentis alios accerserant ad prælii ^c societatem. Conseritur pugna acrior in principio: dum pudor hos, illos fames urget sævo imperio ac necessario; sed confluentibus Romanis repelluntur Judæi, atque ad urbis suæ muros reflectuntur. Tunc unus e turra equitum, Pedanus nomine, concito equo, dextram extendit, et se paululum inclinans, unum de Judæis fugientem suspendit, captivum Cæsari ferens, gloriosæque victor rapinæ, velut lepusculum aquila, aut accipiter fulicam ante pedes Cæsaris viventem dejecit. Quo delectatus admōdum Titus, laudatum eum et honoratum dimisit.

CAPUT XXXVII.

Jam circumfusæ templi ardebant porticus: ubique luctus, ubique mors: foris bellum, intus supra bellum et incendium. Nec frangebantur animis Judæi: ^d putabant vindictæ perire, quidquid sine fraude gererent vel insolentia. Quando aliter jam nequibant, provocabant Romanos ad excidii celeritatem. Jonathes quidam exiguus corpore, despectu dignior, juxta Joannis sepulcrum lacessebat Romanos, ut secum qui vellet, manu decerneret. Aliis despicientibus pusillitatem hominis, aliis fastidientibus cum eo decertare, quem continuo captivum habituri forent, aliis considerantibus periculoso certamine rem geri cum viris, qui in extremis salutis non aliqua fortitudine,

A sed sola temeritate vindictam quærent: nihilque laudis futurum, si vinceretur excidio fultimus: et plurimum dedecoris, si quis lapsu aliquo communem victoriam turparet. Jactabat se insolentissimus, et metum objiciebat victoribus: convicia ferens, quod non suis viribus, sed alienis auxiliis Romani inniterentur; nec Judæos bello hostium, sed domesticis afflictos seditionibus. Erat in numero militum Romanorum Pudens nomine, qui præstrictus inanibus contumeliis, dum incōsulte pudori consulti, salutem neglexit, atque ipsa indignatione incautior, vulnere patuit, fususque in terram, incussit sociis verecundiam: insultationis quoque causam Jonathæ simul et mortis reliquit. Namque is successu lætus certaminis, et pompam attollens triumphi, dum tripudiat atque exsultat, concussoque clypeo simul et gladio proludit, excitavit in sua vulnera centurionem Priscum, qui superba et tumida jactantem non tulit, atque incautum victoria penetravit lectu sagittæ. Quo stratus Jonathes, docuit in prælio neminem irrationabiliter insultare oportere: ubi victoris et victi conditio incerta, donec bellum claudatur.

CAPUT XXXVIII.

At in urbe interiore, cum hostem intra muros cernerent altissimis eminentem aggeribus, universisque imminente mœnibus, tanquam vulnus in corpore, ita periculum introrsum pergere reformidarent, intercidunt porticum septentrionalem ex ea parte qua adhierebat Antonix, ne per ipsam hostis in templi superiora ascenderet, vel in inferioribus ^e sitos superior urgeret: et proxima quæque demolunt, ne populantibus incendiis templo finitima, etiam templum ipsum ignis depasteretur, atque intercisâ igni exurunt: ita quod ab hoste metuebant, priores cœperunt. Salomonis quoque porticum ad fraudem pararunt, ut culminum interiora replerent pice ac bitumine, quæ ^d infra fornacem summi laterent fastigii, simulatoque quod eam vellet defendere, et frequentes hostes incesserent, sollicitant Romanos atque in sese excitant. Illi admotis scallis, summa porticus petunt: Judæi loco paulatim cedere, quod plures Romani ascenderant. Hi certatim irrepere, tamen prudentiores suspecti doli cavere: sed vulgus intentum victoriæ, præfestinare, ubi res fraude carere visâ, plurimis quasi inter retia locatis, admovetur ignis fornacibus interioribus, atque ^e additis pice et bitumine atque cæteris incendiis nutrimentis, in totam diffunditur porticum. Circumvassabant flammæ victores Romanos, ut nec resistendi facultas suppeteret, nec fugiendi cōpia: quid facerent non reperiebant. Spectabat Titus suos periclitantes, indignans quidem quod injussi ascenderant, sed miserans quod virores perirent. Plerique se præcipitio dabant: sed ubi incendium evaserant, fractis cruribus, collisi corpore moriebantur: miserius erat, si debiles superviverent. Volebat subvo-

^a Intolerabili. BARR..

^b Pariebatur . . . . injuriæ. ID.

^c Necessitatem BARR.

^d Intra. ID.

^e Adustitis. ID.

nire Cæsar, nec poterat : hortabatur tamen proximos, clamabat ut auxilio suis essent. Has voces, hunc dolorem Cæsar, pro supremo illi habebant solatio. Hoc erat morituris viaticum, hoc se velut sublimi solantes sepulcro ad mortem festinabant, quod in visceribus Cæsar, recondentur : nec vita eorum periret, quorum viveret gloria qui morerentur pro Cæsare, relinquentes sui hæreditatem triumphum. Itaque alii circumveniebantur ignibus, alii præveniebantur; nec longe hostis, qui flammam fugientem feriret.

CAPUT XXXIX.

Longinus tamen egregiæ virtutis vir, cum provocaretur a Judæis, ut sese his committeret promissa salutis securitate, maluit se solum transfigere gladio, quam maculare probro Romanæ indolis fortitudinem. Artorius autem satis astute voce magna clamavit Lucium, dicens : Hæres mihi eris, si me decidentem exceperis. At ille miserandus occurrit ruenti, atque in se morituri necem transfudit. Vere bellicum testamentum, non atramento scriptum, sed sanguine; nec in charta, sed in mucrone. Quod hæredem promisit, magnum plane ingenium, ut inveniret voluntarium mortis vicarium. Incensa est itaque porticus usque ad turrim, quam Joannes cum bellum adversus Simonem gereret, exædificaverat super portas regni domus, quam Ezechias sibi rex ad habitandum condidit : reliquam ejus partem ipsi diruerant Judæi. Sequenti quoque die a Romanis exusta est omnis porticus septentrionalis, usque ad porticum orientalem. Nam cum suis ipsi manus injicerent ædificiis, docuerunt Romanos^a illis non parcere. Nuda erat jam templi facies, et sæva hominum fames : insidiabantur sibi invicem, quis cui raperet cibum. Ubi alimenti suspicio, ibi bellum inter domesticos. Pugnabatur pro cibo, necabantur charissimi, discutiebantur defuncti, ne quis intra amictus eorum cibus lateret. Simulate aliqui mortui æstimabantur, ne viventes aliquid habere alimenti suspectarentur : sed ne viventes quidem, aut vitæ fungi munere, aut morte simulare poterant. Verum aperto ore sicut rabidi canes, aurarum captantes spiramina, huc atque illuc circumferebantur inopia duce. Sæpe etiam quasi ebrii in eadem domicilia regrediebantur, ut iterum quæ vacua relinquerant, perscrutarentur. Et cum alia famis solatia non reperirent, detrahebant coria scutis, ut cibo essent sibi, quæ præsidia non essent. Mandebant calceamentum : nec pudor erat solum pedibus suscipere ore, et lingua lambere. Vetustæ quoque palææ quæ olim projectæ fuerant, non mediocri studio requirebantur : et si quis repererat, grandi pretio mutuabat.

CAPUT XL.

Quid adoriar dicere factum Mariæ, quod cujusvis barbari atque impii mens perhorrescat?

Ea erat de locupletioribus feminis regionis Perææ

^a *Alienis.* BARR.

A quæ trans Jordanem jacet. Belli^b horrore oborto, cum cæteris se in Hierosolymitanam urbem contulerat, quod esset tutior : eo quoque suas devexerat opes, quas principes factionum certatim invasere. Alimentorum etiam si quid pretio quæssiverat, de manibus eruebatur. Exagitabatur a perfidis, dira imprecabatur, volebat mori, sed percussorem non inveniebat. Malebant insultare diutius, affigere gravius, quam cito perdere. Putabant quamdiu viveret, prædam fore. Defecerant jam omnia, et deliciis assueta, asperiora palcarum vel coriorum dura non emolliebat. Sæva fames intimis se infudit medullis, exasperavit humores, mentem exagitavit. Hæbet mulier infantulum quem genuerat. Vagitu ejus excita, cum se et parvulum commacerari videret, tantis victa immanitatibus atque impar tam atroci calamitati, affectum amisit : et pietatis genitilis usu oblitterato, dolorem absorbit, furorem assumpsit. Conversa itaque ad parvulum jam matrem oblitam, et furens animi sic ait : Quid tibi faciam, parvule, quid faciam tibi? Sæva te circumstant omnia, bellum, fames, incendia, latrones, ruinæ; cui te mortura credam, aut cui te tantillum relinquam? Speraveram, quod si adolevisset, me pasceres matrem, aut sepeliress defunctam. Certe si prævenires obitu, quod ego te pretioso tumulto meis manibus includerem. Quid agam misera? vivendi tibi ac mihi nullum subsidium video. Omnia erepta nobis, cui te reservabo? aut certe quo condam sepulcro ne canibus alitibusve vel feris præda sis? Omnia, inquam, erepta nobis. Potes tamen, dulcis meus, et sic matrem pascere : idoneæ ad cibum manus tua. O mihi suavia viscera tua, artus jucundi, prius quam vos penitus consumat fames, reddite matri, quod accepistis: redi, filii, in illud naturale secretum, in quo domicilio sumpsisti spiritum : in eo tibi tumulus defuncto pareatur. Ipsa complectar quem genui, ipsa exosculabor : et quod impatientia amoris habet, habeat vis necessitatis, ut ipsa devorem meos artus, non simulatis, sed impressis morsibus. Ergo esto cibus mihi, furor latronibus, et vitæ fabula, quæ sola deest calamitatibus nostris. Quid faceres, filii, si et tu filium haberes? fecimus quod pietatis fuit, faciamus quod fames suadet. Tua tamen causa melior, et quædam pietatis species; quis tolerabilius est, quod matri dederis cibum visceribus tuis, quam quod te mater, aut occidere potest aut devorare. Hæc dicens, averso vultu gladium demersit, et in frustra filium secans igni imposuit, partem comedit, partem operuit, ne quis superveniret : sed nidor incensi pervenit ad principes seditionis; continuoque odorem secuti, introierunt mulieris hospitium, minantes necem, quod ausa esset jejnantibus ipsis edere atque exortes eos facere cibi, quem reperisset. At illa, partem inquit, vestram vobis servavi : non fui avara nec inhumana :

^b *Terrore.* BARR.

nolite indignari, habetis quod et vos edatis, de meis vobis visceribus cibum paravi. Considerate ocios : mensam apponam : mirari habetis, et ministerium meum ^a indicate, quod talem nullius inveneritis mulieris affectum, quæ vos nec dulcis filii fraudaret gratia. Hæc dicens, simul redoperuit ambusta membra, et epulanda obtulit cum adhortatione hujusmodi sermonis : Hoc est prandium meum, hæc vestra portio : videte diligentius, ne vos fraudaverim. Ecce pueri manus una, ecce pes ejus unus, ecce dimidium reliqui corporis : et ne alienum putetis, filius est meus ; ne alterius opus arbitremini : ego feci, ego diligenter divisi mihi quod manducarem, vobis quod reservarem. Numquam mihi fuisti dulcior, fili : tibi debeo, quod adhuc vivo. Tua suavitas animam tenuit meam, et produxit matri miseræ diem mortis. Subvenisti in fame : tu munus supremum senectæ, percussorum repressor. Venerunt necaturi, convivæ facti sunt : habebunt ipsi quod ^b tibi debeant, cum epulas meas sumpserint. Sed quid refertis gradum, quid horrescitis animo, cur non epulamini quod mater feci ? Possunt et vos delectare, quæ matrem exsaturarunt. Non esurio jam, postquam me filius meus pavit : abunde exsatiata sum, famem nescio : Gustate et videte, quia suavis filius meus. Nolite fieri molliores matre, infirmiores muliere. At si vos in meo vulnere misericordes estis, et non suscipitis hostiam meam, atque aversamini holocaustum meum ; ego consummabo sacrificium meum, manducabo quod reliquum est. Videte ne vobis opprobrio sit quod fortior vobis mulier reperta sit, quæ absument epulas virorum. Ego quidem tales paravi epulas, sed vos sic epulari matrem fecistis : me tenebat passio, sed vicit necessitas.

CAPUT XLI.

Replevit continuo totam urbem tanti sceleris nefas, et ^c utriusque tamquam ante oculos positum, parricidalis convivii ministerium perhorrescebat. Cœperunt et ipsi incentores seditionis examinare post hæc, quos raperent cibos, ne similes escas invenirent, et velut imprudentes sumerent. Cœperunt universitimere, ne diu viverent, et mori vellent. Pervenit etiam ad Romanos hujus facti immanitas. Nam plerique hoc horrore perterriti, ad hostem fugerunt. Quo comperto Cæsar, exsecratus infelicis terræ contagium, manus ad cælum elevans talia protestabatur : Ad bellum quidem venimus, sed non cum hominibus dimicamus ; adversus omnem rabiem belluarum ac ferarum, quid ^d sensibilibus loquor ? adversus omnem rupium inhumanitatem decernimus. Diligunt feræ fetus suos, quos etiam in fame nutriunt ; et quæ alienis corporibus pascuntur, a consimiliis ferarum abstinent cadaveribus. Hoc ^e ultra omnem acerbiter est, ut membra quæ genitæ mater, voraret. Mundus ego ab hoc contagio : tibi me absolvo,

quæcumque in cælo potestas es. Scis, scis profecto, quia intimo affectu pacem frequenter obtuli, et quod non pudet dicere, victor rogavi : quia parcere etiam ipsis tantorum flagitiorum prodigiorumque auctoribus volui, parcere populo, urbem servare : sed quid facerem repugnantibus, sed quid facerem adversus suos furentibus ? Positis plerumque armis, quia illi a suorum cadibus non desinebant, in bellum reverti, ut liberarem obsessos, non perderem : ipsi nos de muris hortati sæpe sunt dimicare, ne gravius a suis perirent. Quales sunt cives, quibus hostis remedio est ? Audieram equidem intolerabilem hujus esse populi ferocitatem, qui incredibilibus se opinionibus in omnem excitat insolentiam. De cælo se genus ducere, ibi primum induisse corporis formam, cæli se fuisse incolas, descendisse ad cultus terrarum, de terris ad cælum redire, transisse per maria sicco pede, fugisse ante se fluctus maris, conversa Jordanis fluentia in suum fontem recurrisse ; stetisse solem, ut hi hostes suos vincerent, ne nox impediret : raptos in cælum igneis curribus suos, præliatas pro se cæli potestates, et absentibus his universas hostium fusas copias, dormientibus partam victoriam. Hæc compereram, sed putabam quod divina circa se jactarent beneficia, non usquequaque audaciam extenderent, ut se nec a Romanis vinci posse arbitrarentur. Agnosco itaque cum his nobis esse prælium, qui se insuperabiles credant, cum se jactitent diluvii superstites, hæredes fluminum, terrarum hospites, viatores æquoreos, ascensores æthereos ; quibus unda murus est, aer via, cælum habitatio, cedunt flammæ, nec vincula tenent. Sitientibus cælum aperitur, cibus mittitur, carne volatilium castra implentur, et panem angelorum manducat homo. Stringuntur liquentia, amara dulcescunt, sol ^e statuit, tenebræ illuminant. Postremo quid amplius potest esse, quando his audacia deesse potest ? Qui, ut aiunt, mortui vivunt, et sepulti resuscitantur. Adversus divina quoque conspirasse hos homines opinio frequens, et pœna indicio est. Ardent hodie quoque terræ propter incolarum impietatem : plerosque etiam ex istis hiatus soli absorbit. Quamdiu igitur in his locis morabimur ? ubi et terrarum ruina est, vidimus et mare mortuum, vidimus etiam mortua terrarum nascentia, humum aridam, virentium fructuum umbras inanes, foris gratiam, intus favillam. Quis dubitare potest, quin apud inferos versemur, apud quos etiam elementa moriuntur ? Ipsa quin etiam, quæ post mortem vivere solet, apud ^f quos naturæ pietas mortua et superstes defunctis religio. Quis enim parentes non etiam motuos diligit ? Quis enim amissos filios non amet, et loco pignorum teneat ? Manet affectus, etsi pignus obierit, perseverat nomen naturæ, gratia non inter-

^a *Judicate.* BARR.^b *Mihi.* Id.^c *Forte unusquisque.* GALLAND.^d *Sensibilia loquar.* BARR.^e *Statuitur..... illuminantur.* Id.^f *Hos.* Id.

cidit. Apud hos vero nec viventem mater recognoscit filium, nec appellentem audit, nec vagientis miseretur: et propter unius horæ execrabilem cibum, parricidales ^a iniecit pignori manus. Sed quid quasi novum arguo, cum a parricidio fraterno generis sui numerent exordia? cum ipsius Abrahamæ quem appellant patrem et disciplinæ auctorem ac sui principem cultus, in eo maxime fidem prædicent, quod nec filio parcendum putaverit, eumque sicut hostiam aris admoverit, atque holocaustum offerre non dubitaverit. Non condemno devotionem, sed quæro pietatem. Alium quoque e suis vovisse aiunt victorem, ut quidquid sibi primum occurrisset domum revertenti, immolaret Deo suo: et cum rediret, occurrisset filiam, atque illum iniecit filix manus. Multaque alia hujusmodi exempla. Qualis ista gens, quæ religioni tribuat hominis necem, et sacrificium putet esse parricidium? Quis Deus possit hoc exigere, aut qualis sacerdos qui hoc possit deferre? Denique ^b veterem illum quasi prudentiorem non fecisse aiunt, sed voluisse; istum quasi ^c consultiorem perseverasse. Habeant suos ritus ^d duratum homines, apud quos disciplina est filios occidere. Infelix civitas, in qua talis officina, tale ^e mysterium est. Ope-riant eam ruinæ suæ, atque abscondant ^f invidi ipsi contagionem, ne sol videat, ne stellarum globus spectet, ne maculentur aurarum spiramina: purgatorius quoque ille exuret ignis. Thyesteas dapes fabulam putamus; flagitium videmus, veritatem cernimus atrociorum tragœdiis. Ibi enim firmior sexus et partus alienus: hic mulier, cui partus proprius fuerit cibus. Ibi aliena fraus, hic propria voluntas. Ille doluit, hæc insultavit: digna talibus viris esca, qui pertinaciter bellando mulieres suas ad tale perduxerunt convivium. Equidem eos tantis malorum afflictos acerbitatibus jam furere arbitror, amentesque factos, qui hæc non sentiant. Quare maturius bellum conficiamus, quia emendari non queunt: ingruamus instantius, ut fugiamus regionum istarum morientes aquas, terra ruentes.

CAPUT XLII.

His dictis admoveri templo arietes jubet, sed nihil validi ictus proficiebant. Plerique tamen territi de ipsis seditionum principibus confugere ad Cæsarem, quos Titus tamquam necessitate compulsos, non quasi promissum secutos dubitavit suscipere, sed fides temperavit iracundiam. Non eo loci tamen habuit quo perfugas superiores, intentiusque suos urgere cœpit; ut universi hostium discederent percussu metu. Sed ubi parietes inoffensos ab ictu arie-

tum mole sua viderunt permanere, aluerunt audaciam: ingenio tamen Cæsar præveniens, januas argento opertas succendi jussit, quibus igne admoto argentum defluere, deinde paulatim etiam lignum ardere: sic in porticum interiorum aditus patescere. Sed miseratus Cæsar, ne finitimis interioris vestibuli porticibus comprehensis, templum exureretur, ad consilium vocavit duces exercitus, dicens: non cum insensibilibus sibi certamen esse, nec bellum cum ædificiis, quæ victoribus proficerent, si inexcusta reservarentur: duces tamen asserebant, & valetudinem parietum et munitionem templi, Judæis in reliquum quoque incentivo futuram, quibus esset grata insolentia; radices rebellionis eruendas funditus, ne iterum temeritas recrudesceret. Distulit tamen Cæsar consilii tractatum in posterum diem. Verum Judæi se infundendos putarunt: sed Romani consertis clypeis, quamvis pauciores, primum impetum sustinere. Nutabat tamen acies concursu innumerabilis multitudinis. Unde Cæsar cum equitibus propere adfuit, proterens facile quos reperisset, atque hostile agmen reflexit, eo fretus, quia jam pateret vestibulorum portio. Majore suorum manu sequenti die disposuit in hostem irrupere, templum succendere. Quod factum eripuisse urbem incendio; nisi læva mens populi flammam in se hostium provocasset. Jubet enim Cæsar restingui ignium globos, ne irrupturis impedimento forent. Quod videntes Judæi, dum insidiantur volentibus incendia templi restinguere, cœsis aliquibus, hostem accenderunt: unus de Romanis semiustam nactus materiem, quæ de fastigio deciderat, adulto igne portæ admovit quæ aurea nuncupatur, quod auro vestitas habebat fores. Li-quefactus illico flammis auri rigor lignum nudavit, quod velut intecto latere patuit incendio. Exustis itaque valvis, in interiora se templi penetralia inseruit ignis. Jamque portæ ejus vestibula luebant. Turbati omnes qui se templi munimine defensabant, trepidare illico; et quædam jam inclinatio mentium erat, illum diem esse templo excidiale, quia in ipso die quondam Babyloñis ingruentibus fuerat incensum, quia erat decimus dies ^h Jomæ mensis, quem jam dudum inter funestos enumerabant. In superiora quoque se aurarum spiramine ignis attollens, victoribus lætitiâ, victis tanta labe dolorem dignum infudit. Clamor quoque universorum exortus, nec multo post nuntius hostilis excidium Cæsari manifestum reddidit: qui se proripiens quanta poterat voce, restingui ignes jubebat. Sed neque per tumultum audiendi facultas erat, neque parcendi

^a Injicit. BARR.

^b Abraham intelligit. Id.

^c Inconsultiorem, Jephthe scilicet. Id.

^d Duri tamen homines. Id.

^e Ministerium. Id.

^f Mundi ipsius. Id.

^h Validitatem. Id.

^h Cod. vet. *Loina*. Suidas *Loum* a Macedonibus Augustum dictum testatur. BARR. — Vide sis Dodwellum *de Cyclis veter. Græc. et Roman. qui dissert. 9,*

pag. 397, menses Macedonicos cum Hebraicis ex Josephi sententia collatos exhibet. Cæterum Lous Macedonibus est mensis Julius. Neque tamen errasse putandus Suidas. Syromacedones namque Lexicographus intellexisse putandus, quorum annus a Macedoniano mense anteverti apud eruditos constat: ut propterea Ἀῶς qui Macedonibus est Julius, Syromacedonibus sit Augustus. Qua de re scite Fabricius in *Menologio*, pagg. 43, 45. GALLAND.

voluntas, cum Romani milites vindictæ studio fer- A
verent, notaque pietas Cæsaris inobedienciæ metum
suis demeret, nulli fraudi suis futurum, cum etiam
hostibus ignosceretur. Nutu tamen et manu Titus
revocabat, quos poterat, mandabat aliquibus ut in-
hiberent impetus militum. Sed ira duce ^a adolebat
incendium, hostem urgebant desperatione salutis,
jam sui prodigum et totum se expendentem periculis.
Vulgus maxime ignobile feriebat, ubicumque oc-
currerat, quia nullis munitum armis, nec repellendo
vulneri, nec retorquendo idoneum erat.

CAPUT XLIII.

Fatigatus itaque clamoribus Cæsar, gradum re-
tulit, cum flamma adhuc conclavia templi depasce-
batur. Quibus dapsitis, in ipsam ædem se furens in-
tulit. Qua specie plerique exanimati: alii se in ipsos B
^b misere ignes, quorum oculi ferre non poterant, ut
superstitibus templo reservarentur. Rursus concurrir
Titus cupiens cujusmodi ædes esset circumspectare.
Cujus gratia motus, præcellentior omnium tem-
plorum fuisse operibus fatebatur. Mirabatur saxo-
rum magnitudinem, metalli nitorem, venustatem
operis, gratiam pulchritudinis. Nec immerito tanta
tauis fuisse loci celebritatem pronuntiabat, ut eo
ex locis omnibus conveniretur, quia tantum
non nisi summi Dei crederetur esse domicilium. Ad-
jungebat honos fidem religionis, quo etiam barbaro-
rum gentes templum illud venerabantur: et infere-
bant munera prædones ^c religionis, quæ tamen tunc
diripiebant sui, et disperdebant latrones, irruentes
in omnia quæ deposita viduarum fuerant vel pupil- C
lorum, tanquam de victoribus vindicaretur, si quid
ex præda Romanis minueretur. Templum quoque
ardere conspicientes, ipsi incendebant cætera, ne
quod excidio templi superstes esset ædificium: reli-
gioni deputantes, si omnia cum templo perirent.
Nec adhuc tamen Judæi perfidiam deponebant: quæ
causa majoris excidii fuit. Nam cum animi multo-
rum inflecterentur, ut se, facio agamine, Romanis
traderent, pseudopropheta quidam jactare cœpit in
excessu mentis suæ, templo divina præsidia non de-
futura, vocare populum ad se velut quodam oraculo,
adhuc se in templo suo manere illico repulsurum
hostium cuneos, flammarum incendia. Sic miseri
dum infeliciter falsis circumventionibus credunt,
dedecores atque inulti sicut pecora trucidabantur. D
Qui si voluissent credere, evidentia imminentis si-
gna excidii habebant: quibus veluti claris vocibus
admonebantur, finem sibi affore.

CAPUT XLIV.

Nam per annum ferme supra templum ipsum co-
noetes, passim ignis et gladii quamdam præferens
similitudinem, denuntiabat quoque ferro et igni gen-
tis et regni urbisque ipsius vastitatem futuram. Quid
enim similitudo gladii nisi bellum? Quid ignis, nisi
incendium denuntiaret? Visus est autem, prius quam

populus a Romanis sese dissociaret: ipsis autem
Paschæ diebus, Xanthici mensis octavo die, et per
singulas noctes hora circiter nona, templum et ara
ejus ita lumine refulgebat, quasi dies esset, per di-
midium ferme horæ quotidie manens: quod vulgus
interpretabatur, cumulandæ gentis indicium videri,
eoque impulsus sunt, tanquam tempus afforet liber-
tatis recipiendæ. Prudentiores contra opinabantur,
quod id genus stellæ bellum soleat denuntiare. Nec
quisquam arbitretur aliena nos a cultu nostro, et dis-
ciplina locutos. Primum, quia non quid nobis videat-
ur, astruimus; sed quid acciderit, quæve opinionones
tunc temporis fuerunt, quid prudentes senserint,
quid imprudentes. Neque cum de seeta Judæorum
aliquid dictum est, ita scriptum videatur a nobis, quasi
in veritate cultus eorum, non quasi in umbra et fi-
gura præmisso contexeremus, ut sequerentur perfec-
tiora. Nam de signis stellarum etiam in Evangelio
docemur, quia *erunt signa in sole, et luna, et stellis*
(*Luc. xxi, 25*). Vitulæ quoque partu asseruerunt,
cum immolanda astaret altaribus, in medio templi
agnum editum, in ipsis sacrorum (quæ supra memo-
ravimus) celebritatibus. Orientalem quoque portam
interiorem solido ære gravem, quæ soleret ad ves-
peram viginti virorum multo claudi labore, obse-
ratam vectibus ferreis, per aliquot noctes sponte
reseratam, et vix postea a custodibus clausam. Id
quoque arbitrabantur plerique futurorum signum bo-
norum, quibus ingressuris porta aperiretur. Con-
sultiores autem aiebant, custodiam templi resolu-
tam videri, ut quæcumque intus forent, ab hosti-
bus diriperentur: exiret cultus, introiret vastitas,
evacuaretur celebritas, sacrificium destrueretur.
Quod etiam ante quam crucifixissent Christum Je-
sum liquido significatum lectio docet. Post multos
quoque dies, figura quædam apparuit inæstimabilis
magnitudinis, quam plurimi circumspexere, sicut li-
bri Judæorum manifestarunt: et ante solis occa-
sum subito visi in nubibus currus et acies armatæ,
quibus totius Judææ regionisque ejus urbes in-
eursarentur. In ipsa autem Pentecostes solemnitate,
ingredientes sacerdotes in templi interiora nocturno
tempore, ut sacrificia assueta celebrarent, primo
motum quemdam sensisse se prodiderunt, et so-
num editum; postea etiam audisse repentina voce
clamatum: *Transeamus hinc*. Jesus quoque Ananiæ
filius, ruricola vir, ante annos quatuor quam
bellum Judæorum populus adoriretur, in summa
pace urbis et abundantia, cum scenopegia sacrificiis
solemnibus celebrarentur, templum ascendens, cœpit
clamare: *Vox ab oriente, vox ab occidente, vox a*
quatuor ventis, vox super Hierosolymam et super tem-
plum, vox super sponso et sponsas, vox super omnem
populum: hoc noctibus et diebus vociferabatur. Quo
moti primores loci, corripuerunt eum, terribile
vocis ejus indicium perhorrescentes, et plurimis

^a Adolebant. BARR.^b Mersere. ID.^c Regionis. IP.

eum supplicii afficere, quo saltem afflictus dolore, desineret terribilia et plena prodigiis denuntiare. At ille nec metu ullo, nec verberibus aut gravioribus interminationibus territus, usum aut vocem mutavit, eadem denuntiationis perseverantia et contextione sermonum, nulla obsecrationis interpolatione in iisdem manebat, injuriæ negligens, affectu immobilis. Quod nequaquam perfunctorium rati, sed in excessu mentis, ut erat, exprimi, detulerunt ad loci judicem, qui tunc temporis a Romanis per id locorum, publica agitabat negotia. Is rimandæ veritatis gratia, sævissimis eum pœnis exulceravit: quo magis perseveraret, eo vehementius corripit flagellis hominem jubens, ut si qua secretiora futuri tumultus comperisset indicia, manifestaret. At ille neque flevit, neque rogavit, sed ad singula verbera non suum, sed patriæ excidium flebiliter plorabat, dicens: *Væ Hierosolymis*. Neque, interrogatus quis esset, vel unde, vel cur eadem diceret, responsum reddidit: sed tantummodo lamentationem illam patriæ, questu miserabili prosequabatur. Defessus itaque Albinus (hoc enim nomen viro) dimisit eum, tamquam dementi furore, quid diceret, non sentientem. At ille neque sermonem ullum cum quocumque habebat, nec aliud loqui per reliquum tempus auditus est, sed hoc tamquam lugubre atque funereum canticum canens, diebus ac noctibus jugiter resultabat: *Væ Hierosolymis*. Neque verberanti conviciabatur, neque cibum impartienti gratias agebat. Una erat ad omnes, eademque plena funebris ululatus responsio, et maxime sacrificiorum celebritatibus. Per septem itaque annos et quinque menses eadem verborum series, idem vocis sonus mansit. Itaque indefessus tanto tempore, ubi obsidio cœpit, eadem illa vociferari destitit, quasi cessare oporteret denuntiari, cum adessent, quæ fuerant denuntiata. Sed ubi flamma cœpit pariter urbem et templum involvere, circumiens murum, clamare iterum cœpit: *Væ civitati, populo et templo*. Et ad postremum addidit: *Væ etiam mihi*: et ^a fundibulo ictus, in eadem voce emisit spiritum. Urbem quoque ipsam cum templo, vetustis litteris scriptum erat tunc perituram, cum tetragonum templum factum fuisset. Itaque sive obliti, sive obstupefacti ingruentium malorum necessitate, ubi occupata est Antonia, tetragonum circuitum templi fecerunt. Inter quæ illud præcellentissimum, quod in litteris æque vetustis quas sacras vocabant, manebat impressum, quod secundum illud tempus, futurus esset vir, qui de regione eorum imperium assumeret in orbem terrarum. Quæ res eos in tanto furore posuit, ut sibi non solum libertatem, sed etiam regnum pollicerentur. Id alii ad Vespasianum referendum putarunt; prudentiores ad Dominum Jesum, qui ^b eorum in

A terris secundum carnem genitus ex Maria, regnum suum per universa terrarum spatia diffudit. Tanti istaque rebus ^c advenientibus, non potuerunt capere, quod divinitus decernebatur.

CAPUT XLV.

Fugientibus itaque auctoribus seditionum cum templum exureretur, Romani posuerunt signa intra circuitum templi ipsius, et contra portam orientalem sacrificaverunt, imperatorem Titum summis prædicantes vocibus. Interea puer quidam eo loci, ubi etiam sacerdotes erant, quos et inopia aquæ et æstus finitimi incendii commacerabat siti, rogavit unum de custodibus Romanis dexteram sibi dare, potum offerre. Porrexit illico, ætatem pariter miseratus ac necessitatem: bibit puerulus: et quia sedulo innoxie creditum fuerat ætati, rapuit aquæ vas, et cursu sese proripuit, ut etiam sacerdotibus bibendi copiam ministraret. Voluit sequi miles, sed non potuit comprehendere. Ille periculo suo sacerdotum sitim levavit. Bona fraus, quæ neminem læderet, subveniret necessitati. Denique miles ipse miratus est magis affectum pueri, quam dolum detestatus, quod in illa ætate excidio totius urbis et communi periculo, quid deberetur reverentiæ sacerdotibus, quod potuit ministerium, non inexpressum reliquit. Nec multo post sacerdotes confecti fame et siti, vitam rogarunt. Quos Titus jussit occidi, degeneris animi esse respondens, ^d ut templo et muneri cuperent supervivere.

CAPUT XLVI.

Joanni autem et Simoni et cæteris principibus seditionum rogantibus, ut paulisper cessare jaculorum et strepitum juberet; dicendique sibi potestatem daret, ab indulgentia non ahorreret: facto silentio ita respondit: Serum, nequissimi, tempus ad misericordiam, cum jam quid reservetur, nihil relictum sit. Offerebam vobis, et despexistis, et diffidentiam putastis, non indulgentiam. At ego innoxia ædificia vestro scelere perire ingemiscebam, vulgus ignobile cogi ad mortem dolebam: parcere volebam, vos non sinebatis: suspendebam prælia, vos irrueratis: pacem offerebam, vos non receptistis: alloquebar frequenter, crebro conveniebam. Non pudet dicere, insolentiores vos feci rogando. Quid putabatis? quod Romanæ acies vobis cederent, et multitudine circumveniretis victorem omnium terrarum exercitum? Quota portio orbis pugnavit, quia universum nec regio vestra sustinere poterat, nec sinebat necessitas? Melior enim cura nobis tuendi orbis, quam propagandi. Quocumque camus nihil est novum, nihil est alienum, quibus omnis terra possessio est. Latrocinium hoc quasi nævum in corpore diu dissimulandum putavimus, aliquando crudelitati auferendum credidimus, ne fulgorem imperii Romani vestra inobedientia et quædam interpolaret caligo.

lib. xviii, cap. 10. MAZOC. l. c. pag. 795.

^b Qui de regione eorum. BARR.

^c Admonentibus . . . cavere. ID.

^d Quod templ. ID.

^a Codex vet. *fundibalo*: rectius. BARR.—Habet quoque *fundibalo* editio Ascensii prima: sic item optimi quique manuscriptorum. Et *fundibalus* a βάλω recte dici, tum Glossæ antiquæ declarant, in quibus *fundibali* sunt λησθησες, tum etiam Isidorus Orig.

Sensistis Romanam virtutem non bellando, sed moriendo. Neque enim in campo vestra vidimus agmina, sed in muro, cum vobis nec claustra prodesent ad tutamentum salutis. Quis enim murus resisteret, quibus oceanus non restitit? Aut quæ civitas nostræ obsidioni inexpugnabilis foret septa præsidio murorum, cum Britannias quoque Romana arma penetraverint, muro frementes circumvallatas elementi? Substratus est nobis ille præruptus aquæ mons. Patres vestros, ut Judaicæ fabulæ serunt, Rubri maris unda, muri specie transeuntes, circumvallavit: Romana fortitudo murum Oceani perfregit. Non invideo vobis aliena beneficia. Viderit vos mare et fugerit, ut clausi ab hoste fugeritis, quia perrumpere hostem non poteratis, nec sustinere. Nobis fuga Oceani damno fuisset, si fugisset. Gessimus ante bellum cum fluctibus; insanum mare ante superavimus, quam ad hostem perveniremus. Excepit nos Britannia, victores elementorum. Quibus illi fidebant, nos subegimus, ut ad triumphi cumulum ipse Oceanus accederet. Sed forte virtute corporis præsumebatis. Numquid vos Germanis fortiores, quos septos Alpium muro, fortitudo Romana in servitutem deduxit? Nec illa similia Tauri montis acclivis collibus, aut Canopeis agminibus Ægyptiorum, cum quibus vobis bellandi usus est. Supra nubes ascendimus, et de nube descendentes populos vicinus: aerium cunctis aperuimus iter. Iter æquoreum vobis non invidemus, dummodo illud triumphantium fuerit, hoc fugientium. Romanæ itaque virtuti consederunt montes, amnes exaruerunt, amisso cursu quem natura direxerat, et inflexo quo victores jubebant. Conversus sit Jordanis vester, ut dicitis, atque in fontem reverterit, ut vobis iter panderet: non eo Clælia Romana virgo eguit, quæ ruptis vinculis hostem evasit, et fluvio decurrens Romanis se intulit castris. Nec incendia vestra miramur, de quibus Hebræos pueros evasisse, maximos edere cantus soletis. Mucius noster nullo cogente manum admovit ignibus, nec removit, donec victor incendii, miraculum hostibus suis infunderet fortitudinis, quæ flammam non senserit. Denique pacem rogarunt, qui triumphum sperabant. An vero cœlestia illa vos extulere pabula, et esca pluviarum adversus virtutem Romanam? Sed considerare decuit altricem ipsam orbis terrarum Africanam esse subjectam Romanæ fortitudini. Nobis servit, quæ omnes alit: in nostra potestate est fames omnium, et victus universorum. Quod natura omnibus dedit, virtus Romana jus suum fecit. Ipsum Annibalem perculit, in exiliumque coegit, quem non capiebat orbis terrarum. Angustior civibus Africa fuit. Non idoneæ ad demorandum visæ Hispaniæ; arcta vianti Gallia, indigna Italia amicitiae fœdere, et societatis consortio. Jactetis liceat, quod flumina militaverint vobis, et cœlestes potestates pugnaverint: nos Annibalem

A inequantem fluminibus vicinus atque intonantem undis. Ipsius tempestatibus quatiebatur mundus. Et ille muro; nostros armis pulsabat. Neque vero necessarium fuit, ut hostes nostri, sicut Assyrii vestri dormientes exstinguerentur, sed præliantes. Non enim in somnis victoria quæritur, sed in prælio: non virtutis adorea est, ubi fortuita gratia. Hostes nostri non aquarum rutilo decepti renitentium ad solis exortum, in manus nostras inconsultus inciderunt, dum fusi sanguinis specie nos extinctos putaverunt: sed scientes et ad bellum parati, campos terrarum corporibus suis texere, ac proprio sanguine repleverunt. Quæ vos fortitudo in tanta posuit insolentia? Non videbatis eos servire nobis, qui vobis imperitarunt? Ægyptus quæ vos affligere solebat, nobis annum pendit tributum, et viam præbet usque ad Indicos tractus, extra orbem terrarum egredi atque alterum orbem quærere, maris secreta, solis oceanique ultima, et alterius orbis incolas nostro imperio adjungere. Quid Antiochi regnum, qui vos gravibus suppliciis affecit? Jus quoque ipsum ereptum religionis: nos ipsi vobis refudimus, gloriosius arbitantes imperare regibus, quam regnum tollere. Ipsa sedes dominorum vestrorum Antiochia, nonne studiose suos repudiavit, et nos dominos elegit? Vos ipsi nonne ad nos confugistis, ut illos dominos fugeritis? Non ipsi vos suscepimus, et adversum illos defendimus? Servimus vobis, ut vestris legibus viveretis: dedimus potestatem vestris inservire cultibus. Sacra vestra scire nolumus, sed honoravimus. Postea rebellandum putastis. Pompeius templum cœpit, sed non diruit: urbem occupavit, sed integra omnia reservavit donaria. Pro quibus, o grati socii! hanc vicem nobis rependistis, ut tertio rebellaretis? Fuerit Nero despiciendus, sed non in uno Romana virtus expendebatur: sed habebat militem Vespasianum, qui jam ad pacem revocaverat Gallias: tam fortis in prælio, ut per illum et Nero vinceret, per illum Nero esset hostibus formidabilis: tam fidelis domino principi, ut solus imperium non quæreret, quod solus merebatur. Sed Cestius læserat: querelam deferri decuit, non arma irrogari. Missus pater Vespasianus, qui improvisus potuit in imparatos se effundere: Galiliæam circumibat, longinqua exurebat, ut vos deponeretis insolentiam, ventam postularetis. Ostendit virtutem, et cum universos clausos teneret, Ægyptum petiit, ut inducias respiscendi daret. Insolentiores vos nostra absentia fecit, quia nos occupatos putastis. Sed numquam ita occupati sumus, ut absentes simus orbi terrarum. Nam et absentes adsumus, et longe positus propius assistimus. Namque ut anima in corpore omnia membra vivifcat sua, sic Romana providentia omnibus imperii sui partibus adest, et totum orbem Romanum, tamquam præsens gubernat. Nam si singulis animis illa vis divina regendi corporis virtu-

^a Fulmina... fulminibus. BARR. — Hujusmodi restitutio parum consentanea nobis videtur. GALLAND.

^b Eripuit. BARR.

^c Servavimus. Id.

tem dedit; quanto magis Romano vigori, quod quasi unum totius imperii nostri corpus animatur, tuendi ejus vitalem quamdam substantiam subministravit! Suspensum itaque bellum vos reparastis. Profecturus itaque pater ad urbem Romam, a tyrannidis recipiendam, me a sua divisit societate, ne vobis snæ pietatis exsecutor decisset. Veni ad bellum specie terrentis, affectu rogantis. Quoties a mœnibus vestris vocavi exercitum! Quoties postea a penetralibus templi retraxi! Quoties restitui incendia! Quoties monui! Sed numquam audistis. Nunc me demum rogatis, quasi jam quidquam supersit, quale jam consumptum est, et tamen a cæde, incendio, direptione exemi militem. Quid desideratis? quid adhuc statis armati quasi daturi leges, non accepturi? Si ditionem petitis, deponite arma, jam non metuenda victoribus, sed superba victis, et plena insolentiæ: ut armati rogeis; quasi de fide nostra dubitandum vobis sit, aut adhuc virtutem lacessitis, bellum minantes? Populus exstinctus est, templum ardet, urbem tenemus. Quid reliqui speratis, nisi ut vita vobis donetur? Proinde ponite arma quasi victi; vivere vobis donabo, etsi non mereamini, quia nolulistis quæ vestra sunt a vobis conservare. Tunc illi petere cœperunt, ut sibi obstrictis sacramento, ne unquam se Romanis traderent, egrediendi per murum potestatem daret, quo cum suis familiis in desertum pergerent, urbem Romanis cedentes. Eo commotior Titus: etiamne, inquit, conditiones nobis imperatis? Quin potius defensate patriam, adestote templo, omni virtute insurgite, servate sacramentum mortis, quando vitæ repudiastis. Et simul jubet insurgere Romanos in necem hostium. Plurimi cœpere graviore victorum indignatione labefactari: tradiderunt se tamen Zaræ regis filii, et fratres ejus, et plurimi cum ipsis de plebe. Nec Titus, quamvis excitatus ad iracundiam, propositum suum solvit contuitu regalis fastigii, sed recepit confugientes: solus tantum pietatis (quod maximum est) inerum fecit. Nam prædam omnem domus regis sedittonis auctores diripuere, ut nihil ex ea ad Romanos perveniret.

CAPUT XLVII.

Simul autem ut facto impetu, in aulam irruere, duos de Romanis militibus invadentes, unum pedestris militiæ virum trucidaverunt: eques vero poposcit se ad Simonem duci, allegans se habere, quæ memorato insinuaret principi sedittonum. Sed perductus ad eum, cum vana quædam attexeret, perimi jussus: dum percussor moratur, clausis jam fasciola oculis, sese proripuit ad Romanos. Qui cominus præliantes susceperunt fugientem, perductumque ad sese Titus quasi indignum videt morte, qui ab hoste vivus potuerit capi, exutitque armis jussit dimitti: reservans et quod per hostis ignaviam non amiserat, et auferens militiæ sacramentum, quod

^a *Vobiscum servare.* BARR.

^b *Viri.* lb.

^c *Facti. Mox indicium pro judicium.* lb.

A captus prodidit, fugitivus dehinc-tavit. Id illi majori supplicio fuit: apud viros enim graviora militiæ probra, quam mortis vulnera sunt. Repulsi tamen illico Judæi, ad superiora urbis se contulere, relicta templi et urbis defensione. Strages magna in eos qui resederunt exercebatur, seminecibus autem cadaveribus repleta viæ. Jussit Cæsar etiam ad superiora admoveri machinas: quod videntes Idumæi, elegerunt viros quos ad Titum mitterent, qui ditionem rogarent. Eo cogito, Simon prævenit, et electos quidem petendæ ditionis viros intercepti. Sed Idumæi non multo post, quamvis destituti adjumento principum, cum sustinere diutius vim nequissent tradiderunt se exercitui Romano. Ita primum lames, et ad postremum desperatio resistendi, ditionem paravit. Nec Romani, multa cæde jam fessi, abnuebant vitæ indulgentiam; et studio captiva mancipia vendendi, promptiores erant ad reservandam salutem. Plurimi venales, sed pauci emptores: quia Romani habere in servitutem Judæos dedignabantur: nec Judæi supererant qui redimerent suos, cum se evasisse unusquisque vel inopem gratularetur. Passim itaque se tradebant remoto metu, quoniam latrones aberant, Romani ignoscabant.

CAPUT XLVIII.

Denique et Jesus unus ex sacerdotibus, Thebati filius se dedit, et vasa sacerdotalium ministeriorum, lucernas duas, mensas, crateras, phylas et omnia vasa aurea, sed et peripetasmata, et indumenta principum sacerdotii, cum lapidibus, accepta fide salutis, volens tradidit. Comprehensus etiam Phinees custos gazophylacii demonstravit sacerdotum purpuram multam, et coccum, et alia complura quæ ad usum reservabantur. Cum quibus cinamomum, et casiam, et aromata plurima, et thymiamata, vasa quoque sacramentorum multa: etiam ipse tradidit et vestem sacramentalem, sed coactus metu, unde et veniabile apud suos flagitium fuit: tamen, etsi voluntas defuit, deesse virtus non debuit. Licet plerumque severius judicemus, quam præcavere possumus, si ipsi in tali versemur necessitate, refugere tamen debemus ^c furti ministerium, et judicium proditionis.

CAPUT XLIX.

D Jamque insurrexerant aggeres, sed et ferire cœperant arietes murum superiorem septima die mensis, quem ^d Gorpisensem nuncupant: ventum ad supremum. Conturbati et perterriti ipsi quoque factionum principes, qui in extremis insultabant periculis, genibus singulorum advolvebantur, opem orantes. Cernere erat, quam miserabilis illa mutatio foret ex illo terribili ac superbo fastigio in hanc humilem et plebeiam defectionem, in lacrymas, fletus, pavorem. Necdum cesserat murus urbis superioris, jam illi percursabant singulos, nihil superesse præsidii in-

^d *Al. Gorpisum, qui September nobis dicitur, ut Suidas docet.* lb.

gemiscentes, hostem ingressum arbitrabantur. Ple-
rique tamquam jam de superioribus pugnantes, Ro-
manos videre sibi videbantur : quod metuebant
animo, oculis præfigurabant, et mentis pavor flebat
imago visus. Denique pro certo jam hostem cervici-
bus suis incumbere credentes, quibus adhuc tres
turres, Mariamne et Phaselus et Equestris supere-
rant, cæteris validiores : deseruerunt superiora,
confugientes ad hypogea vel retrusos specus. Joanes
tamen non multo post fame tabidus et confectus
jejunio, tradidit se Cæsari, qui reservatus ad trium-
phum, sed perpetuis vinculis innodatus, usque ad
mortem, magis trahens spiritum vitæ, quam ullam
voluptatem vivendi expertus, securim evasit. Simon
autem latuit etiam intra exustæ urbis ruinas, in hy-
pogeis se cum paucis recondens fidelioribus. Jam
Cæsar discesserat cremata urbe æstimans etiam Si-
monem aut igni exustum, aut ruina oppressum, aut
a quocumque ^a homine interemptum. Verum ille
quamdiu cibus suppeditavit, in defossis specubus
defodiebat introrsum : sed ubi et cibus defecit, et
nullus evadendi exitus patuit, subitus ad superiora
erepsit, indutus veste candida et purpureo desuper
vestimento, ut terrorem quemdam incuteret aspi-
cientibus. Qui primo stupentibus militibus Romanis
mandat, ut ad ducem suum deducerent. Erat in eo
loco Rufus Terentius, quem Titus loco præfectum
militiæ dereliquerat. Quo adveniente interrogatus,
quis esset, primo alia ; post, Simonem confessus est.
Inde transmissus ad Cæsarem, et ipse ad triumphum
reservatus. Sed quia crudelia exercuerat in cives, ^C
nec se Cæsari tradiderat, post triumphum pompam
neci adjudicatus. Octava die Gorpixi mensis con-
cremata est civitas. Casa per omne tempus obsidio-
nis innumera millia, decies centena millia (cx my-
riades, ut plerique asserunt), Judæorum tamen om-
nium, sed non omnium ejusdem regionis et loci,
quia eo undique convenerunt tempore paschalis
festivitatis. Captivi abducti ad nonaginta septem
millia, latrones prope omnes perempti statim : qui
validiores erant, per triumphum ducti, postea bes-
tiis objecti cæterisque suppliciis dati, per singulas
ferme urbes qua iter agebat Titus, ut per universos
rebellionum supplicio metum spargeret.

CAPUT L.

Per idem tempus Alani, gens fera et diu ignota ^D
nostris, quod interiorum locorum difficultate et
claustris portæ ferreæ quam magnus Alexander præ-
rupto Taurimontis imposuit jugo, cum cæteris feris
et indomitis introrsum gentibus cohibebantur. Inco-
lebant Scythicum Tanalm finitimaque ejus et Mæoti-
dis paludes, velut quodam clausi carcere memorati
ingenio regis, ut suas terras exercerent, alienas non
incursarent. Sed sive ob sterilitatem locorum, quod
avari votis agricolæ sperata culturæ non responde-
ret fecunditas, sive prædandi cupiditate regem Hyrcanorum
qui locis præerat, sollicitarunt, pretione

^a Milite. BARR.

^b Vet. exempl. *dissensione inter se gentium. Id.*

an ^b defensione incertum, ut reserata porta, eruptio-
nis sibi copiam daret : quo Impetrato, infudere se
genti Medorum ; et impetratis brevi velocibus equis
et aliis pariter ad dexteram nexis ; in quos per vias
cum foret libitum desilirent, totam prope regionem
percursavere : ut primo perturbarent omnia majoris-
que multitudinis speciem darent, adversus quam
nullus fugæ locus vacaret : deinde circumventis om-
nibus, quantam vellent, strage edita, prædam abdu-
cerent. Erat enim regio populo frequens et pecoris
abundans ; quæ nullo resistente facile patuit direp-
tioni. Siquidem ipse Pacorus Medorum rex in abs-
trusa loca se contulit, salutem potius quam regno con-
sulens ; ita ut uxor ejus ac liberi ac concubinae captæ
ab Alanis, centum talentis postea redimerentur. Nec
^B Tyridates Armeniæ rex immunis fuit periculi, sed
alieno malo cautior, pestem prævidit : et viriliter
quidem voluit occurrere, ut a finibus suis hostem
averteret. Dum præliatur tamen laqueo insertus, in
potestatem hostium vivus concesserat, ni præcæto
gladio nodum informem velociter intercidisset. Nam
insolentia quadam propriæ fortitudinis et in cæteros
despectu superbo, simul ut familiarem sibi animus
decernendi consuetudinem, refugiendique ^c faculta-
tem fraude tali prætexerent ; laqueos jacere atque
hostem innectere, ars Alanis bellandique mos est.

CAPUT LI.

Fugit itaque Tyridates, cui evasisse satis fuit :
regnum autem suum depopulandum reliquit. Nam
quasi accepta injuria quod congredi ausus foret, ve-
hementius Armeniam, quam Mediæ regnum devas-
taverunt. Opimi itaque utriusque regni spoliis, ad
propria recursum fecere. Quorum comperta incur-
sione, Titus Antiochiam contendit : sensim tamen,
ut triumphatorem decebat, causamque dissimulans,
per singulas urbes pompam celebrat victoriæ. Peri-
mebantur in arena Judæi, quacunque pergebant,
ac dilacerati a bestiis, pendebant merita rebellionis.
Antiochiæ quoque eos vetustis odiis gentilis populus
insectabatur : eo quod reges Persarum quæ de Hierosolymitana urbe donaria jure victoriæ vindicave-
rant, synagogis contulerant : Antiochenis de suo
quoque alia largiti. Itaque congestæ opes invidiam
facile movere. Nam ut illa nunc omitamus quæ ad-
versum Machabæos gesserint sacerdotii competitio-
res, et quantæ cladi civium fuerit ambitio, sicut su-
pra memoravimus ; Antiochus postea non ignobili
genere ortus, sed moribus perditus, afflicto crimine
quod Judæi urbem Antiochiam incendio exurere
conspiravissent, patrem proprium qui esset de Ju-
dæorum primoribus et plerosque alios insimulatos
gentilis impetu multitudinis, ad mortem coegit. Nec
eo parricidio multorumque corde exsaturatus quievit,
sed postea quoque nactus facultatem, quod fortuito
incendio acciderat, ejusdem urbis porticus, et tetra-
gonam plateam maximamque partem ædificiorum
cremari, fraude prædictæ conjurationis, iterum Ju-
^c *Facilitatem. Id.*

dæos urgere cœpit atque incessere, ac propere universorum stragem fecisset, nisi adveniēti Tito reservata cognitio foret, metu ne Cæsar usurpato plurimorum supplicio commoveretur. Ea res Judæis saluti fuit.

CAPUT LII.

Massadæ quoque plurimi se Judæorum freti loci munimine congregavere, cujus expugnandi negotium Titus indignum arbitratus quod imperatorem teneret, ^a Syllæ mandavit, cui summam in iisdem locis militiæ Romanæ, cavendique ne quid iterum rebellionis oriretur, commiserat. Ipse Alexandriam contendit, et inde navigio Romam transmisit. Sylla gnaviter insistens injuncto sibi muneri, Massadæ murum ariete dissolvit. Illi interiorem ligno composuere, eo quod ad hujusmodi ictus machinamentorum muralis materies facile non cederet. Sed Romani, mutato bellandi genere, ignem jecere, qui et facile ligno inhæsit, et sine ulla adolevit mora. Magnus itaque adultus incendio flammæ ferebatur fragor, qui primum boreæ spiramine a munitionis partibus repellebatur, et Romanorum magis vineas exurebat. Deinde, exorto noti spiramine, in castellum sese retorsit, ita ut conflagraret omnis ille ligneus muralis objectus materiæ consumptæ. Romani, quoniam nox intervenerat, securi victoriæ in castra sese receperant, ut sequenti die nudatos jam atque omni exuto præsidio debellarent. Sed ne quis elaboretur, intextis castellum custodiis circumvallaverunt.

CAPUT LIII.

Desperatis itaque rebus Eleazarus, auctor turbarum, videns nil præsidii superesse, exorsus est sermonem, quem nos quasi epilogum quemdam claudendo operi deplorabilem, more rhetorico non prætermisimus. Quid agimus, Abrahamitæ, viri genus regale, sacerdotalis gratiæ virtute insuperabiles? non enim ex eventu victoriæ quæ frequenter incerta est, sed ex propositi constantia virtus spectatur. Unde conjicere liquet, quia hostem subjicere sortis est, non mutare mentem virtutis esse. Jure igitur insuperabiles vos dixerim, si nullus adhuc vos mortis vicerit metus. Sed non ita vos pater instituit Abraham: qui in filio unico docuit, non mortem ejus, sed immortalitatem futuram, si pro religione immolaretur. Quid Josiam prædicem, quo nemo fuit melior interpres religionis, contemptor mortis, assertor libertatis? Namque is in illo suggestu regali locatus cui liceret differre mortem; tamen quia videbat propter peccata gravia captivitatem plebis Israel futuram, bello se alieno miscuit, vitam refugit. Clamabat Nechao: *Non adversus te missus sum, sed adversus regem Israel* (II Paralipom. xxxv, 21, 23): ille tamen non prius recessit, quam lethalem sagittæ ictum subiret. Quo fusus vulnere, indicio nobis est, utrum in bello meritum, an casus præponderet. Victus est Josias ^b prio-

^a Vet. codex *Sileæ*. Josephus *de Bell. Jud.* lib. vii, cap. 38, *Syllæ*. BARR.

rum instaurator sacrorum; vicit Nechao omnium sceleratissimus: sed ille victus, nunc cum angelis est, hic victor in suppliciis. Quis enim nescit, non in hac vita repositam esse mercedem hominibus, sed post hujus absolutionem certaminis? Hic enim currimus, ut illic ad palmam perveniamus: hic certamen, ibi præmium est. Non ergo ulla hic longævæ ætatis gratia est. Denique Abel cito occiditur, Cain supervixit: ita mors innocentæ fuit, et vita ærumnæ. Ex illo in eandem sortem successimus, ut vivere miserimum fieret, mori beatum. Quid est enim vita, nisi carcer animæ quod intra hoc ergastulum clauditur, et carnali adhæret consortio? Cujus infirmitatibus quatitur, labore affigitur, ira conteritur, accenditur cupiditatibus, vexatur furore, nec se facile attollere potest, humi nexa, concretæ pulvere, stricta vinculo, nervis irretita. Non medicis tamen potestas, ut corpus vivificet, atque infundat insensibili materiæ sensus vigorem; et hæc invisibiliter singulis anima sua conferat, totumque hominem regat, atque ultra mortalem provehat fragilitatem, ut cognitionem capiat cœlestium secretorum, ut mentem intendat futuris. Itaque ad imaginem similitudinemque sui Principis non videtur, cum sit in corpore sita, sed nec corporalibus oculis cernitur: nec ingressus ejus, aut exitus ejus ullo aspectu deprehenditur: instar quoddam divini muneris repræsentans. Cum ingreditur, vitam infundit: cum excedit corpore, mortem operatur. Ubi anima, ibi vita: ubi ea defuerit, ibi mors est. Quidquid inviserit, exuscitat: quidquid reliquerit, statim solvitur et continuo marcescit: infusione animæ, mortuus resurgit; discessione, vivus exanimatur. Quis ergo dubitet, quod ei inesse videatur immortalitatis operatio, cui virtus sit mortem avertere? Ea tamen sibi oneri est, quamvis aliis ad usum redundet. Et quod corpori donat, sibi detrahit: gravatur enim et quasi in terram inclinatur cum isto mortali corpore. Itaque vita corporis, mors est animæ: et rursus corporis mors, animæ libertas videtur: dum enim sumus in isto corpore, servit anima nostra, ac misera quidem servitute, qua de paradiso exsulat, et a Domino Principe peregrinatur. Ubi autem fuerit istius carnis absoluta vinculis, in illum purum et splendidum superioremque revolat locum, atque adest Domino Deo suo, sanctorumque habitaculis fruitur et beatorum gaudet consortiis: quod nullam jam habeat cum mortuo societatem, et contubernium ^c cadaveribus dereliquerit, aspiret ei cœlestis gratia, nec ulla eam curarum humanarum sollicitet exagitatio. Indicium nobis est quies, quantam anima per obitum corporis resumat gratiam: sopito enim corpore, et quasi mortuis ejus cupiditatibus atque universis motibus, cum sanctis sæpius conversamur: recipimus quos amisimus: ut nobis et absentes adsint, et mortui vivant, et omnis quiescat dolor. Appropinquemus et

^b *Piorum*. Id.

^c *Cadaveris*. Id.

confabulemur Deo, cognoscamus futura. Affectis requies, servis libertas sit. Quod igitur dormientes somniamus, hoc defuncti adipiscimur: et quod in somno imago, hoc in morte veritatis passio est, et libertatis gratia. Unde nonnullis gentibus mos est, ut ortus hominum fletibus, occasus gaudiis prosequantur: quod illos ad ærumnam generatos doleant, hos ad beatitudinem rediisse gratulentur: illorum animas ad servitutem venisse ingemiscant, istorum ad libertatem remissas gaudeant. Indorum quoque sapientes feruntur, cum moriendi affectum induerint, protestari quod discedere velint, neque ullum obstrepere. Deinde ubi apparatus mortis processit, insilire lætos ardentem pyram, et astantibus valedicere: dolere mulieres, quasi subsidio destitutas, vel liberos parvulos quod derelinquantur; benedicere alios, nec invidere, quod ad meliores habitatores, ad splendidiora loca purioraque festinent consortia. Quid igitur de vobis aliud possum, cum etiam barbaris gentibus libertatem sequendi mors sit? Jam dudum itaque vos optime mihi cognitos, et institutis patriis respondero paratos, quod neque Romanis neque cuiquam genti, nisi soli Deo serviendum putatis, qui solus justus et verus omnium Dominus sit. Dies advenit, qui probare operibus voluntatem exigat; nec dehonore veteris indolis claritudinem; ut in libertate genti, dominationi vos hominum subiciatis: præsertim cum licuerit vobis ante servire vel sine periculo, nunc autem necesse sit dura supplicia suscipere cum servitute: si Romanorum imperio servituros nos offeramus, quos primi omnium bello lacessivimus et ultimi adhuc armis tenemus, imperatori non dedimus manus pacem offerenti, Syllæ dabimus acerbissimam minanti? O miser, ad quam spem istius vitæ nos reservavimus? Esto, hostis ignoscat: quid proderit, cum offensa Dei clara sit? ignes ab hoste in nos versi, mutata ventorum flamina, flammæ retortæ, ut nostræ subsidia deurerentur. Quis poterit adversante Deo vivere? Nullus veniæ locus, sed manifestum imperium mortis voluntariæ. Quid enim nox intervenit, nisi ut nos hostis non præveniret, aut deusto murali subsidio, continuo irrumperet: sed ut nobis exercendæ mutæ necis tempus reservaretur, liceretque cum liberis nostris, et necessitudinibus mori; ne videremus anhelos senes anusque a Romanis pertrahi, charissimas conjuges ad victoris libidinem rapi? Commoriamur patriæ, ne simus superstites tanti dedecoris opprobrio. Quo igitur fugiemus a facie Dei, aut quo ibimus infenso nobis celi Domino? Si cadant super nos montes et concavis specubus abscondant, quomodo tamen poterimus declinare indignationem tantæ potestatis? Quo enim progrediemur, ubi non sit Deus, cum ubique ipse sit? An mediocria exempla sunt, quibus doceamur, quod jam dudum genti nostræ pro peccatis nostris infes-

tus sit, qui ante præsidebat? Quis hoc dubitet, cum videat, quod in nos conversæ manus nostræ sint: pluresque seditio domestica, quam bellum exstiterit? Non donabo Romanis quod vicerint, nec ipsi sibi hoc vindicant, qui sciunt quod omnes fere nostris potius armis, quam alienis perierimus. Quæ enim Romana arma viderunt Cæsaream inhabitantes Judæi? Quorum feriato die sabbati, inter solemnes nostrorum sacrorum cultus, multitudo gentilium Cæsariensium repentino quodam impetu, et misso desuper furore succensa, viginti millia delevit, omnes fugavit, ut totam urbem exinaniret. Nonne Syriam totam ^b quidem implevit dementia, ut Judæi atque gentiles in iisdem urbibus siti, et incolatus gratia sibi prius nexi, postea inter se armis colliderentur, quo Romanis vadum futuræ victoriæ constitueretur? Nam quid de Scythopoli loquar, quo Judæi primo contenderant, ut gentilem populum prævenirent, ne quid adversus nostros, exemplo cætarum urbium, machinarentur? Itaque quos par fuit, conjunctis adversum alienigenas viribus, bello decernere; hæc e contrario adversum se Judæi decreverunt, ut pars eorum adversus cognatos et proximos suos præliaretur. Deinde ipsi pro pretio laboris et impensi sanguinis, a gentilibus perimerentur, quod prohibuerunt ipsi fieri gentilibus. Damasceni nulla existente causa, ^c octo millia Judæorum straverunt. Ascalonitæ duo millia quingentos. In urbe quoque cui Ptolemis nomen, cæsa duo millia. Alexandriæ vero vetus erat odium inter Judæos et gentium populos, ex quo Alexander Magnus usus est studio Judæorum ad Ægyptios subjiciendos: unde condita urbe ex æquo Judæis et Ægyptiis attributa privilegia et habitationes diversæ, ne eorum cultus permisceretur: qui purificationes suas sine ulla volebant contagione servare. Hinc frequenter inter eos conflictus fuere, exorta jurgia, judicium petitum. Nihil tamen ex tanti regis temeratum liquet fuisse beneficiis, sed postea a gentilibus exorto tumultu, cum Judæorum necati aliqui, alii ad pœnam detinerentur, injuria motum Judæorum populum, adversum auctores injuriæ insurrexisset; et cum pertinacius se de civibus ultum iri vellent, inductum exercitum Romanum, qui sexaginta Judæorum millia intra urbem fuderit. Verum quid in levioribus moror, cum excidium totius orbis, in unius civitatis ruina deplorandum nobis sit? Ubi est maxima civitas Hierusalem? ubi decora Sion, ubi templum mirabile, ubi secundum illud tabernaculum, sanctitatis sacrarium, quo semel in anno solus princeps sacerdotum solebat intrare, non sine sanguine, quem pro se offerret et pro populi delicto? Profanatum est a gentibus, habitant in reliquiis urbis qui eam destruxerunt. Ubi, inquam, es, civitas referta populis, venerabilis regibus, acceptabilis Deo, gratiæ sedes? Pavimenta tua de marmore, parietes tui fulgentes

^a Nec. BARR.

^b Quædam. Id.

^c Josephus, octodecim millia. Id.

marmore, culmina tua pretioso splendebant marmore, portæ tuæ micantes auro, aliæ argento renitentes. Omnes interfecti, et qui te jugiter inhabitabant, et qui ad te ex totius orbis terrarum partibus conveniebant: ut non dubium sit, totum in te mundum perisisse. Nudata omnia, a culminibus cremata, a fundamentis diruta; facta est habitatio tua deserta, nec est qui in tabernaculis tuis inhabitet; et adhuc quemquam vivere libet, et non vixisse poenitet? Duri oculi qui hæc videre possunt; immites animi qui velle possunt, ut quid tantis supersit doloribus: non quod defecerint clades, sed quod jam nulla requies. Quo enim circumferamus oculos, aut quid cernere delectet? Urbs tota sepulcrum mortuorum est, solæ spectantibus occurrunt favillæ; viæ vacuæ viventium, repletæ cadaveribus. Miseri seniores cinerulenta canitie, et scisso amictu supra reliquias mortuorum sedent nuda tegentes ossa, quo defendant a volatilibus ac bestiis. Mulieres paucae incolumes, quas miles impius ad turpitudinem, non ad vitam servaverit. Quis hæc videns, et de comprehensione vivendi cogitans, audeat ad cælum levare oculos? Quis sic immemor patriæ, hostis suorum, pietatis alienus, expers dulcedinis, cujus tam semiviri sit mollis spiritus? quis ita meticulosus, quem non pudeat his reservatum? Utinam quidem olim defuncti essemus, aut si vita superasset, oculorum lumen periisset, prius quam sanctam urbem dirutam hostium manibus intreremur, templumque hoc a majoribus nostris sacratum Deo, tam impie flammis cremari, aut sacerdotes in templo conspiceremus jacere interfectos! Emendemus ergo, quod his superviximus malis, ut videamur non vitæ studio distulisse mortem, sed virtutis intentione. Circumvallavit hostis omne munimentum, nil superest nisi aut nos, aut conjuges nostræ. Jam sibi filios nostros in auctione constituunt; certantque inter se, qui cujus abducat uxorem: utrum pro dignitatum meritis personarumve ordinibus distribuendæ sint, an ^a sortibus subire cogendæ miserabiles. Nobis quoque parantur prodigia pœnarum, tormenta exquisitissima, non solum ardentes flammæ aut diversæ neces victricis ictu securis: duro quidem post vincula, post carcerem, post jugum supplicio, sed tolerabiliore viris, si ludibrio vacet; sed etiam avulsi artus viventibus, et præcipue truncatæ manus. Nec immerito, quia defuerunt suo muneri, cum possent sibi subvenire. Subeundi quoque morsus ferarum ad victorum spectaculum, quod diversis jam celebratur arenis urbium: vel exemplo nobis debet esse pudendum, vel visu miserabile, ut reservemur aut bestiis, aut fratribus præliaturi. Quid ergo moramur? Jam non est liberum nobis, quod metulmus, evadere. Si liberos interficere nolumus per misericordiam, aut nosmetipsos per virtutem; necesse erit ut per germanos aut propinquos nostros interfi-

^a Sortitus. BARR.

^b Revinctus. Et mox subditus. IP.

^c Testamento. IP.

ciamur per flagitium: hoc suadet affectus, illud victores exigunt. Si nolumus exsequi ministerium pietatis, cogemur subire pompæ parricidalis ludibrium. Adoriamur ergo, quod pro sit liberis conjugibusque nostris: si infirmiores sumus, auferamus eos cruciatibus futuris; si fortiores sumus, vincamus compassionem parentum, affectus necessitudinum: et in hoc vincamus hostem, cum prædam tollimus. Hoc virtus exigit, hoc suadet pudor. Non timere mortem, virtus est. Etenim ad mortem omnes nascimur, et ad mortem generamus liberos; quorum mors naturæ assignatur, captivitas probro datur. Ergo quos non potuimus periculo eripere, eripiamus ludibrio. Misere mini gatur, patres, liberorum, mariti, conjugum, omnes parvulorum misereamur; quod est præcipuum nostri, dum est miserandi potestas: ut de nostro misereamur, ne ad dedecus videamur et nati et reservati. Quis enim possit perpeti patres ante ora filiorum, filios in conspectu parentum interfici? Trahi canitie fessos senes, vel ad necem, vel quod pejus est, ad servitutem, mulieres sparsis crinibus duci sub conspectu conjugum, et violenter ad opprobrium trahi? Audire vocem parvuli vagientis vocantis patrem, ut auxilio sit petenti, cum jam frustra audias ^b revinctas manus, et captivæ cervicis jugo subditos? Ergo dum adhuc liberæ manus sunt, dum ferrum stringimus, aggrediamur opus, quod victor hos is miretur. Mulieres nostræ supremum conjugalis munus dilectionis, quasi dotale recipiant patrimonium. Has illis claves refundimus novo sanguinis ^c testimonio, ut sint nostræ hæredes libertatis. Hoc ipsæ hortantur, certe merentur, quæ volunt: cogendæ, quæ refugiunt: nec parvuli ferarum pavebunt, quod per atatem nesciunt, quod suscipere a parentibus piis debent, ut vere fiant liberi. Nobis quoque quid erit præstantius? Si extra muros prius castellum, frumenta tamen reservemus, ne putent nos fame potius coactos, quam studio virtutis invitatos, mutæ necis arripuisse ministerium. Donemus illis escas refertas sanguine; et si eas flammæ exusserint, nidor ipse frugum incensarum indicio erit periisse obsidentibus, quod obsessis abundaverit. Posthæc unusquisque offerat se vulneri, et moriturus patriam tegat, supremoque amplexu obeat. Fiat nobis patriæ libertatis sepulcrum, quæ fuit dignitatis domicilium: hic tumulus funera nostra decet, ut septo virtutis tegamur. Tali accensi oratione, cæteri gladios strictos tenebant, oscula dabant conjugibus, amplexu suscipiebant liberos, il-lacrymantes et simul festinantes, ut hostis præveniretur. Hæc vobis, inquit, amoris pignora, damus supremæ præmiæ necessitatis, et compresso viriliter affectu, ^d passionem excluderunt, eadem implebant: impavidæ mulieres se offerebant vulneri pro conservatione pudicitie, mentemque suorum ipsæ induerant virorum. Cæsis itaque necessitudi-

^d Vet. codex, omnes se mollitie exuerunt, passionem excluderunt. IP.

bus, pignōribus quoque, delegere strenuos qui sup- A ductu abscondit, dum cæteri supremis intendunt
plementa cædis exsequerentur. Ita fusi omnes non- necessitatibus : ea Romanis diluculo advenientibus,
genti sexaginta cum parvulis ac mulieribus : ^a una ad vocem excita, index negotii fuit. Opes autem eo-
mulier sola superfuit, quæ filios quinque in aquæ- rum, appositus ab ipsis prius ignis consumpsit.

^a Josephus vero de duabus retulit. Idque conti- Hierusalem secundo, a nativitate vero Christi
gisse aliqui scribunt 15 Aprilis, ab expugnatione 74. BARR.

HISTORIÆ DE EXCIDIO HIÉROSOLYMITANÆ URBS

ANACEPHALÆOSIS,

ID EST

Omnium pene quæ in superioribus dicta sunt libris

REPETITIO.

CAPUT PRIMUM.

Anno XLII post passionem Domini, imperii vero Vespasiani primo, bellis asperis Judæa et seditionibus domesticis lacerabatur. Ipsa quoque eorum civitas Hierusalem ^a intestino prælio laborabat. Nulla intermissio, nulla requies, nullæ induciæ, momentis omnibus dimicabatur. Multi ruebant, innumeri jugulabantur. Sanguis sædabat universa, ipsaque replebat templi limina : passim ruebant cadavera : sagittis alii, alii missilibus feriebantur. Nullus locus periculo vacabat, nulla spes conversionis, nulla fugiendi copia erat : mœsta omnia et plena horro- ris, et plena immanitatis : ubique luctus, pavor ubique : clamor mulierum, ejulatus senum, morientium gemitus, viventium desperatio : ut miserabiles eos diceres qui remanserant, beatos qui obibant. Quomodo decepta es populis tuis, quibus quondam videbaris beata? Quomodo expugnata es tuis armis, atque in te conversæ sunt manus tuæ, quæ solebas sine armis vincere, et sine ullo prælio hostem ferire, cum pro te Angeli dimicarent, et militarent tibi fluctus maris, terræ hiatus, cœli fragores?

CAPUT II.

Exsurge nunc, Moses, et vide gentem tuam et hæreditatem populi tibi crediti, perire manibus suis : aspice populum illum Dei, cui gradienti pervium mare patebat, cui esurienti escas cœlum subministrabat, sine mari clausum, sine Pharaone obsessum, sine terrarum sterilitate jejunum. Exsurge, Aaron, qui aliquando propter offensam Dei, cum mors plurimos depasceretur populi, stetisti inter vivos ac mortuos, et mors stetit, atque objectu corporis tui hæsit lues, nec transire potuit ad contagionem viventium. Suscitare et tu, Jesu Nave, qui muros inexpugnabiles Hiericho, tubis canentibus complanasti; et vide populum cui exteros subjecti, nunc eundem subjectum opprimi. Suscitare, David, exasperantem spiritum citharæ suavitate solitus excludere, et vide quemalmodum dominabatur furor, atque omnem suavitatem psalmodum tuorum ^b expeditorum sensibus abluert, et unusquisque de

^a Codex ms., *trino intra se prælio*. Factiones ibi siquidem tres erant, Joannis, Simonis et Eleazar : supra lib. v, cap. 1. BARR.

^b *Expeditorum.... aboleverit*. Id.

B principibus populum universum ad mortem afferat, ut libertatem extorqueat, pro quo te ipsum morti offerebas. Suscitare, Elisæe, qui hostem introduxisti in Samariam, et amicum fecisti. Per te in castris Syriæ quadrigarum increpuit fragor, et vox equitum et virtutis : fugit hostis, evasit obsidionem Judæus. Ubi nunc ista merita, et ubi nunc istæ operationes sanctorum? Nec mirum, si ^c miserunt prophetarum opera, qui negaverunt prophetarum arbitrum. Ideo in te, Judæa, ^d arma convertuntur, orationes tuæ nihil tibi prosunt, quia fides tua nihil operatur : ideo adversum te factus est populus tuus, quia in te conversus est perfidia tua. Quod remedium quæritur, ubi auctor remedii non conciliatur? Quid putabas futurum, cum tuis manibus vitam tuam exstingueres, cum tuis vocibus advocatum tuum exterminares, nisi ut in te quoque injiceres manus? Habes, quod petisti. Eripisti tibi Præsulem pacis, petisti necari vitæ tuæ arbitrum, concedi tibi Barabbam; qui propter seditionem factam in civitate et homicidium missus fuerat in carcerem (Luc. xxiii, 19) : ideo salus abs te recessit, pax abiit, quies destitit : data est tibi seditio, datum excidium : agnosce tibi hodie Barabbam vivere, et Jesum mortuum. Ideo in te regnat seditio, pax sepulta est, ut crudelius a tuis pereas, et prius quam ab alienis perires.

CAPUT III.

Quid tantum, miserabilis civitas, Romanus suis armis, quantum populus tuus malorum invexit? Ut cum Romanis pugnares, tui fecerunt : pacem volebant Romani, tu bellum indixisti. Quid causæ erat, ut fortes lacerasses? Durum sane, quod contra legem sacram templum gentilis intravit : sed jam non erat Dei templum. Non eras Dei civitas, nec esse poteras, quæ eras mortuorum sepulcrum : præsertim tuorum, quos ipsa occideras, non quos ab hoste amiseras. Quomodo enim poteras vitæ esse domicilium, quæ eras mortis habitaculum, diversorium scelerum, latronum spelæum? Jacuerunt in te Ananus ^e et Joannes insepulti sacerdotum principes; et illi dudum sacerdotalibus induti stolis, qui vene-

^c *An amiserunt?* GALLAND.

^d *Arma tua*. BARR.

^e Supra legitur *Ananus et Jesus*. Id.